SECRET

Ex. Nr. 419

STUDII ȘI DOCUMENTE

8

APRILIE 1971

SECRET

Exemplar nr. 419

STUDII ȘI DOCUMENTE

Vol. 8

Aprilie 1971

ÎN ÎNTÎMPINAREA GLORIOSULUI JUBILEU AL PARTIDULUI

1921 - 1971

,,Crearea partidului comunist — detașamentul de avangardă al clasei muncitoare —, pe baza ideologiei marxist-leniniste, a constituit un moment de cea mai mare importanță în istoria proletariatului din România... Niciodată în România n-a existat un alt partid politic cu o istorie atît de bogată și glorioasă care să fi luptat cu abnegație și să fi realizat atîtea pentru fericirea poporului român, pentru măreția națiunii noastre. Partidul nostru s-a născut și a crescut o dată cu proletariatul, destinul său este strîns legat de cel al clasei muncitoare, al întregului popor român''.

NICOLAE CEAUȘESCU

STUDII ȘI ARTICOLE

P. C. R. ÎN FRUNTEA LUPTEI POPORULUI ROMÂN PENTRU ELIBERAREA SOCIALĂ, PENTRU DEMOCRAȚIE ȘI PENTRU APĂRAREA INDEPENDENȚEI NAȚIONALE (1921-1933)

Autori : **Cpt. VASILE BOBOCESCU**
Maior GELU URECHE
Cpt. SULTAN DUMITRU
cercetători științifici

Anul acesta, întregul popor român sărbătorește semicentenarul Partidului Comunist Român, mobilizîndu-și toate eforturile pentru construirea societății socialiste multilateral dezvoltate și îndeplinirea la un nivel superior a sarcinilor din primul an al noului plan cincinal. Cu acest prilej, întreaga națiune socialistă, toți oamenii muncii, indiferent de naționalitate, își manifestă atît adeziunea deplină și totală față de politica științifică a partidului, pe plan intern și internațional, cît și sentimentul de admirație față de trecutul său de luptă glorios în ani grei ai ilegalității, pentru eliberarea socială și națională a poporului român, pentru apărarea independenței naționale și pentru progres social.

Studierea unor materiale inedite de arhivă de către autori, dintre care unele din Arhivele C.S.S., evidențiază pregnant ideea că, în decursul întregii sale existențe, P.C.R. s-a impus ca cea mai înaintată forță politică națională a poporului român, mobilizînd masele muncitoare în lupta împotriva exploatării burghezo-moșierești, pentru apărarea drepturilor și libertăților cetățenești democratice, a independenței și suveranității naționale, precum și împotriva pericolului fascismului ce se întrevedea, ceea ce reliefează realismul politicii partidului, suplețea și elasticitatea tacticii sale.

*
* *

Inființarea Partidului Comunist Român, în mai 1921, pe baza ideologiei marxist-leniniste, a exprimat o necesitate legică a evoluției istorice

a poporului român la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi la începutul secolului al XX-lea şi a fost un rezultat al maturizării clasei muncitoare din România, al procesului de clarificare ideologică din rîndurile Partidului Socialist Român în anii avîntului revoluţionar.

Exprimînd interesele generale ale clasei muncitoare, el a luat naştere prin transformarea întregului partid socialist în partid comunist, fapt oglindit prin votul în unanimitate al delegaţilor participanţi la Congresul din 8—12 mai 1921 *).

Cu 428 de voturi (mandate) s-a hotărît afilierea necondiţionată la Internaţionala III-a, 111 voturi au fost pentru transformarea P.S.R. în partid comunist şi pentru afilierea sa cu rezerve [1]).

Rezultatul scrutinului a fost deosebit de expresiv pentru înţelegerea faptului că P.C.R. s-a făurit pe temeiurile voinţei imensei majorităţi a clasei muncitoare din ţara noastră. Aceasta arată că P.C.R. a fost creat ca unicul partid reprezentant al muncitorimii, la acea dată neexistînd sciziunea în rîndurile mişcării muncitoreşti, ea intervenind mai tîrziu în urma constituirii Partidului Social-Democrat şi Partidului Socialist Unitar. Clasa muncitoare, cea mai revoluţionară clasă socială fiind unită, şi-a făurit partidul ei de tip nou marxist-leninist.

Numărînd în rîndurile sale peste 45 000 de membri, la care se adăugau peste 200 000 de membri de sindicat, şi fiind singurul partid politic din România la acea dată cu organizaţii în toate provinciile şi judeţele ţării, se reliefa pregnant faptul că P.C.R. a luat naştere ca partid de masă, cu rădăcini adînci în rîndurile tuturor oamenilor muncii indiferent de naţionalitate şi că se afla ancorat puternic în realităţile social-economice şi politice din România. Pe bună dreptate, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în expunerea la aniversarea a 45 de ani de la crearea P.C.R., aprecia că înfiinţarea partidului comunist **„a constituit un moment de cea mai mare importanţă în istoria proletariatului din România"** [2]). P.C.R. a ridicat pe o treaptă superioară lupta revoluţionară a poporului român pentru eliberarea sa socială şi naţională.

Continuînd cele mai înaintate tradiţii ale mişcării muncitoreşti şi socialiste din România, ale mişcării revoluţionare şi democratice a poporului român, P.C.R., încă de la înfiinţarea sa, prin documentele programatice elaborate şi adoptate la Congresul din mai 1921, s-a pronunţat, pe lîngă realizarea sarcinilor maximale din program şi înfăptuirea revoluţiei socialiste, atît pentru dezvoltarea democratică a statului român şi înfăptuirea unor largi reforme social-economice şi politice în favoarea maselor muncitoare, cît şi pentru întărirea independenţei naţionale şi o politică de pace şi prietenie cu toate popoarele vecine, îndeosebi cu marele popor sovietic.

Acţiunile de protest împotriva arestării de către autorităţile militare a delegaţilor participanţi la Congresul de constituire a Partidului Comunist Român din mai 1921 şi a regimului de teroare la care au fost supuşi, precum şi campania de solidaritate organizată în sprijinul comuniştilor judecaţi în procesul din Dealul Spirii, au demonstrat puternica influenţă a partidului comunist în rîndurile maselor populare, capacitatea de a grupa în jurul său cele mai înaintate forţe ale societăţii româneşti.

Încă de la crearea sa, P.C.R. a condus clasa muncitoare şi celelalte categorii de oameni ai muncii împotriva exploatării burghezo-moşiereşti, pentru dreptate şi echitate socială. Sub conducerea P.C.R., clasa muncitoare şi-a spus cuvîntul în toate evenimentele importante ale ţării şi s-a situat în primele rînduri ale luptei pentru progres social, democraţie şi de apărare a independenţei, înscriind pagini de adevărată epopee naţională.

Este un merit al Partidului Comunist Român, al mişcării revoluţionare democratice, că au sesizat încă de la începuturile fascismului în ţara noastră caracterul său reacţionar, antipopular şi antimuncitoresc, demascîndu-l în faţa maselor şi chemînd clasa muncitoare să-i dea riposta cuvenită. „Fascismul — se arăta într-un articol apărut în ziarul „Socialismul" în decembrie 1922 — caută să găsească imitatori şi la noi. Guvernul îl încurajează. (...) Dacă guvernul protejează pe aţîţătorii la pogromuri, muncitorimea are datoria să înăbuşe aşa cum se cuvine încercările fasciste ale bandelor antisemite" [3]). Într-un alt articol, apărut în acelaşi ziar, se spunea: „Aşadar, fascismul, care s-a dezvoltat în Italia şi a apărut în diferite alte state burgheze, îşi face apariţia şi la noi ca un fenomen firesc al dezvoltării capitalismului, care, simţind că-i scapă puterea statului din mînă, îşi formează bande plătite pentru susţinerea sa şi înfrîngerea muncitorimii. Proletariatul din România va avea deci de luptat şi împotriva teroarei guvernamentale, ca şi contra bandelor plătite de capitalişti şi susţinute de guvern" [4]). La începutul lunii februarie 1923, Comitetul Secţiunii Bucureşti a Partidului Comunist Român a lansat un viguros apel adresat clasei muncitoare, maselor, pentru a se organiza în vederea apărării drepturilor şi libertăţilor democratice, supuse atacurilor extremei drepte. Acesta este unul dintre primele apeluri cu caracter antifascist, lansate de forţele democratice din ţara noastră. Pe bună dreptate, se poate afirma, că puternica mişcare antifascistă din ţara noastră din deceniul al IV-lea al secolului al XX-lea îşi are originea în primii ani după crearea P.C.R., ea apărînd ca o ripostă împotriva acţiunilor naţionalist-

*) La congres au participat delegaţi din 29 de secţiuni ale Partidului Socialist din România, reprezentînd 540 de mandate din partea celor 45 086 de membri de partid. În afara delegaţilor pe secţiuni, participau: întreg Comitetul Executiv, un delegat al Federaţiei Socialiste a Prahovei, 2 delegaţi ai C.C. al tineretului, un delegat al C.C. femenin, un delegat al grupului parlamentar socialist, un delegat al Casei poporului, un delegat al ziarului „Socialismul", un delegat al Centrului de editură, Comisia centrală de control în întregime, Comisia generală sindicală în întregime.

Ordinea de zi definitivă cuprindea următoarele probleme: 1. Darea de seamă morală şi materială; 2. Raportul delegaţiei partidului trimisă în Rusia; 3. Afilierea la Internaţionala Comunistă şi programul partidului; 4. Problema agrară; 5. Cooperativele; 6. Presa şi propaganda; 7. Modificarea statutelor; 8. Chestiunea naţionalităţilor şi altele.

1) Titu Georgescu: „De la greva generală la crearea P.C.R.", Ed. Ştiinţifică 1962, p. 155.

2) Nicolae Ceauşescu: „România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste", vol. 1, Ed. Politică. Buc. 1968, p. 354.

3) „Socialismul", an XVI., nr. 209 din 7 decembrie 1922.

4) „Socialismul" an XVI, nr. 188, din 25 septembrie 1922.

șovine ale adepților lui A.C. Cuza, organizatorul și conducătorul grupării fasciste, denumită „Liga Apărării Național-Creștine” (L.A.N.C.), înființată la 4 martie 1923 la Iași. Încă de la început, mișcarea antifascistă din România a avut și unele trăsături internaționaliste, P.C.R. demascînd fascismul italian și mobilizînd masele muncitoare la acțiuni de solidaritate cu proletariatul italian.

Comuniștii, alături de elementele democratice și lucide ale vremii, au criticat manifestațiile huliganice și teroriste ale grupărilor fasciste embrionare, pogromurile antisemite și au condamnat crimele și metoda asasinatului politic, inaugurat de Ionel Moța și C. Z. Codreanu, care au împușcat unii demnitari de stat, primul pe Vernicescu, iar al doilea pe prefectul liberal de poliție din Iași, C. Manciu. Procesele ce le-au fost intentate, după cum e cunoscut, s-au încheiat cu achitarea asasinilor, ceea ce a dat și mai mult curaj elementelor fasciste.

Manifestul intitulat „Încotro? către studențimea română din toată țara“, elaborat și difuzat de către P.C.R. cu ocazia asasinatului de la Iași, demasca pe acele cercuri reacționare ale burgheziei și moșierimii române ce se aflau în spatele lui Codreanu, și trăgea semnalul de alarmă asupra consecințelor grave pentru libertățile democratice ale poporului român. **„Asasinatul de la Iași** — se scria în manifest — **a făcut să se cutremure în aparență oligarhia. Ipocrite sînt însă lacrimile ei, ipocrite și indignarea-i împotriva terorismului, a violenței și a cruzimii“** [5]).

Unii comuniști, printre care și prof. Petre Constantinescu-Iași, au încercat să ajute autoritățile judecătorești în instrucția și sancționarea aspră a faptei lui Codreanu și a tuturor acelora care i-au netezit drumul spre crimă, sau care erau animați de aceleași sentimente criminale. În acest scop, el a dat o declarație asupra celor observate de el în incinta judecătoriei privind conflictul C. Z. Codreanu — C. Manciu, iar printr-o scrisoare adresată prefectului, la 12 noiembrie 1924, cerea să fie implicați în cazul Manciu și cei doi frați legionari Tutoveanu din Bîrlad, de la care se puteau obține unele date în legătură cu caracterul premeditat al crimei [6]).

În condițiile cînd cercurile cele mai reacționare ale burgheziei și moșierimii române încercau de a face din C.Z. Codreanu „un erou național“, încălcînd flagrant cele mai elementare norme procedurale în cursul procesului de la Turnu Severin, în scopul de a-l folosi împotriva luptei revoluționare și democratice a poporului român, guvernul național-liberal a scos în afara legii Partidul Comunist Român și a intensificat teroarea antimuncitorească, arestînd sute de comuniști. După procesul intentat asasinului lui Manciu, în scopul derutării opiniei publice din țară asupra gravității crimei comise de C. Z. Codreanu, autoritățile de stat au organizat, în primăvara anului 1925 procesul celor 57 de comuniști, printre care și Gh. Cristescu, D. Fabian, Alex. Dobrogeanu-Gherea și alții [7]). Acest proces, spre deosebire de cel al lui Codreanu, s-a desfășurat în condiții ne-

[5]) Documente din istoria P.C.R., 1923–1928, E.S.P.L.P., 1953, p.p. 226–227.
[6]) Arhiva C.S.S., F.A., dos. nr. 111 041, vol. 1, filele 126, 345–347.
[7]) „Adevărul“, nr. 12 693 din 30 aprilie 1925.

democratice, prin nerespectarea normelor procedurale și a adevărului, ceea ce a avut ca urmare pedepsirea cu ani grei de închisoare a unor oameni nevinovați. Pe bună dreptate, Mihail Macavei, unul din cei 57 acuzați comuniști și avocat al apărării în același timp, observa în legătură cu cele două procese următoarele: „Pe cînd mișcările muncitorești sînt prigonite, la Turnu Severin *) aceleași autorități au încurajat deunăzi o manifestație prin care se face apologia unei crime“ [8]), iar ziarul „Adevărul“ scria că justiția militară „pentru a salva doar aparențele și a nu expune Siguranța Generală a statului la grava învinuire de a fi înjghebat o pretinsă conspirație“, a condamnat pe luptătorii comuniști la pedepse grele pentru fapte ireale [9]).

Samavolniciile polițienești împotriva P.C.R. și a mișcării muncitorești, au continuat și în anii următori, fiind urmate de numeroase procese intentate militanților comuniști și din organizațiile de masă. În 1926 a fost asasinat Pacel Tcacenco, pe atunci secretar al C.C. al P.C.R.

Împotriva samavolniciilor polițienești și pentru apărarea victimelor terorii, s-au ridicat cu curaj, organizații muncitorești și democratice, personalități de vază ale vieții culturale și politice ale vremii ca V. Madgearu, C.G. Costa-Foru, C. Mille, P. Constantinescu-Iași, Gh. Vlădescu-Răcoasa, Șerban Cioculescu și alții. „Nu e aici vorba de convingeri politice, de un fel sau altul-spunea C. G. Costa-Foru, referindu-se la protestele comuniștilor arestați în 1924. E lupta între Drept și Forță. Voi reprezentați Dreptul, asupritorii voștri reprezintă Forța. Eu, conservator, voi lupta din toate puterile mele pentru voi socialiști și comuniști“ [10]).

Pentru apărarea celor loviți de teroarea polițienească burghezo-moșierească, o intensă activitate au desfășurat, sub conducerea sau influența P.C.R., organizația „Ajutorul Roșu Internațional“, „Comitetul Central de Ajutorare“ de pe lîngă C.G.S.U., „Ajutorul Muncitoresc Român“, „Liga contra terorii“, „Comitetul de amnistie“ și altele, în cadrul cărora, alături de comuniști, au depus o rodnică activitate și unii militanți socialiști (C. Popovici. Dr. L. Ghelerter, Ștefan Voitec, C. Paraschivescu-Bălăceanu și alții), precum și unele personalități democratice ale vremii ca: C. I. Parhon, C. Mille, Traian Bratu, Iosif Nădejde și alții.

După ilegalizarea P.C.R., un rol important în stabilirea liniei politice a partidului, și în clarificarea unor probleme, l-a avut Congresul al III-lea, ținut în august 1924, care a hotărît organizarea partidului pe baza celulelor de fabrică.

În vederea democratizării vieții politice a țării și a întăririi legăturilor cu masele de oameni ai muncii de la orașe și sate, P.C.R., îmbinînd munca ilegală cu cea legală, a organizat Blocul Democrației Muncitorești-Țărănești, care în urma conferinței comitetelor de acțiune de la Tr. Severin, din 18 aprilie 1926, s-a transformat în Blocul Muncitores Țărănesc.

*) Procesul lui C. Z. Codreanu s-a judecat la Turnu Severin.
[8]) Ibidem, nr. 12 700 din 18 mai 1925.
[9]) Ibidem, nr. 12 728 din 12 iunie 1925.
[10]) C. G. Costa-Foru: „Între drept și forță“, ziarul „Adevărul“ din 21 aprilie 1924.

Programul Blocului Muncitoresc Țărănesc prevedea, între altele, lupta pentru restabilirea, garantarea și lărgirea drepturilor și libertăților maselor muncitoare și ale minorităților naționale, desființarea stării de asediu și a cenzurii pe tot cuprinsul țării, amnistie generală politică și militară, exproprierea fără despăgubire a pămîntului moșieresc și distribuirea lui fără plată țărănimii muncitoare, ziua de muncă de 8 ore, o politică de pace și prietenie sinceră cu Uniunea Sovietică [11].

Un moment deosebit de important în viața P.C.R. și, în general, în viața politică a țării, l-a constituit participarea Blocului Muncitoresc-Țărănesc la alegerile comunale din 1926, în cadrul „opoziției unite", alături și împreună cu Partidul Țărănesc, Partidul Național Român, organizații socialiste și social-democrate. Cu acest prilej, P.C.R., păstrîndu-și propria fizionomie politică și libertate de critică față de partidele burgheze, a înregistrat un succes evident, în consiliile comunale fiind aleși numeroși comuniști (Gh. Cristescu, Mihail Macavei, Alex. Sencovici, C. Müller, Ioan Niculi și alții), reprezentanți ai organizațiilor socialiste și social-democrate. Acest succes a provocat neliniștea cercurilor guvernante, care prin cuvîntarea în parlament a subsecretarului de stat la interne, Gh. Tătărăscu, semnala că în consiliile comunale au pătruns „batalioanele comunismului revoluționar".

Cu prilejul alegerilor generale parlamentare din 1926, Blocul Muncitoresc Țărănesc, participînd de sine stătător în campania electorală, a reușit să întrunească, în pofida ilegalităților săvîrșite de autorități, un număr însemnat de voturi. În timpul alegerilor din 1927, comuniștii au desfășurat o vie activitate în rîndurile maselor de muncitori și țărani [12], ceea ce a îngrijorat clasele exploatatoare. Exprimînd furia cercurilor conducătoare, o brigadă specială de siguranță informa, la numai 2 zile după alegeri, că: **„de remarcat este faptul că comuniștii au reușit să formeze nuclee de propagandă comunistă în mai toate comunele din apropierea Capitalei"** [13]) (subl. ns.).

În activitatea de zi cu zi a B.M.T., a sindicatelor unitare și a altor organizații legale de masă, s-au remarcat militanți de seamă ai P.C.R. ca: Elena Filipovici, Gh. Cristescu, L.D. Pătrășcanu, Mihail Macavei, Mihail Cruceanu, Dumitru Grofu, P. Constantinescu-Iași, Alex. Mihăileanu, Gh. M. Vasilescu-Vasia și alții.

Pe lîngă teroarea polițienească și sectarismul unor cadre din conducerea sa, P.C.R., a avut de făcut față unor greutăți serioase în organizarea și îndrumarea B.M.T., determinate de aprecierile eronate și ingerințele Cominternului. Blocului Muncitoresc Țărănesc i s-a impus, sub influența Cominternului, să includă în programul său lozinci care, mai ales în problemele națională și agrară, nu corespundeau realității poltiice și istorice și care veneau în contradicție cu caracterul legal al acestei formațiuni. Prin rezoluția din 1926, Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste aprecia că participarea Blocului Muncitoresc Țărănesc la alegerile

---

[11]) Analele I.S.I.S.P. de pe lingă C.C. al P.C.R., nr. 1, 1962, p. 52–53.
[12]) Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. 158, f.f. 46, 96.
[13]) Arhiva I.S.I.S.P. de pe lîngă C.C. al P.C.R., dos. nr. 33 125,/2955, f.f. 100–101.

comunale din 1926, împreună cu alte partide burgheze", **a fost cea mai gravă greșeală politică, căreia i se cuvine cea mai severă condamnare"** [14]) (subl. ns.). Această apreciere a dezorientat cadrele de partid în activitatea de organizare a maselor muncitoare, a frînat inițiativa și combativitatea politică a P.C.R. în realizarea unor noi acorduri de luptă democratică cu organizațiile socialiste și ale P.N.Ț. Nu se ținea astfel seama, că participarea în alegeri a Blocului Muncitoresc-Țărănesc a constituit un important succes al partidului comunist.

Consecințele lipsei unității politice și de acțiune a clasei muncitoare, precum și ale confuziilor existente în rîndurile P.C.R., s-au reflectat puternic în timpul marilor acțiuni de masă din primăvara anului 1928, care au culminat cu adunarea populară de la Alba-Iulia din 6 mai, la care au participat peste o sută de mii de țărani și mii de muncitori. Înspăimîntați de amploarea adunării și de combativitatea revoluționară a maselor, de lozinca „marșului asupra Bucureștiului", liderii P.N.Ț., în frunte cu Iuliu Maniu, care concepuseră adunarea numai ca o manevră politicianistă, demagogică, în scopul de a determina P.N.L. să-le cedeze guvernul, au dat cuvînt de ordine ca participanții să se risipească, să plece cît mai repede la casele lor. Semnificativ pentru starea de spirit a maselor este faptul că zeci de mii de țărani au refuzat să urmeze acest cuvînt de ordine și au pornit de la Alba-Iulia pe jos spre București „să răstoarne guvernul liberal". Lipsiți de conducere și loviți de jandarmi și de armată, țăranii n-au putut continua marșul decît pînă la Brașov.

Evenimentele de la Alba-Iulia din mai 1928 au găsit partidul comunist nepregătit pentru a da o orientare organizatorică și politică maselor de țărani și muncitori participante la adunare, pentru a imprima un caracter combativ și revoluționar pînă la capăt acestei acțiuni. Această situație s-a datorat, în afară de teroarea polițienească împotriva comuniștilor, evoluției organizatorice, politice și ideologice a P.C.R. de la începuturile activității sale și practicilor Cominternului de a-i stabili programul, linia strategică și tactică, neținînd seama de realitățile din România, de interesele forțelor revoluționare și democratice ale poporului român.

Un caz evident de ingerințe în treburile interne ale P.C.R., l-a constituit desfășurarea lucrărilor Congresului al IV-lea, ținut în iunie 1928, fără nici un fel de pregătire și la care a participat un număr mic de delegați ai organizațiilor de partid din țară, majoritatea celor prezenți reprezentînd Cominternul și unele partide comuniste din țările vecine. Cu toate protestele și obiecțiile reprezentanților P.C.R., Congresul al IV-lea, dominat de elementele străine de realitățile din România, a emis aprecieri și teze ce negau tradițiile și capacitățile revoluționare ale poporului român, ale clasei muncitoare române. În acest sens, se afirma că poporul român ar fi lipsit de tradiții democratice, de o mișcare muncitorească revoluționară veritabilă și se punea accentul pe mișcarea de eliberare națională a naționalităților conlocuitoare, lupta de eliberare socială a proletariatului

---

[14]) Lupta de Clasă, nr. 1, din iunie 1926.

român, îndeosebi din vechiul regat, fiind subestimată și trecută pe un plan secundar.

Ignorînd dezvoltarea istorică a României, luptele seculare ale poporului român pentru eliberare și unitate națională, pentru independență și integritate teritorială, desconsiderînd faptul că România era un stat național unitar, în care conviețuiau și o serie de naționalități, Congresul al IV-lea al P.C.R., ca și alte documente de partid din această perioadă, afirma că România este un „stat multinațional" *), un „conglomerat de națiuni" creat artificial pe baza ocupării unor teritorii străine și în consecință a lansat lozinca luptei pentru „autodeterminarea pînă la despărțirea de statul existent a tuturor naționalităților conlocuitoare" și indicația unei permanente și intense activități în vederea așa-zisei „eliberări de sub imperialismul român" a „popoarelor asuprite". Rezolvarea problemei agrar-țărănești a fost subordonată problemei naționale, luptei pentru „dezrobire a națiunilor asuprite", de deslipire de stat a provinciilor românești care se eliberaseră în 1918 din punct de vedere național.

Aceste lozinci eronate, ca și indicațiile date P.C.R., de a lupta pentru ruperea de România a unor teritorii românești, constituiau de fapt un îndemn la dezmembrarea statului național și la destrămarea poporului român. Ele erau în contradicție cu învățătura marxist-leninistă privind proclamarea principiului dreptului națiunilor la autodeterminare, în scopul eliberării popoarelor asuprite și constituirii lor în state naționale, suverane, în conformitate cu voința și hotărîrea maselor largi populare și nu în scopul destrămării statelor naționale istoric constituite.

Interesele generale ale oamenilor muncii din România, indiferent de naționalitate, impuneau nu dezbinarea forțelor sociale revoluționare prin dezmembrarea țării, ci unirea și înfrățirea maselor populare românești cu cele ale naționalităților conlocuitoare în vederea rezolvării în comun a problemelor social-politice și naționale fundamentale ale României.

Impunerea de către Comintern partidului în problema națională a unor lozinci în dezacord cu interesele generale ale poporului român, nu numai că a fost folosită ca pretext de guvernele burghezo-moșierești pentru amplificarea măsurilor represive împotriva P.C.R. și a mișcării muncitorești revoluționare, dar a îngreunat întărirea legăturilor cu masele muncitoare și creșterea rîndurilor membrilor de partid. Numeroși comuniști, îndeosebi din vechiul regat, care au adoptat o poziție realistă în problema națională, conformă cu realitățile istorice, demografice și social-economice, au fost serios criticați de Comintern și etichetați ca „național-șoviniști", „oportuniști", ajungîndu-se pînă la sancționarea și uneori chiar la îndepărtarea lor din partid. Este un merit al P.C.R., că numeroase cadre de partid, cu experiență politică și cu activitate în rîndurile clasei

*) Această apreciere era în contradicție flagrantă cu realitatea istorică, demografică, socială și culturală a poporului român. Conform recensămîntului din 1930, din 18.057.074 locuitori, 71,9% erau români, 7,9% maghiari, 4,1% germani, 2,3% ruși, 2% bulgari, 3,2% ruteni și ucrainieni, 4% evrei, 0,9% turci, 0,3% cehi și slovaci, 0,3 sîrbi, croați, sloveni, 1,05% țigani, 1,6% alte naționalități.

muncitoare și ale poporului, și-au exprimat îndoiala cu privire la justețea tezelor în problema națională și au refuzat să aplice în practică lozinca „autodeterminării pînă la despărțire de statul român a tuturor naționalităților conlocuitoare", cum a fost neincluderea ei în programul electoral al B.M.T. cu ocazia alegerilor parlamentare din 1931.

Practica de a se numi în conducerea partidului cadre din afara țării a atins punctul cel mai înalt la Congresul al IV-lea, unde, pe lîngă criticarea Comitetului Central al P.C.R., fiindcă a comis „grosolane greșeli oportuniste", prin faptul că în practica muncii sale politice și organizatorice s-a eschivat de la popularizarea lozincilor profund eronate în problema națională, reprezentanții Cominternului au înlăturat întreaga conducere a P.C.R. și au instaurat un nou Comitet Central, în care secretar general a fost numit Vitali Holostenco (Barbu), membru al Partidului Comunist Ucrainian, complet străin de limba, viața și problemele social-politice ale poporului român.

Pe fondul acestor stări de lucruri, frămîntările din interiorul partidului, care începuseră sub forme latente din preajma Congresului al III-lea, au culminat cu izbucnirea luptelor fracționiste fără de principii din 1929. Promotorii principali ai acestor lupte erau V. Holostenco (Barbu) și Marcel Pauker (Luximin), care, urmărind acapararea conducerii partidului, s-au proclamat, fiecare în parte, ca fiind „adevăratul partid comunist", ceea ce a dus la scindarea organizațiilor de partid, la crearea unor organe și organizații de partid paralele și la organizarea unor conferințe și plenare separate. Luptele fracționiste s-au extins și asupra U.T.C.-ului, sindicatelor unitare, B.M.T.-ului, Ajutorului Roșu și a altor organizații de masă conduse de P.C.R.

Luptele fracționiste din 1929 „au dezorganizat grav activitatea partidului, aducîndu-l la un pas de lichidare tocmai în perioada ofensivei capitaliste împotriva maselor populare, în ajunul unor mari bătălii de clasă" [15]). Dintr-un partid de masă cu peste 45 000 de membrii la înființarea sa și cu o influență considerabilă în rîndurile maselor muncitoare, ale poporului român, P.C.R. număra în preajma Congresului al V-lea numai 1 255 de membri [16]), din care 211 erau în vechiul regat, afară de București.

Dezlănțuirea luptelor fracționiste a reliefat încă odată consecințele nefaste ale practicilor Cominternului de a se amesteca în treburile interne ale partidului, în stabilirea programului și a tacticii, a politicii sale de cadre, a desconsiderării cadrelor muncitorești legate de masele populare și impunerii în conducerea partidului a unor elemente aventuriste, străine de interesele clasei muncitoare și ale poporului, de realitățile social-politice ale țării.

Fărâmițat de luptele fracționiste și dominat de elementele sectar-stîngiste, P.C.R. nu a fost pe deplin pregătit să-și îndeplinească rolul conducător politic și de organizator al maselor populare cu ocazia evenimentelor politice din noiembrie 1928 și la începutul crizei economice.

[15]) Nicolae Ceaușescu : „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste", vol. 1, Ed. Politică 1968, p. 356.

[16]) Arhiva C.C. al P.C.R., dos. nr. 180, fila 142.

In noiembrie 1928, P.N.L., sub presiunea nemulțumirilor populare care amenințau să se transforme în acțiuni cu caracter revoluționar, la care s-au adăugat și presiunile exercitate de cercurile monopoliste occidentale, a fost nevoit să se retragă de la conducerea țării, formîndu-se un guvern național-țărănist prezidat de Iuliu Maniu. Partidul Național Țărănesc, a cărui structură socială a aderenților era formată îndeosebi din masele de țărani și unele categorii de muncitori, alături de cercuri largi ale burgheziei, în anii opoziției reușise să-și creeze o bază de masă și să cîștige încrederea maselor populare. Pe de altă parte, în rîndurile acestui partid se constituise o puternică aripă de stînga (Grigore Iunian, C. Stere, Dem Dobrescu și alții), care se pronunța pentru un regim democratic. După primele luni de la instalare, guvernul național-țărănist a părăsit promisiunile făcute în timpul opoziției și a reluat politica antipopulară a guvernelor burghezo-moșierești precedente.

In aceste condiții, P.C.R. nu a putut canaliza spre mișcarea revoluționară muncitorească masele dezamăgite de guvernarea național-țărănistă și elementele de stînga din P.N.Ț., căzînd pe poziții închistate, înguste, de rupere de mase. La derutarea partidului au contribuit și directivele Cominternului adresate „Către toți membrii Partidului Comunist", în care se făcea aprecierea nerealistă că perspectivele revoluției politice a României se rezumau la alternativa: „ori fascism și război (antisovietic), ori revoluția muncitorească-țărănească" [17]). Pornind de la tratarea nediferențiată a P.N.Ț. și netinînd seama că în rîndurile acestui partid exista o aripă de dreapta, reacționară și o aripă de stînga, se făcea aprecierea potrivit căreia „directiva de creare a unei aripi stîngi a țărănimii mici în partidul național-țărănesc, de încheiere a unui front unic cu această aripă nu mai este justă astăzi" și se cerea P.C.R. „să demaște fără cruțare social-democrația română, mai ales cea de stînga", care era etichetată ca „social-fascistă".

*
* *

Pe lîngă greutățile determinate de propriile lipsuri, de sectarismul și dogmatismul unor cadre din conducerea sa, și de practicile Cominternului, P.C.R., odată cu intrarea României în criza economică din anii 1929—1933, va avea de suportat amplificarea măsurilor represive ale guvernului burghezo-moșieresc și accentuarea caracterului reacționar al organelor de ordine și de informații burgheze.

Adîncile frămîntări sociale de la sfîrșitul anului 1928 și valul luptei revoluționare a oamenilor muncii ce a început odată cu criza economică, creșterea combativității proletariatului și antrenarea în luptă a noi categorii sociale, au trezit îngrijorare și panică în rîndurile claselor exploatatoare din România, precum și în cercurile monopoliste din afară. Numai în cursul anului 1929, numărul conflictelor de muncă s-a ridicat la 317, cuprinzînd peste 105 000 de muncitori.

In cadrul acestor măsuri represive, un loc important l-au ocupat

[17]) „Steagul Roșu"", nr. 3, din iulie 1929.

reorganizarea activității organelor de ordine și informații burghezo-moșierești, îndreptarea ascuțișului activității lor împotriva mișcării revoluționare și democratice a poporului român, împotriva mișcării muncitorești și a P.C.R. Asftel, a fost adoptată **legea din 21 iulie 1929 pentru organizarea poliției generale a statului**, pe baza căreia atribuțiunile poliției de siguranță și de informațiuni au fost lărgite pentru supravegherea, culegerea, centralizarea și transmiterea de informații privind mișcările sociale cu caracter revoluționar. **„Poliția de siguranță** — se arăta în anteproiectul de lege pentru reforma din 1929 a poliției — **are îndatorirea specială de a ocroti liniștea și siguranța internă a statului** (contra acțiunilor revoluționare ale maselor populare-n.n.). Ea administrează **măsurile și mijloacele pentru prevenirea și reprimarea manoperelor individuale sau colective care ar primejdui ordinea de stat, existența și funcționarea instituțiilor constituționale" [18])** (ale statului burghezo-moșieresc împotriva maselor populare-n.n.).

Prin legea din 10 aprilie 1931, brigăzile centrale de siguranță au fost înlocuite prin **Corpul Detectivilor**, organ cu atribuțiuni de poliție judiciară și îndeosebi de poliție de siguranță de stat, menit să urmărească informativ diferitele curente politice din România. Secțiuni întregi din cadrul Corpului Detectivilor, încadrate cu numeros personal de specialitate, se ocupau de problemele mișcării muncitorești, de partidele și organizațiile muncitorești de stînga (P.S.D., P.S.U., C.G.M. etc.) și de extremă stîngă (P.C.R., sindicatele unitare și altele), în timp ce curentele politice de dreapta și de extremă dreaptă (Garda de Fier, L.A.N.C. etc.), erau urmărite informativ în mică măsură. In timp ce împotriva comuniștilor acțiunea informativă era urmată mai întotdeauna de trimiterea în justiție și de aplicarea legii penale, care în cele mai multe cazuri însemna condamnarea la ani grei de închisoare, urmărirea Gărzii de Fier se limita la latura informativă, nefiind însoțită de măsuri represive, de eradicare.

Pentru înăbușirea luptei revoluționare a maselor muncitoare de la sate și pentru a descoperi acțiunile P.C.R., al cărui număr de celule și de membri crescuse în rîndurile țărănimii muncitoare, guvernele burghezo-moșierești au acordat, în anii crizei economice, o atenție deosebită **jandarmeriei rurale.** Pe baza legii de la 1 aprilie 1929, s-a mărit numărul inspectoratelor regionale de jandarmerie la 7, apoi în 1931 la 11, și al regimentelor de jandarmi la 13, pregătite special în scopul înăbușirii luptelor revoluționare ale maselor muncitoare de la orașe și sate. Pentru cuprinderea întregului teritoriu al României, s-au înființat posturi de jandarmi în fiecare comună rurală și secții de jandarmi în fiecare plasă. La 1 ianuarie 1931 efectivul real al jandarmeriei se ridica la 323 ofițeri, 7 878 subofițeri reangajați și 10 820 jandarmi în termen.

La 1 octombrie 1932, prin noua reorganizare a jandarmeriei, s-a mărit efectivul de jandarmi de la 3 la 10 jandarmi la un număr de posturi, s-au înființat 40 de sectoare noi, 13 secții noi, 14 grupe de rezervă, legiuni mobile de jandarmi și 8 patrule de motocicliști, pentru a preveni și

[18]) **Dimitrie Mintulescu**: **„Poliție politică și poliție de siguranță de stat", Buc., 1937, p. 289.**

înăbuşi răscoalele şi agitaţiile ţărănimii, acţiunile P.C.R. la sate. Ca urmare a acestor măsuri, jandarmeria rurală a ajuns în cursul anului 1932 la un aparat încărcat, numărînd 3 949 de posturi şi 19 758 de jandarmi, fapt ce apăsa din greu pe bugetul statului şi pe umerii contribuabililor.

In situaţii deosebit de grave pentru clasele exploatatoare, de intensificare a luptelor revoluţionare ale maselor muncitoare, guvernele burghezo-moşiereşti au mobilizat contingentele de rezervişti ale jandarmeriei rurale, cum a fost cazul cu concentrarea a 15 000 de jandarmi rezervişti în seara zilei de 2 februarie 1933, pentru înăbuşirea grevelor muncitorilor ceferişti şi petrolişti ce ameninţau să se generalizeze într-o grevă generală.

Chiar Ministerul de Interne, prin legea pentru organizarea ministerelor din 2 august 1929 şi regulamentul din 25 ianuarie 1930, a fost reorganizat în vederea întăririi ordinii şi siguranţei generale a statului burghezo-moşieresc împotriva acţiunilor revoluţionare ale oamenilor muncii, pentru lichidarea P.C.R.

Intărirea aparatului informativo-poliţienesc a fost urmată de intensificarea măsurilor represive împotriva mişcării revoluţionare a clasei muncitoare. Inspăimîntate de creşterea influenţei P.C.R. în rîndurile maselor populare, — o expresie în acest sens constituind-o victoria în alegerile din 1931 a Blocului Muncitoresc Ţărănesc —, guvernele burghezo-moşiereşti au dizolvat sindicatele unitare, arestînd pe delegaţii participanţi la Congresul de la Timişoara şi au desfiinţat B.M.T., alungînd pe cei 5 deputaţi ai muncitorilor şi ţăranilor din Adunarea deputaţilor. Aceste măsuri au culminat cu sutele de arestări de comunişti din întreaga ţară în noaptea de 11—12 februarie 1933 şi cu scoaterea în afara legilor a organizaţiilor revoluţionare muncitoreşti în frunte cu P.C.R. şi U.T.C., deşi, începînd din 1924 au fost interzise de nenumărate ori. In noaptea de 14 spre 15 februarie au fost arestaţi de organele de siguranţă, poliţie şi jandarmerie circa 1 600 de militanţi ai P.C.R. şi ai organizaţiilor muncitoreşti. Din nou, în aceşti ani, închisorile au fost umplute cu comunişti şi alte elemente revoluţionare ale clasei muncitoare.

Pentru salvarea intereselor fundamentale ale claselor exploatatoare, în faţa avîntului revoluţionar al maselor muncitoare conduse de P.C.R., guvernul burghezo-moşieresc, prezidat de Al. Vaida-Voevod, n-a ezitat să introducă, în noaptea de 4 februarie 1933, starea de asediu în principalele centre industriale din România. Exprimînd panica şi deruta în care traseră clasele explotatoare, precum şi intenţia unei părţi a reacţiunii de a instaura un regim de dictatură militară, Al. Vaida-Voevod declara cu ocazia votării acestei legi: „Trebuie salvată ţara, trecînd peste toate legile, peste toate regulamentele, peste toate constituţiile. Fie dictatura, dar ţara trebuie salvată" [19]).

Recunoscînd că sînt asediaţi de masele populare conduse de comunişti şi că intensificarea mijloacelor de represiune a fost singurul mijloc pentru salvarea exploatatorilor, Armand Călinescu, autor al stării de asediu, spunea în parlament în 1934: **„Mişcarea comunistă este o mişcare de masă şi urmăreşte răsturnarea însăşi a societăţii actuale. Noi am venit**

[19]) Dezbaterile Adunării deputaţilor (15.XI.1932—20.II.1933) p. 932.

cu starea de asediu pentru a preîntîmpina o insurecţie comunistă care se pregătea" [20]).

Pentru prima dată după 13 decembrie 1918, guvernul naţional-ţărănist, nemaiputînd stăvili avîntul de luptă revoluţionară al maselor muncitoare, a trecut la înăbuşirea în sînge a grevelor muncitoreşti. Numai în urma reprimării luptei minerilor de la Lupeni, din 5 august 1929, au fost ucişi 30 de muncitori, iar alţi 100 răniţi, pe lîngă arestarea principalelor cadre de conducere ale muncitorilor din Valea Jiului de către organele de siguranţă. Muncitorii ceferişti, care au demonstrat la 29 ianuarie 1931, în Bucureşti, pe Calea Griviţei, cerînd îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă, au fost întîmpinaţi cu focuri de armă de poliţie şi jandarmerie, fiind ucişi 2 dintre ei iar peste 80 de muncitori şi funcţionari au fost răniţi.

Burghezia nu s-a dat în lături să utilizeze întregul aparat informativo-poliţienesc (Siguranţa, Poliţia, Jandarmeria S.S.I., Secţia a II-a a Marelui Stat Major al armatei) şi unităţile militare pentru înăbuşirea în sînge a eroicelor lupte ale muncitorilor ceferişti şi petrolişti din ianuarie-februarie 1933. Din ordinul regelui şi al primului ministru Al. Vaida-Voevod, în zorii zilei de 16 februarie, armata, poliţia şi jandarmeria au deschis focul mitralierelor şi au trecut la asaltul muncitorilor din incinta Atelierelor-Griviţa. In cursul reprimării au căzut sub gloanţe zeci de muncitori — Popa Dumitru, Maier Dumitru, Vasile Roaită, Dumitrescu Ion, Ionescu Cristea, Tobias Dumitru, Popescu Gheorghe şi alţii —, alte sute de muncitori au fost răniţi, iar peste 2 000 au fost arestaţi.

După înăbuşirea în sînge a acestor lupte, burghezia, urmărind să intimideze clasa muncitoare din România şi să arunce vina victimelor de la Griviţa pe seama P.C.R., a organizat un monstruos proces conducătorilor muncitorimii ceferiste şi petroliste, aducînd de două ori în faţa justiţiei burghezo-moşiereşti peste 120 de muncitori, dintre care unii au fost condamnaţi la ani grei de temniţă.

Printre cei judecaţi în faţa Consiliului de Război al Corpului I Armată din Craiova, între 19 iunie—1 iulie 1934, s-au numărat Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Gheorghe Vasilichi, Constantin Doncea, Ilie Pintilie, Pavel Bojan şi alţii.

Cu acest prilej, organele de poliţie şi siguranţă au recurs la falsuri şi inscenări, precum că muncitorii de la Atelierele „Griviţa" ar fi tras cu arma în biserica din apropiere şi ar fi ucis un om al ordinii — sergentul Chiriţă. In realitate găurile în biserică au fost făcute de agenţii Siguranţei iar sergentul Chiriţă a fost împuşcat pe la spate de un comisar de siguranţă.

In timpul procesului de la Craiova, poliţia din acest oraş a arestat pe Ceauşescu Nicolae, Pogăceanu Vasile, Gabor V. şi Brad Ion, în momentul cînd aceştia vroiau să facă depoziţii favorabile acuzaţilor în faţa Consiliului de Război al Corpului I. Armată [21]), iar alte sute de martori

[20]) Armand Călinescu: Discursuri parlamentare", vol. 2, 1934—1937, Bucureşti 1938, p. 44.

[21]) Inspectoratul general al jandarmeriei: „MEMORIU asupra situaţiei generale pe întreg teritoriul ţării..." fila 36.

din cei 2 000 au fost împiedicați de organele de ordine și informații să ajungă la Craiova.

In anii crizei economice, mișcarea revoluționară a poporului român de la orașe și sate, condusă de P.C.R., a fost supusă unor atacuri din ce în ce mai furibunde de către grupările politice de dreapta și de extremă dreaptă. Dintre acestea cea mai agresivă și fanatică a fost Garda de Fier. Lipsită de aderență în rîndurile poporului român, organizația legionară, pe care Armand Călinescu o aprecia, pe bună dreptate, ca „o mișcare de cadre" și cu organizații județene aproape inexistente, a fost folosită de vîrfurile cele mai reacționare ale burgheziei și moșierimii române, de monarhie și de autoritățile de stat ca un instrument de diversiune pentru abaterea maselor muncitoare de la lupta revoluționară și ca o grupare de șoc împotriva organizațiilor muncitorești, îndeosebi a P.C.R.

Ori de cîte ori într-o provincie, județ sau oraș al României începeau frămîntări sociale, Garda de Fier organiza procesiuni religioase, marșuri și echipe ale „morții" pentru restabilirea ordinii burghezo-moșierești și stăvilirea mișcării comuniste. In cartea „Pentru legionari", publicată în 1936, C. Z. Codreanu își amintea cu recunoștință de sprijinul primit de la Al. Vaida-Voevod în anul 1930: „Acum pregăteam această acțiune anticomunistă... m-am prezentat în audiență la Vaida-Voevod, pe atunci ministru de interne. M-a reținut 3 ore. (...) A înțeles din primul moment despre ce este vorba" [22]). Președintele organizației P.N.Ț. din Moldova, N. Costăchescu, mai tîrziu, dînd o explicație a acestei atitudini, arăta că „Dl. Vaida n-a făcut în definitiv, decît încercarea de a abate mișcarea lui Corneliu Codreanu împotriva comunismului" [23]).

Considerîndu-se „părintele spiritual" al Gărzii de Fier și chiar „nașul" acestei organizații, Al. Vaida-Voevod se lăuda cu emfază la procesul asasinilor lui I. G. Duca din martie 1934, că el însuși a contribuit „la controlarea țelurilor Gărzii de Fier... îndreptînd atențiunea organizației spre combaterea comunismului și a curentelor dizolvante" [24]). In timp ce muncitorilor li se răspundea cu gloanțe, cînd cereau sistarea curbelor de sacrificiu, primul ministru Al. Vaida-Voevod punea la dispoziția Gărzii de Fier importante sume de bani, deși țara avea o situație financiară grea.

După instaurarea dictaturii hitleriste în Germania, la 30 ianuarie 1933, agresivitatea Gărzii de Fier a crescut simțitor. In timpul luptelor revoluționare din ianuarie-februarie 1933, atît fasciștii-gardiști cît și cei de nuanță cuzistă și-au intensificat atacurile împotriva comuniștilor și a elementelor democrate, căutînd să sădească diversiune în rîndurile maselor populare și să terorizeze pe cei ce încercau să critice acțiunile lor huliganice.

Demascînd sprijinul acordat de autoritățile de stat Gărzii de Fier, Lothar Rădăceanu, fruntaș al aripii de stînga din P.S.D., declara în Adunarea deputaților, cu ocazia introducerii stării de asediu la 4 februarie 1933: „Trebuie să aplicați și să respectați cu severitate drepturile și libertățile cetățenești prevăzute de Constituție, ținînd în frîu pornirile

[22]) C. Z. Codreanu: „Pentru legionari", 1936, p. 378, 381.

[23]) Arhiva C.S.S., F.D. dosar nr. 2, vol. nr. 42 fila 240.

[24]) „Patria", organ al P.N.Ț., din 31.III.1934.

anarhice și reacționare ale curentelor fasciste, cărora le lăsați liberă strada pentru devastări și excese, în timp ce pentru muncitori, care își cer dreptul la viață, aveți numai mijloace de represiune brutală" [25]). Un alt deputat sublinia cu această ocazie că „extremismul de dreapta nu va avea de suferit de pe urma stării de asediu. Aceasta cu atît mai mult cu cît este protejat chiar în sferele Ministerului de Interne" [26]).

Incercarea cercurilor celor mai reacționare din România de a uzita Garda de Fier ca grupare de șoc împotriva mișcării muncitorești, a P.C.R., se îmbina cu acțiunea grupării politice condusă de regele Carol al II-lea, de a lichida libertățile democratice înscrise în Constituția din 1923 și de a instaura, prin intermediul primului ministru Al. Vaida-Voevod, un regim de dictatură monarhistă.

Paralel cu întărirea aparatului informativo-polițienesc și întețirea măsurilor represive împotriva P.C.R., a luptei revoluționare a oamenilor muncii de la orașe și sate, guvernele burghezo-moșierești au înăsprit regimul polițienesc din închisori, unde comuniștii erau supuși la un tratament inuman, călcîndu-se în picioare cele mai elementare drepturi ale omului.

In pofida intensificării măsurilor represive ale organelor informativo-polițienești și de ordine burgheze, din care autorii au creionat numai o parte în prezentul studiu, P.C.R., ca stejarul după furtună, rezistînd tuturor vicisitudinilor vremii, și-a menținut ființa, forța politică, vigoarea și autoritatea în rîndurile maselor populare în anii grei ai ilegalității. Ceea ce a menținut vitalitatea P.C.R., a fost credința membrilor săi în justețea cauzei proletariatului român, spiritul de dăruire pentru eliberarea socială a poporului, eroismul în luptă și respectarea cu cea mai mare strictețe a principiului păstrării secretului de partid și a consiprativității revoluționare. Chiar comisari de poliție și de siguranță, specializați în problema comunistă, neputînd lichida P.C.R., recunoșteau, spre dezolarea lor, că baza existenței ilegale a P.C.R. o constituia conspirarea muncii și educarea membrilor săi în sensul respectării cerințelor conspirativității, pentru a apăra organizațiile de partid ilegale contra oricărui pericol de descoperire de către organele informativo-polițienești.

„Fără o conspirație serioasă — recunoștea inspectorul regional de poliție, Constantin Maimuca — existența lui (a P.C.R.-n.n.) clandestină (ilegală-n.n.) nu ar fi posibilă...", iar „dacă această organizare tehnică (secretă a P.C.R.-n.n.) ar fi cunoscută poliției, întreaga activitate a Partidului Comunist ar putea fi paralizată" [27]).

Un alt „specialist" al organelor informativo-polițienești burgheze în problema comunistă, dezamăgit de insuccesul în lichidarea P.C.R., inspectorul general al Siguranței statului Z. I. Husărăscu, releva, într-o carte a sa, ținuta integră, dîrză, abilă, conspirată a comuniștilor în îndeplinirea misiunilor ilegale încredințate de partid, cît și atitudinea demnă, curajoasă și de apărare a secretului de partid, cu orice preț, chiar cu riscul

[25]) „Adevărul" nr. 15 059 din 15.II.1933.

[26]) Ibidem.

[27]) C-tin Maimuca: „Tehnica și tactica comunistă", Chișinău 1936, p. 70.

în caz de arestare.
propriei vieți, în fața organelor de siguranță și de poliție, în caz de arestare.
„... comuniștii — arăta el — întrebuințează toate mijloacele pentru a
nu fi descoperiți. Ei adoptă diferite nume conspirative, se travestesc, în-
trebuințează semne convenționale și alfabete cifrate în corespondență, iar
unii, pentru a li se pierde urma și orice indicii care ar putea servi la des-
coperirea lor, răspîndesc zvonurile că au murit, în care scop lansează
fotografii ca atare, spre a dispare orice indicii asupra lor...".

„... comuniștii — continua el — au cele mai severe instrucțiuni să tă-
găduiască adevărul cînd sînt arestați și dacă se poate să nu dea nici un
nume. **Ei sînt plini de fanatism, discreți, solidari și disciplinați.** Tăgăduiesc
sau mint pentru a nu da posibilitatea să li se descopere cuiburile. **Cel arestat
trece peste grija de soarta sa și peste suferințele-i proprii, primul său gînd
fiind să previe tovarășii din afară, cărora le comunică declarațiunile lui de
cele mai multe ori mincinoase, făcute în fața autorităților.**

Agenții bolșevici (așa îi numeau organele represive și de informații
burgheze pe comuniști-n.n.) sînt întotdeauna pregătiți pentru interoga-
toriu; dacă se servesc de numele lor veritabil, povestesc imediat ce sînt
interogați, existența lor în ordine cronologică, reședința, ocupația, cîștigul.
Dacă se servesc de nume conspirative, cunosc pe dinafară o biografie
falsă, prepară dinainte răspunsurile la chestiunile ce li se pun, locul naș-
terii, detalii asupra părinților, numele rudelor, prietenilor, etc., orașul de
unde simulează că este originar și numai după ce trece un timp, în care
ei se socotesc că orice măsuri din partea autorităților rămîn zadarnice,
încep a face unele declarații și acelea insuficiente, cu scopul de a deruta
cercetările"[28]).

Credem că unele din aceste remarcabile trăsături de caracter și de
acțiune ale comuniștilor, cu toate că se referă la anii grei ai ilegalității,
își păstrează și astăzi valoarea, intrînd în profilul moral și de comporta-
ment al tuturor membrilor de partid și evidențiază încăodată pentru lu-
crătorii de securitate necesitatea aplicării cu strictețe a unor principii și
norme ale muncii de securitate, verificate de practica P.C.R., îndeosebi acelea
ale păstrării secretului muncii și respectării conspirativității, alături de
dăruirea și spiritul de eroism în îndeplinirea sarcinilor profesionale.

*
* *

Depășind propriile greutăți determinate de luptele fracționiste și în-
fruntînd teroarea burghezo-moșierească, P.C.R. a înregistrat succese re-
marcabile în conducerea luptei oamenilor muncii în anii crizei economice.
Numai între anii 1929—1932 au avut loc 377 de greve, la care au parti-
cipat muncitorii din 1054 de întreprinderi și s-au înregistrat circa 845 000
de zile de lucru pierdute. Pe lîngă acestea, s-au desfășurat 840 de conflicte
latente de muncă într-o serie de întreprinderi. Alături de muncitori se ridică
la luptă țăranii din județele Botoșani, Romanați, Sălaj, Sibiu, Gorj, Bihor,
care ajung la ciocniri cu jandarmii. Au loc de asemenea acțiuni revendi-
cative ale învățătorilor și funcționarilor publici, studenților, invalizilor,
văduvelor și pensionarilor.

Un moment de seamă în maturizarea politică a mișcării muncitorești din România și în dezvoltarea partidului ca detașament de avangardă al clasei muncitoare, l-a constituit **Congresul al V-lea al P.C.R.** Făcînd o analiză marxist-leninistă a realităților din România, Congresul al V-lea a precizat caracterul, perspectivele și sarcinile revoluției din țara noastră, stabilind că ea se află în fața desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și că proletariatului îi revenea sarcina istorică de a organiza în alianță cu țărănimea muncitoare, răsturnarea regimului burghezo-moșieresc și trecerea treptată la revoluția socialistă. Totodată, Congresul a orientat partidul spre intensificarea eforturilor în vederea realizării Frontului Unic Muncitoresc, întăririi unității de acțiune a clasei muncitoare, și a preconizat noi forme de luptă pentru organizarea maselor largi în scopul apărării intereselor lor economice și politice.

Pe lîngă menținerea unor confuzii și interpretări greșite în problema națională și problema țărănească, Congresul al V-lea nu a întrevăzut pericolul fascismului în țara noastră, apreciind că atacul principal al partidului trebuie îndreptat „în special contra așa-zisei aripi de stînga din P.N.Ț." și „contra social-democraților"[29]). Pornind de la această indicație, aripa de stînga a P.S.D. era considerată ca „dușmanul principal al revoluției în mișcarea muncitorească"[30]), social-democrații erau etichetați ca „social-fasciști", iar sindicatele reformiste ca „social-fasciste"[31]).

In același timp, burghezia era tratată în bloc, iar o serie de personalități nu erau analizate diferențiat. N. Titulescu, N. Iorga, dr. N. Lupu, Gr. Iunian și alții, cunoscuți prin atitudinea lor ostilă fascismului, erau etichetați ca „profasciști" și puși pe același plan cu politicienii reacționari Al. Vaida-Voevod, G. G. Mironescu, I. Maniu, care într-adevăr sprijineau și încurajau organizațiile fasciste. Aceste stări de lucruri nu făceau decît să limiteze și să îngreuieze folosirea contradicțiilor din rîndurile claselor exploatatoare, lupta împotriva fascismului și să îngusteze orizontul activității partidului. Însă aceste aprecieri și lozinci au fost considerate în anii următori ca fiind greșite, luîndu-se poziție justă în problema națională, pentru apărarea unității naționale, a independenței și suveranității patriei, iar tratarea diferitelor grupări ale burgheziei naționale s-a făcut în mod nuanțat și obiectiv.

Cotitura marcată în activitatea P.C.R. de Congresul al V-lea s-a evidențiat cu prilejul organizării, pregătirii și conducerii de către comuniști, prin intermediul unor forme și metode specifice de front unic muncitoresc — comitete de acțiune, comitete de fabrică, comitete de grevă etc. —, a luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933.

Relevînd combativitatea revoluționară a muncitorilor ceferiști, care

---

28) Z. I. Husărăscu: „Mișcarea subversivă în Basarabia", p. 81—82.

29) Documente din istoria P.C.R., 1929—1933, E.S.P.L.P., 1956, p. 282.

30) Ibidem, p. 281.

31) Ibidem, p. 327.

au înfruntat cu eroism forțele represive ale regimului burghezo-moșieresc, luptele din ianuarie-februarie 1933 au avut un pronunțat caracter politic, frînînd acțiunea cercurilor reacționare de introducere a unui regim de dictatură și de a permanentiza regimul stării de asediu. Privite în perspectiva istoriei, ele au avut o înrîurire profundă asupra dezvoltării ulterioare a istoriei, a desfășurării evenimentelor sociale și politice din România. Prin înaltul lor nivel de organizare, prin amploarea și spiritul lor combativ, luptele ceferiștilor și petroliștilor au constituit, după greva generală din octombrie 1920, una dintre cele mai mari bătălii de clasă din istoria proletariatului român.

Evidențiind patriotismul clasei muncitoare din România, aceste lupte au frînat ofensiva capitaliștilor străini și autohtoni împotriva condițiilor de viață și de muncă ale oamenilor muncii, împotriva independenței naționale. Planul de „asanare economică de la Geneva" și acordul petrolier de la Paris au fost anulate, iar consilierii străini au trebuit să părăsească țara.

Deși au fost înăbușite în sînge, ele au dus la anularea curbelor de sacrificiu, la reprimirea la lucru a celor concediați, la atenuarea măsurilor financiare și mărirea salariilor, fapt ce a contribuit temporar, la îmbunătățirea condițiilor de trai ale oamenilor muncii.

Reprimarea sîngeroasă a luptelor ceferiștilor și petroliștilor de către guvernul național-țărănesc, prezidat de Al. Vaida-Voevod, a compromis atît organele de poliție, siguranță și jandarmerie în fața maselor populare, cît și Partidul Național Țărănesc, îndeosebi aripa sa de dreapta, naționalistă. Sub imperiul acestor lupte, în rîndurile P.N.Ț. a început un puternic proces de frămîntări interne, care s-a soldat cu desprinderea în anii următori a unor noi grupări politice și dizidențe. Pe bună dreptate, dr. N. Lupu aprecia că legea stării de asediu din 4 februarie a fost „crucea de mormînt a partidului" [32]), iar ziarul „Adevărul" din 7 martie 1933, sesizînd frămîntările interne în P.N.Ț. scria că „se anunță vreme rea în sînul partidului și că tensiunea din partid a cuprins însăși organizațiile provinciale în care slăbește spiritul de autoritate" [33]).

Ca urmare a pierderii influenței în mase și a accentuării procesului de destrămare după luptele din februarie 1933, P.N.Ț. a suferit o grea înfrîngere în alegerile parlamentare din decembrie 1933, obținînd numai 14% din voturi și 29 de mandate în Adunarea deputaților, iar o serie de personalități din conducerea sa, printre care G.G. Mironescu — fost prim ministru și ministru de interne —, Mihai Popovici — fost ministru de justiție —, au pierdut alegerile și n-au mai fost votați de masele de alegători [34]).

Masele de membri ai acestui partid, dezamăgite de politica guvernelor național-țărăniste, cereau îndepărtarea elementelor moșierești și conservatoare din rîndurile P.N.Ț., precum și revenirea la programul Partidului

[32]) „Adevărul" an 47, nr. 15 059 din 5.II.1933.

[33]) Ibidem, nr. 15 084 din 7 martie 1934.

[34]) Armand Călinescu : „Memorii 1914—1939", fila 241.

Țărănesc din 1918, silind grupările de dreapta, reacționare ale lui Vaida-Voevod și G. G. Mironescu să părăsească partidul.

Eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor au constituit o manifestare puternică și hotărîtă a clasei muncitoare și a altor categorii de oameni ai muncii împotriva organizațiilor de extremă dreaptă, ele trăgînd semnalul pericolului fascismului intern reprezentat de Garda de Fier, precum și al expansiunii hitleriste. **„O deosebită importanță** — sublinia Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din iulie 1933, care a analizat luptele ceferiștilor și petroliștilor — **trebuiește dată luptei împotriva Gărzii de Fier și a cuziștilor, care prin cea mai desfrînată demagogie încearcă să pătrundă la sate"** [35]) (subl. ns.).

In același timp, ele au reprezentat prima mare ridicare a proletariatului pe plan internațional după instaurarea hitlerismului în Germania împotriva fascismului. „Lupta muncitorilor feroviari români are și o deosebită însemnătate internațională, ea fiind parte integrantă a luptei muncitorilor feroviari din toate țările. In această perioadă — sublinia în apelul său Comitetul Internațional al muncitorilor feroviari — eroica luptă a muncitorilor feroviari români constituie un semnal. Pentru muncitorii feroviari din toate țările ea este dovada că forța clasei muncitoare este imensă și de neînvins atunci cînd este unită, avînd la bază Frontul Unic Revoluționar" [36]).

Inaltul spirit de combativitate al ceferiștilor și petroliștilor, formele deosebit de ascuțite ale luptelor care au culminat cu ocuparea centrului orașului Ploiești de către mase și a Atelierelor „Grivița" de către greviști, largul caracter de masă al acestor acțiuni, care s-au împletit cu puternice demonstrații de stradă, realizarea în luptă a frontului unic muncitoresc, au făcut din luptele din ianuarie-februarie 1933, **un moment de o deosebită importanță în istoria mișcării noastre muncitorești și a P.C.R.** Ele au trecut pe prim plan luptele sociale ale clasei muncitoare și cu caracter antifascist, făcînd să se manifeste din nou mișcarea muncitorească din România veche și să se ridice vechile centre revoluționare muncitorești : București și Valea Prahovei. In timpul acestor lupte, partidul s-a legat de detașamentele de bază ale clasei muncitoare, prin intrarea în rîndurile lui a numeroase elemente proletare dintre cele mai combative, îmbunătățindu-și compoziția sa socială.

In vîltoarea luptelor și a acțiunilor de solidaritate s-au format și s-au afirmat numeroase cadre proletare de partid — Gh. Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Gh. Vasilichi, C-tin Doncea, Ilie Pintilie, Dumitru Petrescu, Nicolae Ceaușescu, Grigore Preoteasa, Gheorghe Stoica, Ion Ioniță și alții — strîns legate de clasa muncitoare, de interesele și năzuințele poporului nostru, care au jucat un rol important în organizarea și conducerea luptelor de clasă în anii următori, în înfăptuirea insurecției armate, în construcția societății socialiste.

Prin luptele de clasă din anii 1929—1933, clasa muncitoare, în frunte

[35]) Plenara lărgită a C.C. al P.C.R., din iulie 1933, Ed. P.C.R., 1933, p. 26—27.

[36]) A. Deac, Gh. Matei : „Februarie 1933. Ecoul internațional...", Ed. Științifică, 1967, p. 48.

cu partidul comunist, s-a afirmat cu putere pe arena istoriei României ca forța cea mai înaintată a societății, capabilă să conducă lupta tuturor oamenilor muncii pentru rezolvarea problemelor cardinale care stăteau în fața poporului român.

Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, au arătat că succesul clasei muncitoare în luptă este asigurat cînd programul, obiectivele, linia generală se elaborează pornind de la realitate, de la cerințele și necesitățile maselor muncitoare și de la particularitățile situației fiecărei țări. S-a dovedit că esențial pentru asigurarea succesului clasei muncitoare și al partidului său, este ca ele să stăpînească toate formele de luptă fără excepție, să aibă capacitatea de a le minui pe toate, spre a înlocui o formă a luptei cu alta, potrivit schimbărilor ce survin în condițiile concrete de desfășurare a luptei.

Bătăliile de clasă din 1933 din România, avînd un puternic răsunet în mișcarea comunistă și muncitorească internațională, atît prin importanța lor politică, cît și prin îmbogățirea și înnoirea formelor și metodelor de luptă revoluționară, s-au bucurat de o înaltă prețuire din partea Internaționalei Comuniste și a tuturor partidelor comuniste din lume. Doi ani mai tîrziu, Internaționala Comunistă arăta că „Luptele din februarie, conduse de partidul comunist și de sindicatele revoluționare pe baza frontului unic organizat de jos, au dovedit nu numai autoritatea colosală și influența mare a partidului, dar au arătat și legătura sa strînsă cu cele mai largi mase populare", și că „... partidul și-a croit drum spre masele proletare cele mai importante pe care le-a antrenat și condus în luptă". In fine, se conchidea că luptele proletare din 1933 din România **„vor intra în istoria mișcării muncitorești internaționale ca una din paginile ei minumate"** [37]) (subl. ns.).

Numeroase partide comuniste, organizații muncitorești și democratice internaționale, proletariatului din multe țări ale lumii și personalități proeminente ale științei și culturii mondiale, dînd expresie sentimentelor de solidaritate internaționalist-proletară, au organizat puternice acțiuni de sprijinire a proletariatului român și de protest contra procesului înscenat de justiția burghezo-moșierească. Ca o expresie a cinstirii proletariatului român, cei 3 500 delegați participanți la Congresul Mondial Antifascist din iunie 1933 de la Paris, au făcut o caldă manifestație pentru reprezentanții ceferiștilor și petroliștilor, cerînd ca din Comitetul Mondial de luptă contra fascismului și războiului, să facă parte și un lucrător de la Atelierele Căilor Ferate Române [38]).

*
* *

Corespunzînd unui proces istoric legic în evoluția poporului român, crearea și afirmarea continuă a P.C.R. au marcat puternic viața social-politică a țării noastre în deceniul al III-lea al secolului al XX-lea și în primii

---

[37]) A. Deac, Gh. Matei: „Februarie 1933. Ecoul internațional", Ed. Științifică, Buc. 1967, p. 44.

[38]) Ibidem, p. 52.

ani ai deceniului al IV-lea. Integrîndu-se organic luptei neobosite a clasei muncitoare, constituindu-se sub raport organizatoric și de acțiune ca o forță politică de sine stătătoare, P.C.R. a concentrat și a pus în valoare impresionante resurse revoluționare ale maselor populare, demonstrate în atîtea momente de largă rezonanță internă și internațională.

In anii 1921—1933, avînd de înfruntat condiții grele de activitate, rezultate din ofensiva claselor exploatatoare împotriva maselor populare, precum și amestecul nefondat al unor foruri organizatorice internaționale (Cominternul), străine de realitățile țării, de particularitățile interne ale vieții și luptei sale revoluționare, P.C.R., cu toate urmările negative ale acestor precedente, și-a dovedit vitalitatea ideologică și adîncul suport popular, capacitatea interioară de recuperare a forțelor, de a conduce masele muncitoare în spiritul dezideratelor lor cele mai fundamentale și permanente. Bogatul izvor de idei și fapte care străbate activitatea revoluționară a partidului nostru, reprezintă statornice pilde de inspirație nu numai pentru cercetarea și fundamentarea rolului său istoric în viața poporului român, dar și de acțiune practică cu prețioase semnificații și învățăminte.

Unele episoade din lupta P. C. R. împotriva războiului antisovietic

Lt. col. CIUPAGEA ALEX.
Lt. col. MEIANU NICOLAE
— cercetător științific —

„Partidul Comunist, exponent al intereselor naționale ale întregului popor — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea sa la a 45-a aniversare a P.C.R. — s-a ridicat de de la început cu hotărîre împotriva agresiunii Germaniei fasciste și a nazismului împotriva Uniunii Sovietice, a dat glas frămîntărilor și aspirațiilor uriașei majorități a populației țării, a organizat rezistența antifascistă și lupta maselor pentru răsturnarea regimului antonescian, ieșirea din războiul purtat alături de Germania și alăturarea forțelor antihitleriste" [1]). Sînt cunoscute în acest sens „Rezoluția asupra războiului antisovietic din iulie 1941" [2]), „Platforma — program din septembrie 1941" [3]), precum și alte documente prin care poporul era chemat la luptă.

Poziția dîrză și curajoasă a comuniștilor români a pus în alertă organele de represiune antonesciene (îndeosebi Serviciul Special de Informații, condus de Eugen Cristescu) și cele germane (Abwehrul). Acestea, printr-o colaborare diabolică au pornit să urmărească pas cu pas acțiunile întreprinse de către Partidul Comunist.

Conducerea Serviciului Special, cu aprobarea generalului Antonescu, încunoștința cu regularitate pe „reprezentanții" Abwehrului asupra fiecărei măsuri luate în această direcție. De altfel, pentru „conlucrarea" cu Abwehrul german, Serviciul Special de Informații își crease în cadrul său un compartiment special, denumit Secția „G".

Toamna anului 1941 cunoaște, cu toate condițiile vitrege, de neagră teroare, multiple acțiuni întreprinse de către Partidul Comunist Român. Noi ne vom opri însă, numai la cîteva acțiuni care au avut loc în lunile octombrie și noiembrie, în special în preajma zilei de 7 noiembrie 1941.

Comitetul Central al partidului, diferite organizații centrale și locale, Uniunea Tineretului Comunist, au lansat în această perioadă o serie de manifeste, prin care îndemnau masele de oameni ai muncii să treacă la acțiuni potrivnice regimului de cruntă teroare militaro-fascistă.

Agenții Siguranței, Poliției, Jandarmeriei și ai Serviciului Special de Informații, care împînziseră întreprinderile, străzile, mijloacele de transport în comun (trenuri, tramvaie, autobuze etc.), alergau neobosiți, ca o haită flămîndă, să descopere pe aceia ce răspîndeau manifestele partidului. Truda însă, de cele mai multe ori, le era zadarnică. Manifestele apăreau, dar cei ce le răspîndiseră erau de negăsit.

Abwehrul era ținut și el în permanență la curent de către Serviciul Special de Informații, cu aceste cazuri. De pildă, la data de 6 noiembrie 1941, i se aducea la cunoștință că „Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist din România a lansat un manifest comunist", că un manifest cu conținut asemănător a fost răspîndit și de către „Comitetul Sectorului 1 Galben al Partidului Comunist Român" [4]).

„Beiade Manifeste — se sublinia în nota de legătură-sind anlässlich des 7 nowember, Festtag der russischen revolution, erlassen worden" [5]). (Ambele manifeste au fost lansate în vederea zilei de 7 noiembrie, sărbătoarea revoluției ruse" [6]). În aceeași zi (6 noiembrie 1941) Serviciul Special de Informații mai aducea la cunoștința organelor de informații naziste și alte acțiuni, de proporții mai mari. „Comitetul Central al Partidului Comunist — relata Serviciul Special — a dat instrucțiuni organizațiilor regionale și locale, să pună la cale acțiuni demonstrative muncitorești, să afișeze șabloane cu lozinci comuniste și să difuzeze material de propagandă revoluționară comunistă".

Cuprins de panică, Serviciul Special de Informații arăta în continuare că „fiecare organizație comunistă din Capitală și țară a primit însărcinarea ca pînă la 7 noiembrie a.c. să execute:

1) — acțiuni greviste, în special în fabrici;
2) — să dinamiteze cîte un tren de transporturi petrolifere sau munițiuni (de preferință german);
3) — să se incendieze o fabrică, de preferință de interes militar;
4) — să se incendieze barăcile germane, unde sînt cazați soldații sau depozite militare" [7]).

Desigur, e posibil ca unele dintre aceste acțiuni să fi fost exagerate de către aparatul represiv antonescian, totuși pentru a se preîntîmpina punerea lor în aplicare autoritățile amintite au dat o alarmă generală. Au fost mobilizate toate organele represive centrale și locale, s-a apelat

---

[1]) Nicolae Ceaușescu: „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste", vol. 1, p. 375.
[2]) Idem.
[3]) Idem.

[4]) Arhiva C.S.S., dos. F.O. nr. 88294, vol. 24, fila 162.
[5]) Idem, fila 161.
[6]) Idem, fila 162.
[7]) Iedem, fila 160.

chiar și la unele instituții economice. De pildă: Ministerul de Interne prin adresa nr. 10080 din 15 octombrie 1941, cerea Ministerului Economiei Naționale să ia și el „cele mai severe măsuri pentru împiedecarea acțiunilor de propagandă și de sabotaj, proiectate de Comitetul Central al Partidului Comunist din România" [8]).

Serviciul Special de Informații prin „Centrul P" cu sediul la Ploiești, a luat și el legătura cu Direcțiunea II-a Minieră din acea localitate și împreună au trecut la măsuri privind:

„1. intensificarea controlului la intrarea în rafinării;
2. intensificarea controlului executat de șefii de secțiuni în interiorul instalațiilor;
3. intensificarea vigilenței organizațiilor informative din interiorul fiecărei rafinării;
4. intensificarea vigilenței pazei militare" [9]).

„Deosebit de aceasta — încunoștința S.S.I.-ul organele Abwehrului — noi (adică S.S.I.-ul-n.n.) am sesizat Brigada II-a Mixtă Gardă, care a dispus:

1. intensificarea controlului gărzilor militare de la rafinării și din schele;
2. menținerea batalionului din rezerva brigăzii cazată în orașul Ploiești, în stare de alarmă pentru nopțile de 6/7 și 7/8 noiembrie;
3. menținerea în stare de alarmă a plutonului de care de luptă, aparținînd brigăzii;
4. sesizarea Legiunii de Jandarmi și a Chesturii de Poliție pentru intensificarea măsurilor de supraveghere și control" [10]).

Forța Partidului Comunist Român se făcea simțită din ce în ce mai mult. Organele locale ale Serviciului Special au apelat în acele zile, pentru mai multă siguranță și la ajutorul trupelor germane din zona petroliferă.

Astfel, Centrul S.S.I., „P", cu sediul în Ploiești, alarmat de intensitatea acțiunilor, a luat legătura și cu locot. Hammer reprezentantul Abwehrului din zona respectivă, „care a pus în curent autoritățile militare germane locale, pentru a lua măsuri similare" [11]).

Concomitent cu aceste acțiuni conducerea Serviciului Special de Informații i-a predat Abwehru-lui o copie după adresa secretă a Minis-terului Afacerilor Interne, către Ministerul Economiei Naționale privind măsurile în vederea zilei de 7 noiembrie 1941" [12]), și o „copie după ra-portul Centrului Ploiești, în legătură cu actele și manifestările comuniste și măsurile luate în zona petroliferă de acord cu toate autoritățile locale" [13]). Slugile se justificau în fața stăpînilor.

După cum se vede, comuniștii români nu se aflau numai în atenția

---

8) Idem.
9) Arhiva C.S.S., dos. F.O. nr. 88294, vol. 24, fila 158.
10) Idem, fila 159.
11) Idem, fila.
12) Idem, fila 156.
13) Idem, fila 157.

organelor represive antonesciene, ci și în a celor hitleriste. Haitele se țineau la curent una pe alta. În zilele care au urmat respectiv pe data de 15 noiembrie 1941, Serviciul Special de Informații făcea cunoscut Abwehrului că: „în cursul ultimelor luni Centrala Partidului Comunist din România", „a luat măsuri", în scopul de a împiedeca aprovizionarea trupelor de pe frontul de est cu materiale și combustibilul necesar mersului operațiunilor, vizîndu-se îndeosebi industria petroliferă, întreprinderile de interes militar și transporturile pe căile ferate".

„Pentru îndeplinirea acestor misiuni — preciza S.S.I.-ul — a fost creată în București, o secție specială denumită „Resortul — Tehnic de Sabotaj", cu misiunea de a coordona și conduce pe teren activitatea nucleelor comuniste, procurîndu-le materiale și instrucțiunile necesare" [14]).

Resort care, de altfel, pînă la descoperire a și desfășurat o serie de acțiuni încununate de succes. El nu și-a încetat activitatea nici după arestarea și condamnarea unora dintre membrii săi componenți.

„Față de această situație — arăta Serviciul Secret — autoritățile românești au luat măsuri pentru intensificarea supravegherii elementelor comuniste, care militează în mișcarea clandestină comunistă" [15]).

Prin infiltrarea sau recrutarea unor trădători, oamenii lui Eugen Cristescu, ai Siguranței și ai Jandarmeriei au reușit — așa după cum se preciza în nota către Abwher — să „obțină o serie de informații, pe baza cărora în ziua de 3 noiembrie 1941 — s-a procedat la un număr de arestări și percheziții domiciliare, care au dus la determinarea modului de acțiune al Secției de sabotaj și la descoperirea unui bogat material explosiv și incendiar" [16]). Tonul raportului către stăpîni, trăda o oarecare satisfacție dar și teamă față de amploarea măsurilor inițiate de către comuniști.

Cu această ocazie, printre alții, organele represive antonesciene au arestat și pe comuniștii: inginer chimist Paneth Francisc, care în cadrul „Resortului Tehnic" avea misiunea „de a confecționa materiale explosive și incendiare, necesare pentru desfășurarea acțiunii de sabotaj; Lily Paneth, soția inginerului Paneth, care-l ajuta pe soțul său la confecționarea materialului explosiv; Ada Marinescu, curier" de legătură între Resortul Tehnic Centrul de Sabotaj și organizațiile comuniste, pentru predarea materialelor și instrucțiunilor necesare acțiunii de sabotaj"; Elisabeta Naghy, depozitară a materialelor confecționate ce urmau a fi distribuite „Organizațiilor Comuniste Raionale"; Demengin Francisc care o ajuta pe Naghy Elisabeta în executarea misiunii primite și Kornhauser Adalbert, șeful Resortului amintit.

Odată cu arestarea lor, au fost ridicate și o serie de substanțe ce serveau la confecționarea materialului explosiv. De pildă la locuința inginerului Paneth au fost descoperite: „2 kg acid sulfuric, 500 kg acid sulfuric pur, 1 kg clorat de potasiu, 500 kg dextrină, 500 kg nisip de mare, 2 kg parafină topită, 1 borcan pastă de lipit „Gheolicol", 1 flacon cu acid

---

14) Arhiva C.S.S., dos. F.O. nr. 88294, vol. 24, fila 253.
15) Idem.
16) Idem.

azotic, 60 tuburi de hîrtie cerată înmuiate la un capăt în acid sulfuric"; precum şi alte substanţe ce urmau a fi folosite în scopul arătat.

Unele materiale explosive erau deja pregătite, gata să-şi ia drumul către luptătorii comunişti din diferite colţuri ale ţării. Altele fuseseră „predate organizaţiilor comuniste de sabotaj" în vederea lovirii din umbră a maşinii de război germane.

Materialele explosive trimise, în general, erau confecţionate din: „substanţe lichide compuse dintr-un amestec de acid sulfuric, acid azotic şi glicerină", şi „batoane incendiare confecţionate din tuburi de hîrtie cerată de 10—12 cm lungime" [17]), pe un diametru de 10—12 mm.

Batoanele incendiare, de regulă, erau folosite pentru aruncarea în aer a surselor de petrol şi a transporturilor unor astfel de materiale pe C.F.R., care erau „destinate zonelor de operaţiuni din est".

Cercetarea în cazul Paneth nu a durat prea mult. Autorităţile antonesciene au acţionat cu o grabă inexplicabilă. In timp de aproximativ două săptămîni, grupul de comunişti amintit a fost „anchetat", condamnat la moarte şi executat. Francisc Paneth, Lily Paneth şi toţi ceilalţi au căzut sub gloanţele plutonului de execuţie. Călăii antonescieni sperau că prin aceste acte sîngeroase vor reuşi să îngenuncheze voinţa de luptă a celor mai buni fii ai poporului român: comuniştii. Teroarea cruntă, însă, execuţiile n-au putut stăvili şuvoiul împotrivirii antifasciste. Comuniştii şi-au continuat acţiunile cu şi mai multă vigoare. Dragostea de ţară, de poporul din care făceau parte, a fost mai presus de orice sacrificiu. Gloanţele călăilor nu i-au înspăimîntat, ci din contră i-au îndîrjit, le-au întărit şi mai mult credinţa în victorie, în scoaterea ţării de sub cizma hitleristă, în cîştigarea demnităţii, libertăţii şi independenţei României.

Cele cîteva aspecte amintite, sînt numai un mic episod din marea epopee a luptelor desfăşurate de către comunişti în anii cruntei terori fascisto-antonesciene, sînt numai cîteva briliante din salba strălucitoare a acţiunilor întreprinse de către partid în decursul existenţei sale.

---

[17]) Arhivele C.S.S., dos. F.O. nr. 88294, vol. 24, f.f. 254—257.

Activitatea P.C.R. pentru mobilizarea tuturor forţelor naţionale democratice şi patriotice ale poporului român împotriva pericolului fascist şi pentru apărarea independenţei naţionale (anii 1933–1937)

Autor: Cpt. BOBOCESCU VASILE
cercetător ştiinţific

Lupta poporului român, sub conducerea P.C.R., împotriva pericolului fascismului intern reprezentat de Garda de Fier şi pentru apărarea independenţei naţionale în faţa agresiunii statelor fascisto-revizioniste, constituie una dintre cele mai importante pagini din istoria contemporană a României şi a mişcării muncitoreşti internaţionale. Pe baza unor documente edite şi inedite, în mare parte din Arhiva C.S.S., şi pornind de la aprecierile din documentele recente de partid, autorul va releifa noi aspecte privind caracterul de masă al mişcării antifasciste din România, supleţea şi elasticitatea tacticii P.C.R. în unirea tuturor forţelor naţionale, democratice şi patriotice, activitatea neobosită a comuniştilor în rîndurile partidelor burgheze nefasciste, pentru formarea unui curent de opinie democratică şi atragerea lor la Frontul Popular Antifascist.

Succesele remarcabile obţinute de P.C.R. în cursul anului 1936 şi în primăvara anului 1937, în mobilizarea maselor populare împotriva fascismului şi pentru apărarea independenţei naţionale, înţelegerile şi acordurile de luptă comună împotriva fascismului, demonstrau posibilitatea realizării Frontului Popular Antifascist în România, evenimentele evoluînd în acest sens. Prin încheierea de către Iuliu Maniu a alianţei politice cu Garda de Fier, forţele democratice au primit o lovitură grea şi surprinzătoare.

Amploarea acţiunilor de masă împotriva fascismului şi a agresiunii statelor fasciste în aceşti ani, n-ar fi fost posibilă fără întărirea tot mai mult a rolului conducător al P.C.R. şi a creşterii influenţei sale asupra

celor mai largi categorii sociale, a interpătrunderii comuniștilor cu interesele naționale, a ancorării lor în realitățile din țară și a legării lor de aspirațiile proletariatului român. Ca urmare a suflului nou produs în luptele revoluționare din 1933, a realismului politicii sale, P.C.R. s-a întărit din punct de vedere politic și organizatoric, fapt ilustrat de creșterea numărului membrilor de partid, îndeosebi în principalele centre industriale, și de înființarea de noi celule de partid în fabrici, uzine, mine și la sate. „Comunismul, ideologie ce este pentru foarte mulți adepți un crez și un ideal, lucrînd în reușita lui din convingere fanatică — se arăta cu îngrijorare, față de creșterea influenței politice a P.C.R. și de mărirea numărului aderenților săi, într-un studiu întocmit de organele informativo-polițienești burgheze —, a reușit să-și facă nuclee nedescoperite încă în toate clasele sociale; astfel vedem comuniști în afară de muncitori, între profesori (universitari, de licee sau învățători), ... profesiuni libere (avocați, medici, ingineri), printre țăranii agricultori și chiar printre ofițeri" [1].

*

După înăbușirea în sînge a luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști, cercurile cele mai reacționare ale burgheziei și moșierimii române, au accentuat procesul de lichidare a democrației burgheze, de restrîngere a drepturilor și libertăților cetățenești. Fenomenul cel mai caracteristic al tendințelor ultrareacționare promovate de aceste cercuri îl constituie susținerea și impunerea în viața politică a țării a organizației teroriste de tip fascist „Garda de Fier".

Intre conducătorii unor partide burgheze și căpeteniile legionare, s-au stabilit relații de strînsă „conlucrare", care au evoluat pînă la alianțe politice fățișe, cum a fost cea dintre I. Maniu și C. Z. Codreanu la sfîrșitul anului 1937 și în cursul anului 1938. Politicieni ca Al. Vaida-Voevod, Gh. Brătianu, Alex. Averescu, C. Argetoianu și alții, au urmărit să utilizeze Garda de Fier ca forță de șoc împotriva mișcării muncitorești și a Partidului Comunist Român. Printre cei care au jucat un rol nefast în încurajarea sau tolerarea Gărzii de Fier, s-au numărat și alți politicieni, printre care I. Gigurtu, M. Manoilescu, Ernest Urdăreanu etc., industriașul N. Malaxa, generalul Ion Antonescu și Mihail Moruzov, șeful Serviciului Secret de Informații.

La rîndul ei monarhia și camarila din jurul regelui Carol al II-lea, a întreținut strînse legături cu Garda de Fier, căutînd s-o utilizeze pentru realizarea scopurilor politice ale lui Carol, pentru destrămarea partidelor politice burgheze și instaurarea unui regim de dictatură personală.

Pentru a nu rămâne mai prejos în manevrarea Gărzii de Fier, primul ministru Gh. Tătărăscu, urmărind să servească interesele regelui Carol al II-lea, a dus o politică concesivă față de organizațiile fasciste, iar ministrul său de interne — Ion Inculeț — a sprijinit activitatea organizației legionare.

[1]) Arhiva C.S.S., F.D., dosar nr. 212, vol. 3, f.f. 52–53.

Față de cererile repetate ale lui Nicolae Titulescu de a se întreprinde măsuri energice împotriva Gărzii de Fier, ale cărei manifestări anarhice îi creau greutăți pe plan extern, Gh. Tătărăscu, în raportul său către Carol al II-lea din 11 iulie 1936, își exprima dezacordul față de propunerile acestuia. **„Socotesc însă necesar să adaug – arăta el – că dacă dl. Titulescu, drept condițiune a rămînerii sale în funcțiune, ar cere guvernului să săvîrșească acte de represiune împotriva curentelor naționaliste și anticomuniste din țară, declar de pe acum că guvernul nu va putea să treacă la o asemenea politică".** Și mai departe scria: „... **a reprima excesele unei mișcări este o atitudine, a reprima mișcarea este alta. Guvernul ce-l prezidez va fi întotdeauna în cea dintîi și nu poate fi niciodată în cea de-a doua, căci structura, programul și ideologia ne împiedică să fim sugrumătorii mișcărilor care au la bază ideia monarhică, ideia națională și ideia de autoritate și care constituie în chip firesc barajul cel mai puternic împotriva curentelor de dezagregare și împotriva propagandei comuniste**" [2]) (subl. ns.).

Impotriva comuniștilor, a luptătorilor antifasciști, guvernul național-liberal prezidat de Gh. Tătărăscu a continuat măsurile represive ale guvernelor precedente, menținînd regimul stării de asediu și cenzura în principalele centre industriale. Numeroase organizații legale de masă, democratice și antifasciste au fost dizolvate și interzise prin lege. Împotriva luptătorilor antifasciști, autoritățile de stat au pus la cale o serie de procese. In această perioadă, în afară de procesul luptătorilor ceferiști și petroliști, judecat la Craiova între 19 iunie — 1 iulie 1934, au mai avut loc procesul prof. universitar Petre Constantinescu-Iași și al prof. T. Bugnariu, procesul celor 26 de comuniști de la Constanța (Cioroiu Nicolae, Filimon Sîrbu și alții) din 16 decembrie 1936, procesul celor 13 comuniști de la Botoșani din 21 decembrie 1936 și altele.

Inchisorile, îndeosebi cea de la Doftana, au fost umplute cu comuniști, luptători antifasciști și alte elemente revoluționare ale clasei muncitoare, unde erau supuși la un crunt regim de teroare polițienească.

In timp ce P.C.R., U.T.C. și organizațiile legale de masă, cu caracter democratic și antifascist, erau dizolvate și interzise din nou prin legea de la sfîrșitul lunii noiembrie 1934 [3]), iar luptătorii antifasciști arestați și închiși, organizația legionară, cu sprijinul cercurilor politice amintite mai înainte, își legalizează, în martie 1935, activitatea sub denumirea de Partidul „Totul pentru țară".

Cu timpul Garda de Fier se eliberează de sub tutela ocrotitorilor ei, devenind independentă și competitoare la putere, urmărind instaurarea propriei ei dictaturi, a statului totalitar, și schimbarea orientării politicii externe a României spre statele fasciste. Politica externă a Germaniei hitleriste devine orientarea politică a Gărzii de Fier, iar metodele nazismului sînt împrumutate de legionarii din România. Tot mai mult, Garda de Fier este subvenționată de Germania hitleristă, devenind alături de celelalte

[2]) Arhivele Statului Buc., Fond Casa regală, dos. 29/193, p. 5, sau N. Titulescu: „Documente diplomatice", Ed. Politică 1967, p. 798–799.

[3]) Inspectoratul general al jandarmeriei „Memoriu asupra situației generale pe întreg teritoriul țării, vizînd problemele de siguranță și evoluția lor în anul 1934, filele 51–52.

grupări fasciste, coloana a V-a a hitlerismului în România şi agentura serviciilor de spionaj naziste.

Pe plan intern, mişcarea legionară intensifică acţiunile antidemocratice, antimuncitoreşti, anticomuniste şi naţionalist-şovine, punînd în pericol viitorul poporului român şi independenţa naţională. In urma congresului gardist de la Tg. Mureş, din aprilie 1936, s-au format „echipe ale morţii" pentru lichidarea tuturor adversarilor politici ai organizaţiei legionare, printre care figurau Virgil Madgearu, Armand Călinescu, Victor Iamandi, Nicolae Titulescu, Ion Mihalache şi alţii.

Desfăşurînd o deşănţată demagogie socială şi profitînd de unele succese pe plan internaţional ale fascismului, Garda de Fier a reuşit să pătrundă în unele medii sociale, să inducă în eroare o parte a tineretului studios, unele categorii ale ţărănimii şi micii burghezii. Incercarea de a pătrunde în rîndurile muncitorimii industriale, îndeosebi ale muncitorilor ceferişti şi petrolişti, s-a soldat în general cu un eşec, cu excepţia unor categorii (S.T.B., cooperaţie etc.).

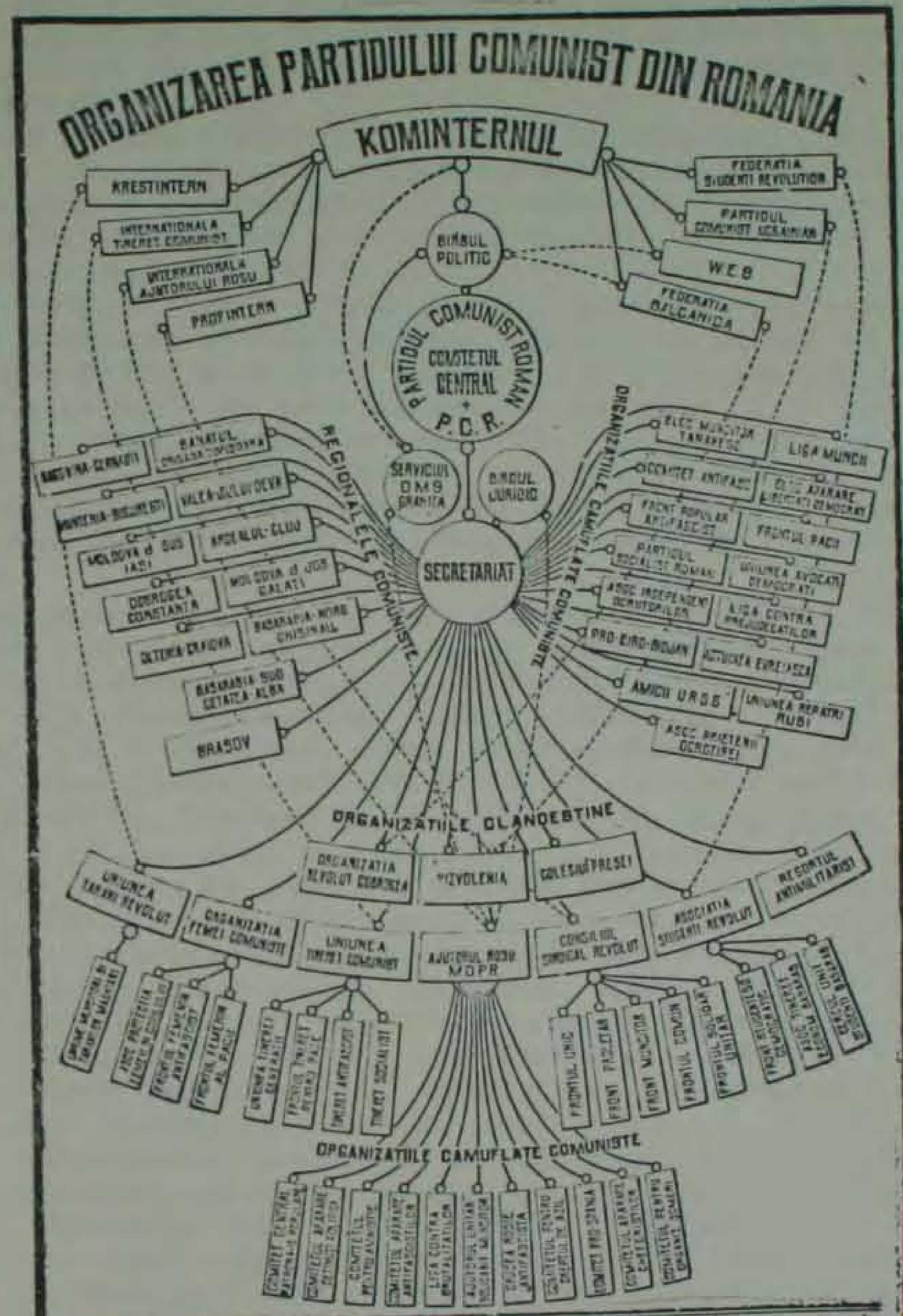
Pericolul instaurării dictaturii fasciste şi al pierderii independenţei naţionale devine iminent la sfîrşitul anului 1937 şi începutul anului 1938, cînd C. Z. Codreanu declară deschis, cu prilejul campaniei electorale, că mişcarea legionară în politica internă e „contra democraţiei", urmărind instaurarea statului totalitar, iar pe plan extern este „contra marilor democraţii ale occidentului" şi a sistemului de alianţe realizat de statul român pentru a-şi apăra independenţa naţională şi integritatea teritorială, pronunţîndu-se „pentru o politică externă a României alături de Roma şi Berlin". „In 48 de ore după biruinţa mişcării legionare, — declara Codreanu cu insolenţă — România va avea o alianţă cu Roma şi cu Berlinul" [4]).

Impotriva pericolului fascismului intern, a cîrdăşiei celor mai reacţionare cercuri politice cu Garda de Fier şi a penetraţiei hitleriste în România, s-au ridicat clasa muncitoare în frunte cu partidul comunist, pături largi ale ţărănimii, cercuri însemnate ale intelectualităţii vremii, personalităţi proeminente ale vieţii politice (N. Titulescu şi alţii), membrii de rînd ai partidelor burgheze nefasciste şi unele cercuri ale burgheziei naţionale. Dintre aceste forţe sociale ostile fascismului, clasa muncitoare, în frunte cu P.C.R., s-a afirmat ca principala şi cea mai activă şi combativă forţă a luptei antifasciste, pentru apărarea libertăţilor democratice, a independenţei politice şi economice a ţării.

Este meritul P.C.R. că, în pofida unor greutăţi şi a terorii organelor de ordine şi de informaţii burgheze, a găsit cele mai adecvate forme şi metode de organizare a maselor populare împotriva fascismului şi a lansat cele mai reale lozinci în vederea realizării Frontului Popular Antifascist.

In această perioadă, P.C.R. a realizat unele acţiuni comune cu Partidul Socialist Unitar şi Partidul Socialist, precum şi cu unele organizaţii ale Partidului Social Democrat împotriva Gărzii de Fier şi a expansiunii hitleriste. In septembrie 1934, din iniţiativa P.C.R. s-a încheiat un acord de front comun împotriva fascismului între Liga Muncii, Partidul

4) „Epoca", din 1.XII.1937.

SCHEMĂ CU STRUCTURA ORGANIZATORICĂ ŞI ORGANIZAŢIILE DE MASĂ - LEGALE ŞI ILEGALE - ALE PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, ÎNTOCMITĂ DE COMISARUL DE POLIŢIE NICOLAE TURCU DIN PREFECTURA POLIŢIEI CAPITALEI, CARE SE OCUPA CU PROBLEMA COMUNISTĂ.

Socialist Unitar, Comitetul Național Antifascist, Frontul Plugarilor, la care au aderat și unele organizații social-democrate. Datorită politicii principiale a P.C.R. de realizare a unității de acțiune a clasei muncitoare, în anii 1934—1936 a existat o singură organizație sindicală, Confederația Generală a Muncii, în care au intrat și sindicatele unitare. Cu prilejul Congresului C.G.M. din 1936, comuniștii au imprimat o linie revoluționară acestei organizații sindicale.

Pe bună dreptate, Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste aprecia că P.C.R., cu toate că conducătorii social-democrați au respins de trei ori propunerile comuniștilor pentru încheierea frontului unic, a reușit „datorită tacticii juste să întărească mișcarea pentru front unic între muncitorii social-democrați" [5]).

In vederea mobilizării maselor populare la lupta pentru apărarea libertăților democratice și a independenței naționale, amenințate tot mai mult de Garda de Fier și de statele fasciste, P.C.R. a trecut la înființarea unor organizații legale de masă cu caracter antifascist și la editarea unor ziare și reviste. Numai între anii 1933—1937, sub conducerea și îndrumarea P.C.R., au activat peste 40 de organizații legale de masă, cu caracter democratic și antifascist, și au apărut peste 200 de reviste și ziare, cu un tiraj zilnic de 35 000 exemplare la cele legale și 5 000 la cele ilegale.

Dintre organizațiile legale de masă, create și conduse de P.C.R., care au avut o existență mai îndelungată și au desfășurat o bogată activitate pentru mobilizarea poporului român împotriva fascismului, s-au remarcat: Liga Muncii, Comitetul Național Antifascist, Comitetul Național Antifascist al Tineretului, Blocul pentru Apărarea Libertăților Democratice, Uniunea Democratică, Amicii U.R.S.S., Comitetul pentru Apărarea Antifasciștilor, Comitetul Reuniunii Universale pentru Pace, Ajutorul Roșu, Asociația pentru protecția mamei și a copilului, Liga contra prejudecăților, Patronajele Populare și altele. Din rîndul acestora au făcut parte, alături de muncitori, țărani și mici meseriași, personalități proeminente ale științei și culturii românești (Dr. C.I. Parhon, dr. George Marinescu, George Enescu, Radu Cernătescu, Athanase Joja, P. Constantinescu-Iași etc.), ceea ce evidențiază faptul că intelectualitatea progresistă din România a aderat la lupta antifascistă condusă de P.C.R. In cadrul acestor organizații s-au remarcat, prin activitatea neobosită depusă, o serie de comuniști și uteciști, printre care Ion Gh. Maurer, Ilie Pintilie, Lucrețiu Pătrășcanu, Grigore Preoteasa, Nicolae Ceaușescu și alții.

Sub îndrumarea P.C.R., s-a înființat, în cursul anului 1933, Frontul Plugarilor, organizație democratică a țărănimii prezidată de Dr. Petru Groza, care va aduce o contribuție însemnată la unirea forțelor naționale patriotice împotriva pericolului fascist și a agresiunii hitleriste, pentru apărarea independenței naționale [6]).

---

[5]) Biblioteca C.S.S., „N. Iorga; Istoria unei legende. I. Maniu-Văleni de Munte 1934/Al VII-lea Congres al Internaționalei Comuniste", p. 11.

[6]) Gh. I. Ioniță; Gh. Țuțui; „Frontul Plugarilor", Ed. Mica bibliotecă istorică, Buc., 1971, p. 8, 9, 29—33.

În august 1934, P.C.R., a sprijinit constituirea organizației legale de masă M.A.D.O.S.Z., care, reunind oamenii muncii de naționalitate maghiară, va milita în acești ani pentru un regim democratic, împotriva pericolului fascist și a revizionismului horthyst, a ațîțării lor șovine, pentru dezvoltarea unității și frăției oamenilor muncii din România, indiferent de naționalitate. M.A.D.O.S.Z.-ul va răspunde tuturor apelurilor lansate de P.C.R. în vederea realizări Frontului Popular Antifascist, participînd la toate acțiunile cu caracter democratic și antifascist.

Ascensiunea febrilă spre putere a Gărzii de Fier și creșterea pe plan extern a tendințelor revanșarde și revizioniste ale Germaniei hitleriste și ale aliaților ei, impuneau realizarea ralierii într-un front comun a tuturor categoriilor sociale și forțelor politice interesate în propășirea democratică a țării, apărării integrității teritoriale, a independenței și a suveranității naționale.

În aceste împrejurări, P.C.R., s-a orientat spre o activitate de masă mai largă, spre contacte și legături cu organizații și partide politice care puteau concura la realizarea unui front comun de luptă contra pericolului fascist, reprezentat de organizația teroristă a Gărzii de Fier, împotriva planurilor agresive ale Germaniei hitleriste, care periclitau însăși existența României ca stat independent și suveran, însăși ființa națională a poporului român.

Una dintre aceste organizații cu orientare democratică au fost comitetele cetățenești (pe lîngă primăriile de sectoare), inițiate de gruparea politică național-țărănistă condusă de Dem. Dobrescu, om politic burghez cu vederi de stînga și antifasciste. P.C.R. a trimis membri de partid și simpatizanți să lucreze în cadrul acestor comitete, pentru a le activiza, pentru a le imprima o orientare și un caracter combativ împotriva fascismului, pentru democrație, pentru independența patriei și pentru pace. Sub influența comuniștilor, aceste comitete, cunoscînd un proces evolutiv, au trecut de la obiective și acțiuni care depășeau cadrul lor inițial gospodăresc-edilitar la revendicări de ordin poltic, de apărare a libertăților democratice, de combatere a primejdiei fascismului.

Paralel cu activitatea desfășurată în interiorul comitetelor, în rîndurile membrilor lor, P.C.R. a stabilit contacte prin delegați ai săi, între care Ilie Pintilie și Vasile Bîgu, cu Dem. Dobrescu, președintele comitetelor cetățenești, în vederea unor acțiuni comune ale forțelor democratice. O asemenea acțiune a avut loc în ziua de 24 mai 1936, cînd la întrunirea publică a comitetelor cetățenești, în sala „Tomis" din Capitală, au participat circa 25 000 de oameni, din piepturile cărora au răsunat lozincile: „Jos fascismul!", „Trăiască Frontul Democratic!", „Vrem pace" etc. Pe bună dreptate, ziarul „Dimineața" califica această acțiune „o mare întrunire pentru democrație", relevînd faptul că în „Capitală există o mare forță de luptă democratică și antifascistă".

P.C.R., corectîndu-și poziția și aprecierea față de unele partide burgheze, a stabilit legături și contacte cu Partidul Țărănesc — dr. Lupu, Partidul Radical Țărănesc — Gr. Iunian, cu dizidențe și organizații locale și de tineret ale Partidului Național Țărănist și cu Partidul Conservator — Gr. Filipescu, în vederea organizării de acțiuni comune contra pericolului fascist.

Pentru a ușura unirea forțelor democratice și antifasciste, P.C.R. a dat dispoziție membrilor și simpatizanților săi să participe la demonstrația P.N.Ț. din 14 noiembrie 1935, în vederea transformării ei într-o mare acțiune populară antifascistă.

Masele muncitorești-țărănești și largi cetățenești s-au declarat gata să participe la demonstrația din 14 noiembrie. Mai multe organizații democratice și-au anunțat oficial participarea. Partidul comunist a propus celui social-democrat o înțelegere pentru participarea la demonstrație și susținerea ei printr-o grevă generală de o oră în întreaga țară. Masele chemate de partidul comunist ar fi mers la manifestație, cot la cot cu demonstranții pentru răsturnarea guvernului Tătărăscu și contra amenințării fasciste [7]).

Este cunoscut că liderii P.N.Ț., încrezîndu-se în promisiunea regelui că vor fi aduși la putere, au contramandat demonstrația de la 14 noiembrie 1935, fapt ce a derutat și slăbit forțele nefasciste ale poporului român.

„Renunțarea din partea conducerii P.N.Ț. la marea manifestație antifascistă de la 14 noiembrie — se arăta în propunerile Blocului Democratic din 1936 — a slăbit încrederea maselor în voința adevărată de luptă a factorilor responsabili ai P.N.Ț." [8]).

Cu prilejul alegerilor de la baroul de Ilfov, comuniștii și antifasciștii din Capitală au sprijinit candidatura lui Grigore Iunian, fiind nevoiți să lupte contra bandelor fasciste, sprijinite de organele de poliție și de siguranță.

Deoarece în partidele burgheze nefasciste se afla o parte însemnată a maselor muncitoare, iar în cadrul acestora se cristalizaseră o serie de grupări de stînga și democratice, P.C.R., călăuzindu-se după învățătura marxist-leninistă, care indica ca el să-și desfășoare activitatea acolo unde sînt masele, a trimis o serie de comuniști și simpatizanți în rîndurile Partidului Național Țărănesc și Partidului Radical Țărănesc, pentru a lămuri membrii acestor partide asupra pericolului fascismului și necesității unirii tuturor forțelor antifasciste. Desfășurînd o neobosită activitate, comunistul Ion Gh. Maurer a reușit, în calitate de membru al Comitetului Executiv al Partidului Radical Țărănesc, să imprime acestui partid o pronunțată orientare antifascistă și democratică, să transforme demonstrațiile radical-țărăniste, organizate în orașul Tg.-Jiu și în reședințele de plasă din județul Gorj, în anii 1935—1937, la care au participat zeci de mii de oameni, în puternice acțiuni ale țărănimii din nordul Olteniei împotriva Gărzii de Fier, a expansiunii agresive a statelor fasciste, pentru pace și lărgirea libertăților democratice.

Comuniștii ce au activat în rîndurile Partidului Național Țărănesc, sprijiniți de membri de rînd ai acestui partid de proveniență muncitorească și de elementele democratice, precum și de aripa de stînga, condusă de dr. N. Lupu, M. Ghelmegeanu, Octav Livezeanu și de alții, au creat în organizațiile național-țărăniste, în masa membrilor acestui partid, un curent

---

[7]) Arhiva I.S.I.S.P. de pe lîngă C.C. al P.C.R., cota A. XIX–15, inv. 304.
[8]) Arhiva C.S.S., F.D., dosar nr. 2, vol. 18, P.N.Ț. 1927–1947, fila 97.

de opinie antigardist şi antihitlerist. Ca urmare a activităţii acestora şi a stării de spirit generale antifasciste, majoritatea organizaţiilor provinciale şi din Capitală ale P.N.Ţ. îşi dădeau seama că pericolul fascismului nu putea fi preîntîmpinat decît prin unirea tuturor forţelor democratice şi patriotice. Nu întîmplător, în numeroase note ale organelor informativo-poliţieneşti privind pătrunderea şi activitatea comuniştilor în rîndurile P.N.Ţ. se exprima îngrijorarea cercurilor conducătoare ale clasei exploatatoare faţă de amploarea luptei antifasciste, pentru pace şi democraţie a poporului român.

Succesele obţinute de P.C.R. în mobilizarea maselor populare şi a grupărilor politice împotriva pericolului fascist şi a penetraţiei hitleriste, au fost evidenţiate, încă din vara anului 1935, de Congresul al VII-lea al Internaţionalei Comuniste, care a elaborat strategia şi tactica constituirii Frontului Popular Antifascist, pentru a bara ascensiunea fascismului. **„Mişcarea antifascistă şi mişcarea contra războiului imperialist** (în România-n.n.) se aprecia la acest congres — **a prins rădăcini în mase"** [9]) (subl. ns.).

Creşterea agresivităţii Gărzii de Fier şi dezlănţuirea războiului din partea Italiei fasciste în Abisinia, în anii 1935—1936, în vederea modificării tratatelor de pace, precum şi remilitarizarea zonei renane de către nazişti agravau pericolul instaurării dictaturii fasciste şi al cotropirii ţării de trupele hitleriste. **„Naţiunea** — se arăta într-un apel al P.C.R. — **este în pericol să-şi piardă independenţa şi libertatea. Ea trebuie să ridice steagul luptei pentru propria sa fiinţă"** [10]) (subl. ns.).

În aceste împrejurări, cînd devenise evident că statele fasciste ameninţau să dezintegreze unitatea şi integritatea teritorială a statului român, P.C.R., relevînd încăodată puternicele sale sentimente patriotice, a lansat lozinca apărării independenţei naţionale şi a unirii tuturor partidelor şi grupărilor politice în cadrul Frontului Popular Antifascist. **„Noi comuniştii** — se arăta într-un manifest al C.C. al P.C.R. — **sîntem gata să apărăm cu arma în mînă independenţa României, dacă ţara noastră va fi silită să ducă un război naţional de apărare contra imperialismului fascist"** [11]) (subl. ns.).

În faţa creşterii tot mai mult a pericolului acaparării puterii politice de către Garda de Fier, a suprimării drepturilor şi libertăţilor democratice, singura alternativă o constituia Frontul Popular Antifascist, care trebuia să cuprindă toate organizaţiile politice ale clasei muncitoare, în frunte cu P.C.R., ale ţărănimii şi intelectualităţii şi chiar ale burgheziei naţionale (P.N.Ţ., P.R.Ţ., Partidul conservator şi chiar P.N.L.). Aceasta nu însemna pierderea independenţei politice a P.C.R., a libertăţii de critică la adresa partidelor burgheze şi renunţarea la lupta de clasă din partea proletariatului român.

Comuniştii au desfăşurat o perseverentă activitate, cu tact şi cu răb-

[9]) Biblioteca C.S.S.../Al VII-lea Congres Mondial al Internaţionalei Comuniste, p. 11.
[10]) Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2, vol. 295, P.N.Ţ. 1936, fila 46.
[11]) Arhiva I.S.I.S.P., de pe lîngă C.C. al P.C.R., cota Ab XXII–9, inv. 101.

dare, de lămurire a P.N.Ţ. asupra necesităţii unirii forţelor acestui partid cu masele muncitoare şi celelalte grupări şi organizaţii democratice într-un larg Front Popular Antifascist, pentru a se putea „lupta într-adevăr contra fascismului" [12]).

C.C. al P.C.R., ţinînd seama că cel mai puternic partid de opoziţie era P.N.Ţ., că în rîndurile acestui partid se întărise ramura ţărănistă şi grupările de stînga în urma eliminării lui Alex. Vaida-Voevod, a trecerii în expectativă politică a lui Iuliu Maniu şi reîntregirii cu Partidul Ţărănesc — dr. Lupu, iar membrii de rînd şi o parte din conducere — V. Madgearu, dr. N. Lupu, Armand Călinescu, M. Ghelmegeanu, M. Ralea, Octav Livezeanu — se aflau pe poziţii antigardiste şi antihitleriste, s-a adresat în ianuarie 1936 către preşedintele acestui partid, Ion Mihalache, şi către Delegaţia Permanentă a P.N.Ţ. cu propuneri concrete în vederea realizării Frontului Popular Antifascist din România *).

Demascînd caracterul ultrareacţionar al grupărilor de extremă dreaptă, apelul arăta că „fascismul reprezintă interesele forţelor celor mai reacţionare, celor mai imperialiste, celor mai bestiale ale capitalului financiar şi ale moşierimii române" [13]).

Avertizînd că fascismul va aduce poporului român „o robie fără seamăn, lipsirea de orice drept şi libertate", lovind nu numai organizaţiile muncitoreşti conduse de comunişti ci şi P.S.D., sindicatele şi chiar partidele burgheze, îndeosebi pe cele ţărăniste, P.C.R. propunea P.N.Ţ. înfăptuirea imediată a Frontului Popular Antifascist pentru a bara ascensiunea fascismului şi a apăra independenţa naţională a ţării ameninţată tot mai mult de statele revizioniste.

„Frontul Popular Antifascist — se arăta în aceste propuneri — **este o vastă concentrare de forţe pentru apărarea ultimelor libertăţi democratice şi de luptă pentru lărgirea lor, larga alianţă a forţelor populare pentru oprirea fascismului, zdrobirea organizaţiilor lui şi arestarea şefilor lui trădători şi complotişti, mobilizarea formidabilă a întregului popor pentru apărarea păcii şi a existenţei şi a independenţei naţionale, a libertăţii naţionale. Frontul Popular Antifascist va putea repede să respingă atacul neruşinat şi sîngeros al reacţiunii şi să dovedească practic că poporul român nu va tolera readucerea şerbiei şi robiei"** (subl. ns.) [14]).

Demascînd rolul de agentură al Gărzii de Fier în slujba Germaniei naziste, de slăbire a rezistenţei poporului român faţă de planurile imperialiste, P.C.R. avertiza banda „hitleristo-hortystă" că **„poporul român îşi va mobiliza toate slăvitele sale tradiţii de luptă pentru independenţă şi libertate şi în frunte cu proletariatul său va sări la arme pentru a respinge pe cotropitorii imperialişti de sub semnul crucii încîrligate hitleriste şi al coroanei habsburgice horthyste, de a-şi apăra existenţa. Forţele poporului vor lovi fără milă pe acei trădători de neam care s-au făcut uneltele duşmanilor naţiunii"** [15]) (subl. ns.).

[12]) Ibidem, cota A XIX–15, inv. 804.
*) Vezi anexa nr. 4 (Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. 285, fila 297).
[13]) Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. 295, fila 42.
[14]) Ibidem, fila 48.
[15]) Arhiva C.S.S., F.D., dosar 2, vol. 295, fila 40.

Un prim succes important în acțiunea de raliere pe o platformă comună a forțelor democratice din România și de creare a Frontului Popular Antifascist, l-a reprezentat **victoria forțelor democratice și antifasciste în alegerile parlamentare parțiale din județele Hunedoara și Mehedinți din 18 februarie 1936.**

Răspunzînd chemării P.C.R., în septembrie 1935, a fost semnat pe baza unui program de luptă antifascistă acordul de la Băcia (jud. Hunedoara), între Frontul Plugarilor și M.A.D.O.S.Z. El a fost urmat, la scurtă vreme, de semnarea la București a unui acord asemănător între Blocul Democratic și Partidul Socialist (C. Popovici). Frontului comun democratic i s-au alăturat organizațiile locale ale P.S.D.

Reprezentanții organizațiilor semnatare ale acestor acorduri, întruniți la Tebea, au semnat, la 6 decembrie 1935, textul unui acord de luptă democratică, antifascistă. Cu prilejul întrunirilor antifasciste din jud. Hunedoara au luat cuvîntul în fața maselor de muncitori, țărani și intelectuali, dr. Petru Groza, P. Constantinescu-Iași, Athanase Joja, C-tin Popovici, Romulus Zăroni, Miron Belea și alții.

În urma tratativelor purtate, de către conducătorii P.C.R. cu fruntașii P.N.Ț., s-a ajuns la hotărîrea ca toate forțele democratice și nefasciste să susțină o singură canditatură în alegerile de la Hunedoara, în persoana lui Ghiță Pop, organizația locală național-țărănistă aderînd și ea la Frontul comun democratic, formă a Frontului Popular Antifascist.

În jud. Mehedinți, P.C.R. a reușit să unească într-un front popular antifascist, cu caracter local, Blocul Democratic, Partidul Social Democrat și Partidul Național Țărănesc, pentru a susține candidatura dr. N. Lupu, fruntaș național-țărănist al aripii de stînga cu vederi democratice și antifasciste.

Partidele și organizațiile raliate Frontului comun democratic au căzut de acord ca în alegeri să susțină o platformă comună, cuprinzînd: ridicarea stării de asediu și a cenzurii, interzicerea activității organizațiilor fasciste, libertatea de organizare și întrunire, eliberarea comuniștilor și antifasciștilor arestați, combaterea scumpetei și fiscalității excesive, rezolvarea datoriilor agricole în folosul țărănimii, apărarea păcii, lupta împotriva tendințelor agresive ale Germaniei hitleriste și aliaților ei etc.

Pentru sprijinirea forțelor democratice din jud. Mehedinți, unde forțele fasciste susțineau candidatura președintelui P.N.C. — O. Goga — iar cele de dreapta pe cea a lui Gh. Brătianu și C. Argetoianu, P.C.R. a trimis în acest județ numeroși comuniști și militanți antifasciști — P. Constantinescu-Iași, Mihail Macavei, Vasile Bîgu, I. Gorun, C-tin Trandafirescu, Athanase Joja, Nicolae Bucurescu, Dumitru Ivanovici și alții —, care, prin cuvîntările rostite la întrunirile din sala „Porțile de Fier" din Tr. Severin, au demascat primejdia fascismului și au subliniat necesitatea votării candidaturii dr.-lui N. Lupu [16]).

„Dacă la Suceava — arăta V. Bîgu — au reușit gogiștii, aceasta se datorește numai banilor lui Hitler vărsați cu nemiluita. **Dați ocazie (alegători mehedințeni-n.n.) lui Goga prin alegerile de la 18 februarie să primească o lecție de care să țină multă vreme minte"** [17]).

Un participant la întrunirea din 2 februarie 1936 din Tr. Severin, afirma că „este o datorie de conștiință să fie învinși dușmanii țării care pertractează cu Germania și care cu banii lui Hitler vor să învețe pe alții naționalismul" [18]), iar P. Constantinescu-Iași, la adunarea din 9 februarie, cerea unirea tuturor forțelor democratice, apelînd la organizația locală a P.R.Ț. de a adera la Frontul Popular" pentru a se putea duce la izbîndă înlăturarea permanentului pericol al fascismului" [19]). De cele mai multe ori întrunirile Blocului Democratic se încheiau cu manifestații ale muncitorilor pe străzile orașului Tr. Severin împotriva fascismului. „.... un număr de 150 muncitori — raporta comisarul de serviciu de la poliția orașului Tr. Severin la 9 februarie 1936 — au manifestat în ordine pe stradă cîntînd și strigînd: „Jos fascismul și războiul" [20]).

Pe baza înțelegerii și colaborării stabilite cu P.C.R., P.N.Ț. a deplasat în jud. Mehedinți o parte din cadrele sale, dintre care unele erau cunoscute printr-o atitudine antifascistă. Paralel cu comuniștii, dr. N. Lupu, I. Mihalache, M. Ghelmegeanu, Petre Andrei, Armand Călinescu, Pan Halippa și alți au luat cuvîntul la întruniri demascînd Garda de Fier și primejdia hitleristă. „Pentru a da o amploare mai mare acțiunii de propagandă, conducerea centrală (a P.N.Ț.-n.n.) — se arăta într-o notă a Corpului Detectivilor din 3.II.1936 — a hotărît ca în ultimele 4 zile, înainte de alegeri, toți fruntașii partidului, toți parlamentarii și cadrele tineretului să se concentreze în județele unde se țin alegeri, arătîndu-se că de rezultatul acestora depinde viitorul apropiat al partidului" [21]).

Încurajați de faptul că guvernul național-liberal prezidat de Gh. Tătărăscu nu și-a depus candidatura în jud. Mehedinți, lăsînd mînă liberă fasciștilor, P.N.C. a concentrat, în acest județ, bande de huligani și bătăuși din toată țara, echipate cu arme, ghioage și ciomege, pentru a provoca, intimida și teroriza forțele democratice. De fapt, alegerile din cele două județe deveniseră terenul unei confruntări a raportului de forțe pe un plan mult mai larg și pe întreaga țară.

În această atmosferă de luptă, în dimineața zilei de 18 februarie 1936, grupuri masive de muncitori, țărani și intelectuali, nelăsîndu-se intimidați, s-au prezentat în fața urnelor votînd pentru candidații forțelor democratice.

Rezultatul alegerilor în cele două județe a confirmat victoria forțelor democratice. În județul Hunedoara, reprezentantul Frontului comun democratic a întrunit 31 965 de voturi, cu peste 7 000 mai multe decît candidatul Partidului Național Liberal, aflat la guvern, și cu peste 24 000 mai multe decît candidatul gogo-cuzist. În jud. Mehedinți, forțele populare antifasciste au repurtat 21 399 de voturi, cu 3 464 mai multe decît can-

[16]) **Arhiva C.S.S., F.D., dosar. 2, vol. 170, P.N.Ț. 1936, f.f. 136–137; 182–183.**

[17]) **Ibidem, fila 137.**

[18]) **Ibidem, fila 183.**

[19]) **Ibidem.**

[20]) **Ibidem, fila 182.**

[21]) **Arhiva C.S.S., F.D., dos. propaganda electorală în jud. Mehedinți, f. 10.**

didatul fascist gogo-cuzist, sprijinit de guvernul liberal, și cu 11 479 de voturi mai multe decît Gh. Brătianu, care milita pentru intrarea țării în orbita Germaniei hitleriste. Cît privește gruparea de dreapta, reacționară a lui C. Argetoianu, ea nu a întrunit decît 3 186 de voturi [22]).

Contribuția cea mai mare la victoria forțelor democratice în aceste alegeri, a adus-o P.C.R., care a avut de înfruntat atacurile bandelor înarmate, fasciste gogo-cuziste, sprijinite de autoritățile de stat. **„Socialismul și comunismul** — se arăta într-un memoriu către conducerea P.N.Ț. — **au avut multe voturi la țară pentru curentele largi morale și umanitare pe care le reprezentau, pentru prigoana ce s-a îndreptat contra lor și uneori pentru faptul că nu reprezentate de intelectuali, ci de muncitori ce sînt la același nivel de suferințe cu țăranii"** [23]) (subl. ns.).

În urma activității neobosite, desfășurate zi de zi de către P.C.R., pentru unirea tuturor forțelor democratice și de edificare a partidelor politice burgheze nefasciste asupra primejdiei ce o reprezenta agentura hitlerismului în România — Garda de Fier —, **„în mase se observa o orientare hotărît spre stînga"** [24]), după alegerile de la Mehedinți și Hunedoara. Sesizînd orientarea maselor populare spre stînga și spre unirea forțelor naționale antifasciste, unii fruntași național-țărăniști arătau că orientarea spre stînga a partidului este **„un imperativ categoric"** și că **„datoria Partidului Național Țărănesc este să urmeze și el acest mare curent popular, pentru a putea rămîne necontenit în fruntea mișcării țărănești... Spre stînga și deci în fruntea țărănimii noastre, pentru a feri neamul acesta, care și-a împlinit visul de secole, de frămîntări și convulsii care ar primejdui existența și viitorul acestei țări"** [25]) (subl. ns.). În consecință, se cerea conducerii P.N.Ț. „să se revadă organizarea, programul și mijloacele de luptă pentru a ne pune în armonie cu noua mentalitate și orientare politică a țărănimii" [26]).

O expresie elocventă a orientării maselor populare și a grupărilor politice democratice spre un larg front național antifascist, o constituie apariția posibilității constituirii Frontului Popular Antifascist și la Timișoara, în martie 1936, între organizațiile muncitorești conduse de P.C.R., social-democrați, MADOSZ-ul și Organizația P.N.Ț.

„Deci după cum vedeți — scria candidatul forțelor democratice din Timișoara la 9 martie 1936, președintelui P.N.Ț., Ion Mihalache — **Frontul Popular ar urma să devină una dintre cele mai puternice organizații democratice numărind aproape 20 000 de membri conștienți de rostul lor în viața de stat. O cantitate care după părerea mea n-ar trebui neglijată, putînd la nevoie să fie de mare ajutor pentru organizația locală a partidului nostru"** (subl. ns.). Relevînd faptul că **„conducătorii actuali ai muncitorimii (P.C.R.-n.n.) doresc sincer o colaborare cu partidul nostru"**, el scria lui Mihalache că personal **„militează pentru regruparea forțelor de stînga în

22) Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2, vol. 75, fila 170; ziarul „Blocul" din 26.II.1936.
23) Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. 57, fila 92.
24) Ibidem, fila 96.
25) Ibidem.
26) Ibidem, fila 97.

fața pericolului mișcărilor de dreapta"**, fiind adept al constituirii Frontului Popular Antifascist. (subl. ns.).

Pe bună dreptate, Blocul Democratic aprecia că **„începutul realizat la Hunedoara, Sighet și Mehedinți, unde secțiile național-țărăniste au pășit spre realizarea Frontului Popular dovedesc că Frontul Popular Antifascist este posibil cît mai curînd și în România"** [27]). (subl. ns.).

Ca urmare a muncii perseverente desfășurată de comuniști în rîndurile P.N.Ț. și a contactelor cu fruntașii acestui partid, în primăvara anului 1936 o parte însemnată din conducerea centrală a P.N.Ț. — dr. N. Lupu, V. Madgearu, M. Ghelmegeanu, O. Livezeanu, Petre Andrei, Pan Halippa și alții — se pronunțau pentru înfăptuirea Frontului Popular Antifascist, iar în atitudinea lui I. Mihalache față de comuniști se produsese o schimbare, acesta considerînd utilă o colaborare cu organizațiile muncitorești în vederea aducerii partidului său la putere. Înțelegînd că pericolul principal pentru poporul român, cît și pentru partidul său, îl constituia, în acea perioadă, Garda de Fier și propaganda hitleristă în România, Ion Mihalache, corectîndu-și unele puncte de vedere anterioare, își exprima nedumerirea că „lumea cealaltă (vîrfurile burghezii și moșierimii românești-n.n.) se alarmează mai mult de dictatura de stînga și se face a nu vedea pericolul de dreapta" [28]), adică din partea organizațiilor fasciste. E drept că atitudinea sa, s-a caracterizat prin șovăieli, inconstanță, la care s-au adăugat amenințările grupului centrist — N. Costăchescu, V. Potircă și alții — cu desprinderea din partid și contopirea cu grupul vaidist, în caz de acceptare a Frontului Popular Antifascist, susținut de dr. N. Lupu.

În rîndurile Partidului Radical Țărănesc, cercuri însemnate, reprezentate de Radu Olteanu, Dem. Dobrescu, C. Stere, Alex. Mița și de alții, precum și organizația de tineret se pronunțau pentru unirea tuturor partidelor și grupărilor politice democratice în cadrul Frontului Popular Antifascist, propus de P.C.R. Deși se afla pe poziții democratice, antifasciste și antihitleriste, grupul din acest partid reprezentat de Gr. Iunian, punînd mai presus unele contradicții cu național-țărăniștii decît interesele generale ale țării, prin refuzul de a accepta participarea la Frontul Popular Antifascist alături de P.N.Ț., a contribuit, prin această poziție, obstrucționistă la slăbirea forțelor nefasciste. Pe o poziție realistă s-a situat Grigore Filipescu, președintele Partidului Conservator, care, corectîndu-și unele idei politice, s-a pronunțat pentru unirea tuturor partidelor și grupărilor politice împotriva pericolului fascist, răspunzînd la apelurile lansate de P.C.R. în vederea formării Frontului Popular Antifascist.

Urmărind cu atenție starea de spirit din partidele burgheze nefasciste, C.C. al P.C.R. s-a adresat din nou la 12 aprilie 1936 Comitetului Executiv al Partidului Național Țărănesc cu o serie de propuneri în vederea intensificării luptei forțelor democratice împotriva pericolului fascist *).

27) Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2, vol. 18, fila 97 (p. 6).
28) Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2, vol. 36, fila 255.
*) Vezi anexa nr. 5 .Arhiva C.S.S., dos. 2, vol. 295, f.f. 50—54.

Exprimînd îngrijorarea forțelor democratice față de recrudescența activității Gărzii de Fier cu prilejul congresului legionar de la Tg. Mureș, P.C.R. avertiza că „Mâna neagră a Gărzii de Fier urzește planuri criminale de vinderea țării, către hitlerismul imperialist. Mâna neagră a Gărzii de Fier pune la cale lovituri de stat contra libertății poporului" [29]).

„Pericolul fără precedent în care se află azi poporul — scria C.C. al P.C.R. — ne îndeamnă să apelăm din nou la partidul dvs., în credința că, dacă apelul nostru trecut a avut drept rezultat conlucrarea în alegeri și izbînda în ele, de data aceasta vom putea organiza cu forțe unite respingerea celui mai mîrșav atac criminal ce s-a uneltit vreodată contra ființei și independenței poporului și contra ultimei bucăți de pîine" [30]). (subl. ns.).

Explicînd încă odată că primejdia fascismului gardist nu amenința numai P.C.R. și organizațiile muncitorești-țărănești, sindicale, ci chiar partidele politice burgheze, inclusiv partidul liberal, P.C.R. cerea ca, „în cadrul contraofensivei cetățenești de apărare a democrației, să fie dizolvate organizațiile fasciste și arestarea șefilor criminali, complotiști, mînjiți de sînge și profanatorii mormintelor victimelor lor" [31]).

La scurt timp, C.C. al Blocului pentru Apărarea Libertăților Democratice s-a adresat Partidului Național Țărănesc și Partidului Radical Țărănesc, cu propuneri concrete pentru închegarea Frontului Popular Antifascist în România **).

In fața ofensivei fascismului pe plan intern și internațional, Blocul Democratic socotea imperioasă „unirea tuturor forțelor democratice într-un larg Front Popular, pe baza unui program minimal", ce cuprindea 18 puncte cu un caracter antifascist, antirăzboinic, democratic [32]). In același timp, se propunea acestor partide întreprinderea unor acțiuni energice cu caracter de masă împotriva ofensivei fascismului.

O contribuție de seamă la lupta împotriva legionarismului au adus-o U.T.C. și organizațiile legale de masă de tineret. Frontul Studențesc Democrat a luat atitudine „în contra pretinsului congres studențesc de la Tg. Mureș, spălînd astfel rușinea cum că toată studențimea s-ar fi putut deda la actele infame de la Sinaia și Tg. Mureș, înfierate atît de opinia publică cît și de justiția țării" [33]). Tot Frontul Studențesc Democrat a fost acela care a condus studențimea „în lupta pentru spargerea grevei rușinoase pe care au încercat s-o declare gardiștii" [34]).

In vederea antrenării tineretului, indiferent de convingeri politice, la lupta pentru constituirea Frontului Popular Antifascist, „la o acțiune unită pentru pace, democrație și libertate", la 7 mai 1936, între reprezentanții tineretului comunist, socialist, Blocului Democratic, M.A.D.O.Z.-ului, național-țărănist și radical-țărănist, s-a desfășurat o întrunire care a ho-

[29]) Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. 295, fila 51 (p. 1).
[30]) Ibidem, fila 53 (p. 3).
[31]) Ibidem.
**) Vezi anexa nr. 6 (Arhiva C.S.S., dos. 2, vol. 18, f. 97 p. 1—8).
[32]) Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. 18, fila 97 (p. 6—8).
[33]) „Dreptatea" anul X, nr. 2579 din 3 iunie 1936.
[34]) Ibidem.

tărît ca „prin forță sporită de colaborare să se bareze și anihileze activitatea extremei drepte" [35]).

Delegații tineretului comunist au cerut cu acest prilej să se întreprindă o acțiune comună de opoziție contra fascismului și pentru apărarea luptătorilor antifasciști. Dovedind elasticitate și suplețe, ei au cerut tineretului național-țărănesc „chiar dacă nu se vor putea ralia la o colaborare oficială cu ei, să accepte o colaborare regională, pe sectoare în Capitală, județe etc., unde tinerii național-țărăniști să ia parte cu prezența ca și prin cuvîntări". Delegatul tineretului național-țărănist — Octav Livezeanu — a răspuns că „este atît de importantă această chestiune încît el va lupta pentru realizarea ei cît mai rapidă și va face demersul necesar pe lîngă Petrescu, șeful tineretului național-țărănesc, și pe lîngă Mihalache". Declarîndu-se personal pentru colaborare, Octav Livezeanu a precizat că „chiar în cazul că nu se va cădea de acord, el va sprijini prin prezența și cuvîntări acțiunea tineretului de stînga" [36]), sfătuind și pe șefii de sectoare ai Capitalei să-i urmeze pilda *).

Un episod dintre cele mai expresive ale stării de spirit antifasciste a poporului român, care a evidențiat caracterul de masă al luptei împotriva pericolului fascismului și a primejdiei hitleriste, cît și dorința generală a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității și a unor cercuri ale burgheziei de a se forma frontul popular antifascist, l-au constituit **adunările și întrunirile populare antifasciste din primăvara anului 1936.** Convocate de către conducerea P.N.Ț., în intenția de a exercita presiuni asupra guvernului național-liberal prezidat de Gh. Tătărăscu, care se compromisese tot mai mult prin politica concesivă și tolerantă față de organizațiile fasciste, aceste adunări și demonstrații au căpătat, pe parcursul desfășurării lor, sub influența P.C.R., un caracter popular, democratic, antifascist și antihitlerist. E drept că acțiunile P.C.R. au avut ecou în rîndurile aripei de stînga din P.N.Ț. și chiar în conducerea sa, iar platforma P.N.Ț. din acea perioadă era puternic influențată de membrii de partid din rîndurile muncitorimii din Capitală și din centrele industriale, care se pronunțau hotărît împotriva pericolului legionar și își exprimau îngrijorarea față de intensificarea pregătirilor de război ale Germaniei și aliaților ei.

Restabilind adevărul istoric și redînd multitudinea formelor și metodelor folosite de P.C.R. în această perioadă, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că **„Comuniștii iau parte la întrunirile și demonstrațiile organizate în anii 1936—1937 de partidele național-țărănesc și radica-țărănesc, imprimîndu-le combativitate, influențînd transformarea lor în manifestații antifasciste sub lozinca frontului popular"[37]).** (subl. ns.).

In cursul lunilor aprilie-mai 1936, s-au desfășurat în numeroase reședințe de județe din țară demonstrații și întruniri organizate de P.N.Ț., la care au participat peste 100 000 de oameni ce și-au exprimat adversi-

[35]) Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2, vol. 295, P.N.Ț. 1936, f.f. 57—58.
[36]) Ibidem.
*) Vezi anexa nr. 7 (Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2, vol. 295, f.f. 56—58).
[37]) Nicolae Ceaușescu : „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste" vol. I, Ed. Pol. 1968, p. 370.

tätea față de fascism. Numai la adunarea de la Beiuș au participat peste 30 000 de persoane [38]). „Înțelegeți ce fel de naționaliști — arăta un participant la întrunirea de la Giurgiu din 17 mai 1936 — sînt aceia din partidele de dreapta (Garda de Fier, P.N.C.-n.n.), care susțin politica lui Hitler cu gînduri de expansiune pe meleagurile Dunării noastre" [39]).

Apreciind că aceste întruniri pot să constituie prilejul de largă exprimare a sentimentelor antifasciste ale maselor populare, Partidul Comunist Român și-a fixat ca sarcină să exercite o cît mai puternică înrîurire asupra desfășurării lor, spre a le imprima un caracter combativ sub semnul luptei pentru făurirea Frontului Popular Antifascist.

Reprezentanți ai P.C.R. au purtat tratative cu conducerea P.N.Ț. (I. Mihalache. V. Madgearu, dr. N. Lupu), în vederea participării muncitorimii din Capitală la demonstrația antifascistă, din 31 mai 1936, și imprimării ei unui caracter antifascist *).

Desfășurînd o intensă activitate de mobilizare, P.C.R. a dat cuvînt de ordine membrilor de partid și simpatizanților comuniști să participe la demonstrația programată de P.N.Ț. în Capitală la 31 mai 1936 și să antreneze mase cît mai largi ale muncitorimii, meseriașilor, funcționarilor, studenților, femeilor. Organele de Siguranță semnalau, în raportul lor din 26 mai 1936, că „Conducerea P.C.R. a dat dispoziții organizațiilor ilegale și celor legale... să concentreze pe muncitorii din toate întreprinderile industriale, metalurgice, textile și în special de la Căile Ferate, pe unde există formațiunile acestor organizații, la demonstrația de la 31 mai 1936".

C.C. al P.C.R. a lansat un manifest special prin care chema muncitorimea organizată în sindicate, țărănimea, membrii de rînd ai celorlalte partide, organizații, grupări sau fracțiuni politice ori fără de partid „să vină cu toții la adunările Partidului Național Țărănesc la 31 mai și să le transforme în adunări și demonstrații ale întregului popor român", pentru apărarea democrației, împotriva organizațiilor fasciste.

În manifestul lansat de Comitetul organizației din București a P.C.R., intitulat **„Către muncitori, țărani, meseriași și funcționari! Către studenți și liber profesioniști! Către întreaga populație nevoiașă a Capitalei" **)**, în preajma zilei de 31 mai 1936, se arăta că „fasciștii români pregătesc o nouă năvălire în țară a trupelor fascismului german, o nouă jefuire a bogățiilor țării (petrolul) și transformarea maselor populare în carne de tun pentru un război contra Uniunii Sovietice" [40]).

Salutînd începerea de către P.N.Ț. a unei campanii de răsturnare a guvernului, P.C.R., conducătorul poporului român în lupta contra fascismului și războiului, pentru păstrarea și lărgirea drepturilor cetățenești, „chema pe național-țărăniști, iunianiști, social-democrați, socialiști, toate partidele democratice să ție cu orice preț demonstrația de la 31 mai, o demonstrație comună pentru răsturnarea guvernului, pentru alegeri libere,

[38]) „Dreptatea" an. X, nr. 2575 din 26 mai 1936.
[39]) „Dreptatea" an. X, nr. 2572 din 21 mai 1936.
*) Vezi anexa nr. 8.
**) Vezi anexa nr. 9 (Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. 295, f.f. 94–97).
[40]) Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2, vol. 295, fila 94.

pentru Frontul Popular Antifascist și guvern al Frontului Popular. Acesta este drumul de salvare a maselor populare de pericolul fascist și războinic. Luați exemplu de la succesele din Spania și Franța, de la masele de la Hunedoara, Mehedinți, Ploiești și de la studenții democrați" [41]).

Subliniind încă odată că pericolul gardist amenință nu numai organizațiile democratice, ci și partidele burgheze nefasciste, manifestul atenționa pe membrii P.N.Ț. asupra consecințelor grave ce decurgeau din hotărîrea legionarilor de a forma „echipe ale morții" pentru exterminarea unor politicieni burghezi. „Veți îngădui asasinarea șefilor național-țărăniști Mihalache, Lupu, Madgearu etc. — se arăta în acest manifest — cum au jurat gardiștii la congresul din Tg. Mureș" [42]).

În fața recrudescenței activității Gărzii de Fier, manifestul organizației P.C.R. București chema masele populare să demonstreze pentru dizolvarea și dezarmarea organizațiilor fasciste, pentru arestarea șefilor lor, pentru ridicarea stării de asediu și a cenzurii, pentru încetarea prigoanei contra organizațiilor muncitorești și democratice [43]).

În încheiere, manifestul apela la cetățenii Capitalei de a face totul pentru reușita demonstrației, de a constitui comitete de organizare și de acțiune comună, de a organiza gărzi de autoapărare în contra bandelor fasciste.

Pe întreg cuprinsul țării, în fiecare oraș de la Dorohoi la Tr. Severin, de la Iași la Cluj, **peste o jumătate de milion de oameni au participat la întrunirile și demonstrațiile populare, dintre care peste 100 000 de persoane la marea adunare populară din Capitală.** „Țărani cu palmele bătute de muncă, alături de muncitorii cu hainele peticite — scria „Dreptatea" — la rînd cu femeile și cu cărturarii satelor și ai orașelor... tineri, bătrîni, copii, toți laolaltă, plini de voie bună și hotărîți să înfrunte barierele ce se încerca a li se pune în cale" [44]), au participat la întrunirile și manifestațiile populare din 31 mai 1936.

Avînd un larg caracter de masă, demonstrația din Capitală *) a reunit oameni de cele mai diverse categorii sociale și cu variate concepții politice, evidențiindu-se participarea muncitorimii bucureștene, a organizațiilor cu caracter democratic și antifascist. Comuniștii, în ciuda condițiilor de adîncă ilegalitate, au demonstrat deschis cu pumnii ridicați, scandînd lozinci cu caracter antifascist și antihitlerist.

„Manifestația de la 31 mai — așa cum se arăta în nota raport a Direcțiunii Generale a Poliției și Siguranței și a Corpului Detectivilor — nu a fost expresiunea forței și a programului politic al Partidului Național Țărănesc, cunoscut în trecut... ci a fost o manifestație a Frontului Popular, conceput și realizat... în Spania, apoi în Franța și care se încearcă a se realiza și la noi" [45]). (subl. ns.).

[41]) Ibidem, fila 96.
[42]) Ibidem.
[43]) Ibidem, fila 97.
[44]) „Dreptatea"" an. X, nr. 2578 din 2 iunie 1936.
*) Vezi anexa nr. 10 (Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. f.f. 1–16, 21).
[45]) Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. 295, fila 21.

Încă de la primele ore ale dimineții, au început să se formeze în diferite puncte ale Capitalei coloane de cetățeni care se îndreptau spre Piața Romană, unde, în fața unei tribune improvizate avea să aibe loc defilarea. În unele cartiere mărginașe — Belu, Văcărești, Giulești, Grivița, Tei și altele — s-au format grupuri de comuniști, purtînd placarde cu lozincile: „Jos fascismul!, „Vrem eliberarea deținuților politici! „Vrem Front Popular Antifascist!". La alte grupuri, organizațiile democratice și antifasciste au scandat lozinci, ca: „Trăească Franța democratică!", „Trăiască Leon Blum!", „Jos dictatura neagră!", „Afară cu Weber" etc. 46).

În timp ce coloanele demonstrațiilor se îndreptau spre Piața Romană, comuniștii și simpatizanții P.C.R., edificau masele asupra pericolului fascist și le convingeau să manifesteze pentru unitatea forțelor antifasciste, pentru lozinca Frontului Popular.

De la ora 10,10, cînd a început să defileze organizația național-țărănistă a Capitalei pe sectoare, prin fața tribunei din Piața Romană, unde se aflau conducătorii P.N.Ț., — I. Mihalache, dr. N. Lupu, V. Madgearu, Armand Călinescu, M. Ghelmegeanu, M. Popovici, Petre Andrei și alții —, **manifestația s-a transformat într-o puternică și combativă demonstrație antifascistă de masă sub semnul Frontului Popular Antifascist și al unității forțelor democratice. „Caracteristic a fost faptul — se arăta în raportul Siguranței amintit — că majoritatea demonstranților era formată din comuniști cu placarde, cu lozincile (comuniste") 47).** (subl.ns.).

Grupuri de comuniști organizați pe sectoare și infiltrați în coloanele național-țărăniste, au defilat, în fața tribunei conducătorilor P.N.Ț., cu pumnul ridicat și cu placarde cu lozinci antifasciste, ca: „Jos fascismul", „Vrem pace", „Jos războiul", „Vrem Front Popular Antifascist", „Vrem eliberarea deținuților politici" și altele 48). Dovedind puternice sentimente internaționaliste, demonstrații și-au exprimat solidaritatea cu lupta poporului francez împotriva fascismului, scandînd lozincile amintite mai sus.

O înaltă combativitate au dovedit-o comuniștii Sectorului III — Albastru, în rîndurile cărora a defilat „sindicatul comunist de la Atelierele C.F.R.-Grivița", care au cerut apărarea drepturilor și libertăților democratice în fața ofensivei fasciste. „C.F.R.-iști vrem libertate de întrunire și organizarea muncitorilor" — era una din lozincile ce răsuna din pepturile muncitorilor ceferiști 49). Muncitorii tipografi s-au evidențiat alături de ceferiști, demonstrînd împotriva războiului și pentru Frontul Păcii 50).

Organele de siguranță, trimise expres în Piața Romană spre a transmite tot ce li se părea a depăși cadrul manifestanției național-țărăniste, priveau cu îngrijorare turnura luată de această demonstrație, faptul că comuniștii defilau în fața tribunelor cu pumnii strînși, care nu era altceva decît salutul comunist.

Alături de comuniști, au participat la această demonstrație U.T.C.-știi

46) Ibidem, fila 4.
47) Ibidem, fila 5.
48) Ibidem, f.f. 4, 5, 6.
49) Ibidem, fila 9.
50) Ibidem.

și o serie de organizații legale de masă, printre care Blocul Democratic, Comitetul pentru Apărarea Deținuților Antifasciști, Patronajele Populare și altele. Din partea acestora s-au scandat lozinci ca: „Cerem stingerea tuturor proceselor antifasciste", „Cerem regim politic în închisori" „Amnistie deținuții antifasciști" și altele 51).

Potrivit indicațiilor date de partid, în cursul demonstrației, un grup de comuniști l-a ridicat pe umeri în Piața Romană pe muncitorul comunist C. Trandafirescu, care proteguit prin masa manifestanților de poliție și agenții siguranței, a luat cuvîntul deschis în numele P.C.R., adresînd în fața mulțimii, conducătorilor P.N.Ț., un apel la acțiune unită contra pericolului fascist, pentru făurirea unui larg front democratic. Un rol important în imprimarea acestei demonstrații a unui caracter antifascist și în organizarea maselor de muncitori, l-au avut comuniștii Ilie Pintilie, Vasile Vîlcu, Teoharii Georghescu și alții 52).

Ca urmare a muncii de edificare desfășurată de comuniști, starea de spirit antifascistă a cuprins și grupurile de demonstranți național-țărăniști, din piepturile cărora au răsunat lozinci împotriva fascismului și a războiului, împotriva restrîngerii libertăților cetățenești și pentru unirea muncitorimii cu țărănimea 53).

Comuniștii și antifasciști au demonstrat în continuare, după trecerea prin Piața Romană, pînă la orele 15,00, spre Piața Brătianu, apoi îndreptîndu-se către Arenele Romane din Parcul Libertății. Pe întreg acest parcurs a fost nelipsită lozinca „Vrem guvern de Front Popular", dovadă că masele înțelegeau necesitatea unirii forțelor democratice împotriva pericolului fascist.

Manifestanții au avut de întîmpinat și combătut organizațiile fasciste care mobilizaseră în diferite puncte grupuri de huligani, spre a opune lozincile lor fasciste celor ale forțelor democratice, antifasciste. În unele puncte, au avut loc ciocniri deschise cu fasciștii, aceștia din urmă fiind puși pe fugă de către masele de demonstranți 54).

La Arenele Romane, adunarea sub influența comuniștilor, care sosiseră mai înainte, s-a transformat într-o puternică manifestație populară cu caracter antifascist. Nelăsîndu-se intimidați de atacurile grupărilor fasciste, echipe de comuniști, uteciști și de militanți ai organizațiilor legale de masă, au difuzat printre participanți ziare legale, editate sub îndrumarea P.C.R., manifeste, broșuri și alte materiale de propagandă, au lansat liste de subscripții pentru comuniștii și antifasciștii închiși, ceea ce făcea organele Siguranței să afirme că „jumătate din cei ce participă la adunarea de la Arenele Romane, sînt comuniști" 55).

În momentul sosirii liderilor P.N.Ț., masele electrizate de comuniști continuau să strige „Jos fascismul", „Vrem Front Democratic" și alte lozinci cu caracter antifascist 56).

51) Ibidem, f.f. 5, 6.
52) Ibidem, f.f. 10, 12, 13.
53) Ibidem, f.f. 10, 12, 13.
54) Ibidem, f.f. 14–15.
55) Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, inv. nr. 8, dos. 156, f.f. 13, 18.
56) Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. 295, fila 16.

Discursul rostit de preşedintele P.N.Ţ. Ion Mihalache, sub influenţa entuziasmului antifascit al maselor de demonstranţi şi a comuniştilor, nu s-a putut rezuma doar la atacuri antiliberale, la revendicarea succesiunii la guvern, la evidenţierea forţei politice a P.N.Ţ. şi la prezentarea apologetică a teoriei statului ţărănesc, ci a pus totuşi o serie de probleme pe care miile de manifestanţi le aşteptau cu înfrigurare. In discurs s-a insistat asupra pericolului fascist intern şi a acţiunilor revanşarde şi revizioniste ale Germaniei şi ale acoliţiilor ei, precum şi asupra necesităţii unirii eforturilor pentru apărarea independenţei şi suveranităţii patriei. Vorbitorul a înfierat acţiunile huliganice, agresive ale Gărzii de Fier, ai cărei membri **ţineau** „să-şi inaugureze viaţa nu prin vreun program de înnoiri de stat — total inexistent — ci, prin metode teroriste, necunoscute pînă azi în tradiţia poporului român".

Avertismentul de inspiraţie eminesciană: „Tot ce mişcă în ţara asta, rîul, lanul, bradul şi omul, una sîntem, una ne simţim pentru a ne apăra împreună hotarele", a fost puternic subliniat cu aplauze de masele de demonstranţi [57]). In încheierea întrunirii, miile de participanţi au manifestat pentru revendicările lor vitale, împotriva pericolului fascist, pentru formarea unui guvern de front popular, reprezentant real al tuturor celor ce muncesc de la oraşe şi sate.

Demonstraţia de la 31 mai 1936 din Capitală a fost însoţită de acţiuni asemănătoare şi în alte centre ale ţării, ca: Galaţi, Craiova, Iaşi, Timişoara, Vaslui, Roman, Caracal, Cernăuţi, Cîmpulung-Moldovenesc, Dorohoi etc., unde întrunirile locale au fost transformate în mari manifestaţii populare antifasciste [58]).

Puternicele demonstraţii de la 31 mai 1936 au avut o mare semnificaţie politică. Ele au ilustrat puternica stare de spirit a celor mai largi mase ale poporului, hotărîrea lor de a se opune pericolului fascist, de a apăra libertăţile democratice, independenţa şi integritatea ţării. Amploarea şi combativitatea acestor acţiuni au exprimat adeziunea maselor populare la ideea unui front popular şi au demonstrat că în acea perioadă existau condiţii în ţara noastră pentru unirea tuturor forţelor antifasciste, partiotice într-un larg front popular antifascist. Pe bună dreptate, organul C.C. al P.C.R., „Scînteia" din 1 iulie 1936, aprecia că **„marea manifestaţie populară din 31 mai a fost după alegerile judeţene (din Huniedoara şi Mehedinţi-n.n.) cea mai puternică manifestare de front popular. Masele antifasciste şi-au dat mîna, au demonstrat în comun, unindu-şi organizaţiile în această bătălie" [59]).** (subl. ns.).

Paralel cu acţiunile de masă împotriva pericolului fascist şi pentru apărarea independenţei naţionale, P.C.R. a organizat lupta împotriva războiului şi a politicii cercurilor imperialiste de pregătire a unui nou război mondial, a încercărilor statelor fasciste de a revizui sistemul tratatului de la Versailles prin agresiune militară, fapt ce punea în pericol integritatea şi unitatea teritorială a statului român. In această luptă au

[57]) Ibidem, f.f. 86–87.

[58]) „Cuvîntul Liber", anul III, nr. 31 din 16 iunie 1936.

[59]) Analele I.S.I.S.P., de pe lîngă C.C. al P.C.R., anul XII, 1966, nr. 4, p. 96–97.

fost antrenate cele mai largi categorii sociale, diferite grupări politice şi personalităţi proeminente ale vieţii politice şi culturale ale vremii.

„In România mişcarea pentru pace — se arăta într-un raport al Siguranţei — **a fost organizată de comunişti care au izbutit să antreneze în această acţiune şi o serie de personalităţi politice cu convingeri democratice, care au acceptat să facă parte chiar din Frontul Păcii din România, între care menţionăm pe dr. N. Lupu, preşedintele activ al mişcării pentru pace din ţara noastră, Grigore Filipescu, Victor Eftimiu şi alţii" [60]).** (subl. ns.).

Incepînd cu anul 1929, cînd a avut loc la Berlin primul congres mondial antifascist şi împotriva războiului *), P.C.R. a trimis delegaţii să participe la toate manifestările internaţionale împotriva războiului şi pentru pace.

Un moment de seamă în organizarea forţelor democratice şi antifasciste împotriva războiului imperialist şi pentru apărarea păcii, l-a reprezentat Congresul Mondial al Păcii din septembrie 1936 de la Bruxelles, la care au participat peste 4 500 de delegaţi din 37 de ţări. La acest congres România a fost reprezentată prin 15 delegaţi din toate provinciile ţării, din toate păturile sociale şi cuprinzînd curentele potrivnice războiului. Dintre cei care au făcut parte din această delegaţie s-au numărat: dr. N. Lupu — vicepreşedinte al P.N.Ţ. —, Ştefan Foriş, din partea P.C.R., Ilie Pintilie, ca reprezentant al muncitorimii ceferiste, Athanase Joja, din partea Blocului Democratic, Constanţa Crăciun, din partea Frontului Studenţesc Democratic, prof. univ. Iorgu Iordan, din partea mişcării antifasciste din România, Lucreţia Vîlceanu, membră a P.C.R. şi redactor la ziarul „Dimineaţa", precum şi alţii [61]).

„Prezenţa României la Bruxelles — se arăta în apelul Comitetului Naţional al Păcii din România — **nu a fost întîmplătoare şi nici o simplă manifestare de solidaritate internaţională. Războiul care** se **pregăteşte, ameninţă în primul rînd ţara noastră. Interesele ei cele mai vitale, graniţele ei actuale, independenţa ei, sînt ameninţate. Pentrucă războiul pregătit cu atîta grabă** va **fi războiul revizionismului. El** va **duce la distrugerea unităţii şi a independenţii popoarelor mici. Alianţele militare încheiate între ţările ostile păcii pun chestiunea ciopîrţirei României şi înfeudării ei duşmanilor care ne-au mai călcat şi altădată hotarele.**

Destinele neamului românesc sînt în joc. Mintea să ne fie trează şi voinţa încordată. Să nu ne înşele nimeni. Războiul odată pornit nu se va opri la hotarele României, ci o va cuprinde. Impotriva acestui război poporul român şi toate naţionalităţile conlocuitoare trebuie să se ridice ca un singur om.

Solidari cu Reuniunea Universală pentru pace, Comitetul Naţional din România se adresează întregului popor aflat între graniţele ţării şi îl cheamă să facă zid împotriva duşmanilor păcii" [62]).

[60]) Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 25, dos. 4162, fila 224.

*) Din delegaţia României la Congresul Mondial Antifascist de la Berlin din 1929 au făcut parte L.D. Pătrăşcanu şi S. Margulius.

[61]) Ibidem, fila 186.

[62]) Arhiva Centrală a C.C. al P.C.R., fond nr. 25, dos. nr. 4162, f. 188–189.

Pe o poziţie comună cu P.C.R., în problema luptei împotriva războiului şi pentru apărarea păcii, s-a situat Partidul Social Democrat, care a convocat la 4 septembrie 1936 în sala „Marna" din Capitală o întrunire prezidată de Lothar Rădăceanu.

Sub influenţa comuniştilor, muncitorii şi cetăţenii Capitalei au cerut la această întrunire ca **„politica externă a României să-şi urmeze cursul neclintit pe linia politicii de securitate colectivă în cadrul Societăţii Naţiunilor, alături de Franţa, Anglia, Rusia Sovietică şi Mica Înţelegere, pentru aplicarea integrală a politicii de securitate colectivă prin măsuri energice colective împotriva tulburătorilor păcii"** [63]). (subl. ns.).

Fascismul internaţional şi partidele fasciste din ţară au fost apreciate, pe bună dreptate, ca „cea mai mare primejdie pentru statul român", cerîndu-se „ca o datorie sfîntă a tuturor cetăţenilor să lupte contra acestor partide..." Cu acest prilej, muncitorii şi cetăţeni Capitalei au declarat că „sînt gata să lupte împotriva fascismului aţîţător de războaie, atît în ordinea internă cît şi cea externă". **„Ei sînt gata să apere ţara** — declarau muncitorii — **împotriva oricărei agresiuni şi să susţie pînă la ultimele consecinţe orice acţiune a ţării pentru aplicarea politicii de securitate colectivă în spiritul pactului Societăţii Naţiunilor"** [64]).

Din iniţiativa comuniştilor s-a desfăşurat o intensă propagandă în rîndurile organizaţiilor profesionale ale muncitorimii şi de stînga, cît şi pentru atragerea unor personalităţi de seamă ale vieţii politice şi culturale ale vremii, pe o platformă de luptă comună a tuturor forţelor democratice împotriva războiului şi pentru apărarea păcii, înregistrîndu-se primele succese în Capitală şi în restul ţării. În numeroase oraşe din provincie şi în Capitală s-au înfiinţat comitete ale păcii [65]).

După reîntoarcerea delegaţiei române care a participat la Congresul Mondial al Păcii de la Bruxelles, s-a constituit în luna **octombrie 1936 Comitetul Român al Reuniunii Universale pentru Pace,** sub preşedinţia de onoare a lui N .Titulescu şi cea activă a dr. N. Lupu, vicepreşedintele P.N.Ţ. Ca vicepreşedinţi au fost aleşi Gr. Filipescu şi C. Rădulescu-Motru [66]).

În afară de comuniştii — Constanţa Lucreţia Vîlceanu, Marin Avramescu, Geo Bogza, Ionescu Marin şi alţi —, de reprezentanţi ai muncitorimii, de militanţii antifascişti — Iorgu Iordan, Mihail Ralea, — de reprezentantul Frontului Plugarilor — Dr. Petru Groza —, din Biroul Comitetului Român al Reuniunii Universale pentru Pace, au făcut parte reprezentanţi ai Partidului Social Democrat (C. Titel-Petrescu, Ion Flueraş, Lothar Rădăceanu), ai Partidului Radical Ţărănesc (C-tin Leancă, Alex. Mîţa), ai Partidului Naţional Ţărănesc (dr. N. Lupu, C. Rădulescu-Motru, Octav Livezeanu, Ilie Lazăr, Petre Andrei, I. Hudiţa şi alţii), ai Partidului Poporului (Gr. Trancu-Iaşi), ai Partidului Conservator (Gr. Filipescu), ai intelectualităţii — profesori, ziarişti, scriitori, preoţi etc. — şi ai armatei (general Negrei), ceea ce evidenţiază caracterul larg al acestei organizaţii, supleţea şi elasticitatea tacticii P.C.R. şi faptul că întreg poporul român era împotriva războiului şi a fascismului [67]).

[63]) Ibidem, f.f. 197–198.
[64]) Ibidem.
[65]) Ibidem, fila 200.
[66]) Ibidem, f.f. 187, 202–204.

Ca urmare a propagandei desfăşurate de comunişti, îndeosebi prin presa de stînga, la mişcarea pentru pace şi împotriva războiului, organizată de Comitetul Român al Reuniunii Universale pentru Pace, au aderat majoritatea organizaţiilor muncitoreşti afiliate la C.G.M., în special cele ale ceferiştilor, Blocul Democratic, Frontul Plugarilor, M.A.D.O.S.Z.-ul, Partidul Social Democrat, Partidul Socialist de sub conducerea lui C. Popovici, organizaţiile tineretului naţional-ţărănesc şi radical-ţărănesc din Transilvania, Dobrogea şi Basarabia, comitetele cetăţeneşti, Frontul Studenţesc Democratic şi o serie de personalităţi ale vieţii ştiinţifice şi culturale ale vremii [68]).

Succesele obţinute de această organizaţie legală de masă condusă de P.C.R. în unirea tuturor grupărilor politice, democratice şi antifasciste în lupta împotriva războiului şi pentru apărarea păcii, îngrijorau cercurile conducătoare burghezo-moşiereşti. „Organizaţia, ca acţiune şi tactică — se conchidea într-un raport al Direcţiunii Generale a Poliţiei şi Siguranţei — era identică cu Frontul Antifascist (Comitetul Naţional Antifascist-n.n.) şi Frontul (Blocul-n.n.) pentru apărarea libertăţilor democratice, care după cum, se ştie erau conduse de comunişti..." [69]).

În programul Comitetului Român al R.U.P. se cerea dizolvarea partidelor, organizaţiilor şi bandelor fasciste, încheierea imediată a pactului de asistenţă mutuală cu U.R.S.S. şi **„formarea unui guvern de elemente hotărîte să apere ţara de atacul Germaniei hitleriste şi aliaţilor ei şi hotărîte să apere pacea alături de Franţa, Anglia, U.R.S.S. şi de toate popoarele"** [70]). (subl. ns.).

Propaganda desfăşurată împotriva războiului şi a fascismului se împletea cu lupta pentru satisfacerea revendicărilor zilnice ale oamenilor muncii.

La 20 decembrie 1936, Comitetul Naţional Român al Păcii, consecvent instrucţiunilor Reuniunii Universale pentru Pace, a convocat o nouă întrunire, în sala „Marna", popularizată de comunişti ca o primă manifestare în cadrul păcii, la care urmau să participe masele muncitoare din mişcarea de stînga, cu lozinci comuniste ca: „Jos fascismul şi războiul!", „Vrem pace!", „Vrem Front Popular şi al păcii" „Jos starea de asediu!", „Vrem pîine şi libertate", etc. [71]).

Încurajat de succesele obţinute în acţiunea de mobilizare şi unire a tuturor forţelor nefasciste, în lupta împotriva războiului şi a pericolului fascist, P.C.R. a propus la începutul anului 1937 partidelor social-democrat, naţional-ţărănist, radical-ţărănist şi organizaţiilor de masă ale muncitorimii, ţărănimii, păturilor mijlocii de la oraşe şi naţionalităţilor asuprite

[67]) Ibidem.
[68]) Ibidem, f.f. 190, 195.
[69]) Ibidem, fila 195.
[70]) Ibidem, f.f. 192–193.
[71]) Ibidem, fila 190.

„să pornească la luptă în front larg popular împotriva fascismului şi războiului, pentru apărarea păcii, pămîntului şi libertăţii celor ce muncesc" [72]).

Partidul Comunist, în vederea pericolului atît de **imediat al războiului pe care-l pregăteşte fascismul, în primul rînd cel german** — se arăta în aceste propuneri — **apelează la toate partidele, organizaţiile de masă, la toţi prietenii păcii, la toţi care vor asigurarea dezvoltării paşnice a popoarelor** *) **din România şi a omenirii întregi, la toţi, cărora le este scumpă viaţa să se unească într-un front al păcii, să lupte cu toată hotărîrea pentru salvarea popoarelor de la un război mondial**" [73]). (sulb. ns.).

Continuînd cu perseverenţă activitatea de unire a tuturor forţelor democratice împotriva pericolului fascist, P.C.R. a înregistrat o însemnată victorie cu ocazia alegerilor pentru consiliile judeţene şi municipale din primăvara anului 1937. Un rol important în unirea forţelor democratice şi antifasciste în aceste alegeri, l-a avut organizaţia legală de masă Uniunea Democratică.

Pe o platformă comună în alegerile municipale din Bucureşti, în aprilie 1937, s-au raliat comitetele cetăţeneşti şi P.R.Ţ., iar între P.S.D., P.N.Ţ. şi Partidul Conservator — Gr. Filipescu — s-a realizat un cartel electoral. La Cluj, a fost încheiat un acord între organizaţiile P.S.D., Blocului Democratic şi M.A.D.O.S.Z.-ului, iar la Braşov au fost stabilite contacte între P.S.D., M.A.D.O.S.Z., P.N.Ţ., P.R.Ţ., Partidul Popular Săsesc, Partidul Micilor Agricultori şi Partidul Maghiar. La Lupeni, lista comună a P.S.D., P.N.Ţ. şi P.N.L. a obţinut de două ori mai multe voturi decît fasciştii gogo-cuzişti. La Iaşi şi Chişinău, grupările de extremă dreaptă şi de dreapta au fost înfrînte de forţele democratice şi muncitoreşti conduse de P.C.R.

Succesele forţelor democratice obţinute în alegerile judeţene din primăvara anului 1937, au fost completate de cele din 25 iulie, cînd a fost consultat întregul corp electoral din 15 judeţe. Forţele democratice grupate în jurul P.N.Ţ. au întrunit 151 880 de voturi, faţă de 144 008 ale P.N.L. şi 61 659 ale gogo-cuziştilor. Noi eşecuri au înregistrat partidele de dreapta şi fasciste în alegerile judeţene din Cluj de la 9 august 1937.

Privite în ansamblu, alegerile comunale şi judeţene din anii 1936—1937 s-au caracterizat prin afirmarea hotărîrii maselor largi cu stare antifascistă, conduse de P.C.R., de apărare a drepturilor şi libertăţilor democratice, de a lupta activ împotriva pericolului fascist [74]).

*
* *

Succesele înregistrate de P.C.R., în anii 1933—1937, în mobilizarea maselor populare, a tuturor organizaţiilor democratice şi a unor partide

---

[72]) Ibidem, fila 193.

*) E o urmare a aprecierii greşite din anii anteriori, potrivit căreia România ar fi un stat multinaţional, naţionalităţile conlocuitoare fiind denumite popoare.

[73]) Ibidem.

[74]) Gh. I. Ioniţă : „Succesele forţelor democratice în alegerile din 1936—1937. Studii, 1965, vol. 4, p. 785—807.

şi grupări politice burgheze, precum şi a unor personalităţi proeminente ale vieţii politice şi culturale ale vremii, împotriva pericolului fascismului şi a războiului, pentru apărarea independenţei naţionale, demonstrau posibilitatea realizării Frontului Popular Antifascist în România pe plan naţional şi a formării unui guvern de front popular. Victoria forţelor democratice şi antifasciste în alegerile parlamentare de la Huniedoara şi Mehedinţi, în alegerile comunale şi judeţene din primăvara şi vara anului 1937, numeroasele organizaţii legale de masă, cu caracter antifascist create de P.C.R., marile demonstraţii populare antifasciste pentru front popular din primăvara anului 1936, precum şi cele din toamna aceluiaşi an şi din anul 1937 împotriva revizionismului, acţiunile comune împotriva fascismului şi a războiului ale comuniştilor, socialiştilor şi social-democraţilor, aderarea membrilor de rînd ai organizaţiilor provinciale şi ai Capitalei din partidele naţional-ţărănesc, radical-ţărănesc, conservator şi ai altor partide, a unor cadre de seamă din conducerea acestor partide (dr. N. Lupu, V. Madgearu, Dem. Dobrescu, Octav Livezeanu, M. Ghelmegeanu, Gr. Filipescu, C. Stere, M. Ralea, Petre Andrei, C. Leanca, Alex. Miţa, Radu Olteanu şi alţii) la ideia Frontului Popular Antifascist, realizarea frontului antifascist al tuturor organizaţiilor de tineret ale partidelor democratice (P.C.R., P.S.D., M.A.D.O.S.Z., Blocul Democratic, P.R.Ţ., P.N.Ţ. etc.), atragerea de către comunişti la lupta împotriva primejdiei gardiste şi a penetraţiei hitleriste a unor personalităţi proeminente a vieţii politice (N. Titulescu, dr. Petru Groza, N. Iorga, V. Iamandi, Petre Ghiţă şi alţii), a unor figuri de seamă ale intelectualităţii româneşti (dr. C. I. Parhon, Iorgu Iordan, George Enescu, M. Sadoveanu, dr. G. Marinescu şi alţii), a organizaţiilor şi grupărilor democratice din rîndurile naţionalităţilor conlocuitoare (MADOSZ-ul) sînt evidente în acest sens.

Dacă avem în vedere că pe poziţii antigardiste şi antihitleriste s-au situat Armand Călinescu, Gr. Gafencu şi cercuri însemnate ale burgheziei liberale în frunte cu C.I.C. Brătianu — preşedintele P.N.L. —, legate de capitalul anglo-francez, dar care se temeau de acţiuni cu caracter de masă şi refuzau colaborarea cu comuniştii, putem aprecia că marea majoritate a poporului român era împotriva pericolului fascist, reprezentat îndeosebi de Garda de Fier şi de P.N.C., precum şi contra penetraţiei hitleriste.

Dacă aceasta era starea generală a poporului român, potrivnică fascismului şi Germaniei hitleriste, atunci cum de nu s-a realizat pe plan naţional Frontul Popular Antifascist în România, care sînt factorii şi cauzele ce au menţinut dezbinate partidele nefasciste în ţara noastră ?

Aceasta s-a datorat, în primul rînd, politicii obstrucţioniste a liderilor partidelor „istorice" — Ion Mihalache şi C.I.C. Brătianu — şi a miopiei politice a lui Gr. Iunian. Aceştia punînd mai presus interesele de clasă celor generale ale ţării, au refuzat permanent să dea un răspuns pozitiv propunerilor P.C.R. în acest sens. Prin poziţia lor, ei au contribuit la dezbinarea forţelor nefasciste în faţa ofensivei Gărzii de Fier. De asemenea liderii social-democraţi de dreapta au respins propunerile P.C.R. în vederea realizării Frontului Unic Muncitoresc.

Cu toate acestea, P.C.R. şi organizaţiile sale de masă, pornind de la interesele generale ale ţării, s-au orientat spre sprijinirea P.N.Ţ., în care, aşa cum am arătat mai înainte, se formase un curent de opinie antifascist şi democratic, pentru a forma un guvern de stînga, democratic, în scopul de a împiedica acapararea puterii politice de către grupările fasciste în frunte cu Garda de Fier.

Insă împotriva formării guvernului P.N.Ţ., prezidat de I. Mihalache, sprijinit de forţele democratice şi antifasciste, chiar indirect, a intrat în acţiune fostul preşedinte şi prim-ministru Iuliu Maniu, reprezentant al aripei de dreapta, reacţionare, naţionaliste din acest partid. Temîndu-se că această soluţie politică va duce la întărirea aripei ţărăniste din P.N.Ţ. şi la îndepărtarea sa din viaţa politică a ţării, precum şi pentru a împiedica formarea unui guvern de stînga, sprijinit de forţe democratice şi antifasciste, I. Maniu a încheiat în toamna anului 1937 un acord secret cu Garda de Fier, astfel ca printr-o acţiune comună să saboteze prin toate mijloacele un eventual guvern naţional-ţărănist prezidat de Ion Mihalache.

La rîndul lor cercurile reacţionare ale burgheziei şi moşierimii române, în frunte cu regele Carol al II-lea şi camarila din jurul său, au dat o grea lovitură forţelor nefasciste din România. In noiembrie 1937, cînd în urma demisiei guvernului naţional-liberal prezidat de Gh. Tătărăscu, succesiunea guvernului se cuvenea, conform prevederilor Constituţiei, P.N.Ţ., regele a condiţionat aducerea lui I. Mihalache ca prim-ministru, de includerea în guvern a grupării profasciste şi de dreapta a lui Alex. Vaida-Voevod, precum şi a unor membri ai camarilei.

In urma refuzului Delegaţiei Permanente a P.N.Ţ. de a accepta acest compromis cu forţele de dreapta, profasciste, Ion Mihalache a eşuat în încercarea de a forma guvernul, depunînd mandatul ce a fost încredinţat din nou lui Gh. Tătărăscu. In loc de a trece la acţiuni de masă pentru a determina pe rege să încredinţeze fără condiţii prealabile guvernul P.N.Ţ., I. Mihalache a adoptat o poziţie defetistă, prezentîndu-şi demisia de la preşedinţia partidului. Astfel, s-a dat posibilitate lui I. Maniu, la 23 noiembrie 1937, să revină la preşedinţia P.N.Ţ. şi să-şi pună în aplicare planurile sale de cîrdăşie cu Garda de Fier, care au avut consecinţe nefaste pentru evoluţia politică a României în perioada ce a urmat.

La numai două zile, la 25 noiembrie 1937, I. Maniu şi-a oficializat legăturile cu Garda de Fier, încheind cu Codreanu cunoscutul pact de „neagresiune" la care au adresat Gh. Brătianu şi C. Argetoianu. Consemnînd alianţa politică între cei doi şefi, pactul de „neagresiune" a fost însoţit de o serie de acorduri şi înţelegeri secrete între P.N.Ţ. şi Garda de Fier, încît paza şi securitatea întrunirilor naţional-ţărăniste de nuanţă manistă era asigurată de bătăuşii legionari.

Prin alianţa politică cu Garda de Fier, I. Maniu a dat o grea lovitură forţelor democratice şi antifasciste din România şi a contribuit la încurajarea morală şi politică a organizaţiei legionare spre putere, dîndu-i un certificat de legitimitate şi girul de partid de guvernămînt. „Tot trecutul de crime şi asasinate ale lui Codreanu, precum şi al întregii mişcări

(legionare-n.n.) se găsi, deodată — arăta L. Pătrăşcanu — absolvit de orice oprobriu"[75]).

Forţele democratice şi antifasciste nu numai că au fost dezorientate şi descumpănite, dar s-a dat o grea lovitură luptei pentru Frontul Popular Antifascist în România, care prin evoluţia evenimentelor pînă atunci se întrevedea a fi realizabil. In condiţiile cînd P.N.Ţ., cel mai mare partid de opoziţie şi în care existau mase muncitoare, a trecut la colaborare cu Garda de Fier, iar între Maniu şi Codreanu s-a stabilit o alianţă politică, lozinca Frontului Popular Antifascist a devenit irealizabilă pentru moment.

P.C.R. a fost luat prin surprindere şi n-a fost suficient de pregătit, în eventualitatea că P.N.Ţ., prin revenirea la preşedinţie a lui I. Maniu, va încheia pactul de „neagresiune" cu Garda de Fier. Deşi I. Maniu a intrat în relaţii cu Garda de Fier din 1933 şi prin nepotul său Zaharia Boilă, directorul ziarului „România Nouă" a sprijinit-o, iar din primăvara anului 1937 a pus bazele colaborării cu C. Z. Codreanu, pentru a împiedica constituirea unui guvern P.N.Ţ. dominat de ramura ţărănistă, şi a determina astfel înlăturarea lui I. Mihalache dela preşedinţie, P.C.R. n-a cunoscut aceste tratative secrete, de culise, ale lui I. Maniu cu organizaţia legionară, cu toate că existau suficiente indicii, iar unele deveniseră de notorietate publică.

In acelaşi timp, Cominternul, necunoscînd concret realităţile din România, faptul că I. Maniu încheiase în secret o serie de acorduri de colaborare cu Garda de Fier, iar cartelul electroral pe care îl avea cu forţele democratice era numai pentru a capta voturile maselor muncitoare, a indicat, în mod greşit, Partidului Comunist Român ca delegaţi ai Uniunii Democratice să aibe „misiunea de a populariza însemnătatea şi adevărata semnificaţie a pactului Codreanu-Maniu, despre care trebuie spus că este făcut numai pentru împiedicarea actului guvern să-şi desăvîrşească acţiunea sa de fascizare a ţării[76]). In conformitate cu instrucţiunile Cominternului, P.C.R., „nu trebuia să activeze contra acestui pact, care este singura soluţie care se poate găsi în actuala situaţie politică de la noi din ţară", iar Uniunii Democratice i s-a indicat să participe la toate întrunirile din Capitală şi din provincie ale Partidului Radical Ţărănesc şi Partidului Social-Democrat „pentru a-i dezbina" pe motiv că „au făcut cartel electoral cu unitarii[77]) (Partidul Socialist Unitar-n.n.).

Depăşind acest moment critic, P.C.R. a stabilit o orientare generală justă de principiu, forţelor democratice şi antifasciste, fixîndu-le ca obiectiv primordial de a face totul pentru a împiedica reuşita listelor fasciste în campania electorală, votînd pe acel candidat din partidele nefasciste — P.N.Ţ. sau P.N.L. — care ar avea sorţi mai mari de izbîndă. In instrucţiunile C.C. al P.C.R. pentru campania electorală, se cerea comuniştilor să ducă lupta **„pentru a împiedica cu orice preţ, oriunde, reuşita listelor deschis fasciste"**[78]). Pentru a realiza această cerinţă li se recomanda o tactică

[75]) L. Pătrăşcanu : „Sub trei dictaturi", Ed. IV-a, p. 92.

[76]) Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 6, dosar 1195, f.f. 44—46.

[77]) Ibidem.

[78]) Arhiva Centrală a C.C. al P.C.R., fond 1, dos. 194, f.f. 26—28.

orienteze după elastică, să cunoască concret realitățile și să se împrejurări, „ajungînd chiar să voteze lista vreunui sau unor partide nu deschis fasciste, cu care altfel nu avem nimic comun, dar numai și numai să împiedice succesul listei fasciste" [79]). Unde vor candida reprezentanți ai P.N.Ț., P.N.L. sau ai altui partid nefascist, care vor avea ca adversari lista partidelor fasciste, se recomanda a se sprijini primii candidați.

Delegații ale muncitorimii din București s-au prezentat la I. Maniu și i-au cerut ruperea pactului de „neagresiune" cu fasciștii și „să contribuie la concentrarea tuturor forțelor democratice, spre a se putea cu sforțări comune obține victoria democrației în alegerile parlamentare". P.C.R. a intervenit pe lîngă I. Mihalache, dr. N. Lupu și V. Madgearu, pentru ca aceștia să meargă la I. Maniu și să-i ceară ruperea pactului de „neagresiune". Concomitent, Lucrețiu Pătrășcanu, în numele comuniștilor, s-a prezentat la I. Maniu, cerîndu-i să rupă alianța cu Garda de Fier.

Numeroase organizații muncitorești au exprimat șefilor național-țărăniști nemulțumirea față de încheierea pactului de „neagresiune" cu Garda de Fier de către I. Maniu. La 13 decembrie 1937, muncitorii portuari din Cetate-Dolj au înmînat șefului organizației P.N.Ț.-Dolj, un memoriu în care scriau: „Sîntem nelămuriți și chiar indignați de faptul că Partidul Naționl Țărănesc n-a putut să înțeleagă ceea ce muncitorii au înțeles de mult, că lupul nu poate fi păzitor de oi și fasciștii prieteni ai poporului muncitor, și au încheiat cunoscutul pact de „neagresiune" cu fasciștii lui Codreanu [80]).

Organizațiile democratice și antifasciste, Frontul Plugarilor, Uniunea Democratică și MADOSZ-ul, deși erau în cartel electoral cu P.N.Ț., au luat poziție împotriva pactului de „neagresiune" cu Garda de Fier și au cerut o listă unică a forțelor democratice.

Sub influența comuniștilor, numeroase organizații ale P.N.Ț. din Capitală și din provincie au criticat noua orientare dată partidului de către I. Maniu și au cerut denunțarea înțelegerii cu Garda de Fier. **„Încheierea unui pact de „neagresiune" cu aripa cea mai agresivă a fascismului dictatorial** — arăta un participant la întrunirea organizației național-țărăniste din circumscripția nr. 29, Sectorul Albastru, la care au participat numeroși muncitori — **este un act de natură a face jocul celor ce amenință drepturile și libertățile poporului. Nu se poate concepe alianța cu dușmanii Constituției, pentru a apăra Constituția. In consecință cer denunțarea pactului de „neagresiune" între d-nii Maniu și Codreanu și încheierea unei alianțe cu partidele democratice"** [81]). (subl. ns.).

La întrunirea național-țărănistă din circumscripția nr. 27, la care au participat mai mulți muncitori, vorbitorii au arătat că „Garda de Fier este dușmanul poporulu" și au criticat pactul de „neagresiune" pe care îl consideră dăunător [82]).

La întrunirile P.N.Ț. de la Cluj și Galați, sub influența comuniștilor

---

[79]) Ibidem.

[80]) Arhiva C.C. al P.C.R., fond 75, dos. 7086, f.f. 1–2.

[81]) „Lumea Românească"", nr. 187, din 3.XII.1937.

[82]) Ibidem, nr. 189 din 7.XII.1937.

participanți, s-a cerut ca național-țărăniști „să se izoleze de partidul „Totul pentru țară", deoarece acesta este un partid fascist și nedemn să stea alături de grupările democratice" și că „singurul partid în care muncitorimea mai avea oarecare nădejde, a dovedit că tinde spre fascism" [83]).

In multe localități întrunirile național-țărăniste au căpătat un pronunțat caracter democratic, antifascist, comuniștii reușind să impună denunțarea în practică a pactului cu Garda de Fier.

*

* *

Puternicile acțiuni de luptă din această perioadă, organizate și conduse de către P.C.R., au ilustrat puternica stare de spirit antifascistă și antihitleristă a poporului român, hotărîrea ce-l însuflețea de a apăra democrația, independența și suveranitatea națională. In lupta împotriva fascismului și pentru apărarea hotarelor patriei, P.C.R., s-a evidențiat ca forța națională cea mai înaintată, cea mai activă și combativă, dînd cele mai mari jertfe.

Amploarea acțiunilor de masă împotriva ascensiunii spre putere a Gărzii de Fier și a politicii expansioniste a statelor fascisto-revizioniste, în fruntea cărora se afla Germania nazistă, ce primejduia independența și integritatea teritorială a țării, a constituit o confirmare a justeței aprecierii partidului comunist potrivit căreia în acea perioadă existau condiții deosebit de favorabile de unire a tuturor forțelor democratice și patriotice, a partidelor nefasciste ale vremii, în cadrul Frontului Popular Antifascist pentru a salva interesele fundamentale ale națiuni noastre.

Experiența dobîndită, legăturile noi, întinse, pe care și le-a creat în această perioadă cu diferite partide și grupări politice și cu personalități proeminente al vieții politice și culturale ale vremii, au fost deosebit de utile Partidului Comunist Român, în anii ce au urmat, în lupta împotriva dictaturii militaro-fasciste în timpul celui de-al doilea război mondial, în eforturile pentru unirea tuturor forțelor patriotice, populare, pentru apărarea independenței și suveranității internaționale și în organizarea insurecției naționale antifasciste din august 1944, care a eliberat România de sub jugul Germaniei hitleriste și a deschis o eră nouă în istoria poporului român.

---

[83]) Arhiva C.S.S., Propaganda electorală 1937, pachetul nr. 4, vol. 3, f.f. 1, 2, 3, 5, 113.

PUNCTE DE VEDERE ASUPRA UNOR PROBLEME ALE INDEPENDENȚEI ȘI SUVERANITĂȚII STATULUI ROMÂN ÎN PREAJMA ȘI ÎN TIMPUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL, REFLECTATE ÎN ACTIVITATEA ȘI POZIȚIA APARATULUI DE INFORMAȚII ȘI CONTRAINFORMAȚII DIN ȚARA NOASTRĂ

Maior HORIA BRESTOIU
cercetător științific principal

PARTEA I

Un principal considerent al opțiunii subiectului pe care vom încerca să-l înfățișăm cititorilor noștri, l-a constituit fără îndoială, tabloul complex al situației României în ansamblul evenimentelor de după deceniul 4. Am avut în mod deosebit în vedere acele grave momente care au pus direct în cauză existența României ca stat independent și suveran, fiind totodată atrași de ideia de a stărui asupra atitudinii aparatului burghez de ordine și informații în conjuctura factorilor de ingerință externă, al căror punct de contact l-a constituit teritoriul românesc.

1.

„În ajunul celui de-al doilea război mondial, în rîndul poporului român exista o puternică stare de spirit antifascistă, dar politica de trădare națională dusă de forțele politice reacționare, de înțelegere cu Garda de Fier — agentura hitleristă în România și **cursul nefavorabil pentru România al evenimentelor internaționale, au aruncat România în brațele Germaniei naziste**“ *). (subl. ns.).

*) Nicolae Ceaușescu — expunere la ședința jubiliară a M.A.N. consacrată sărbătoririi semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România.

Editura Politică-București 1968.

Această apreciere a Secretarului General al Partidului reprezintă, pe cît de sintetic, pe atît de limpede și riguros, principalele cauze care au determinat aruncarea României în brațele Germaniei naziste. Intre acestea, ne reține cu deosebire atenția, **problema cursului nefavorabil pentru România al evenimentelor internaționale,** direcție în care s-au produs numeroase evenimente, unele dintre ele cu caracter convulsiv. Socotim prin urmare necesar, în această prismă, a readuce în memorie unele date și fapte ale vremii, legate de specificul temei ce o tratăm.

Politica externă a României în anii interbelici reflectă în genere grija ei permanentă de a păstra un anumit echilibru, fie el chiar și fragil, dar foarte necesar menținerii independenței și neutralității sale. Fiindcă, în afara acelor destul de scurte guvernări de orientare progermană și pînă la dictatura fascistă-legionară — despre a cărei esență nu se poate utiliza decît termenul terorist-fanatic, necum cel al unei guvernări politice, caracteristica de ansamblu a politicii României în perioada anilor interbelici are și își menține caracterul său general — burghez, fără a nutri afinități spre fascism ci dimpotrivă, căutînd alinierea în coordonatele europene antifasciste. Era dealtfel și o problemă de tradiție. România, încă de la terminarea primului război mondial, s-a încadrat, cu satisfacția unor justificate și meritate împliniri, în „sistemul de la Versailles“, care reprezenta principala reglementare politică, militară, juridică, teritorială și economică cuprinsă în tratatele de pace încheiate în perioada 1919—1920. Prin urmare, România, urma, pentru numeroase rațiuni vitale pentru ea, calea politică a menținerii statu-quo-ului interbelic *).

Instaurarea dictaturii hitleriste în Germania în ianuarie 1933, a readus însă României teama unor vechi și triste experiențe, suficient de explicabile sub raport istoric.

In trecut ea cunoscuse numeroase aspecte ale oprimării externe și constatase gravele lor consecințe. Istoria României consemnase de asemenea în chip dramatic o prea ciudată perpetuare de mobiluri și scopuri de împilare, cu caracter politic, economic și militar străin. Memoria revenea acum asupra acestor momente și acțiuni așezate la o distanță nu prea mare unul față de celălalt și chiar nu mult mai departe decît în deceniile anterioare.

Instaurarea nazismului putea reconfirma, spre neșansa României, vechiul dar atît de adevăratul său paradox: toate tragediile străine pe care le-a trăit de-a lungul zbuciumatei sale existențe în trecut, l-a format

*) Cele cinci tratate de pace: Tratatul de la Versailles (semnat la 28.VI.1919), care reglementa obligațiile Germaniei față de puterile Antantei; Tratatul de la Saint-Germain-en-Laye (semnat la 10.IX.1919), care reglementa obligațiile Austriei față de puterile Antantei și de Italia, Jugoslavia, Cehoslovacia și România; Tratatul de la Trianon (semnat la 4 iunie 1920), care reglementa obligațiile Ungariei față de puterile Antantei și de Italia, Jugoslavia, Cehoslovacia și România; Tratatul de la Neuilly (semnat la 27 noiembrie 1919, care reglementa obligațiile Bulgariei față de puterile Antantei și de România, Grecia și Jugoslavia; Tratatul de la Sévrés (semnat la 18 august 1920), care reglementa obligațiile Turciei față de puterile aliate. În acest sens a se vedea „Europa încotro“ de C. Popișteanu și M. Bogdănescu — Editura Politică — București 1970.

tocmai propria sa sursă de bogății, firește, pe lîngă numai puțin invidiata ei așezare geografic-strategică.

Fără a merge prea mult în urmă, se putea lua ca unul dintre jaloanele mai apropiate, Tratatul de la București, încheiat fortuit cu Puterile Centrale în mai 1918, prin care România **„tindea să devină o colonie a Germaniei“** [1]) (subl. ns. BH).

Erau firește, suficiente motive care puteau fi învederate. Se reținea mai ales constatarea unei „curioase“ asemănări cu clauzele invariabile din anii anteriori (1875). În mod special însă, în 1918, pe lîngă alte grave prevederi, se stipula că „exportul **cerealelor**, al vitelor și al celorlalte produse agro-alimentare, era **monopolizat** de o întreprindere germano-austro-ungară, care avea să se înființeze; **șantierul naval** de la Turnu Severin era luat de Austro-Ungaria; **petrolul era monopolizat** pe timp de 30 ani de o întreprindere germană; **navigația** pe Dunăre și **industrializarea lemnului** reveneau unor monopoluri germane și austriece“ [2]).

Jaful viza în chip eterna **cerealele, petrolul și lemnul**, iar problema **transportului pe Dunăre** se producea din nou în beneficiul acelorași vechi „parteneri“. Vechi, pentru că se puteau vedea între altele, și consecințele din trecut ale unor asemenea vechi „manevre“ pe linia navigației dunărene, ca de pildă cele ocazionate de înființarea Comisiei Europene a Dunării, cînd, nu se scăpase prilejul de a încălca atribuțiile interne statului român prin activitatea și funcțiile acesteia. De asemenea vechi, pentru că era necesar să fie readuse în memorie consecințele Tratatului de la Berlin din 1878 și apoi cele ale Conferinței de la Londra din 1883, asupra întinderii autorității Comisiei Europene a Dunării maritime pînă la Galați, admițîndu-se în comisia mixtă a riveranilor Dunării de jos și pe Austro-Ungaria, deși nu era riverană. Ar fi oare inutil de adăugat că la Londra, România nu fusese nici măcar admisă la discuții? [3]).

Așadar, faptele anilor anteriori ofereau o convingătoare repetare a vechilor și cunoscutelor apetituri, care demonstrau cu încăpățînare tendința Germaniei de a ne coloniza. Hitler, amintindu-și desigur visurile vechilor guvernanți germani, repunea pe tapet Mitteleuropa. Dealtfel, în această privință, Mein Kampf nu mai lăsa nici-o îndoială.

Desnodămîntul primului război mondial împiedicase desigur multe ambiții. Ele reapăreau treptat, iar după 1933 deveneau unele din obsesiile economice și politice ale lui Hitler, mai ales dacă se aveau în vedere acele date deosebit de ademenitoare privind creșterea potențialului economic al României după război. Producția de cereale, începînd din anul 1921, cînd România producea 7 127 700 de tone, ajunsese în 1926 la 12 083 900 tone, iar în 1929 atingea cifra de 13 670 900 tone. Eram exact ce-și putea dori Hitler, o țară predominant agrară (deși potențialul industriei crescuse simțitor).

Evident problemele înregistrau implicații și pe alte planuri. În lupta de acaparare economică a României de către capitalul german, erau angajate și alte mari puteri care reușiseră dealtfel cu mulți ani înainte să ocupe însemnate poziții economice în România, cu deosebire Anglia și Franța. Nu întîmplător penetrația străină era deci însoțită și de o accentuată concurență care, începînd din anii pericolului fascist (1933—1939), cunosc forme de o deosebită ascuțime. Prin problemele din ce în ce mai complicate care se pun statului burghez român, acesta va încerca, prin mari eforturi, să se mențină în linia politicii sale tradiționale, favorabilă vechilor alianțe occidentale, pe fondul și în condițiile unei tot mai accentuate presiuni din partea Germaniei naziste.

[1]) **Istoria poporului român**, Editura Științifică, București 1970, p. 318.
[2]) Ibidem.
[3]) Ibidem, p. 294.

2

Apar prin urmare destul de limpezi motivele pentru care instaurarea dictaturii hitleriste în Germania, la 30 ianuarie 1933, a creat României acea teamă pe deplin explicabilă, care, pe măsura consumării evenimentelor îi aducea noi confirmări. Aceste sentimente erau însă acum cu atît mai justificate, cu cît la putere în Germania se afla un regim agresiv și revizionist în ale cărui planuri — se știa bine — România ocupa sub raport geografic, economic și strategic un loc aparte.

Faptele s-au succedat cu repeziciune, adeverind temerile. Reafirmarea, fără echivoc, a intențiilor refacerii sistemului colonial în Africa, obținerea libertății de acțiune în estul Europei (ideea va reveni obsesiv pînă la sinistra ei înfăptuire), și mereu, mereu, cît mai mult spațiu vital. Aceste intenții agresive în politica externă hitleristă situau însă, ca cel mai apropiat obiectiv, distrugerea sistemului tratatelor de la Versailles. Evident, afirmațiile nu erau doar de natură platonică, așa cum sugerau unii politicieni occidentali, numiți ulterior „conciliatori“, și care recomandau calmarea spiritelor deoarece, chipurile, hitleriștii nu ar avea intenții agresive sau se vor tempera după unele mărunte concesii care ar putea fi, de ce nu, luate chiar în considerare întrucît Versailles-ul s-ar fi dovedit totuși prea crud cu Germania. Din păcate o asemenea politică dusă de la conciliatorism pînă la colaboraționism, va lovi permanent în eforturile diplomatice ale Ligii Națiunilor și va persevera în concesii dintre cele mai fecunde pentru forțele fasciste. Consecințele lor nu vor întîrzia dealtfel să-și spună cuvîntul. Se știa de pildă, încă înainte de anul 1933 că Germania trecuse în mod vertiginos la o înarmare clandestină. Din acel an însă, oficialitățile germane au încetat de a mai face un secret din înarmările lor febrile, declarînd totodată că nu se mai simt legate de clauzele militare ale tratatelor de la Versailles. Prin urmare, pregătirile anterioare pentru revizuirea întregului sistem de alianță versaillez și a statu-quo-ului interbelic, nu mai lăsau nici un fel de îndoială. Dimpotrivă la 14 și 19 octombrie 1933 ele primeau deplina și oficiala confirmare, cînd Hitler anunța că țara sa părăsește definitiv Conferința de dezarmare și Liga Națiunilor.

Nu se poate spune că asemenea fapte nu au fost cunoscute din timp. De pildă, organele de spionaj ale Ministerului de Război al Angliei, au simțit pericolul încă din 1934, cînd au și primit indicații să urmărească mai energic înarmările febrile din Germania. Cînd, la începutul anului 1934, Vansittart, ministrul adjunct la afacerile externe a avut o convorbire

cu primul ministru Baldwin cu privire la această problemă, el a observat spre marea sa uimire, totala indiferenţă a premierului faţă de această chestiune [4]). Deşi este puţin probabil că abia în 1934 Serviciul secret britanic să fi aflat de reînarmarea clandestină a Germaniei (istoricul Jacques de Launay afirmă că reînarmarea clandestină a Reichului avea deja să atingă maximum în aprilie 1934), un alt fapt părea să fie total surprinzător şi anume, că, în timp ce Baldwin — deşi se afla în posesia unor informaţii valoroase despre reînarmarea Germaniei —, declara în Camera Comunelor la 29 noiembrie 1934, că „majoritatea datelor sînt cu totul exagerate" şi că prin urmare nu este nici un motiv de alarmă. La 20 martie 1935 însă, ca urmare a faptului că totuşi starea de alarmă creştea mereu în cercurile spionajului, pe baza informaţiilor importante procurate de B-4 (acest important birou al spionajului militar englez), W. Churchill a pus întrebarea, dacă flota aeriană germană nu a întrecut pe cea engleză. La 4 aprilie 1935, ministrul de externe John Simon era silit să mărturisească că însuşi Hitler i-a declarat că flota aeriană germană a ajuns pe cea engleză. Acelaşi autor remarca deci pe bună dreptate: **„Dacă Simon ar fi dat ascultare glasului propriului său serviciu secret, el ar fi ştiut cu şase luni mai de vreme că forţele aeriene germane erau în realitate de trei ori mai mari decît cele engleze"** (subl. ns.).

Aceasta era poziţia guvernanţilor Angliei în acea vreme, ei dorind şi încheind mai tîrziu chiar alianţa cu Germania pe o linie care ducea Versailles-ul la caducitate. Franţa, cealaltă aliată a Angliei, mergea şi ea pe drumul aceluiaşi conciliatorism, dacă nu chiar mai grav, după moartea lui Barthou (asasinat la 9 octombrie 1934).

Făcînd jocul planurilor agresive germane, Laval, cunoscut pentru tendinţele sale capitularde, devenit succesor la Quai-d'Orsay, a acordat asentimentul său lui Hitler care a putut pregăti astfel reocuparea regiunii Saar în ianuarie 1935, fără luptă.

România urmărea cu înfrigurare aceste eventimente, intuind că în anii următori efectele lor negative se vor revărsa şi asupra ei.

Urzind noi planuri agresive, la 16 martie 1935 Germania a promulgat legea care prevedea introducerea serviciului militar obligatoriu. In ciuda Conferinţei de la Stressa din aprilie 1935, convocată pentru a stăvili pericolul de agresiune în faţa acestui nou şi arogant act al lui Hitler, care sfidase încă odată tratatul de pace de la Versailles (tratat căzut în desuetudine prin însăşi nerespectarea lui de către Anglia şi Italia fascistă), la 18 iunie 1935 Marea Britanie face o nouă şi surprinzătoare concesie Germaniei naziste, semnînd acordul naval anglo-german, care permitea Germaniei să-şi refacă flota navală.

Replica cea mai strălucită şi usturătoare pe care probabil în aceste condiţii a primit-o primul ministru englez Baldwin, în legătură cu acest act capitulard, va fi fost fără îndoială aceea a lui Nicolae Titulescu. La începutul lunii iulie 1935, atrăgîndu-i atenţia primului ministru englez că linia politicii engleze faţă de Germania produce nemulţumiri în opinia publică, mai ales în urma acordului naval anglo-german, Nicolae Titu-

[4]) Kurt Riess, „Spionajul total", 1950. Bucureşti, p. 21—22.

lescu îi declara: „... Ceea ce importă, este credinţa generală, chiar greşită, asupra liniei politice pe care o urmează Marea Britanie. Or, credinţa opiniei publice în genere, după primele evenimente, este că Germania a dat garanţia de pace pentru apusul Europei, **ciştigind în schimb libertatea ei de acţiune în răsărit"** [5]) (subl. ns.).

O profundă îngrijorare a produs în martie 1936 remilitarizarea Renaniei şi pasivitatea Franţei faţă de această nouă încălcare a Tratatului de la Versailles. Legat de acest eveniment, discuţia pe care Nicolae Titulescu a avut-o cu Leon Blum în timpul sesiunii din iunie 1936 a Societăţii Naţiunilor, rămîne la fel de memorabilă. Observînd că preşedintele Consiliului de Miniştri al Franţei ezită să-şi ia noi angajamente privind securitatea statelor mici împotriva unei eventuale agresiuni, i-a declarat acestuia plin de repros: „Ei, bine, domnule Blum, am venit aici ca să vă arătăm deschis marea îngrijorare a ţărilor mici, care, **fără voia lor, sînt prinse în menghina economică a Germaniei.** Ele vor să ştie pot oare conta pe ajutorul Franţei? Căci aceste ţări, domnule Blum, au îndoieli asupra dvs. Daţi-ne asigurări domnule preşedinte al Consiliului de Miniştri Fracez, sau cel puţin, spuneţi-ne adevărul. Căci noi nu uităm că dacă la 7 martie nu v-aţi apărat pe dvs. înşivă, cum o să ne apăraţi pe noi, contra unui agresor? [6]) (Nicolae Titulescu se referea la faptul că Germania hitleristă introdusese la 7 martie 1936 trupele sale în Renania, stabilită prin tratatul de la Versailles şi acordurile de la Locarno, ca zonă demilitarizată).

Vorbind despre pregătirile de expansiune nazistă, trebuie spus că ele nu au fost neglijate, cu atît mai mult, nici pe planul activităţii de spionaj, deşi unii pretinşi naivi erau totuşi de altă părere. Un aşa numit „expert" în problemele de spionaj exprima în anul 1931, cu prilejul unei conferinţe ţinută la Paris, privitoare la posibilităţile de renaştere a spionajului german, că acesta va avea nevoie de 10—15 ani, deoarece Germania nu va găsi agenţi de încredere capabili să lucreze în străinătate şi că deci, ea, va trebui să piardă mulţi ani pentru această pregătire Acest „expert" se înşela profund. Încă din anul 1929 în Germania funcţiona un organism al Reichswehrului, creat anume pentru stabilirea principiilor fundamentale privind pregătirea şi selecţionarea viitorilor spioni, precum şi pentru conducerea acestei selecţii şi acestei pregătiri. El a ajuns să atragă în orbita sa peste 150 000 de oameni. Pentru a induce în eroare pe observatorii străini, i s-a ales în mod premeditat titulatura de „Laborator psihologic", lipsită de însemnătate [7]). Evident, acest „laborator" nu era decît o mică parte componentă a întregului sistem al spionajului german care în 1936 îşi aruncase tentaculele asupra globului.

Prin urmare, cu justificate temeiuri, România întrezărea că tobòganul fascist îşi va continua alunecarea vertiginoasă spre ea, pe căi la fel de primejdioase. Într-adevăr, din 1936 viitoarea tragedie mondială căpăta

[5]) Ion M. Oprea: Nicolae Titulescu, Editura Ştiinţifică, 1966, p. 305, după Arhiva M.A.E., fond România, vol. 2.

[6]) Genevieve Tabouis: „Douăzeci de ani de tensiune diplomatică" p. 296.

[7]) Kurt Riess: „Spionajul total", p. 19.

un contur şi mai precis. La Congresul de la Nürenberg din 1936, Hitler anunţa planul autarhic de 4 ani, menit să dirijeze totul în vederea pregătirii războiului. Despre acest plan, Göering nu va ezita să se exprime în faţa industriaşilor: „Conflictul care se pregăteşte impune o dezvoltare uriaşă a capacităţii noastre de producţie. Nu putem să fixăm nici o limită a programului de înarmare, căci se are în vedere bătălia finală. In realitate, noi sîntem de pe acum în război, deşi nu a fost trasă nici o lovitură de tun" [8]).

Pentru acapararea zonelor de influenţă şi exploatare economică, Germania desfăşoară însemnate acţiuni diplomatice. Din ce în ce mai mult, diplomaţia nazistă este pusă în slujba intereselor industriei de război. Apare şi se consolidează ceea ce, pe bună dreptate se va denumi „o autentică diplomaţie secretă". „Ne găsim, în faţa unei forme cu totul noi de diplomaţie secretă: cea a industriei. Faptul că ea a fost acceptată de către stat şi precedată de o decizie politică, îi dă după părerea noastră un caracter de autentică diplomaţie secretă" [9]). Acest mod de „diplomaţie secretă" nu era dealtfel prea departe de clasicul spionaj economic, desigur dus cu mijloacele specifice diplomaţiei. Pentru România, el nu va reprezenta un lucru nou, cunoscîndu-se mai ales, presiunile diplomaţiei germane în materie economică. Nu peste mult timp această aşa zisă „diplomaţie", bătînd în masă prin pumnul lui Clodius, şi a altora, va încerca să-şi impună „manierele" în vederea acceptării clauzelor oneroase ale tratatelor comerciale româno-germane. Lecţia se cunoştea din păcate, aşa cum spuneam, încă din 1918 de la Bucureşti. Oricum, în raporturile sale cu România, Germania nu a reuşit să păstreze nici măcar aparenţa rezolvărilor diplomatice, trecînd fără menajamente chiar şi peste problemele de „etichetă" diplomatică. Şi aceasta nu din cauză că „diplomaţia" nazistă n-ar fi cunoscut manierele protocolare, dar pentrucă în general nu era dispusă să le respecte iar în cazul României, cu atît mai puţin, cu cît aceasta nu voia să se subordoneze Germaniei, avînd cu totul alte preferinţe externe. Or Germania, dorea cu tot dinadinsul, contrariul.

Guvernanţii nazişti însă se grăbeau. Hitler declarase despre el însuşi că îmbătrîneşte şi din acest motiv nu mai poate întîrzia mult declanşarea operaţiunilor militare. In acest scop Wermachtul fusese pe deplin investit şi era deja cotat ca elementul indispensabil pentru cucerirea zonelor de expansiune. In acelaşi timp spionajul total îşi declanşase valul agenţilor săi, acest adevărat marasm care şi-a făcut veacul şi în România.

Obsedat de aceste preocupări şi socotind că nu mai avea prea mult răgaz pentru declanşarea măcelului mondial, la 15 noiembrie 1937 Hitler îşi definea în faţa suitei sale, obiectivele care trebuiau „înfăptuite", începînd chiar din acel an. Potrivit unui document devenit foarte cunoscut şi denumit la procesul de la Nürenberg „protocolul Hossbach" (după numele colonelului hitlerist care îl redactase, fiind de faţă la discuţie), „Hitler considera că Germania se află în faţa necesităţii urgente de a

[8]) Jacques de Launay: „Istoria secretă", Editura Ştiinţifică, Bucureşti 1970, p. 164.

[9]) Ibidem, p. 167.

cuceri „spaţiul său vital din Europa". „Scopul nostru, spunea el, este de a căuta, mai curînd în Europa decît peste mări, teritorii bogate în materii prime..." [10]).

3.

Atitudinea României în faţa pericolului fascist a fost în general destul de vehementă şi de protestatară. Constituie deaceea un justificat motiv de mîndrie faptul de a-şi fi exprimat punctul său de vedere oponent, prin glasul poporului său, prin acţiunile de luptă ale Partidului Comunist Român, prin luările de poziţii ale unor oameni politici ai vremii, care, deşi aparţinînd clasei burgheze, au dovedit luciditate şi realism. Aceste acte de curaj public şi de înaltă ţinută morală, iritau într-un mod deosebit Germania nazistă.

Poate fi considerată ca o trăsătură fundamentală faptul că în faţa sumbrelor perspective care se întrevedeau după 1933 în România, lupta împotriva ofensivei hitlerismului s-a înscris ca o principală îndatorire şi obligaţie de prestigiu. Cu deplin temei, analiza poziţiei faţă de această problemă — devenită într-adevăr dominanta vieţii politice româneşti a deceniului IV —, a constituit elementul de caracterizare a poziţiei fiecărui partid sau grupare politică. Reprezintă prin urmare un puternic argument actual faptul că în acest cadru, poporul român a manifestat în mod deosebit dezaprobarea sa faţă de fascism şi a desfăşurat importante acţiuni de protest împotriva tragediei care se prefigura. La loc de cinste s-au înscris acţiunile eroice ale Partidului Comunist Român, care a organizat din adîncă ilegalitate lupta hotărîtă a clasei muncitoare împotriva fascismului, pentru unirea forţelor progresiste împotriva ţelurilor cotropitoare ale imperialismului german.

Conjunctura politică a determinat totodată însemnate luări de poziţie în lupta împotriva hitlerismului, din partea tuturor partidelor, grupărilor şi personalităţilor patriotice.

In acelaşi timp, văzîndu-şi ameninţate propriile poziţii economice şi politice, cercuri dintre cele mai importante ale clasei dominante, ale căror interese se împleteau în mare măsură cu cele ale capitalului monopolist englez şi francez, manifestau îngrijorare faţă de expansiunea hitleristă şi activizarea coloanei sale a cincea în România, mişcarea legionară. Dealtfel, guvernul liberal, constituit în noiembrie 1933, sub preşedinţia lui I. G. Duca, adept al menţinerii formelor parlamentare burgheze de guvernare, a interzis Garda de Fier. Drept răspuns, un grup de legionari l-au asasinat pe primul ministru la 29 decembrie 1933 pe peronul gării din Sinaia.

Subminarea de către Germania nazistă a independenţei naţionale a României se exercita însă într-un chip metodic şi perseverent specific. Intre agresiunea armată cu consecinţe distrugătoare asupra potenţialului economic, a fost preferată pînă la urmă alternativa înghiţirii „paşnice", menită să păstreze intacte resursele materiale atît de necesare Germaniei

[10]) Jacques de Launay: „Istoria secretă, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, p. 169.

pentru ducerea războiului şi să ancoreze astfel România şi la scopurile
sale militariste.

România însă, pornind de la interesele apărării integrităţii sale teri-
toriale, grav ameninţate de creşterea pericolului revanşismului şi revizio-
nismului hitleristo-hortyst, participa activ la viaţa politică internaţională,
la acţiuni menite să asigure statu quo-ul postbelic, pacea şi securitatea
colectivă în Europa, ca însăşi fiind iniţiatoarea unor asemenea acţiuni

Continuînd legăturile tradiţionale cu Fraţa şi Anglia, cercurile gu-
vernante române n-au împărtăşit însă unele din acţiunile politice şi diplo-
matice ale acestor puteri. Ele s-au pronunţat nu odată împotriva conce-
siilor pe care marile ţări apusese şi în special Anglia le-au făcut statelor
fasciste şi revizioniste. După reînvierea militarismului german şi accen-
tuarea primejdiei pe care o reprezenta expansiunea hitleristă spre răsărit,
diplomaţia românească, împotriva cercurilor prohitleriste şi în pofida le-
găturilor economice pe care le întreţineau unele elemente ale burgheziei şi
moşierimii româneşti cu capitalul german, a căutat să consolideze legă-
turile cu Franţa şi aliaţii din Mica Înţelegere, precum şi din Înţelegerea
Balcanică.

Reprezentanţii României s-au ridicat împotriva actelor agresive ale
statelor fasciste şi revizioniste, precum şi a politicii de încurajare a mili-
tarizării Germaniei fasciste. România a protestat împotriva acordului naval
anglo-german din 18 iulie 1935, prin care se permitea Germaniei naziste
să-şi refacă flota militară. Totodată, in România, ca şi în alte state mici
şi mijlocii, a produs o profundă îngrijorare remilitarizarea Renaniei şi
pasivitatea Franţei faţă de această încălcare a tratatului de la Versailles [11]).

Făcînd parte din rîndul ţărilor vizate de expansiunea statelor re-
vanşarde, România s-a ridicat împotriva actelor agresive ale statelor
fasciste şi revizioniste. Un răsunet puternic a avut poziţia pe care ea a
adoptat-o la Liga Naţiunilor şi în alte foruri internaţionale în problema
agresiunii intreprinse de Italia fascistă împotriva Abisiniei, cerînd să se
adopte măsuri eficace împotriva agresorului.

O serie de importante personalităţi ale vieţii politice româneşti din
acea vreme, dînd dovadă de luciditate şi realism, s-au manifestat activ
pe linia politicii de pace, bună vecinătate şi securitate colectivă, contra
revanşismului şi agresiunii. Printre aceste personalităţi, la loc de frunte
s-a situat Nicolae Titulescu, ministru de externe al României. Diplomat
de mare talent, el a descifrat pericolul pe care-l reprezenta hitlerismul,
forţele fascist-revanşarde pentru pacea lumii. Inlăturarea sa din guvern
la 29 august 1936 de către uneltirile forţelor reacţionare internaţionale şi
interne, a dus la slăbirea influenţei cercurilor politice burgheze care se
opuneau planurilor revizionist-expansioniste ale Germaniei naziste şi
Ungariei hortyste, la slăbirea şi mai mult a coeziunii Micii Inţelegeri.

Presiunea cercurilor fasciste şi a vîrfurilor celor mai reacţionare
burghezo-moşiereşti din interior, precum şi iluzia preîntîmpinării perico-
lului hitlerist printr-o aliniere a politicii externe româneşti la orientarea
concesivă faţă de agresori a puterilor apusene, care se contura cu tot mai

[11]) „Istoria poporului român", p. 373.

multă claritate, au condus şi la întreruperea tratativelor româno-sovietice
ce realizaseră proiectul de tratat, de asistenţă mutuală româno-sovietic în
iulie 1936.

Schimbările care se conturau pe plan extern şi încordarea situaţiei
internaţionale, au dat naştere unor dispute vii între forţele politice in-
terne, în legătură cu metodele de urmat pe acest tărîm.

Grupările şi cercurile de dreapta, avînd ca lideri pe Al. Vaida-Voe-
vod, Gh. Brătianu, C. Argetoianu etc., prin reacţionarismul lor, prin spri-
jinul şi încurajarea dată organizaţiilor fasciste, subminau rezistenţa na-
ţională împotriva pericolului fascist.

Impotriva acestora, se ridicau cercuri largi, inclusiv numeroşi şi
remarcabili oameni politici democraţi şi reprezentanţi ai intelectualităţii
progresiste, care-şi manifestau neliniştea faţă de activizarea legionarilor
şi creşterea pericolului dezmembrării şi aservirii ţării imperialismului ger-
man. Evident, gradul de fermitate şi consecvenţa acestora difereau, dar
pe toţi îi unea adversitatea faţă de hitlerism, conştiinţa pericolelor grave
pentru integritatea şi independenţa ţării.

In sprijinul politicii externe antihitleriste şi antirevizioniste, s-a
pronunţat consecvent Partidul Comunist Român, căruia i-a revenit meritul
de a fi fost forţa politică principală care a înţeles cu limpezime pericolul
grav pe care îl reprezenta hitlerismul pentru libertatea şi pacea Europei,
pentru destinele României.

Plenara din iulie 1936, punînd în centrul atenţiei problema perico-
lului fascist, revizionist, care ameninţa integritatea teritorială şi însăşi
fiinţa naţională a poporului român, a relevat că triumful hitlerismului ar
duce la „dezmembrarea României în folosul ţărilor vecine fasciste şi la
înrobirea poporului român, la acapararea tuturor bogăţiilor ţării de către
imperialismul german.

In august 1936 Comitetul Central al Partidului Comunist Român
a elaborat o platformă de front popular antifascist, care prevedea des-
fiinţarea şi interzicerea tuturor organizaţiilor fasciste din ţară, apărarea
regimului constituţional şi a tuturor instituţiilor democrate, încheierea
unui pact de asistenţă mutuală cu Uniunea Sovietică, strîngerea legă-
turilor cu Franţa, cu ţările din Mica Inţelegere şi Inţelegerea Balcanică.

Totodată, Partidul Comunist s-a declarat gata să trateze cu ori-
care alte partide şi organizaţii pentru a lupta în comun împotriva revi-
zioniştilor hitlerişti şi hortyşti. „In caz că Germania hitleristă dezlăn-
ţuind războiul în Europa şi contra U.R.S.S., va ataca România cu aju-
torul Ungariei hortyste — se spunea în protocol, comuniştii vor consi-
dera necesară apărarea fiecărei palme de pămînt a ţării".

Caracteristic pentru această perioadă, era faptul că personalităţi
proeminente ale vieţii publice care se situau pe poziţii patriotice, diferite
organizaţii, cercuri largi ale opiniei publice, oameni care pînă atunci se
ţinuseră în afara activităţii politice, participau tot mai activ la lupta anti-
fascistă, împotriva planurilor agresive ale Germaniei hitleriste şi a agen-
turii sale din interior. In perioada 1933—1938 Partidul Comunist Român
a creat şi îndrumat peste 20 organizaţii de masă, cuprinzînd mii de ade-
renţi din diferite categorii sociale.

O însemnată activitate de masă a desfăşurat Comitetul Naţional Antifascist, creat în iunie 1933 din iniţiativa comuniştilor, organizaţie care chema „pe toţi cei care lucrează cu braţul şi cu mintea, să se unească „pentru ca prin luptă unită să stăvilească „triumful unui curent care poartă în el germenul de distrugere a tot ce este izvor de muncă şi gîndire".

In vara anului 1936, ca expresie a voinţei de pace, unitate şi independenţă naţională a poporului român, s-au pus bazele Comitetului Român al Reuniunii Universale pentru pace. In manifestul lansat cu acest prilej, adresat întregului popor, acesta era chemat să facă zid împotriva duşmanilor păcii. „Războiul ne ameninţă. Agresorii se cunosc. Duşmanii păcii sînt şi duşmanii României. Cu atît mai de condamnat apare activitatea şi agitaţia acelora care, făcîndu-se purtători ai agresorilor de mîine, **încearcă să scoată România din sistemul alianţelor ei fireşti şi să ia o nouă orientare, îndreptînd-o spre lagărul războiului, al acelor care politiceşte şi militariceşte susţin războiul şi revizionismul** (subl. ns.).

Guvernele române din această perioadă promovau o politică de prietenie şi colaborare cu Franţa şi Anglia, care, în ciuda lipsei lor de consecvenţă şi a cedării faţă de agresori şi pentru a-şi menţine dominaţia în lume, s-au declarat apărătoare ale statu-quo-ului postbelic. România făcea parte din grupul ţărilor antirevizioniste şi din sistemul de alianţe politice şi militare bazat pe participarea marilor puteri occidentale.

Din păcate această atitudine deschisă a României avea să înregistreze serioase şi necontenite dezamăgiri ca urmare a poziţiei concesive a Angliei şi a Franţei în faţa forţelor fasciste.

4.

In aceeaşi măsură şi în aceleaşi împrejurări, organele de ordine şi informaţii ale statului burghez au fost şi ele confruntate cu numeroase probleme pe care le ridica această conjunctură externă.

Din ansamblul documentelor arhivistice se desprinde constatarea ce se înscrie pe deplin în logica faptului că activitatea unui aparat de ordine şi informaţii reflectă în genere frămîntările politico-sociale ale epocii în care acţionează. Obiectivele, scopurile şi însăşi intenţiile unui anumit regim politic, se oglindesc adeseori în competenţele cu care este investit, în direcţiile şi problemele în care este îndrumat să aplice sistemul general al măsurilor informativ-coercitive. Evident, măsura determinării este condiţionată în general, în orînduirile burgheze, de anumiţi factori conjuncturali şi de aceea ea diferă adeseori de la etapă la etapă. Dar problematica sa generală şi, ceea ce numeam anterior, doctrina activităţii de informaţii şi contrainformaţii, păstrează o mai mare stabilitate, care îngăduie constatări, adeseori inedite, despre unele fenomene proprii etapei date. In ansamblul deci, problema reflectării rămâne valabilă şi acestui domeniu de activitate, ea fiind, am putea spune, verificată de practică.

O privire atentă în documentele arhivistice ale unui asemenea aparat, poate observa deci, în alăturare cu faptele atestate de istorie, evoluţia

tendinţelor politice ale unei ţări, specificul relaţiilor acesteia cu celelalte, sau numai cu unele dintre ele, încordarea anumitor etape, intenţiile de rezolvare a unor litigii pe căi onorabile, sau mai puţin. Alteori, ea sesizează chiar şi pe cele detestabile, de felul celor din perioada tiraniei fasciste şi se opreşte poate îndeosebi asupra acestora, condamîndu-le, fiindcă în general, pentru omenire, respectul mutual şi convenţiile dintre state, cu toate vicisitudinile istoriei, rămân domenii de înaltă ţinută morală. Pe bună dreptate, Nicolae Titulescu sublinia la 22 iunie 1936 cu prilejul deschiderii conferinţei de la Montreux, că „in aceste timpuri... respectul angajamentelor internaţionale este un principiu cu atît mai preţios, cu cît aplicarea lui a devenit mai rară..." [12]). Peste un număr de ani, Ribbentrop, avea să declare şi el ceva despre un atare domeniu, însă plin de emfază şi cu cinismul său propriu, că „abia aşteaptă sfîrşitul războiului, pentru a putea aduna într-un cufăr toate tratatele pe care Germania le-a încălcat cu premeditare..." Evident declaraţia a rămas notorie, dar numai prin perfidia ei tipic nazistă.

Considerînd aşa dar că activitatea unui aparat de informaţii şi contrainformaţii urmează cu destulă fidelitate orientarea regimului politic în favoarea căruia el acţionează, am constatat că această regulă a călăuzit şi organele române de ordine şi informaţii care, receptînd linia politică a vremii, au mers pe linia rezolvărilor care se încadrau în ansamblul atitudinii general-politice a statului. Evoluţia politică — aşa cum subliniam — devenea însă mereu mai sinuoasă şi complicată, fiind nu de puţine ori, de natură a deruta însăşi pe unii dintre factorii de conducere ai organismelor acestui aparat.

In acea conjunctură a anilor, cînd la conducerea guvernelor ţărilor aliate în chip tradiţional României, s-au aflat persoane de tipul Baldwin, Chamberlain, Laval etc., care nu au voit să înţeleagă pericolul fascist, mergînd pe linia compromisurilor cu aceasta, aparatul român de informaţii şi contrainformaţii continua a fi îndrumat să adopte totuşi faţă de aliaţi o atitudine corectă. Ea se traducea în măsuri nuanţat rezonabile, lipsite de eventualele excese ale unei voite pedanterii profesionale. Faptul, ar părea paradoxal, dar îşi avea explicaţiile sale. Era în primul rînd vorba de legăturile tradiţionale şi schimbul de experienţă pe care aparatul român îl efectua pe atunci cu organismele corespondente de informaţii — franceze mai ales — şi de la care, aparatul român de informaţii şi contrainformaţii — îndeosebi cel militar — a primit un anumit sprijin, inclusiv în instruirea cadrelor de specialitate, direct în străinătate, în instituţii anume create. In acelaşi timp, interpătrunderea intereselor economice ale burgheziei româneşti îndeosebi cu cele anglo-franceze, constituia pentru exponenţii regimului burghez din România un fapt de tradiţie. Aşa se explică dece reprezentanţii acestora, sosiţi în România sub diferite acoperiri, dar şi cu misiuni de spionaj, erau trataţi cu o oarecare toleranţă, justificată se pare şi de anumite nevoi ale schimbului de informaţii. Pe de altă parte, nu trebuie uitat că burghezia românească era în genere formată la şcoala franceză şi engleză, iar între ţări erau evidente raporturi de

---

[12]) N. Titulescu : — Discursuri, p. 61.

bună amiciție. Că acestea ascundeau pe vremea aceea inegalitatea, amestecul în treburile interne și cruntele forme ale exploatării capitalismului străin, nu interesa clasele posedante. Dealtfel și acea politică a „garanțiilor" atît de sperată și dorită de guvernanții români și obținută tardiv din partea Angliei și Franței, a constituit ani în șir un reper al politicii statului și prin urmare și al doctrinei și orientării muncii de informații și contrainformații. Pentru conducătorii aparatului român de informații și contrainfirmații, însăși confruntările de poziții ale oamenilor de stat români cu aliații lor tradiționali, nu puteau ridica semne de întrebare, ei știind destul de bine că asemenea confruntări nu comportau riscul compromiterii bunelor relații. Finalmente însă, acești „tradiționali aliați" ne-au abandonat, — fortuit sau nu, este o problemă a istoriei —, e drept însă nu fără regrete. Dar încă și pe atunci, cînd România deși nu știa, dar intuia marele pericol de mai tîrziu, a înțeles să se comporte loial, deschis și adeseori ferm. Ea însăși, deși țară mică, și vizibil expusă, s-a văzut nevoită a deschide ochii politicienilor unor țări mari, pe atunci însă miopi, și să demaște eventualele considerațiuni din partea acestora, că România le cerceşte mila în chip cucernic și îndatoritor. **Era însă și aceasta, încă o dovadă că România și-a dorit din totdeauna și a apreciat nespus de mult independența și suveranitatea sa.**

Astfel înțelegem și respectăm faptul că Nicolae Titulescu încă în 1933, în condițiile cînd se încerca punerea bazelor „pactului în patru", atrăgea atenția tuturor personalităților politice cu care venea în contact că țările Micii Antante sînt hotărîte să se opună din răsputeri tratativelor Marilor Puteri de a se transforma în dictatori ai statelor mici din Europa. Intr-una din convorbirile pe care le-a avut la Quai d'Orsay, observînd că unii politicieni francezi înclinau să creadă că Hitler și Mussolini ar fi aderat chipurile cu intenții pașnice la pactul în patru, Titulescu declara: „Dacă Franța renunță la sfînta sa misiune de protectoare a micilor puteri, ne vom lipsi de ei! Nu sîntem pînă într-atît părăsiți de zei încă să nu mai putem găsi prietenii mai loiale și mai curajoase. Și chiar de ar fi să rămînem singuri nu ne vom închina în fața deciziei Clubului păcii al vostru) [13]). Nu întîmplător aprecierea făcută în același an de Eduard Herriot despre Nicolae Titutlescu, al cărui talent îl copleșise, va rămîne demnă de relevat peste timpuri: „Acest ministru al unei țări mici face politică în stil mare. Ce om uimitor".

Asemenea confruntări cu aliații tradiționali ai României erau prin urmare pe deplin justificate. Prin ele, România își dovedea buna credință față de relațiile pe care le avea cu Franța și Anglia, ea neputînd admite concilierile, cedările și lipsa de curaj a unor politicieni occidentali. În raporturile internaționale, ea a înțeles și a respectat lealitatea **chiar dacă împrejurările au aruncat-o împotriva propriei voințe în brațele Germaniei** nazist. În general o asemenea linie de conduită, a reflectat-o și activitatea aparatului român de informații și contrainformații.

În tratarea subiectului propus, ne-am oprit asupra unora din aceste evenimente pentru o edificare mai cuprinzătoare cu putință.

În condițiunile penetrării intereselor nazismului în România, astfel cum vom încerca să atestăm, nici aparatul de informații și contrainformații nu a rămas în afara confruntărilor ci dimpotrivă, le-a receptat pe toate

liniile de muncă și în toate verigile sale. Atitudinea acestuia în împrejurările date nu poate fi însă privită într-o optică globală, sub raportul comportării față de ingerințele naziste, mai ales că nici poziția sa nu a fost aceiași la toate componentele sale. Pe scara unor aprecieri destul de dificile de făcut pentru complexitatea evenimentelor și în acea largă gamă a comportărilor atît de contradictorii, s-au întîlnit însă și atitudini de probitate, de păstrare a grijii față de demnitatea națională, fără a lipsi, din păcate, nici unele acte de colaboraționism, împinsese uneori destul de departe, pînă la nivelul unor înțelegeri secrete, stabilite cu serviciile de spionaj naziste și peste capul conducerii statului. După instaurarea dictaturii antonesciene și începerea războiului antisovietic, cu toată insolența nazistă care dicta în România în cadrul acelei așa-zise „colaborări" oficializate, au continuat însă să se manifeste și unele atitudini de rezistență față de anumite cereri formulate de serviciile naziste de pe cunoscutele poziții de „stat în stat".

Analiza activității și mai ales a atitudinii aparatului burghez de informații și contrainformații din aceste puncte de vedere, este prin urmare strîns legată de unele din principalele aspecte ale politicii dusă de statul român burghez în perioada antebelică, pe linia încercărilor de menținere a alianțelor sale „tradiționale" cu Anglia și Franța. În acest cadru se deslușește dealtfel, pentru o îndelungată perioadă de timp, linia de conduită și de activitate a fostului aparat român de informații și contrainformații.

Sub raportul specificului dominant al activității fostului aparat, se remarcă îndeosebi contraspionajul economic, domeniu care a ocupat, prin intensitatea preocupărilor, un loc aparte. Explicația constă în principal în faptul că serviciile străine de informații și-au concentrat permanent atenția în direcția cunoașterii potențialului economic ale României, pentru acapararea lui. Nu întîmplător deci, acest domeniu de activitate s-a aflat cel mai aproape de sfera mecanismului de penetrație străină, punînd aparatul respectiv în situația de a cunoaște nemijlocit procesul jafului străin, înfăptuit sistematic și metodic, asupra României. Eventualele probleme de conștiință ale exponenților acestui aparat nu s-au **prea întrevăzut însă,** ceea ce este explicabil, el fiind în acea epocă un aparat propriu orînduirii sale și acceptînd prin urmare consecințele politicii acesteia.

Prevenirea — direcție principală a activității aparatului de ordine și informații împotriva acțiunilor dușmănoase ale reacțiunii, pentru apărarea regimului instaurat la 6 Martie 1945. Forme și metode de avertizare specifice etapei. Raportul între prevenire și represiune. (6 martie 1945—30 decembrie 1947)

Maior GELU URECHE
cercetător științific

Instaurarea la 6 martie 1945 a guvernului Dr. Petru Groza, impus la cirma țării de voința nestăvilită a maselor populare, precum și intreaga sa activitate desfășurată in deplină concordanță cu interesele marii majorități a societății, a concentrat spre sine ura și toate acțiunile dușmănoase ale reacțiunii.

De pe pozițiile ei de clasă, contrarii intereselor maselor populare, progresului social, reacțiunea, prin mijloace diferite,a căutat să denigreze și să submineze existența și actele sale de guvernare, intreaga sa activitate desfășurată in mod consecvent pe linia satisfacerii intereselor unor largi pături sociale, corespunzătoare etapei desăvirșirii revoluției burghezo-democratice.

Practica vieții sociale a confirmat cu prisosință viabilitatea guvernului Groza, rădăcinile sale viguroase, adinc implantate in mase, justețea politicii sale. Sfidind realitatea evidentă, in ciuda timpului indelungat care s-a scurs, și astăzi, transfugii de la unele posturi de radio străine, stipendiați de serviciile străine, mai vintură iedeea „impopularității" acestuia, a „lichidării" de către el a tuturor drepturilor și libertăților cetățenești etc.

Una din direcțiile activității reacțiunii a fost indreptată indeosebi impotriva aparatului de ordine și informații. Denaturind, in mod voit grosolan, volumul și natura activității acestora, reacțiunea a incercat in mod deliberat să creeze pe seama acestor organe, „dovezile" care să o „indreptățească" să taxeze guvernul Groza, ca un guvern polițist.

Astăzi, in imprejurările in care ne pregătim să sărbătorim o jumătate de veac de existență și activitate laborioasă a Partidului Comunist

Român, se cuvine să evidențiem eforturile pe care acesta le-a depus in tumultoasa perioadă istorică de care ne ocupăm, in vederea conducerii activității aparatului de stat, inclusiv a organelor de ordine și informații, pe linia asigurării promovării progresului social, fără silniciile de care a fost acuzat de reacțiune, împotriva acestora și cu păstrarea unei stricte legalități.

I. GUVERNUL Dr. PETRU GROZA PRINCIPALA ȚINTĂ A ATACURILOR FURIBUNDE ALE REACȚIUNII. ACȚIUNILE INTREPRINSE DE ACEASTA PENTRU RĂSTURNAREA LUI.

Atît P.N.Ț.-Maniu, cît și P.N.L.-Brătianu, principalele reprezentante politice ale reacțiunii, au organizat imediat după 6 martie 1945 acțiuni atît deschise, cît și clandestine pentru răsturnarea lui. Este, de plidă, cunoscut apelul lui Dinu Brătianu adresat puterilor imperialiste în vederea răsturnării guvernului Groza, sau comunicatul delegației permanente a P.N.Ț.,redactat în aceiași termeni, la 8 martie 1945. Un conținut similar avea și protestul din 28 aprilie 1945 al biroului P.N.Ț. [1])

La întrunirea național țărănistă din 18 iulie 1945 — raporta un agent —, „cuvîntările au fost toate însuflețite de dorința de a se schimba regimul actual. Cuvîntarea d-lui Iuliu Maniu fiind apogeul acestei dorințe..." [2])

Pe aceeași linie net dușmănoasă se înscrie și moțiunea adoptată în ședința delegației permanente din 4 august 1945. Eludind în mod flagrant și cu nerușinare adevărul, s-au putut înscrie în această moțiune enormități de felul celor care urmează : „Guvernul și-a trădat caracterul său adevărat imediat după constituire, începînd o prigoană împotriva **intregii opoziții care reprezintă imensa majoritate a națiunii (sic), o prigoană ce nu s-a mai cunoscut în România...**" [3]) (subl. ns)

Ne fiind în stare să antreneze masele la carul reacțiunii, — așa cum ar fi dorit —, partidele „istorice" au cerut amestecul și intervenția puterilor occidentale în treburile noastre interne, pentru răsturnarea guvernului democrat-popular. Scontînd pe acest amestec și sperînd că pot fi readuse la putere prin intervenție străină, acestea au căutat să furnizeze puterilor occidentale „mobilurile" unui asemenea amestec. Pentru a-și „sprijini" afirmațiile lor că guvernul Groza ar fi un guvern polițist, un guvern care, chipurile, încalcă cele mai elementare drepturi și libertăți democratice, în flagrantă contradicție cu spiritul larg democratic pe care marile puteri au căutat să-l inaugureze la conferințele de la Yalta și Potsdam, ei au trecut și la provocări, astfel încît să determine guvernul Groza la eventuale măsuri represive, ce urmau a fi folosite apoi drept argumente puterilor străine.

În sensul celor arătate, Mihalache, vicepreședinte al P.N.Ț., a propus la ședința biroului acelui partid, din 6 iulie 1946, organizarea unei mișcări

[1]) Arhiva C.S.S., Fond Documentar (F.D.), dos. 2, vol. 120, f. 5.

[2]) I b i d e m, fila 223.

[3]) I b i d e m, fila 299.

insurecționale în toată țara „care să mobilizeze toate forțele celor două partide", avînd scopul de a „determina guvernul actual la o serie de măsuri represive", [4]) pentru a învederea opiniei publice mondiale și în primul rînd guvernelor aliate, că aici există o mișcare de rezistență, care nu vrea să mai accepte o nouă dictatură" (sic) și care ar fi avut darul, arăta el în continuare, să „aducă problema românească pe primul plan, în discuțiile dintre aliați și i-ar obliga pe aceștia să găsească o situație care să dea satisfacție spiritului public românesc". [5]) Spus mai direct, să înlesnească amestecul acestor puteri în treburile noastre. Evident, nu pentru a da satisfacție „spiritului public românesc", cu care în mod voit și cu totul neîndreptățit încerea a se confunda reacțiunea.

Același I. Mihalache, în ședința biroului P.N.Ț. din 1 august 1945, cît și după această dată, a propus și asusținut cu vehemență, fiind sprijinit și de alte căpetenii ale acelui partid, „să se organizeze o rezistență împotriva regimului care să ducă pe toți fruntașii în lagăre și astfel străinătatea să vadă că aici situația este anormală" [6])

Organele de ordine și informații au înțeles substratul unor asemenea manevre. S.S.I.-ul — analizînd acțiunile provocatoare întreprinse de partidele „istorice", sporite anume în perioada conferinței de la Potsdam, unde, printre altele, s-a luat în discuție și „situația" existentă în România — arăta într-un referat, din 21 iulie 1945, că reacțiunea urmărea prin organizarea unor asemenea acțiuni să ridice moralul partizanilor săi și să provoace prin atitudinea și lozincile lansate de manifestanți, ciocniri cu autoritățile, „pentru a fi exploatate în sensul că în România guvernează un regim polițist care nu lasă liberă manifestarea publică". [7]) Mai mult decît atît, în același referat se arăta, ca fapt sigur, rezultat din munca informativă, subliniindu-se legăturile reacțiunii interne cu puterile imperialiste, că ofițerii americani de la Misiunea Militară Americană din România îndeamnă căpeteniile țărăniste la sporirea unei asemenea activități „pentru că, numai în acest fel, se pot aștepta la intervenția anglo-americană", și pentru aceasta „ar fi de dorit ca să se producă cît mai multe arestări". [8])

Înverșunarea cu care aceste forțe s-au angajat în acțiunea de răsturnare a guvernului, își găsește explicația în teama lor profundă că acțiunile economice, social-politice și culturale întreprinse de acesta în interesul maselor populare, în numele căreia guverna, vor produce o mare putere de convingere și de atracție asupra maselor în favoarea guvernului și a forțelor democratice, și implicit în defavoarea lor.

Toată propaganda reacțiunii potrivit căreia după 6 martie 1945 guvernul Groza a răpit partidelor „istorice" orice posibilitate de manifestare este denaturată și tendențioasă. Afirmația făcută de ziarul „Dreptatea", oficiosul P.N.Ț., în unul din primele sale numere, la începtuul anului 1946, că după acea dată „...s-a deslănțuit urgia împotriva P.N.Ț. Ziare n-am

[4]) Ibidem, vol. 204, fila 198.
[5]) Ibidem.
[6]) Ibidem, vol. 120, fila 255.
[7]) Ibidem, fila 230.
[8]) Ibidem, fila 231.

mai avut. Adunări nu am mai putut ține. Am trebuit să reluăm felul de luptă dus pînă la 23 August 1944" [9]), este lipsită de orice fel de consistență.

Este adevărat că s-a exercitat o cenzură asupra publicațiilor acestor partide, cenzură pe care guvernul nu ar fi voit-o. Ea i-a fost impusă de conținutul dușmănos, antiguvernamental al articolelor apărute în publicațiile acestor partide după 6 martie 1945. Dar, din 37 de ziare ale ambelor partide, apărute după 23 August 1944, numai 11 au fost suspendate de guvern. [10]) „Viitorul", oficiosul P.N.L.-Brătianu, a fost interzis de Comisia Aliată de Control înainte de 6 martie 1945. [11]) Ziarul liberal „Democrația" și-a încetat singur apariția prin trecerea directorului său, Anton Dumitriu la P.N.L.-Tătărăscu. La fel s-a întîmplat și cu ziarul „Brazda". „Dreptatea" și-a încetat apariția în urma refuzului muncitorilor tipografi de a mai lucra pentru această gazetă, [12]) nemulțumiți de faptul că P.N.Ț. a preferat să nu apară ziarul decît să satisfacă justele lor revendicări. [13]) Încetarea apariției acestuia a fost deci rezultatul unui act urmărit cu bună știință de P.N.Ț., pentru a o putea pune, în mod calomnios, pe seama regimului „polițienesc" instaurat de guvernul Groza.

O serie de ziare liberale ca: „Răsunetul", la Lugoj și „Liberalul" la Craiova, [14]) ca și trei ziare național-țărăniste, printre care și „Ardealul" au apărut tot timpul.

Pentru a crea, fie și numai în mod aparent o asemenea stare de lucruri, și implicit motivele care să justifice provocarea unei intervenții din afară, atît P.N.Ț.-Maniu, cît și P.N.L.-Brătianu, s-au abținut de la activități politice largi (adunări, manifestații, activități publicistice etc.), din care să se poată trage concluzia de către cei interesați, că această „situație" s-ar datora acțiunilor represive întreprinse de către organele de stat specializate. Mai mult, în intenția de a ilustra și mai pregnant o asemenea închipuită stare de lucruri, s-au gîndit, înainte de venirea ziaristului american Etheridge, care se deplasa în România pentru a vedea la fața locului care este adevărul, „să-și dea firmele jos, pentru a face și mai multă impresie". [15])

Cele arătate mai sus, coroborate cu ceea ce a declarat Iuliu Maniu în ședința din 24 octombrie 1945, cu șefii organizațiilor județene, „împrejurările ne-au cerut să stăm pînă acum în espectativă", evidențiază că lipsa de activitate a acestor partide era rezultatul nu al unei pretinse represiuni din partea guvernului, ci al unei claustări auto impuse, cu scopul premeditat de a învinui guvernul și organele de ordine și informații de închipuite represiuni. Era vorba deci numai de o chestiune de tactică din partea partidelor amintite. „Este o minciună sfruntată — arăta ministrul afacerilor

[9]) „Dreptatea", seria III-a, nr. 3, din 7 februarie 1946.
[10]) Vezi Arhivele Statului Buc. (A.S.B.), Arhiva Centrală a R.S.R., (A.C. a R.S.R.), fondul Minist. Propagandei Naționale (M.P.N.), dos. 49/1945, f.f. 18–19 ; 45–49.
[11]) „România Liberă" nr. 171 din 19.II.1945.
[12]) Vezi A.S.B., A.C. a R.S.R., fond M.P.N., dos. 49/1945, f. 49.
[13]) Arhiva C.S.S., F.D., dosar. 2, vol. 206, f. 99.
[14]) A.S.B., A.C. a R.S.R., fondul M.P.N., dos. 90/1945, f. 72.
[15]) „Victoria" nr. 398, din 21 februarie 1946.

interne la o adunare populară la sala „Aida" la începutul lunei octombrie
1945 —, este cea mai mare neruşinare, atunci cînd se vorbeşte de răpirea
libertăţilor, pentru că de la 6 martie pînă astăzi toţi cetăţenii din ţara
noastră au avut garantate libertăţile". [16]) Acelaşi ministru, arăta cu alt
prilej, în februarie 1946 „Nimeni nu le-a impiedecat să se adune, tot aşa
cum se adună şi azi, ele au preferat însă să nu activeze intens". [17])

Organele de ordine şi informaţii, guvernul, au înţeles substratul
politic al unei asemenea tactici, al provocărilor acestora, nelăsîndu-se
antrenate în cursa ce le era întinsă. Aşa de pildă, în mod deliberat ziarul
„Ardealul" nu mai era trimis pe la cenzură pentru a determina guvernul
să-l suprime. În şedinţa Consiliului F.N.D., din 10 noiembrie 1945, Petre
Constantinescu-Iaşi făcea următoarea constatare : „Am impresia că Mure-
şeanu (directorul ziarului, de orientare ţărănistă) face totul ca să fie des-
fiinţat ziarul, care vrea să pozeze în victimă". [18]) I. Gh. Maurer, prezent
la această şedinţă, şi-a exprimat părerea că gazeta nu poate şi nu trebuie
să fie suspendată. Pentru că lucrul acesta ar merge exact pe linia pe care
o doreşte să fie împins, şi Mureşanu şi cei care-l susţin". [19])

Tot ca un act provocator a fost interpretată şi declaraţia aţiţătoare
pe care Maniu a făcut-o la o conferinţă de presă, cu cîteva zile înaintea
alegerilor parlamentare din 19 noiembrie 1946, în sensul că „cu două-trei
zile înainte de alegeri candidaţii partidelor «istorice» vor fi arestaţi". [20])
Caracterul ei provocator rezidă în faptul că în situaţia în care organele de
ordine şi informaţii ar fi confirmat o asemenea previziune, chiar şi în
postura în care candidaţii acestor partide, prin activitatea lor potrivnică
legilor s-ar fi făcut pasibili de arestare, ar fi justificat intenţia partidelor
„istorice" de a se retrage din alegeri, sau în situaţia că ar fi participat la
ele, să atace ulterior valabilitatea acestora. Pentru a le dejuca planurile,
deşi candidaţii acestor portide, prin activitatea lor incriminabilă, inclusiv
deţinerea ilegală de arme, erau pretabili de arestare, ministrul afacerilor
interne a ordonat din însărcinarea partidului comunist, ca nici în ajunul
alegerilor şi nici în ziua alegerilor să nu fie arestat nici un candidat „chiar
dacă se vor încadra în textele de lege ale ţării". De asemenea, s-a dat
ordin să fie eliberaţi „toţi candidaţii naţional-ţărănişti găsiţi cu arme la
ei", [21]) deşi infracţiunea de a poseda arme fără autorizaţie se pedepsea cu
20 ani muncă silnică. Înţelepciunea unei asemenea hotărîri a P.C.R., deju-
carea manevrelor lui Maniu, la îndreptăţit pe Teohari Georgescu să declare
că o asemenea măsură este sigur că „îi va face multă amărăciune d-lui
Maniu".

---

[16]) „Jurnalul de dimineaţă", nr. 273 din 15.X.1945.
[17]) „Victoria", nr. 398 din 21.II.1946.
[18]) Arhiva Centrală a C.C. al P.C.R., fondul 49, dos. 2969, f. 365.
[19]) Ibidem.
[20]) A.S.B., A.C. a R.S.R., fondul M.P.N., dosar nr. 127/1946, p. 163.
[21]) Numai în perioada 15 iulie–15 nov. 1946, s-au găsit la membrii P.N.Ţ. —
Maniu şi P.N.L. – Brătianu : 56 pistoale, 5 mitraliere, 48 arme militare, 16 grenade,
9 pistoale mitralieră, 5 pistoale automate, 1 aruncător de branduri, 1 683 cartuşe
armă, muniţiuni pentru celelalte tipuri de arme şi o mare cantitate de explosive.
(Vezi Arhiva C.S.S., dosar Cabinet 475, vol. 1, f.f. 213–219).

II. CARACTERUL PROFUND UMANIST AL GUVERNULUI Dr. PETRU GROZA.

De la început, preşedintele Consiliului de Miniştri, în numele între-
gului guvern, în primele declaraţii pe care le-a făcut presei a sintetizat
linia de conduită a acestuia, în raporturile sale cu toate forţele sociale şi
politice existente, în următoarele cuvinte : „Noi deschidem larg porţile
pentru toţi. Nu păstrăm duşmănie nimănui. Sentimentul nostru uman,
dragostea de pace între oameni este mult mai puternică decît se crede şi
ne dirijează hotărîrile şi acţiunile noastre". [22])

Această poziţie a fost puternic afirmată de la înalta tribună a primu-
lui parlament din istoria României, în care pe băncile deputaţilor, ca ur-
mare a alegerilor din noiembrie 1946, au luat loc numeroşi muncitori şi
ţărani. În numele deputaţilor comunişti, Gheorghe Vasilichi, reamintea
asistenţei că „intreaga istorie politică a ţării noastre nu cunoaşte un alt
partid care să fi făcut atîtea sacrificii ca partidul nostru pe altarul luptei
pentru libertatea naţională, pentru libertatea şi suveranitatea poporului",
şi că deşi comuniştii au avut multe de suferit de la partidele „istorice", le
asigura că este uitat acel trecut, că ei nu vin în arena politică să lupte
pentru a se răzbuna, ci numai pentru a apăra interesele poporului". [23]) În
numele apărării şi promovării acestor interese, „în interesul salvării popo-
rului — arăta acelaşi vorbitor — i-am chemat să meargă împreună cu noi
şi cu toate forţele democratice ca să salvăm ţara noastră". [24])

Muncitorul Dumitru Pop, social-democrat, deputat, declara în nu-
mele fracţiunii social-democrate în şedinţa Adunării deputaţilor din 5 dece-
mbrie 1946 : „...acelora care s-au speriat la 23 august că au venit munci-
torii pe arena politică a ţării le vom spune să fie liniştiţi, pentru că noi nu
voim răzbunare, nu voim pedeapsă, voim îndreptare, voim progres... voim
bună înţelegere". [25])

Spiritul acestor declaraţii a stat la baza guvernului, s-a făcut simţit
în actele sale de guvernare, în raporturile sale cu toate forţele politice,
inclusiv cele ostile.

Printre multele măsuri întreprinse de guvernul Groza în vederea
consolidării sale, pentru strîngerea legăturilor cu largi forţe sociale, una
din ele a fost întărirea acţiunii de guvernare, creşterea autorităţii guver-
nului prin propria sa poziţie faţă de legile în vigoare, de respectare a
acestora. Se impunea o asemenea atitudine, cu atît mai mult, cu cît, „reac-
ţiunea la putere fiind — se arăta într-un material, [26]) la şedinţa din 25—27
aprilie 1945, cu activul central din organizaţiile componente ale F.N.D. —
ne-a stigmatizat pe noi cei din F.N.D. ca pe elemente anarhice..." [27]) Prin

---

[22]) A.S.B., A.C. a R.S.R., fondul M.P.N., dos. 26/1945, f. 38.
[23]) „Monitorul Oficial", partea III-a, nr. 10 din 21.I.1947.
[24]) Ibidem.
[25]) Ibidem, nr. 5, din 10.I.1947.
[26]) „Expozeu asupra situaţiei politice şi sarcinile partidului".
[27]) Arhiva Centrală a C.C. al P.C.R., fondul 1, dos. 3, f. 93.

atitudinea impusă și măsurile care i-au urmat s-a dovedit opiniei publice că comuniștii și guvernul sînt împotriva haosului și dezordinei, „pentru ordine și disciplină dintre cele mai severe, pentru o supunere față de autoritate". [28])

În spiritul acestei respectări stricte a legilor, a legalității, au căutat să-și desfășoare activitatea lor și organele de ordine și informații.

Sînt meritorii și se impun a fi reținute eforturile făcute în acest sens. Ordinul general instructiv 9000 S. din 4 iunie 1945, care stabilea condițiile de lucru ale organelor de ordine și informații, obliga pe lucrătorii acestora la respectarea unei stricte legalități. [29]) În ordinul circular 24800/945, Teohari Georgescu, reprezentantul P.C.R. în conducerea M.A.I., sublinia în legătură cu întreaga activitate de poliție și jandarmerie, ca ea să se desfășoare „pe linia strictă a legalității". [30]) Directorul Poliției de Siguranță, prin circulara sa din 14 septembrie 1945, după ce constată că, cu toate ordinele date, mai sînt ofițeri și agenți de poliție care comit abuzuri și ilegalități „care se resfring nu numai asupra instituției poliției democrate, dar chiar asupra regimului", [31]) amintește din nou acestora „asupra legalității pe care trebuie s-o imprime întregii activități profesionale", atrăgîndu-le atenția în mod ultimativ, „că cinstea profesională și conștiința datoriei împlinite sînt imperativele pe care trebuie să se bazeze întreaga activitate a poliției democrate puse în slujba poporului". [32])

La începutul anului 1946, an care a intrat în istoria vieții politice din țara noastră ca anul unei mari și hotărîtoare confruntări de forțe, între democrație și reacțiune, prilejuită de campania electorală și alegerile parlamentare din noiembrie 1946, deosebit de semnificative prin opțiunea hotărîtă a poporului nostru pentru democrație, este elaborat și difuzat de către M.A.I., la 18.I.1946, ordinul circular 2854. El amintea din nou, sub amenințarea sancționării celor ce nu vor ține seama de ele, că : „Constituția și legile țării asigură libertatea de organizare cît și activitatea politică și publică, tuturor organizațiilor și partidelor ce se încadrează în regimul democratic și care prin activitatea lor, nu contravin legilor în vigoare și nu primejduiesc libertățile și drepturile poporului. Întrunirile, publicațiile, manifestele, etc., întreaga activitate politică a partidelor și organizațiilor legal constituite este liberă..." [33])

Din conținutul ordinelor circulare amintite, din numărul și frecvența acestora, rezultă preocuparea intensă a acestor organe pentru desfășurarea activității lor în condițiile respectării legalității. S-a reușit în bună măsură ca respectarea acesteia să intre în practica lor cotidiană, creîndu-se deprinderi în acest sens.

Organele de ordine și informații ale guvernului Groza n-au disimulat caracterul lor de clasă. Prin întreaga lor activitate au dovedit că înțeleg să

---

[28]) Ibidem.
[29]) Buletinul Dir. Generale a Poliției, nr. 3974/19.X.1945.
[30]) Ibidem.
[31]) Ibidem, nr. 3945/17.IX.1945.
[32]) Ibidem.
[33]) Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. 205, fila 42.

vegheze la asigurarea și promovarea nestingherită a intereselor maselor muncitoare, înlăturînd rînd pe rînd obstacolele pe care reacțiunea a încercat să le pună în calea realizării lor. Faptul că făceau parte dintr-un aparat de stat în jurul căruia masele populare făceau zid, bucurîndu-se de sprijinul acestora în activitatea lor specifică, iar cei care se împotriveau guvernului instaurat la 6 martie 1945 reprezentau o parte imfimă a societății, a făcut ca metodele pe care le-au folosit, natura și conținutul acțiunilor lor, să difere de cele folosite de organele care le-au precedat. Grija față de om, respectul față de legi a călăuzit întreaga lor activitate. Este prezentă în activitatea lor și cu atît mai explicabilă în condițiile arătate, preocuparea de a proceda cu tact și obiectivitate, grija de a nu se lăsa antrenate de impulsuri subiective.

În acest context era cu totul neîndreptățită reclamația lui Mihalache care acuza în martie 1946, în mod neîntemeiat, că ar fi fost împiedicat de către organele de ordine și informații să se deplaseze în unele județe din Moldova „pentru organizare și propagandă". [34]) El a urmărit și cu acel prilej, de altfel ca toate căpeteniile acelui partid, discreditarea în opinia publică internă și internațională a acestor organe și implicit a guvernului Groza. Intențiile lui denigratoare, reaua lui credință, sînt cu atît mai evidente cu cît călătoria lui a fost precedată de un ordin al Direcției Poliției de Siguranță, menit să-i faciliteze deplasarea. Nota telefonică 42397 S. din 14 martie 1946 a acelei direcții, adresată Inspectoratului regional de poliție Moldova de nord, după ce anunța deplasările lui Mihalache pe zile și localități, specifica : „Din ordinul d-lui ministru al Afacerilor Interne luați urgente măsuri de a nu i se întîmpla nimic și de a fi lăsat în voie să-și îndeplinească delegația sa". [35])

O asemenea poziție, atitudinea acestor organe de strictă respectare a legilor și Constituției țării, care garanta dreptul de manifestare tuturor partidelor politice legale, reflecta obiectivitatea activității acestora. Ea, ca și alte atitudini similare, mai demonstra, intenția partidului comunist și a guvernului Groza de a menține formele manifestării luptei de clasă într-un cadru cît mai puțin violent, cît mai puțin dureros și cu cît mai puține efecte negative pentru viața economică, pentru viața socială în general.

La audiența din 25 noiembrie 1946 a unor căpetenii național țărăniste, venite la primul ministru să protesteze împotriva unor pretinse terori din partea organelor de ordine și informații, acesta le arăta că în funcția sa și-a dat toate silințele să reducă cît mai mult suprafața de frecare și niciodată n-a contribuit la intensificarea unei tensiuni, din contră, a căutat în toate împrejurările să producă o destindere chiar față de adversarii săi declarați. [36]) În sensul micșorării suprafeții de frecare dintre forțele politice potrivnice, guvernul Groza a tratat cu Romniceanu, reprezentantul P.N.L.-Brătianu în guvern, și s-a căzut de acord asupra necesității „unei destinderi în relațiile dintre partide și în special în tonul întrebuințat de presa de

---

[34]) Ibidem, vol. 206, fila 458.
[35]) Ibidem, vol. 205, fila 141.
[36]) Ibidem, vol. 244, fila 257.

partid", [37]) dînd „sfaturi de moderațiune" (Dr. P. Groza-n.n.) și într-o ședință a Consiliului de Miniștri, la care a fost prezent și Emil Hațieganu, reprezentantul P.N.Ț.-Maniu în guvern.

Activitatea organelor de ordine și informații, desfășurată în sensul aprecierilor făcute ceva mai înainte, rezultă și din solicitudinea cu care aceste autorități au primit și cercetat reclamațiile partidelor „istorice" privind comiterea, în marea majoritate a cazurilor iluzorie, a unor abuzuri de către aceste organe. La afirmațiile lui M. Romniceanu, în scrisoarea sa de demisie din guvernul Groza, din 28 noiembrie 1946, adresată primului ministru, că nu există libertăți cetățenești. Dr. Groza îi recomandă să revizuiască colecțiile de ziare ale opoziției în care va găsi „toate articolele calomnioase și injurioase la adresa guvernului sau a membrilor săi, ceea ce dovedește — arăta el — că presa s-a bucurat de toată libertatea, după cum tot din colecția acelorași ziare — se arăta în continuare — se poate constata că partidele de opoziție au avut liberatatea de a ține intruniri în toată țara". [38]) În ceea ce privește reclamarea unor incidente, arăta că „incidentele izolate semnalate de opoziție au fost toate deferite justiției pentru cercetări obiective și serioase". [39])

Toate reclamațiile, mai mult sau mai puțin fondate, ale căpeteniilor partidelor „istorice" au fost cercetate și soluționate. Pe o reclamație a P.N.L.-Brătianu, din 20 mai 1946, adresată Președinției Consiliului de Miniștri, în care se reclama faptul că participanții care au asistat la festivitățile organizate cu ocazia aniversării revoluției de la 1848, la ieșire „au fost întîmpinați de către grupuri compacte și violente și loviți în mod sălbatic", E. Bodnăraș, pe atunci secretarul general al Președinției Consiliului de Miniștri, a pus următoarea rezoluție : „D-lui ministru de interne pentru a dispune cercetări și măsuri". [40]) Cerînd ca rezultatul să fie comunicat atît președinției, cît și P.N.L.

Nota protest, adresată M.A.I. în sept. 1946 de către E. Hațieganu în numele P.N.Ț., care reclama închipuite „avalanșe de arestări, atacuri, loviri și schingiuiri cu o brutalitate ce trece orice închipuire", T. Georgescu o dă spre soluționare lui A. Bunaciu, pe atunci secretar general în M.A.I., cu următoarea rezoluție : „Vreau să cunosc ce este adevărat din tot ce se arată în această scrisoare. Se vor face toate cercetările referindu-se urgent". [41]) Din conținutul acestei rezoluții, ca și din cele arătate pînă acum, rezultă încăodată, linia de conduită a guvernului și a organelor de ordine și informații, împotriva folosirii forței, a violenței împotriva folosirii ei fără să fie reclamată de situații extreme, și numai în eventualitatea în care toate celelalte modalități erau epuizate. Și dacă ea s-a folosit totuși, pe alocuri, și în alte situați, s-a făcut fără știrea și împotriva voinței organelor centrale.

Firește, la toate motivele arătate pînă acuma, nu trebuie să scăpăm

[37]) Ibidem, vol. 258, fila 324.
[38]) Ibidem, fila 269.
[39]) Ibidem.
[40]) Ibidem, vol. 66, fila 551.
[41]) Ibidem, vol. 268, fila 79.

din vedere conjunctura politică existentă atunci. În alegerea unor modalități de activitate, organele de ordine și informații au avut în vedere și această chestiune. Dacă nu s-a pus un accent mai mare pe folosirea represiunii, deși reacțiunea prin formele sale de manifestare a oferit din plin motive pentru aceasta, s-a avut în vedere necesitatea de a face fără obiect învinuirile acesteia, de a infirma cu și mai multă pregnanță faptul că guvernul Groza nu era un guvern polițist, așa cum în mod dușmănos pretindea reacțiunea.

Dacă am insistat mai mult asupra prezentării unor asemenea aspecte, am făcut-o în ideea că arătarea lor va facilita înțelegerea de către cititori a mobilurilor care au determinat aceste organe să acorde un spațiu așa de larg, preponderent în activitatea lor specifică, prevenirii.

III. PREPONDERENȚA ACȚIUNII DE PREVENIRE ÎN ACTIVITATEA ORGANELOR DE ORDINE ȘI INFORMAȚII.

Intensa muncă informativă desfășurată de organele de ordine și informații, [42]) a confirmat și a evidențiat faptul că partidele „istorice" chiar și P.N.Ț.-Maniu care mai avea o anumită popularitate, nu sînt capabile să mobilizeze la acțiunile lor ostile regimului democrat-popular, mase mari de oameni. Un raport informativ al S.S.I. arăta, la 30 decembrie 1945, deci după evenimentele din noiembrie, că activitatea P.N.Ț. „ca întotdeauna, nu este o activitate de mase, ci una de clică restrînsă. Aceleași și aceleași persoane se întîlnesc între ele și par numai a complota, fără ca în fond să facă altceva decît intrigă internă și critică a guvernului". [43])

Ilustrativ și semnificativ, de natură să infirme orice afirmație care ar pretinde pentru acele timpuri, că partidele „istorice" mai aveau în mase creditul politic pe care-l avuseseră cu mulți ani în urmă, că mai erau capabile să antreneze masele, așa cum făcuse în decembrie 1918, sau în 1928, în condițiile istorice cunoscute, este încercearea nereușită a P.N.Ț.-Maniu de a mai reedita acele momente.

Ideea organizării unei mari manifestații a fost prezentă în intențiile unor căpetenii țărăniste în frunte cu I. Maniu, încă de la începutul lunii iulie 1945. [44]) De atunci și pînă la 8 noiembrie 1945, cînd se realizează practic, în condițiile știute, s-au făcut nenumărate încercări de a o organiza.

Concepută ca o manifestație grandioasă, la care să participe cel puțin 500.000 de persoane, [45]) și care să sugereze unor ziariști străini, invitați cu insistență, marea lor popularitate, inițiatorii și-au scăzut pretențiile la 100000, [46]) și mai puțin, pe măsura ce se contura convingerea imposibilității practice a realizării unor asemenea mobilizări, expresie a impopularității

[42]) Vezi Gelu Ureche, „Intensificarea activității informative a organelor de ordine și informații în anul 1946", în „Studii și Documente" 6/1970.
[43]) Arhiva C.S.S., F.D., dos. 2, vol. 301, fila 63.
[44]) Ibidem, vol. 204, fila 229.
[45]) Ibidem, vol. 184, fila 15.
[46]) Ibidem, fila 19.

lor şi mai ales a impopularităţii lozincilor sub care-i chema să protesteze împotriva guvernului. N-au reuşit să scoată în stradă, şi numai prin fals, decît cîteva mii de manifestanţi, în mare parte elevi şi studenţi, şi în mai mare parte legionari, care au constituit, dealtfel, elementul de şoc al demonstraţiei de la 8 noiembrie 1945.

Organele informative, care au urmărit pas cu pas, în interaga sa evoluţie, organizarea acestei manifestaţii, arătau la 17 august 1945, că pentru a reuşi să facă, cît de cît, o oarecare mobilizare, iniţiatorii au căutat să-i dea „nu atît un caracter protestatar, cît un caracter regalist şi proaliat". [47])

Impopularitatea unor asemenea acţiuni, este demonstrată şi de poziţia lucidă a unor şefi ţărănişti ca Dr. N. Lupu, I. Vlădescu etc. Dr. N. Lupu declara la începutul lunii octombrie 1945, în sprijinul refuzului său de a participa la o întrunire a P.N.Ţ., că „agitaţia întreţinută în ţara noastră înseamnă inconştienţă". El s-a ridicat hotărît şi împotriva organizării manifestaţiei de la 8 noiembrie 1945. După producerea ei, în ciuda împotrivirii sale, ca şef al organizaţiei Capitalei a P.N.Ţ., a dezavuat-o.

Lipsa de popularitate a P.N.Ţ., a reacţiunii în general, imposibilitatea atragerii maselor la acţiuni ostile guvernului, nu se vădeşte numai din greutatea cu care s-a încropit acea manifestaţie, ea se degajă şi din spusele altor căpetenii ale racţiunii, conştiente de această realitate. Generalul Aldea, care s-a pus în fruntea organizaţiilor subversive şi a căutat să le concentreze în organizaţia „Mişcarea Naţională de Rezistenţă", declara în martie 1946 unui interlocutor că : „Acum nu este nimic de făcut, decît să urmărească îndeaproape situaţia aşteptînd momentul busculării ei, întrucît — aprecia el — militari şi oamenii politici sînt laşi şi oportunişti", considerînd că în România nu se poate face o „revoluţie" (contrarevoluţie-n.n.) decît atunci „cînd aliaţii au aranjat lucrurile şi cînd partida este 99% decisă". [48]) „Nimeni nu este capabil de o acţiune". [49]) „Situaţie mizerabilă. Nu putem face nimic fără anglo-americani". [50]) declarau alte căpetenii ale organizaţiilor subersive.

Rezultă de aici în mod evident şi practica vieţii sociale a confirmat cu prisosinţă, neputinţa reacţiunii de a întreprinde ceva serios pe cont personal, cu propriile ei forţe, pentru schimbarea cursului vieţii politice în România în favoarea sa. Pierderea influenţii lor în mase a fost pregnant evidenţiată cu ocazia alegerilor parlamentare din noiembrie 1946. Victoria zdrobitoare a forţelor democratice şi numărul imfim de voturi obţinut de reacţiune ilustra în mod elocvent şi fără putinţă de tăgadă, raportul de forţe net favorabil celor dintîi.

În bună măsură orientarea activităţii organelor de ordine şi informaţii, după 6 martie 1945, a fost determinată de sprijinul larg acordat acestora de către masele populare, care vedeau în activitatea lor expresia

---

47) Ibidem, vol. 120, fila 309.
48) Ibidem, arhiva operativă (A.O.), dos. 89, vol. 1, fila 120.
49) Ibidem, fila 126.
50) Ibidem.

concentrată şi materializată a activităţii guvernului în favoarea lor, avangărzile acestuia în lupta imediată concretă şi cotidiană cu reacţiunea.

Succesele activităţii acestor organe, larga lor pătrundere informativă în rîndurile reacţiunii, cunoaşterea tuturor intenţiilor duşmănoase ale acesteia, curmarea oricăror posibilităţi de materializare a lor, descoperirea în timp oportun a existenţei unor organizaţii subersive şi anihilarea efectelor activităţii lor dăunătoare, s-a făcut cu ajutorul maselor.

Despre existenţa şi activitatea unor organizaţii subversive, organele de ordine şi informaţii au aflat din semnalările făcute de cetăţeni din primele momente ale manifestării lor. Aşa s-a întîmplat cu organizaţia subversivă „T", [51]) organizaţia „Sumanele Negre". [52]) La solicitarea S.S.I.-ului şi organelor de siguranţă, cetăţenii au înlesnit organelor informative să infiltreze în acele organizaţii informatori şi cadre ale acelor organe, consimţind să facă şi ei o asemenea muncă.

Ceea ce a caracterizat activitatea organelor de ordine şi informaţii în această perioadă, a fost faptul că, deşi organe de represiune prin funcţia lor socială, ele au făcut caz de represiune numai în măsura în care periculozitatea acţiunilor duşmănoase le-a silit să o facă. De multe ori, deşi gradul lor de periculozitate şi legile ţării le îndreptăţeau la astfel de măsuri, n-au făcut-o, datorită faptului că partidul comunist, guvernul, nu concepeau represiunea ca mijloc de confruntare cu duşmanul. Aceasta demonstra încăodată, tăria regimului democratic, largul său umanism şi sprijinul maselor populare.

Prevenirea a fost în condiţiile social-politice existente în acea perioadă, mijlocul principal folosit de aceste organe în activitatea lor de anihilare a acţiunilor contrarevoluţionare ale reacţiunii.

În concepţia organelor de ordine şi informaţii, activitatea preventivă constituia a doua latură a uneia şi aceleaşi probleme, alcătuind împreună cu munca informativă o unitate indisolubilă, pentru că numai „cunoscîndu-se situaţia reală din probleme — atrăgea atenţia ordinul 14700 S. al Direcţiei Poliţiei de Siguranţă, din 27 iulie 1946 — se vor cunoaşte şi acele stări de fapt sau acţiuni, care cer luarea de măsuri preventive". [53])

În general, activitatea organelor de ordine şi informaţii a fost o activitate preventivă. În cadrul ei distingem o activitate preventivă indirectă, cu un caracter larg, vizînd unele aspecte generale ca : îndepărtarea cauzelor subiective, şi în mai mică măsură obiective, care ar fi putut să creeze în unele pături, grupuri sociale, unele stări de spirit care să fie folosite de elementele duşmănoase pentru ale antrena la săvîrşirea unor activităţi antisociale ; îndepărtarea focarelor de agitaţie ; a posibilităţilor de înarmare etc., şi o activitate preventivă mai restrînsă, directă, care viza în mod nemijlocit intenţiile şi activităţile elementelor duşmănoase.

Activitatea larg preventivă a fost orientată în această perioadă spre mai multe direcţii principale. Plecîndu-se de la importanţa studierii şi cunoaşterii legăturilor cauzale, dialectice, a fenomenelor care pot provoca

---

51) Ibidem, F.D., dosar 2, vol. 296, fila 194.
52) Ibidem, vol. 364, fila 26 şi următoarele.
53) Ibidem, dosar 220 general, vol. 8, fila 146.

diferite stări de spirit, unele cu efecte neagtive, cunoscîndu-se că unele fapte sau stări de fapt care au legătură cu ordinea publică „pot constitui numai efectele provocate de anumite frămîntări sau nevoi sociale, care dacă ar fi eliminate, ar dispare şi efectele dăunătoare ordinei publice şi siguarnţei statului". [54]) o primă direcţie prin care se urmărea prevenirea efectelor negative pentru viaţa social-economică a ţării, era tocmai, îndepărtarea cauzelor unor nemulţumiri în rîndurile unor categorii sociale, prin sesizarea autorităţilor competente.

O altă direcţie, a doua ca utilitate şi efect preventiv, a fost demascarea acţiunilor reacţionare de agitaţie ostilă şi a agitatorilor, în faţa cercurilor sociale sau politice unde aceştia îşi desfăşurau acţiunea de calomniere şi denigrare a guvernului şi forţelor democratice, de mistificare a adevărului, cu dovezi şi exemple concrete, concludente, din care guvernul ieşea întărit şi agitatorii compromişi.

Pentru a preveni din partea reacţiunii organizarea unor acţiuni teroriste, constituirea unor echipe de şoc şi înarmarea acestora, s-a intensificat din partea organelor de ordine şi informaţii, activitatea de supraveghere a elementelor pretabile la astfel de acţiuni, efectuarea unor percheziţii domiciliare legale la acestea, confiscarea armelor şi muniţiilor găsite. Concomitent, s-a întărit paza magaziilor şi depozitelor de arme şi muniţii. [55])

Un alt aspect al activităţii de prevenire a fost neautorizarea manifestaţiilor de stradă atunci cînd existau informaţii certe că organizatorii aveau în vedere producerea unor acte de dezordine.

Activitatea preventivă a avut în obiectivele sale în această perioadă şi unele măsuri privind organizarea pazei autorităţilor şi instituţiilor de utilitate publică.

Prevenirea directă, date fiind condiţiile existente, în cele mai multe cazuri s-a realizat prin intermediul unor persoane care, prin influenţa şi autoritatea lor asupra celor predispuşi la comiterea unor fapte antisociale, puteau, trebuiau şi erau îndemnaţi să-i împiedice de la comiterea lor. În acest sens erau chemaţi părinţii elevilor şi studenţilor, directorii de licee, decanii facultăţilor, la sediile organelor de siguranţă şi li se aducea la cunoştinţă „ce situaţie îşi crează copii (elevii, studenţii) lor prin faptele ce săvîrşesc călcînd legea". [56])

Particularităţile unei asemenea preveniri, explicaţia ei, trebuie căutată în înalta efervescenţă a luptelor politice din acea vreme, în numărul relativ mare al elementelor duşmănoase şi în succesiunea rapidă a manifestărilor acestora, care nu făceau posibilă o prelucrare a fiecărui caz în parte, o muncă de prevenire într-u totul individuală. Pe de altă parte, o asemenea practică mobiliza în sprijinul organelor de ordine, autoritatea şi prestigiul părinţilor şi autorităţilor şcolare.

În acelaşi sens se preciza că în situaţia descoperirii unor documente sau fapte din care să rezulte organizarea unor formaţiuni paramilitare,

[54]) „Instrucţiuni tehnice pentru organizarea şi coordonarea acţiunii informative", tip P.P.C., 1946, p. 32.
[55]) Arhiva C.S.S., dosar 14, fila 192.
[56]) I b i d e m, Fond corespondenţă (F.C.), dosar 74, vol. 10, fila 25.

echipe de şoc, etc., de către reacţiune „să fie chemaţi şefii organizaţiilor politice respective şi să li se pună în vedere că **vor fi făcuţi răspunzători pentru cele comise de membrii organizaţiilor lor.** (subl. ns.) [57]) Pe aceeaşi linie se indica să se dea dispoziţii şefilor de unităţi şi să facă cunoscut „inspectorilor de jandarmi, legiunilor, pînă la şefii de post, ca fiecare în raza lui să invite pe şefii organizaţiilor politice şi să le pună în vedere că dacă au de gînd, ori au înfiinţat organizaţii paramilitare, **vor fi făcuţi răspunzători dacă se vor folosi de ele.** [58]) (subl. ns.)

Iată un exemplu concret. Inspectoratul de Poliţie Timişoara raporta Direcţiei Poliţiei de Siguranţă că deţine informaţii, potrivit cărora, cu ocazia adunării prilejuite la 6 oct. 1946 de prezenţa regelui, la sfinţirea catedralei din Timişoara, conducerea locală a P.N.Ţ., ar fi dat instrucţiuni pentru pregătirea „unor ciocniri în care scop... fiecare membru va fi pregătit, avînd asupra sa diferite corpuri tari, ca lanţuri de biciclete, chei mecanice, cauciucuri, etc., care ar putea fi folosite în caz de busculadă, precum şi pentru a ataca acolo unde se vor auzi alte lozinci" [59]) (altele decît ale reacţiuni-n.n.).

Organul central amintit, prin ordinul nr. 29706 S. din 4 oct., pe lîngă unele măsuri indicate ca : neadmiterea nici unei manifestaţii în afară de cea orînduită prin program şi efectuarea unui control riguros la bariere, pentru a întîmpina elementele ce ar putea fi utilizate în scopul amintit", [60]) recomanda să se pună în vedere fruntaşilor din organizaţia P.N.Ţ. „că vor răspunde personal de eventuale dezordini sau provocări, aplicîndu-se riguros dispoziţiile legale". [61]) Toate măsurile amintite mai sus aveau un scop preventiv, urmăreau în final împiedicarea „ciocnirii" preconizate de către căpeteniile ţărăniste din Timişoara, prevenirea ei. Deosebirea dintre ele consta numai în modalităţile de realizare, în specificul fiecăreia.

Avertizarea şefilor de organizaţii, care de regulă constituiau motorul activităţii organizaţiilor respective, practica de a-le atrage atenţia şi a-i face răspunzători în mod solidar la faptele reprobabile ale membrilor organizaţiilor pe care le aveau sub conducere, şi ai căror autori morali erau, de regulă, i-a silit să tempereze oarecum zelul subordonaţilor. Îndemnurile acestor căpetenii la temperare şi moderaţiune, chiar formal făcute, consecinţă a averitzării lor de către organele de ordine şi informaţii, venite de acolo de unde făptuitorii acţiunilor duşmănoase se aşteptau de regulă la aprobare şi încurajare, erau de natură să descurajeze, şi mai ales să contureze clar şi precis sentimentul zădărniciei unor astfel de activităţi. Pe de altă parte, folosirea unei asemenea practici din partea organelor de ordine şi informaţii făcea dovada şefilor şi tuturor membrilor organizaţiilor respective, asupra largilor posbilităţi de informare a acestor organe. În acest fel, în mod conştient şi premeditat, se dădea posibilitate acestora, să-şi dea seama de puterea de pătrundere a organelor de ordine şi informaţii.

[57]) I b i d e m, f.f. 24—25.
[58]) I b i d e m, fila 32.
[59]) I b i d e m, F.D., dosar 2, vol. 268, fila 100.
[60]) I b i d e m, fila 102.
[61]) I b i d e m.

de ţăria acestora, să reflecteze la inutilitatea activităţii lor, creindu-se în acelaşi timp, disensiuni în acele cercuri, motive de suspicionare reciprocă, un climat de teamă şi de nesiguranţă, descurajare şi în consecinţă o scădere a voinţei şi puterii lor de acţiune.

Un efect preventiv s-a urmărit şi prin efectuarea unor arestări demonstrative, puţine la număr şi numai din rîndul celor mai active elemente ale reacţiunii. Prin ele se urmărea timorarea restului elementelor active şi determinarea acestora, de teama represiunilor, să renunţe, fie şi temporar, la activitatea lor nefastă, sau să o diminueze mult.

Aşa cum rezulta, în dese rînduri, din activitatea informativă, lipsa unor arestări era interpretată de către partidele „istorice" ca un semn de slăbiciune din partea guvernului, dovada unei apropiate plecări de la cîrma ţării, etc., iar, dimpotrivă, efectuarea unor asemenea arestări, îndeosebi după evenimentele din august 1945 dovada că „guvernul se simte tare pe poziţie". [62]) Un şef de organizaţie judeţeană P.N.Ţ. confia unui interlocutor, în mai 1946, că „...cercurile conducătoare naţional-ţărăniste sînt în panică din cauză că la fiecare 10—15 zile guvernul arestează cîte unul dintre dînşii". Într-o asemenea situaţie mărturisea că era dispus să dea viaţă îndemnurilor de moderaţiune din partea guvernului, că atît el, cît şi alţi conducători naţional-ţărănişti, cu preţul garantării siguranţei propriei lor persoane erau gata „să conlucreze chiar cu actualul guvern pe o linie oricît de stînga..." [63])

Un alt aspect al activităţii acestor organe, care credem că trebuie subliniat, este caracterul de largă prevedere al activităţii lor. În „jocul" cu reacţiunea, organele de ordine şi informaţii au făcut întotdeauna cîteva mişcări înaintea adversarului, intuind intenţiile ei în perspectiva activităţii sale, întotdeauna prevenite şi aşteptînd să-o surprindă atunci cînd va încerca să le materializeze.

„Veghind permanent asupra acţiunilor din umbră — se arăta într-un raport al S.S.I., întocmit la începutul anului 1946 — şi urmărind îndeaproape activitatea partidelor „istorice", Serviciul aşteaptă să vadă primele manifestări pe teren a elementelor nemulţumite de noua stare de lucruri din ţară". [64]) Deşi era larg documentată activitatea ostilă a organizaţiei subversive „Sumanele negre", încă de la sfîrşitul anului 1945, putîndu-se trece la închiderea acţiunii respective şi la arestarea membrilor ei, S.S.I. a găsit de cuviinţă că o asemenea soluţie nu este oportună. „...analizînd situaţia politică din acea vreme (ianuarie 1946-n.n.) cît şi **perspectivele evoluţiei în timp** (a partidelor „istorice") — se spune în raportul S.S.I. amitit — a **ajuns la concluzia că aceste organizaţii** (subversive-n.n.) **vor găsi încurajare şi susţinere din partea reacţiunii româneşti** şi probabil din partea reacţiunii internaţionale". [65]) (subl. ns.) „De aceea — se arăta în continuare — Serviciul a propus să se ducă o activitate informativă în cadrul organizaţiei „Haiducii lui Avram Iancu" (Sumanele negre erau o

[62]) Ibidem, vol. 120, fila 438.
[63]) Ibidem, vol. 85, fila 289.
[64]) Ibidem, vol. 364, fila 25.
[65]) Ibidem, f.f. 28—29.

subdiviziune a acestora-n.n.) urmărind să afle... aderenţa pe care această organizaţie o găseşte în partidele istorice... urmărind ca la momentul politic favorabil să se treacă la operaţiuni". [66])

S-a urmărit deci ca prin intermediul acelei organizaţii subversive, bine lucrată informativ, să se verifice poziţia partidelor „istorice", să se vadă în ce măsură erau sau nu dispuse să sprijine o asemenea acţiune, sau să treacă ele însele la o asemenea activitate.

Ponderea mare a prevenirii în activitatea acestor organe n-a însemnat însă o totală renunţare la activitatea represivă. Şi un aspect şi altul aveau în vedere indicaţiile şi sarcinile pe care P.C.R. le-a stabilit acestor organe şi pe care ele le-au concretizat cu drept de principiu şi lege de conduită în activitatea lor în cuvintele : „Nu ne legăm de cei care nu încalcă legea, dar **aplicăm legea cu toată vigoarea acolo unde se încalcă"**. [67]) (subl. ns.)

Atitudinea partidelor „istorice", a reacţiunii în general, acţiunile agresive puse la cale, înarmarea lor febrilă şi pregătirea unei acţiuni armate generalizate împotriva guvernului Dr. Petru Groza, au obligat organele de ordine şi informaţii să recurgă în activitatea lor şi la represiune.

Agresiunile puse la cale în vederea intimidării forţelor democratice, provocările, pregătirea unor acţiuni armate, au constituit „argumentele politice" des folosite de „istorici". Ele au fost şi mai mult folosite în campania electorală. Numai în campania electorală şi în ziua alegerilor, reacţiunea s-a dedat la peste 400 acte de agresiune împotriva membrilor partidului comunist şi a celorlalte organizaţii democratice, soldate cu 17 morţi şi 127 răniţi. [68]) În ultimele cifre prezentate avem în vedere numai cazurile întîmplate în zilele de 17, 18, 19 şi 20 noiembrie, nu şi cele petrecute înainte, care cu o anumită aproximaţie, se cifrează la încă 5 morţi şi 37 de răniţi. [69]) La acestea se adaugă numeroasele devastări de secţii de vot, distrugerea unor linii telefonice etc.

Pentru a preveni şi a face faţă unor asemenea agresiuni, în iulie 1946, Direcţia Generală a Poliţiei a emis şi înaintat organelor din subordine ordinele 14700 S şi 23000 S, care statorniceau poziţia poliţiei de sigruanţă şi indica măsurile ce se cuveneau a fi luate în cazul producerii lor.

Guvernul Groza, partidul comunist, bucurîndu-se de sprijinul şi adeziunea marii majorităţi a maselor poulare, nu au exagerat amploarea şi periculozitatea acţiunilor agresive puse la cale de reacţiune, dar nici nu le-au subestimat.

Recrudescenţa acţiunilor ostile guvernului Groza, pe măsura apropierii alegerilor şi posibilitatea organizării unor asemenea acţiuni mai ample şi mai periculoase în ajunul şi în ziua alegerilor, a determinat aceste organe la o vigilenţă sporită. În lumina conţinutului circularei elaborate de C.C. al P.C.R., în ajunul alegerilor, prin care toate organizaţiile de partid din ţară erau chemate să asigure ordinea şi liniştea necesară în ziua

[66]) Ibidem, fila 29.
[67]) Ibidem, F.C., dosar 74, vol. 10, fila 25.
[68]) Arhiva C.S.S., dos. Cabinet 475, vol. 1, fila 234.
[69]) Ibidem, f.f. 184—200.

alegerilor, organele de ordine și informații au întreprins o serie de măsuri. „La fiecare lovitură venită din partea adversarilor noștri politici — se arăta în încheierea circularei — trebuie răspuns în mod hotărît, organizat și cu maximum de eficacitate". [70])

Pentru cunoașterea în timp util și prevenirea unor agresiuni, pentru localizarea rapidă și împiedecarea generalizării acestora, în cazul izbucnirii lor, s-a hotărît și s-a întreprins înființarea unor permanențe la toate serviciile de siguranță de pe lîngă inspectorate. Acestea aveau sarcina asigurării continuității serviciului, după terminarea programului, pentru transmiterea rapoartelor, a unor comunicări lămuritoare ce eventual s-ar fi cerut, pentru primirea și punerea în practică eficient și operativ a dispozițiunilor ce urmau să fie ordonate de la Centru. Se crea în acest chip posibilitățile unei intervenții masive, generale și oportune din partea autorităților guvernamentale. În aceleași scopuri, se indica ca toate informațiile și evenimentele, ce se raportau pînă atunci zilnic, să fie imediat raportate organului superior, pe măsura producerii lor, atît ziua cît și noaptea, cu toate datele de amănunt. Stațiile de radio de la inspectorate funcționau fără întrerupere. Rapoartele și buletinele zilnice informative, erau transmise numai prin radio sau telefon și ele vizau, conform ordinului 38969 din 17.XI.1946, următoarele chestiuni : starea de spirit existentă ; acte de agresiune comise ; încercări de tulburare a ordinei ; tăierea liniilor telefonice ; dacă se pregătesc pentru ziua următoare provocări sau manifestații și dacă în aresturile poliției se găsesc arestați pentru infracțiuni politice, candidați, delegați asistenți sau șefi de organizații maniste, brătieniste și titeliste.

În rapoartele lor din 17 și 18 noiembrie 1946, infirmînd insinuările dușmănoase ale reacțiunii, potrivit cărora, cu 2—3 zile înaintea alegerilor, se va proceda la o arestare masivă a candidaților partidelor „istorice", la inspectoratele : Pitești, Sibiu, Brașov, Craiova, Timișoara, Oradea, Constanța, [71]) nu exista la acea dată nici un arestat, iar la restul inspectoratelor, [72]) deși se aflau unii arestați, nici unul nu era șef de organizație, candidat sau asistent.

Arestarea și deținerea ca măsuri represive, folosite și ele numai în ultimă instanță, cînd prevenirea nu dădea rezultate, sau cînd precipitarea luptelor politice nu mai făcea posibilă prevenirea, se făcea cu multă grijă și tact deosebit. În ordinul 14700 S. din 27 iulie 1946, al Direcției Poliției de Siguranță, se indica ca aplicarea acestor măsuri să se facă „cu oportunitate și cu tot tactul necesar". [73]) În situațiile în care la comiterea unor infracțiuni participa și mase de oameni ce au fost antrenate „printr-o reușită acțiune de agitare", se arăta că în aceste situații condițiile de desfășurare a operațiunilor represive sînt cu mult mai grele și cer un tact deose-

[70]) M. Fătu : „1946. Din istoria politică a României contemporane", Ed. Politică 1966, p. 207.

[71]) Arhiva C.S.S., dos. 9 300, vol. 95, f.f 993, 996, 998, 999, 1002, 1012, 1034.

[72]) I b i d e m, f.f. 998, 1013, 1018.

[73]) I b i d e m, dos. 220 general, vol. 8, fila 146.

bit în aplicarea lor și că „se impune în primul rînd orientarea perfectă a organului polițienesc asupra situației căreia trebuie să-i facă față, pentru a-și da seama cum și cu ce mijloace va acționa". [74])

Indicația „Nu se vor face multe arestări — prezentă în același ordin — ci numai atît cît este necesar, odată vîrfurile luate, masele se dezorganizează", [75]) a fost o linie de conduită permanentă în activitatea organelor de ordine și informații. În lumina indicației amintite, Direcția de siguranță cerea la 11.IX.1947, Inspectoratului de siguranță a Capitalei să-i înainteze de urgență „noi propuneri de eliberare privind pe cei indicați în ordinul... [76]) (18000/1947 privind efectuarea unor arestări în rîndurile membrilor P.N.Ț. cu ocazia dizolvării lui-n.n.). Se reproșa acelui organ faptul că a depășit prevederile ordinului amintit. Sînt interesante de redat, pentru că ele ilustrează grija de a pondera, pe care acele organe căutau să o pună atunci cînd procedau la arestări. Se imputa chiar arestarea unor persoane „care nu făceau parte din birourile județene, orășănești ale fostului P.N.Ț.-Maniu și nu desfășurau o activitate deosebită în folosul acestui partid", sau „care nu mai făceau parte din cadrele fostului P.N.Ț., de la alegerile parlamentare și chiar de mai înainte". [77]) Se reproșa o lipsă de orientare politică în arestările efectuate, în sensul că nu ar fi trebuit arestați nici chiar acei membri care deși făceau parte din birourile județene și orășănești, „prin activitatea lor redusă nu prezentau un pericol deosebit pentru siguranța statului". [78]) Arestarea unor persoane în vîrstă era considerată și ea ca un gest inoportun și ne necesar.

În urma acestor observații numai Perfectura Poliției Capitalei pune în libertate 61 de arestați în frunte cu șeful organizației județene Ilfov, [79]) după ce la 19 iulie mai fuseseră puși în libertate Nestor Badea, Pantelimon Halipa și alții. [80])

Grija deosebită cu care s-au aplicat măsurile represive rezultă și din recomandările pe care le făcea conducerea M.A.I., cu prilejul trecerii la executarea H.C.M. nr. 1027/29.VII.1947 privind dizolvarea P.N.Ț. Percheziițiile, confiscările de arme găsite, de arhive etc., toate trebuiau să se facă „cu păstrarea formelor legale, prin obținerea cuvenitelor autorizațiuni de la Parchet și dresarea la fața locului de acte constatatoare". [81]) Se recomanda echipelor ce vor primi sarcina să acționeze pe teren, în vederea executării acelei hotărîri, să procedeze cu fermitate „dar cu tot tactul necesar, spre a nu se da naștere la conflicte". [82]) Iar în cazurile cînd ar fi întîmpinat rezistență din partea celor vizați „dacă nu vor putea să-i convingă de inutilitatea gestului, vor raporta imediat cazul comandantului

[73]) I b i d e m, f.f. 55—58.

[74]) I b i d e m, fila 148.

[75]) I b i d e m.

[76]) I b i d e m, vol. 269, fila 54.

[77]) I b i d e m.

[78]) I b i d e m.

[80]) I b i d e m, fila 37.

[81]) I b i d e m, vol. 279, fila 3.

[82]) I b i d e m.

județean, care va aprecia și va lua dispozițiuni de urmare de la caz la caz". [83])

Orientarea organelor de ordine și informații spre astfel de metode de muncă, ilustrează caracterul predominant preventiv al activității acestor organe, și îndeosebi caracterul pașnic pe care regimul democratic s-a străduit să-l imprime desfășurării vieții sociale în acea perioadă frămîntată, inclusiv în timpul campaniei electorale.

Firește că s-au comis și unele abuzuri și ilegalități de către unele cadre ale aparatului de ordine și informații. Însăși primul ministru, Dr. Petru Groza, admitea în fața unei delegații maniste venite la 25 noiembrie 1946, să protesteze, chipurile, față de unele abuzuri ale autorităților că: „Eu admit că se pot face greșeli și abuzuri..." [84])

Toți cei ce au reproșat și reproșează încă acestor organe comiterea, mai mult sau mai puțin închipuită, a unor abuzuri în favoarea claselor sociale pe care le reprezentau, uită să-și impute lor înșiși faptul că au fost, în parte bineînțeles, într-o măsură incomparabil mai mică, beneficiarii serviciilor și activităților unora din cadrele acelui aparat, cadre cu vederi reacționare, preluate de la vechiul aparat. Așa de pildă, cazul unor gardieni publici din P.P.C. îmbrăcați în uniformă care împrăștieau manifeste P.N.Ț. [85]), al unui funcționar al Siguranței General care înmna lui I. Maniu note informative. [86]) Sau cazul șefului Siguranței regionale Dobrogea care pînă în noiembrie 1946, pînă la demiterea lui, a informat pe președintele organizației P.N.Ț.-Maniu din Constanța „cu tot ceea ce interesa pe maniști și cu ordinele primite de la M.A.I." [87] În loc să vegheze la menținerea ordinei, la asigurarea securității comunicațiilor telefonice în ziua alegerilor, subofițeri de la postul de jandarmi Întorsura Buzăului „au tras cu arma în firele telefonice ,întrerupînd astfel circuitul în ziua alegerilor". [88]) Cazurile sînt nenumărate, [89]) ele demonstrau odată mai mult organelor de conducere ale acestora, necesitatea curățirii pînă la capăt a aparatului de toate elementele capabile să comită acțiuni contrare intereselor maselor largi populare, fapt ce se și realizează după alegerile parlamentare din noiembrie 1946.

Unele acte de violență, mergînd pînă la comiterea unor asasinate, puse de maniști în seama autorităților de stat, au fost comise, în măsura în care ele pot fi puse pe seama acestora, tocmai de astfel de elemente, în scopuri provocatoare, denigratoare la adresa guvernului Groza, în încercarea furibundă a reacțiunii de a-l compromite cu orice preț. Cu prilejul asasinării secretarului general al organizației P.N.Ț. județene Suceava, pusă pe seama autorităților locale, în ziua de 23 iunie 1946, E. Bodnăraș, deplasîndu-se la Suceava, după ce dezavuează crima, demască în fața celor

[83]) Ibidem.
[84]) Ibidem, vol. 258, f.f. 257–258.
[85]) Ibidem, vol. 215, fila 268.
[86]) Ibidem, vol. 209, fila 180.
[87]) Ibidem, vol. 93, fila 107.
[88]) Dosar Cabinet 475, vol. 3, fila 96.
[89]) Ibidem, f.f. 122, 129, 279. Vezi și dos. 2, vol. 131, fila 182.

prezenți, printre care și cîteva căpetenii țărăniste locale, substratul politic al asasinatului. După ce a arătat că partidul comunist a avut el însuși pînă acum mii de victime și că nu concepe asasinarea ca armă politică, arăta că acel asasinat avea caracterul unei provocări „prin faptul că s-a produs cu cîteva zile înainte de venirea la Suceava a primului ministru Petru Groza, spre a lua parte la o mare întrunire politică a F.N.D.-ului — că, dacă această crimă are poate un substrat politic, atunci acest substrat nu este acela bănuit de membrii P.N.Ț. — că guvernul reprobă cu toată energia această crimă și că el personal a luat cuvenitele măsuri pentru identificarea, arestarea și pedepsirea vinovaților, indiferent de cine ar fi ei". [90])

* * *

Considerăm că cele prezentate de noi în acest material, sînt de natură, cît de cît, să ilustreze caracterul larg democratic, profund umanist al guvernului Groza, în toate verigile aparatului de stat, inclusiv organele de ordine și informații, să infirme, odată în plus, netemeinicia aprecierilor reacțiunii, evident dușmănoase, pe seama conținutului și naturii activității acestora.

Din analiza activității lor, se impune în mod hotărît concluzia că prevenirea, față de represiune, a avut un loc preponderent. Se remarcă, de asemenea, grija și tactul cu care au acționat aceste organe, respectul lor față de legi.

Larga activitate preventivă desfășurată astăzi de aparatul de securitate, în condiții istorice cu totul deosebite, firește, considerăm că își trage rădăcinile din activitatea incipientă, embrionar preventivă a acelor organe.

În ceea ce privește modalitățile realizării acțiunii preventive, credem că merită să fie reținut, faptul că pe lîngă o prevenire directă a celor pasibili de comiterea unor fapte antisociale, în cazul în care sînt tineri elevi, studenți, etc., se înfăptuia și o prevenire prin intermediul părinților, directorilor de licee, profesorilor, decanilor, corpului didactic universitar, adăogînd astfel la activitatea organelor noastre, autoritatea și prestigiul acestor persoane, efectul fiind, evident, mult mai mare.

[90]) Ibidem, dosar 2, vol. 336, fila 114.

ORIENTĂRI NAȚIONALISTE ÎN EVOLUȚIA MINORITĂȚII GERMANE DIN ROMÂNIA (Partea V-a)

Cpt. **DUMITRU SULTAN**
cercetător științific

În capitolul de față reluăm firul prezentării evenimentelor survenite în viața minorității germane din România de la sfîrșitul anului 1935 (Congresul de la Sibiu din octombrie) și pînă la 10—11 februarie 1938, dată care consemnează instaurarea dictaturii regale. Ca și anterior, relevarea cîtorva aspecte cu caracter general și izvorite din evoluția situației internaționale, apare necesară pentru înțelegerea complexă a fenomenelor și proceselor istorice desfășurate în sînul minorității etnice germane din țara noastră.

În această perioadă, viața politică internațională cunoaște noi și serioase complicații generate de ascensiunea pericolului fascist, de acțiunile agresive ale statelor revizioniste, în rîndul cărora Germania hitleristă deținea un rol de principal instigator. Pe această linie este de notat că la 7 martie 1936, încălcînd prevederile Tratatului de la Versailles și Pactul de la Locarno din 1925, guvernul german ocupă zona renană demilitarizată și trece la remilitarizarea ei, periclitînd astfel — în perspectivă — și siguranța țărilor din centrul și sud-estul Europei. Precedentul a fost de natură să compromită poziția internațională a Franței, principal garant al statu-quo-ului antirevizionist în Europa, să slăbească sistemul de alianțe franceze și să grăbească tendințele de apropiere a unor țări de Germania, să diminueze autoritatea și eficacitatea forului politico-diplomatic reprezentat de Liga Națiunilor. În aceste împrejurări deloc liniștitoare, Anglia va căuta să se apropie de Franța pentru a preveni o eventuală înțelegere franco-germană, concepînd să și-o subordoneze și s-o îndepărteze de aliații ei sud-est europeni.

După izbucnirea războiului civil din Spania (17.VII.1936), Germania și Italia se angajează în sprijinirea reacțiunii militaro-fasciste spaniole pentru înlăturarea guvernului Frontului Popular instaurat la începutul acelui an. La 11.VII.1936 Germania semnează un tratat cu Austria, promițînd să nu se amestece în afacerile interne ale acesteia, să nu încurajeze și să nu ajute Partidul Național Socialist Austriac, angajamente pe care le va încălca însă imediat după aceea trimițînd naziștilor austrieci instrucțiuni secrete spre a le accelera acțiunile convenabile intereselor celui de al III-lea Reich.

Concomitent, Germania își intensifică expansiunea economico-politică în spațiul sud-est european, în conformitate cu interesele și planurile strategice fundamentale stabilite și anunțate odată cu instaurarea nazismului în anul 1933. Așa cum am consemnat și în capitolul precedent, România nu numai că nu făcea excepție de la aceste acțiuni subordonate creării unei „noi ordini europene", dar reprezenta un obiectiv principal al strategiei agresive naziste în ascensiune. Din acest punct de vedere, se poate afirma că acțiunea germană în România se înscria pe o traiectorie neîntreruptă și tot mai amenințătoare. La 26.X.1936 guvernul german încheie o înțelegere cu cel italian pentru împărțirea sferelor de influență economice din Balcani și bazinul dunărean. Pentru organizarea bazinului dunărean, economiștii germani, dirijați de Ministerul Economiei Reichului, lansau și aplicau cu fervoare lozinca „principiului spațiului unitar economic", ale cărei efecte palpabile trebuiau să fie acapararea și exploatarea acestuia sub egidă și supremație nazistă. Penetrația economică spre Gurile Dunării urma să asigure Germaniei o mare bază strategică și economică pentru etapele expansioniste viitoare spre est și sud.

La 25.XI.1936 este semnat la Berlin Pactul Anticomintern (între Germania și Italia), la care în 1937 va adera și Japonia. Caracterul antisovietic al pactului era evident, prin acest instrument politico-diplomatic și prin extinderea agresiunii Germania uneltind să-și asigure influența și dominația în Europa centrală, sudestică și occidentală, Italia — în Mediterană și nordul Africii, iar Japonia in Pacific, lovindu-se simultan în interesele Franței, Angliei și S.U.A. Speculînd disensiunile dintre marile puteri capitaliste, Germania și Italia mai aplică o lovitură alianțelor militaro-politice ale statelor sud-est europene, atrăgînd Jugoslavia în primăvara anului 1937, în sfera politicii italiene. La sfîrșitul acestui an (19.XI. 1937), tratînd cu Hitler la Berchtesgaden prin lordul Halifax, guvernul englez încuviințează interesele germane în Austria, Cehoslovacia și coridorul Danzig, condiționînd iluzoriu ca modificările teritoriale „să se facă pe cale pașnică". Tactica engleză e confirmată de guvernul francez Chautemps, iar S.U.A. încurajează eforturile Londrei în colaborarea cu Germania.

* * *

În cadrul politicii sale de dominație mondială, Germania continua să acorde o atenție crescîndă determinării grupelor etnice germane din exterior de a sluji cauza „Marelui Reich", folosindu-se ca și în trecut de aportul lor, susținîndu-le și căutînd să le angajeze de partea sa sub pretextul legitimității dreptului lor de a-și hotărî singure soarta. Agitînd lozinca autonomiei grupelor etnice germane din străinătate, Germania căuta, de fapt, să le cîștige simpatia și concursul concret pentru planurile ei expan-

sioniste. Prin extenso, regimul nazist încuraja și pretențiile statelor revizioniste (în speță Ungaria hortystă), servindu-se de acestea pentru slăbirea capacității de rezistență și dezagregarea politică a țărilor negermanofile sau cu o atitudine încă oscilantă, insuficient precizată față de Reich. În același timp, prin propagandă și subvenții necontenite, Germania hitleristă infiltra în aceste state (inclusiv în România) idei și principii doctrinare naziste, determinînd curente și mișcări extermiste de dreapta favorabile obiectivelor sale practice. **Acțiunea propagandistică de factură ideologică avea drept scop să trezească simpatii politice progermane, să creeze agitații interne și să dezbine forțele opoziționiste ale națiunilor vizate.** Pe plan cultural, Reichul acționa pentru ca spiritul și cultura germană să-i slujească expansiunea economică și politică.

Problema organizării cît mai eficiente a germanilor externi constituia una din preocupările centrale ale conducerii naziste. Heinrich Class, șeful Ligii Pangermaniste, aceea care stimula din veacul trecut activitatea naționaliștilor germani din străinătate, era membru al Reichstagului. Organizația pentru exterior a partidului nazist (Auslandorganisation) — A.O. dirija circa 500 de organizații externe prin care urmărea să inoculeze fascismul în țările respective, să creeze noi centre național-socialiste și conflicte politice avantajoase Berlinului.

La începutul anului 1937, din ordinul lui Hitler, A.O. este trecută în cadrul Ministerului Afacerilor Externe al Reichului, conferindu-i-se un caracter oficial de funcționare și mijloace mai mari de acțiune. Ernst Bohle, șeful A.O., al germanilor externi, devenea subsecretar de stat în acest minister. Potrivit ziarului „Freie Deutschland" — Germania liberă, organ al opoziției germane, din 18.II.1937, care apărea la Antwerpen — Belgia, prin aceasta se urmărea ca A.O. să-și însușească și un caracter diplomatic, cîștigîndu-și imunitatea și implicit dreptul de a interveni direct în conflictele cu autoritățile străine. Era asigurat astfel funcțional contactul cu spionajul german extern, cu Gestapoul. Reprezentarea Reichului în
afară era artificial complicată spre a deruta autoritățile statelor străine și
a îngreuna descoperirea și rezolvarea litigiilor ivite. Se întărea controlul
asupra germanilor externi, combinarea atribuțiilor partidului cu cele ale
reprezentanțelor diplomatice putînd anihila orice măsuri represive împo-
triva lor. La rîndul lor, diplomații germani erau astfel obligați să se ocupe
și să execute directivele politice transmise prin centrală (M.A.E.) germani-
lor externi. Se ilustra faptic că, după preceptele naziste, național-socialis-
mul pretindea a se identifica cu patria, care însemna nu Reichul — spațiu
mereu modificabil, deci convențional — ci poporul german. Pentru Ernst
Bohle, de altfel, un german care nu era național-socialist înceta de a mai
fi socotit membru al națiunii germane.

Se mai putea observa că operația organizatorică a trecerii A.O. la
M.A.E. prevedea necesitatea ca directivele politice trimise germanilor ex-
terni să emane de la aceeași autoritate de care depindeau oficiile diploma-
tice, așa încît dispozițiile centrului să devină acțiuni oficiale de stat de
care reprezentanții diplomatici să fie obligați de a se ocupa. Dacă consim-
țise la început să păstreze în funcții și să exploateze serviciile calificate
ale diplomaților de carieră, dublîndu-i totodată cu organizațiile pentru
străinătate ale partidului nazist, Reichul își continua intensiv acțiunea sa

de nazificare fără a o condiționa de necesitatea operării schimbului total de cadre. Într-o primă perioadă de consolidare a regimului nazist, în relațiile externe au fost folosiți în genere funcționari diplomatici proveniți din vechea nobilime germană, ca puncte de legătură între statele europene și arivismul politic întruchipat de național-socialism. Diplomații de carieră nu erau uneori nici membri ai N.S.D.A.P., ei nu se identificau cu național-socialismul. Prerogativele de supervizori acordate organizațiilor național-socialiste ale N.S.D.A.P., constituiau însă și o sursă de discordii între reprezentanții diplomatici germani și cei ai partidului nazist care activau în exterior. Prezența ei se făcea simțită și în România și cu consecințe dăunătoare pentru relațiile externe ale statului nostru, pentru modul în care politica sa era prezentată în fața Berlinului.

Felurite organisme specializate în propaganda pentru străinătate (ca, de exemplu, **biroul Johannesdienst-Hamburg**) expediau societăților, organizațiilor germane, ziarelor române de dreapta, presei germane din țara noastră, numeroase materiale propagandistice de orientare antifranceză, antiengleză, antisovietică. [1])

N.S.D.A.P. se mai folosea de foștii combatanți pentru a-și camufla propaganda sa agresivă. „Organizația național-socialistă pentru ajutorarea victimelor de război", prezidată de Hans Berlindober, angaja călătorii și întrevederi între foștii combatanți, de a căror activitate se interesa personal cancelarul german. Reichul vedea în învinșii din primul război mondial instrumentul capabil să convingă opinia publică internațională de pacifismul său, să-i justifice reînarmarea și pretențiile revizioniste. [2])

Principalele pistoane ale acțiunii germane în România erau secția română a N.S.D.A.P. și Legația Germană. Prima, o veritabilă agentură cu multiple specializări și însărcinări, furniza la Berlin felurite informații politice, date despre întreprinderile economice din țară ce urmau a intra în legături de afaceri cu firmele germane, avantajînd bineînțeles interesele Reichului. La 1.XII.1936, desigur ca urmare a succesului organizatoric,
secția din România a partidului nazist a fost ridicată la gradul ultim de
Landesgruppe — organizație de țară. Cu toate acestea, în ciuda ordinelor
exprese primite de la centru de a realiza o sincronizare a acțiunilor, imix-
tiunile partidului nazist în treburile legației germane și prioritatea sa în
fața Berlinului generau între cele două organisme o concurență surdă,
subiectivă, personală ce periclita adeseori chiar interesele generale ale Reic-
hului. Diplomații de carieră găsiți de nazism în funcțiune și în România,
erau suspectați evident de elementele — în general fără state politico-
diplomatice — furnizate de partidul hitlerist.

Asistînd material și moral organizațiile fasciste din România, guver-
nul nazist urmărea să instituie un regim fascist care să determine schim-
barea politicii externe a țării. Oficiul de politică externă al N.S.D.A.P.
plănuia să unifice grupările fasciste și pronaziste din România „într-o
mișcare populară", în care vedeau conducător pe O. Goga, și care să mo-
difice și politica internă a statului. În februarie 1937, comițînd o derogare
simbolică, deci nu întîmplătoare, de la uzanțele diplomatice, Wilhelm

[1]) Arhiva C.S.S., dosar 229, vol. 305, fila 53.
[2]) I b i d., vol. 324, f.f. 21–23.

Fabricius, ministrul german la Bucureşti, ia parte, alături de ambasadorii
Italiei şi Portugaliei la manifestările legionare ocazionate de înmormîn-
tarea lui Moţa şi Marin ,participanţi la războiul civil din Spania, bineîn-
ţeles în tabăra rebelilor franchişti. Incidentul provocat de Fabricius a
încordat relaţiile romăno-germane, împingîndu-le pînă la limita ruperii lor.

In anul 1937, forurile centrale ale partidului nazist impun în corpul
diplomatic al Legaţiei Germane din Bucureşti pe Arthur Konradi, şeful
secţiei pentru România a N.S.D.A.P., acordîndu-i totală încredere, atribu-
ţiuni generale şi exclusive asupra întregii vieţi germane din ţara noastră.
Konradi dispunea discreţionar asupra înscrierilor şi excluderilor din par-
tid, raporta centrului activitatea şi conduita membrilor secţiei, inclusiv a
diplomaţilor germani, tutela şi controla asociaţiile şi societăţile germane,
verifica gestiuni, primea emisari, patrona diverse manifestări naziste, or-
ganiza excursiile numeroaselor organisme germane în şi din exterior. Pen-
tru aceasta el avea la dispoziţie importante fonduri financiare, vărsate în
casa partidluui de către firmele şi societăţile economice germane existente
în România, deplină latitudine de iniţiativă şi procedură. Tot el ordona
colectarea de fonduri de asistenţă pentru a fi trimise în Reich, dirija acţiu-
nea propagandistică şi de organizare a minorităţii germane, întreţinea
raporturi financiare cu Uniunea minoritarilor germani din România. Trep-
tat şi zelos în executarea ordinelor centrului, Konradi se amesteca şi în
viaţa politică internă a ţării, sugera Berlinului soluţii despre evoluţia
statului român şi a orientării sale în angrenajul european, susţinea şi în-
curaja problema legionară, expedia la Berlin rapoarte informative asupra
persoanelor din viaţa publică a României.

Cum am mai consemnat, deseori şi misiunile diplomatice germane
acreditate în ţara noastră, îşi depăşeau atribuţiunile lor juridic fundamen-
tate, căutînd să influenţeze direcţiile politicii statului român. Legaţia
Germană servea destul de des drept paravan acţiunilor informative des-
făşurate sub acoperirea şi ocrotirea ei. Consulii germani din provincie se
situau şi ei printre principalii executori ai dispoziţiilor partidului nazist. Pe
scena politicii nazismului în România reapar, cu motivări şi misiuni noi.
vechi figuri ale spionajului german care lucraseră în ţara noastră în timpul
primului război mondial, atît în perioada neutralităţii cît şi a ocupaţiei, dar
asupra cărora nu putem să zăbovim. Dintre aceste oculte personaje, vom
nota numai unul, care a şi atras atenţia opiniei publice, dar el nu era
singurul. Desigur, nu putea fi privit numai ca un caz personal şi incidental
faptul că unul din primii consilieri ai Legaţiei Reichului la Bucureşti era
contele Rudiger Adelman, fost cadru al poliţiei politice secrete a Germaniei
în intervalul ocupaţiei din 1916—1918.

Această situaţie venea în contradicţie flagrantă cu asigurările înşe-
lătoare ale oficialităţilor conducătoare germane, că Auslandorganisation şi
reprezentanţii Reichului în străinătate nu s-ar amesteca în afacerile interne
ale statelor unde erau acreditaţi sau funcţionau în virtutea altor angaja-
mente (profesionale etc.) şi că centrul se ocupa de organizarea germanilor
externi tocmai spre a garanta guvernelor străine o purtare loială din
partea lor. [3]) Lucrul însă putea fi cu atît mai greu de crezut cu cît se ştia că

[3]) I b i d., vol. 2, fila 77.

**cetăţenii (supuşi) germani, numiţi în posturi şi funcţiuni peste hotare nu-
mai cu aprobarea guvernului german, erau obligaţi prin lege să trimită
informaţii despre activitatea locurilor (întreprinderi, instituţii, societăţi,
organizaţii etc.) lor de activitate.** [4]) Aşa se face că, în virtutea acestei direc-
tive centrale, firmele şi societăţile comerciale, industriale, bancare, agri-
cole, culturale turistice etc., deveneau tot atîtea oficine şi mijloace de pă-
trundere informativă, desfăşurînd ele însele activităţi de spionaj sau finan-
ţînd diverse organisme riguros iniţiate în culegerea de informaţii. Însuşi
şeful secţiei române a N.S.D.A.P., Arthur Konradi, ataşat comercial al
Legaţiei Germane şi secretar al Camerei de Comerţ romăno-germane, în
fapt membru important al Gestapoului şi al A.O., acţionînd la adăpostul
prerogativelor sale diplomatice, patrona şi centraliza vasta şi diversificata
activitate de informare economică, politică şi socială germană în România,
prin mijlocirea propriilor posibilităţi informative ale secţiei conduse de
el, cît şi prin organizarea misiunilor trimise din Germania, înjghebînd
servicii de investigaţii în felurite domenii ale vieţii de stat şi publice. Con-
firmînd poziţia specială a reprezentantului său în România, Ernst Bohle
nu se sfia să declare că Arthur Konradi era cel mai bun informator al
naţional-socialismului în străinătate. Plasat în fruntea unui puternic şi
instruit aparat politico-informativ constituit din membrii secţiei române a
N.S.D.A.P., asigurîndu-şi şi concursul elementelor fasciste furnizate de or-
ganizaţiile minoritare germane, beneficiind de girul economic concedat de
capitalul german introdus în ţara noastră, Konradi interpreta deghizat
rolul de şef spiritual al hitlerismului în România. Prin aceasta, Legaţia
Germană săvîrşea o încălcare a principiilor dreptului internaţional, camu-
flînd în sînul ei o acţiune de subminare a intereselor statului român. [5])
Nu întîmplător, Konradi, baronul von Witzleben, directorul Societăţii
Bancare Române, sucursală camuflată a Agenţiei Dresdner Bank, stipen-
diatoare a N.S.D.A.P.-ului, în realitate şi el emisar al Gestapoului în
România, Theophil Schlunck, vicepreşedinte al Asociaţiei germanilor din
Reich, Anton Höpfner, director general al societăţii Romanil, consulul
general Otto Braun şi alţii au fost numiţi în 1937, la propunerea lui Ernst
Bohle, membri de onoare ai batalionului al II-lea S.S. din Berlin. [6]) Con-
cludentă pentru caracterul ocult al multor oficii economice ale Reichului
în România va fi şi descoperirea la Societatea Bancară Română a listelor
cu persoanele stipendiate de Germania pentru serviciile lor informative,
operaţiune soldată cu expulzarea directorului Rust ca agent al Gesta-
poului. [7])

Ascultînd de ordinele Berlinului, exponenţii intereselor Reichului în
România căutau pe orice căi să exploateze fenomenul creşterii pericolului
fascist intern în România, reprezentat în principal prin Garda de Fier,
împrejurare care corespundea pe plan extern cu inteţirea agresivităţii
Germaniei hitleriste, a presiunilor făcute asupra politicii române, spre a
atrage ţara noastră în sfera planurilor expansioniste naziste. Din acest

[4]) I b i d., dos. 88 294, F.O., vol. 3, fila 129.
[5]) Arhiva C.S.S., dos. 229, vol. 189, fila 97.
[6]) I b i d e m, vol. 22, fila 236.
[7]) Ziarul „Credinţa"" din 1.VI.1936.

punct de vedere este ilustrativ faptul că, după cum relata o notă a S.S.I.
din 16.VI.1937, într-o scrisoare către Wilhelm Fabricius, ambasadorul
Germaniei la București, arhitectul Braun, directorul sucursalei Deutscher
Lloyd din București, sugerînd revizuirea și unificarea oficiilor informative
ale Reichului în România, **opina că trebuie folosit momentul de balans al**
politicii române pentru întărirea penetrației germane în țara noastră. [8])
Incercînd să-și conjuge eforturile în problema schimbului de informații,
la 6.VIII.1937, miniștrii Germaniei, Italiei și Ungariei la București, hotărau
o consultare reciprocă și periodică în legătură cu evoluția situației din
România, urmînd ca reprezentanții lor diplomatici să verifice toate infor-
mațiile culese de agenții lor în țara noastră. [9]) Cîteva luni mai tîrziu, la
Berlin, cancelarul german încuraja pretențiile revizioniste reafirmate de
premierul Ungariei Darany, subliniind necesitatea ruperii Cehoslovaciei de
Mica Ințelegere, importantă piesă a statuqoului antirevizionist în sud-
estul Europei.

*

* *

In anii 1935—1938 vîrfurile reacționare ale claselor exploatatoare
din România, au continuat să sprijine activitatea partidelor și organiza-
țiilor fasciste, în rîndul cărora se numărau, pe lîngă Garda de Fier, Partidul
Național Creștin, Uniunea Corporatistă, Blocul Cetățenesc, formațiunile
național-socialiste din cadrul minorității germane și altele. Obiectivul
scontat de sus-pușii giranți ai fascismului era folosirea acestui curent pen-
tru a zăgăzui radicalizarea maselor populare, lupta clasei muncitoare, a
mișcării comuniste și socialiste, a tuturor militanților pe tărîmul cuceririi
democrației și progresului social. Acționînd împotriva politicii cercurilor
oligarhice de stimulare a evidentului pericol, P.C.R. milita pentru a uni
toate forțele interesate într-un larg front patriotic antifascist, pentru apă-
rarea libertăților democratice, a independenței și suveranității naționale.

Alături de influența notorie suferită din partea politicii revizioniste
a Germaniei hitleriste, împrejurările sus-arătate și-au pus pecetea și
asupra evoluției minorității germane din țara noastră. Așa cum subliniam
și altădată, preocupate de a abate atenția și lupta maselor populare de la
înfăptuirea propriilor și vitalelor lor năzuințe de dreptate și libertate
socială, clasele exploatatoare din România, deopotrivă de naționalitate
română și de altă naționalitate (maghiară, germană, etc.) cultivau și cău-
tau să profite de pe urma agitării deosebirilor de apartenență etnică și să
le prezinte ca o cauză a înrăutățirii situației creatorilor bunurilor mate-
riale și spirituale.

Incurajarea fenomenului fascist și folosirea lui împotriva forțelor
progresiste, revoluționare din interior, făceau de asemenea parte din politica
cercurilor reacționare de a-și menține interesele lor privilegiate. Carac-
terul diversionist al mișcării fasciste, ca și existența în rîndul minorității

[8]) Arhiva C.S.S., dosar special 3 103, vol. 1, fila 186.
[9]) Ibidem, fila 199.

germane din România a unor însemnate pături și forțe sănătoase, realiste,
cu orientare democratică, ancorate în lupta social-politică împotriva ex-
ploatării de orice fel, și favorabile unei conviețuiri constructive alături de
populația de naționalitate română, făceau ca curentul național-socialist asi-
milat de grupările pronaziste să nu înainteze nestingherit. Opoziția față de
fascismul de inspirație hitleristă se făcea simțită în lipsa de încredere cu
care era primită propaganda național-socialistă, în ezitarea și chiar refuzul
de a adera la o acțiune patronată din exterior și de un regim ale cărui
scopuri expansioniste se dădeau tot mai mult în vileag. Și în cadrul mino-
rității germane însă, concesiile făcute mișcării național-socialiste — care-și
făcea din exaltarea poporului, a națiunii germane o deviză inflexibilă —
de către reprezentanții claselor suprapuse din sînul propriei naționalități,
care dețineau și conducerea politică a acesteia, amestecul din ce în ce mai
brutal și subiectiv al Germaniei hitleriste în treburile de stat ale României
și implicit în cele ale grupelor etnice germane de pe teritoriul țării noastre,
la care se adăugau manevrele și acțiunile capitulare ale cercurilor politice
române pronaziste, vor avea o înrîurire nefastă asupra întregului proces
istoric.

Privitor la situația existentă, în perioada urmărită, în mediul mino-
rității germane, este de observat că după Congresul de la Sibiu din octom-
brie 1935, se constată o apropiere a grupării vechilor sași conservatori,
temători de o eventuală izolare, de noile curente și organizații animate de
național-socialiștii germani din România : Hans Otto Roth înclină către
pozițiile politice cîștgate de Fritz Fabritius (Volksgemeinschaft der
Deutschen in Rumänien), iar Rudolf Brandsch către aripa dizidentă Bon-
fert-Gust, cu al ei Partid poporal german (Deutsche Volkspartei Rumäniens)
Moderîndu-și tactica și metodele politice, speculînd rigiditatea extremiș-
tilor național-socialiști conduși de Bonfert și Gust, exaltînd un program
social-politic demagogic legat de cel nazist, de cauza „Marii Germanii".
Fritz Fabritius izbutește să atragă de partea sa organizația „sașilor bătrîni",
marele capital minoritar, biserica evanghelică ,în spatele cărora regizează
acțiunea sa național-socialistă convenabilă intereselor expansiunii ger-
mane. Poziția concesivă a vechilor conservatori însemna o recunoaștere
de fapt a autorității Consiliului Național German, unde precumpănitori
erau național-socialștii conduși de F. Fabritius, șeful grupării minoritare
fasciste, devenit după Congresul de la Sibiu din octombrie 1935, președinte
al Uniunii Germanilor din România. De altfel, este de reamintit că încă
înainte de acest eveniment, printr-o scrisoare din 21.V.1935 către F. Fabri-
tius, Rudolf Brandsch comunicîndu-i acestuia alegerea sa ca vicepreședinte
al Camerei de Comerț româno-germane îi solicita o colaborare în inte-
resul și serviciul „cauzei comune". [10])

Simultan cu această apropiere, în vara anului 1936 Hans Otto Roth
încearcă să organizeze un partid minoritar în România, invitînd pe expo-
nenții partidului maghiar și ai altor grupări etnice situate pe teritoriul
țării. [11])

[10]) Arhiva C.S.S., dos. 136 933, f.n., fila 28.
[11]) Arhiva C.S.S., dos. 136 933, f.n., fila 28.

Mai atrage atenţia că după 1935, odată cu înfiinţarea partidului „Totul pentru ţară", foştii membri ai organizaţiilor minoritare germane de orientare fascistă, potrivit dispoziţiilor primite de la Berlin, încep să activeze alături şi să strîngă legăturile cu mişcarea legionară, în al cărei viitor politic credeau şi pe care înţelegeau să se bizuie în desfăşurarea acţiunilor lor. [12]) Spre partidul „Totul pentru ţară" se orientează şi o parte din minoritarii germani înscrişi între timp în Liga Apărării Naţional Creştine. [13])

Ca un reflex al influenţei Berlinului şi al opţiunii către dezideratele acestuia, aceea de a schimba în favoarea sa linia politică proanglo-franceză a guvernului Gh. Tătărăscu, în paginile presei minoritare germane de coloratură fascistă din România (Deutsche Tageszeitung, oficios al Partidului Poporului German — hitleriştii extremişti Bonfert-Gust — şi Süd-Ost, oficios al Consiliului Naţional German (hitleriştii moderaţi F. Fabritius), se întîlneau frecvente atacuri la adresa politicii externe române promovate de Nicolae Titulescu, încuviinţare şi adeziune la principiile şi actele revizioniste săvîrşite de Germania nazistă. Organizaţiile conduse de Hans Otto Roth şi de F. Fabritius, acţionau pentru nazificarea populaţiei minoritare germane, agitînd laitmotivul „lipsei de drepturi", spre a oferi Reichului pretexte de a se amesteca în afacerile interne ale României. [14])

Divergenţele, mai degrabă de metodă şi pentru întîietate politică, fără un conţinut ideologic marcat, apărute între cele două grupări fasciste (F. Fabritius — Bonfert-Gust, Milanich şi alţii), şi accentuate îndeosebi după accesul lui Fabritius la conducerea Uniunii Germanilor din România şi Congresul de la Sibiu, — care ceruse unificarea punctelor de vedere în jurul programului naţional-socialist, — au condus la ideea organizării unei confruntări plebiscitare în rîndul minorităţii germane. Plebiscitul a fost decis, desigur şi cu aprobarea Berlinului, la adunarea generală a Volksratului (Consiliul Naţional German) din 7.I.1936 de la Sibiu, la cererea lui F. Fabritius, fiind fixat pentru data de 28.I.1936.

Pentru a cîştiga cît mai mulţi aderenţi şi a-şi asigura reuşita, F. Fabritius îşi raliază şi gruparea saşilor conservatori (parlamentari) reprezentaţi de Hans Otto Roth. In ziarul Czernowitzer Deutsche Tagespost din 12.I.1936, Alois Lebouton, preşedintele Uniunii poporului german (Volksbund-ului) din Bucovina, publică şi el un articol îndemnînd populaţia minoritară germană să se alăture programului naţional-socialist. Expunîndu-şi opţiunea, ziarul Siebenbürgisch Deutsche Tageblatt, oficios al vechiului partid german, scria, în preajma plebiscitului, într-un articol reprodus de „Universul" din 24.I.1936. „...Susţinem că tradiţiile politice naţionale săseşti trebuiesc păstrate şi misiunea generaţiei noastre este să le facem compatibile cu marile mişcări de idei ale poporului nostru — mamă" (german şi în sens nazist-n.n.). Se putea citi printre aceste rînduri modul concesiv în care exponenţii vechiului partid german şi ai politicii săseşti tradiţionale, concepeau să-şi adapteze programul lor la noul curent naţional-socialist inspirat şi aflat sub înrîurirea Germaniei hitleriste.

[12]) Arhiva C.S.S., dos. 136 933, f.n., f.f. 31–38.
[13]) Arhiva C.S.S., dos. 56 321, F.O., vol. 8, fila 176.
[14]) „Dictatura regală", de Al. Gh. Savu, Ed. Politică, Buc. 1970, p. 89.

Acţiunea plebiscitară intenţiona să demonstreze izolarea aripii scizioniste Bonfert-Gust, să restabilească unitatea minoritară germană, să aprobe programul de la Sibiu din octombrie 1935, conform căruia „să cugete fiecare ce are de a face pentru onoarea neamului german, pentru a nu păcătui împotriva sîngelui propriu şi contra patriei". [15]) Împrejurarea apărea aşadar ca o luptă între ramura fascist aparent moderată condusă de F. Fabritius, urmată de saşii conservatori, şi cea fascist-extremistă lui Bonfert şi Gust. In realitate, cum am mai menţionat, disensiunile între cele două ramuri (Fabritius-Bonfert) nu aveau la bază deosebiri ideologice, ci erau mai mult expresia unor lupte individuale pentru supremaţie politică, pentru putere, în domeniul conducerii minorităţii germane. In schimb nici uneia dintre grupări nu îi era indiferent obiectivul unirii tuturor forţelor şi pregătirii lor pentru evenimente importante legate, neîndoios, de perspectivele refacerii şi expansiunii Germaniei hitleriste spre sud-estul Europei. Saşii conservatori (bătrîni) erau dispuşi să voteze în principiu acest program dar nu le convenea spiritul de dictatură, de restrîngere a unor avantaje oferite de sistemul democraţiei parlamentare burgheze, cum erau bunul şi dreptul individual, regimul presei etc., şi ai cărei favorizaţi beneficiari fuseseră atîta vreme. Germanii minoritari încadraţi în alte partide româneşti (fie acestea chiar de nuanţă fascistă) nu beneficiau de dreptul de vot pentru plebiscitul plănuit.

Pactul minorităţilor şi constituţia României neîngăduind plebiscite pe grupe de comunităţi etnice şi nedorind ca prin eceasta să se creeze un precedent de care ar fi uzat şi alte minorităţi, guvernul liberal Gh. Tătărascu a interzis ţinerea confruntării plebiscitare germane. După protestul din parlament (23.I.1936) al lui Hans Otto Roth, preşedintele grupului parlamentar minoritar german, faţă de interzicerea plebiscitului, în comunicatul dat de F. Fabritius se arăta: „Scrîşnind din dinţi ne adunăm forţele pentru a conduce poporul mai departe". [16])

Într-adevăr, măsura prohibitivă adoptată de guvernul Tătărascu n-a zăgăzuit nici agitaţiile provocate de disputele fracţioniste Fabritius-Bonfert, nici căutarea altor modalităţi de acţiune după tiparele naţional-socialiste. In 1936 este creată Organizaţia „National Arbeiter Front" (Frontul Naţional al Muncii), ca secţie a partidului german — Fabritius, din care se recrutau propagandiştii taberelor de muncă şi avea mai ales misiunea de a contrabalansa contestaţia Bonfert-Gust. Alegerile pentru consiliile locale germane (Ortsraturi) din octombrie 1936 au dat cîştig de cauză listelor grupării lui F. Fabritius, ceea ce a izolat şi mai mult aripa bonfertistă şi i-a redus posibilităţile de a participa la conducerea minorităţii germane, care intră exclusiv pe mîna aderenţilor lui Fabritius.

Pe de altă parte, eşecul încercării de a-şi afirma şi consemna public, sub o formă electivă, stadiul, influenţa şi hotărîrea mişcării fasciste minoritare germane de a sprijini voinţa cercurilor conducătoare naziste, n-a descurajat acţiunile celor două grupări ce-şi disputau sufragiile centrului. Acestea însă înclinau tot mai mult către organizaţia lui Fabritius, şi există fapte care demonstrează alegerea Berlinului. Sprijinul nazist mai era

[15]) Arhiva C.S.S., dosar 94 550, vol. 4, f.f. 25–27.
[16]) Arhiva C.S.S., 56 321, vol. 7, fila 418.

reacțiile unor exponenți autorizați ai grupării conduse de
atestat și de
Fabritius. Astfel, potrivit comentariilor ziarului „Universul“ din 1.II.1936,
unul dintre ei, Otto Fritz Jickeli, explicînd de ce F. Fabritius nu dăduse
mișcării minoritare hilteriste din țara noastră un caracter de partid, scria
în oficiosul „Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt“ — Sibiu : „...In felul
acesta Fabritius a ales calea recomandată în mod constant germanilor din
străinătate de către Gauleiterul Bürckel și de alți Führeri de marcă ai
național-socialismului...“

Paralel cu consolidarea situației în interiorul propriei mișcări, „Führerul“ germanilor din România avansa și în planul activității generale a minoritarilor germani din străinătate. La congresul „Uniunii grupelor germane din Europa“, organizație prezidată de Konrad Henlein, conducătorul germanilor sudeți, de la Carlsbad (Karlovy-Vary, Cehoslovacia) din 21.XI.1936, F. Fabritius a fost ales membru în consiliul de administrație. In august 1937, „Institutul pentru exterior“ de la Stuttgart, cu ocazia împlinirii a 20 ani de existență, l-a decorat pe Fabritius, ca și pe Henlein, cu placheta de onoare, Strohlin, șeful institutului, declarîndu-le amîndurora : „Tot ei au misiunea de a uni acest popor, înrolîndu-l în marea comunitate culturală a poporului german“. [17])

Potrivit unei note a S.S.I. din 21.VIII.1937, la conferința de la Siegerbund (Dresda), deschisă propagandiștilor și agenților Reichului în Europa, și la care din România au participat șefii partidelor (organizațiilor) germane, ai cluburilor culturale, sportive, șefi și misionari naziști etc., s-a indicat : organizarea politică a tuturor germanilor europeni și activizarea lor pe baza metodelor hitleriste ; apropierea lor de partidele naționaliste (fasciste-n.n.) autohtone ; lupta contra democrației socialiste, a comunismului ; sprijinirea acțiunilor directe sau oculte ale grupărilor naționaliste din țările respective ; colaborare intensă cu reprezentanții diplomatici ai Germaniei ; desfășurarea spionajului economic și politic oriunde se poate pătrunde. [18])

La congresul germanilor din străinătate de la Stuttgart (august-
septembrie 1937), în telegrama sa de salut adresată reuniunii, Hitler a
omagiat în mod special prezența lui F. Fabritius și Konrad Henlein, [19])
iar comisarul Reichului pentru justiție, Hans Franck, a declarat că **„pro-**
fesiunea de credință față de Führer, ajungînd a fi de esența conștiinței
germane, nu poate să constituie un delict criminal în legislația altor
țări“. [20])

Această declarație, rostită de un reprezentant al legislației naziste, venea
să semnifice cît de străvezii și îndoielnice apăreau asigurările date de
forurile conducătoare hitleriste că deviza „dublei naționalități“, propa-
gată și de vechiul imperiu german, ventilată apoi de al III-lea Reich și
preluată de tezele naționaliste ale minoritarilor germani externi, n-ar
stînjeni cu nimic o conviețuire normală a grupelor etnice germane și n-ar
avea repercusiuni pentru statele de adopțiune.

[17]) Arhiva C.S.S., dos. special 162, vol. 12, f.f. 212, 214.
[18]) Ibidem, vol. 10, f.f. 208–209.
[19]) Arhiva C.S.S., dos. 56 321, vol. 8, fila 220.
[20]) Arhiva C.S.S., dos. 229, vol. 336, fila 44.

Congresul național-socialist de la Biled-Banat din august 1937 — la care au participat și delegați din Reich — a cerut centrului să-i ajute cu fonduri pentru propagandă și susținere. Totodată, la congres s-a hotărît să se solicite intervenția ambasadorului german în România, Wilhelm Fabricius, pe lîngă guvernul român, pentru ca acesta să nu mai cenzureze presa din Germania sau să împiedice apariția altor ziare. [21]) Cerința apărea cu atît mai greu de înțeles și de acceptat cu cît se știa că, în general, erau supuse amendării și interdicției de a intra în țară îndeosebi acele materiale propagandistice și de agitație care difuzau dogmele hitleriste sau tindeau să influențeze coordonatele fundamentale ale politicii interne și externe a statului român. În decembrie 1937 sosește în România, într-o vizită de informare asupra organizației de străjeri, Baldur von Schirach, conducătorul tineretului nazist, a cărui delegație este primită și de regele Carol al II-lea.

Revelatoare din punctul de vedere al concepțiilor politice promovate sînt și luările de poziții ale exponenților grupării minoritare germane fasciste în preajma și în timpul alegerilor parlamentare din decembrie 1937. În coaliția electorală din 20.XII.1937, partidul german încheie acorduri și merge alături de guvernul Gh. Tătărăscu, exponent al planurilor dictatoriale ale vîrfurilor oligarhice situate în jurul lui Carol al II-lea. Dizidența Bonfert-Gust, potrivnică colaborării cu partidele românești cît și alianței electorale dintre organizația lui F. Fabritius și vechiul partid german („sașii bătrîni“), se prezintă în fața urnelor cu liste separate. După cum se știe, miza acelei frămîntate lupte electorale, una dintre cele mai disputate din istoria regimului parlamentar burghez din România, era menținerea sistemului parlamentar sau eliminarea lui prin instituirea dictaturii regale carliste.

Asupra mobilului tactic al pactului electoral încheiat de partidul
german (F. Fabritius-Hans Otto Roth) cu guvernul Tătărăscu pentru ale-
geri, sînt semnificative declarațiile lui F. Fabritius făcute la 22.XI.1937 la
adunarea Asociației Germane, pentru presa hitleristă, și redate de un ra-
port al Siguranței din 24.XI.1937 : „...Nu trebuie să mire pe nimeni trata-
tivele noastre cu guvernul român în vederea colaborării electorale, de-
oarece discuțiile au fost purtate numai pe acest teren, fără alte obligații
viitoare. Cum am făcut și în trecut, vom ști și în viitor să asigurăm propă-
șirii germane din România tot devotamentul și toată vigoarea luptei noas-
tre tinere, fără nici un fel de influență decît aceea a conștiinței noastre
germane. Nu este exact zvonul că ne-am fi luat anumite obligații față de
guvernul român și declar pentru toată suflarea germană de aci că lupta
noastră, cu caracterul ce i-am imprimat în ultimul timp, va continua. Dacă
am pășit la o înțelegere electorală e numai dintr-un calcul politic local și
nimic mai mult, așa după cum am făcut-o altădată cu alte guverne romă-
nești. Purtarea noastră în parlament și în afară de parlament va dovedi-o
pentru cei care se mai îndoiesc“. [22])
Guvernul Gh. Tătărăscu a fost înfrînt în alegerile electorale din de-
cembrie 1937. Cartelul încheiat de F. Fabritius cu guvernul Tătărăscu n-a

[21]) Arhiva C.S.S., dos. 56 321, vol. 8, fila 238.
[22]) Arhiva C.S.S., dos. 136 933, f.n., fila 153.

dat, astfel, rezultate, în timp ce radicalismul extremiștilor hitleriști (ramura Bonfert-Gust) înregistrează o adeziune mai marcată în raport cu rivalul ei politic. După alegerile parlamentare F. Fabritius apelează la Berlin și obține sistarea subvențiilor acordate grupării lui Bonfert.[23] Ziarul acestei dizidențe „Deutsche Tageszeitung" este oprit a intra în Reich, iar Arthur Konradi dispune boicotarea lui de către firmele și organizațiile național-socialiste ale N.S.D.A.P.-ului existente pe teritoriul României.

După plecarea guvernului Tătărăscu, aducerea la putere de către Carol al II-lea a cabinetului Goga-Cuza, a fost primită cu vădită satisfacție de cercurile conducătoare ale Germaniei hitleriste și Italiei mussoliniene, de presa fascistă din statele Axei. În politica externă, guvernul antidemocratic și de orientare profascistă condus de Goga-Cuza, execută primii pași binevoitori spre Germania și Italia, adresînd telegrame oficiale lui Hitler și Mussolini. Ca răspuns — consemnează istoricul vest-german Andreas Hillgruber — Oficiul de politică externă al N.S.D.A.P. intervine direct în concurența dintre agenturile sale din România — Partidul Național Creștin și Garda de Fier — indicîndu-le să stabilească un acord pentru alegerile din martie 1938. Așa stînd lucrurile, apare limpede de ce, pentru a forța cîștigul în aceste alegeri, guvernul Goga-Cuza s-a înțeles și cu partidul minoritar al germanilor din România cerîndu-i să-l sprijine în proiectata confruntare electorală, care urma să-i asigure un suport de perspectivă sau un sfîrșit lamentabil. Linia politică a organizațiilor hitleriste din rîndul minorității germane se situa simptomatic în cîmpul creșterii evidente a pericolului fascist intern și extern, din care ele căutau să extragă maximum de avantaje pentru a corespunde masivelor investiții materiale și morale făcute de conducerea nazistă în țara noastră. Guvernul Goga-Cuza n-a mai apucat să organizeze alegerile electorale din martie 1938, Carol al II-lea sesizînd momentul prielnic atingerii planurilor sale autoritariste și decizîndu-se la 10—11.II.1938 să-și instaureze dictatura personală. Concentrarea puterii în mîinile monarhului, măsura desființării partidelor politice, care a urmat imediat actului dictatorial, au suspendat temporar și agitațiile pe teren politic din sînul minorității germane. Dacă însă oficial conducerile organizațiilor minoritare germane, pornite pe calea pronazistă, au trebuit să se adapteze situației generale impuse de noul cadru politic derivat din instituirea dictaturii regale, aceasta nu însemna că ele s-au și resemnat cu condiția de anexe disciplinate ale regimului carlist, în atmosfera internațională tot mai încordată întreținută de statele Axei fasciste, grăbite în reorganizarea lumii interbelice pe baze agresiv — revizioniste și hegemonice. Dar despre aceasta vom avea prilejul să facem demonstrația necesară într-un capitol viitor.

---

[23]) Arhiva C.S.S., dos. 229, vol. 146, fila 102.

UNELE CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA CONȚINUTUL ȘI FORMELE PROPAGANDEI ÎMPOTRIVA ORÎNDUIRII SOCIALISTE DESFĂȘURATE DE DIFERITE CATEGORII DE ELEMENTE OSTILE *)

Maior **ION DĂIANU**
doctor în filosofie

Pentru a înțelege problema propagandei dușmănoase sub aspectul tuturor implicațiilor sale, este necesar ca aceasta să fie privită în întreaga ei complexitate și analizată în contextul social-istoric în care are loc.

În sensul larg al noțiunii, propaganda este o funcție a societății umane, constînd în difuzarea către un anumit public a unor noțiuni, idei sau teorii științifice, tehnice, economice, juridice, artistice, etice, religioase, filozofice, politice, etc., iar în sens restrîns prin propagandă se înțelege acțiunea de difuzare a ideologiei unei clase sau a unei grupări sociale în rîndul maselor pentru a obține sprijinul politic sau de altă natură din partea acestora.

---

*) În concepția autorului, această lucrare urmează ca, după o succintă privire analitică asupra dinamicii și structurii acțiunilor de propagandă împotriva orînduirii socialiste pe perioada anilor 1965—1970 (cea ce se va face în acest prim capitol, publicat în volumul de față), să trateze despre conținutul și mijloacele acestui gen de activitate la diferite categorii de elemente ostile — foști legionari, foști național-țărăniști și național-liberali, membri ai cultelor și sectelor interzise de lege, elementele naționaliste, șovine și iredentiste ș.a. (aceasta într-un al doilea capitol).

De asemenea, în continuare se preconizează analizarea manifestărilor de propagandă dușmănoasă sub aspectul formelor conștiinței sociale în care se încadrează și pe care le vizează — politica, filosofia, arta (eventual un al treilea capitol).

În măsura posibilităților oferite de materialul documentar, lucrarea va urmări să pună în evidență particularitățile propagandei ostile în funcție de mediul social în care se desfășoară, căruia îi este destinată — intelectual, țărănesc, muncitoresc.

Scopul propagandei este de a transmite cunoştinţe, a genera sentimente, a determina atitudini, concepţii şi comportări la cei cărora le este destinată, adică de a le forma o anumită conştiinţă socială şi a-i face să se comporte în moduri şi să acţioneze în direcţii anumite.

In societatea împărţită în clase antagonice, opoziţia ireductibilă dintre interesele claselor sociale respective se reflectă pregnant în viaţa spirituală, pe planul conştiinţei sociale, în lupta ideologică. Întregul sistem statal şi nestatal al propagandei clasei dominante urmăreşte sădirea în conştiinţa maselor a unor concepţii despre lume conform cu interesele ei economice şi politice, încercînd totodată să anihileze propagarea oricăror idei sau teorii contrarii.

Această situaţie caracterizează atît orînduirile sociale bazate pe exploatarea omului de către om cît şi etapa istorică pe care o parcurge societatea umană în procesul de tranziţie de la capitalism la socialism.

Lupta ideologică nu încetează odată cu desfiinţarea claselor exploatatoare şi cu victoria deplină a socialismului. Ea continuă, desigur în condiţii şi în forme noi, datorită mai multor cauze. Una din aceste cauze rezidă în acea particularitate a conştiinţei sociale de a rămîne de regulă în urma prefacerilor ce se produc în cadrul existenţei sociale ; în al doilea rînd, procesul consolidării noii orînduiri în ţările unde socialismul a triumfat are loc în condiţiile cînd continuă să existe state capitaliste, ceea ce face ca ele, în cadrul conexiunii universale a fenomenelor, fără să rămînă în afara influenţei socialismului, să exercite, la rîndul lor, o anumită influenţă asupra proceselor ce se petrec în ţările socialiste, influenţă deosebit de sensibilă pe plan ideologic.

Rolul propagandei socialiste, ca instrument al luptei ideologice în statul nostru, nu numai că se menţine, dar creşte, în virtutea acţiunii legii obiective a luptei dintre nou şi vechi, **propaganda fiind unul din principalele cîmpuri de confruntare a noului cu vechiul.** De regulă, în viaţa socială noul apare iniţial ca idee, deci un prim asalt al acestuia împotriva vechiului, pentru a obţine drept de existenţă, se dă pe planul ideilor, consacrarea urmînd să se producă în procesul practicii, cînd ideea nouă se obiectivează, îmbrăcînd haina concretului, a faptelor de viaţă mai mult sau mai puţin materializate şi odată cu aceasta, fiind atestată veritatea ideilor respective.

Lupta dintre nou şi vechi pe planul ideilor are loc în forme, şi capătă anumite particularităţi, proprii domeniului vieţii sociale în care se desfăşoară. „Sînt totodată necesare o maximă claritate şi o justă delimitare a ceea ce este luptă ideologică **între** concepţii şi sisteme filosofice opuse, adverse şi lupta de opinii **în cadrul** filosofiei marxiste, în confruntarea în vederea dezvoltării şi aplicării creatoare a marxism-leninismului" [1].

Lupta de idei, de opinii nu-i totuna cu lupta ideologică. Lupta de opinii, de regulă, are caracter neantagonic şi se duce în cadrul fiecărei ştiinţe, filosofii, arte, aceasta fiind forma de manifestare a legii unităţii şi luptei contrariilor în aceste domenii, ea constituind motorul dezvoltării lor. Partidul Comunist Român promovează consecvent, în toate aceste

[1]) „Lupta de clasă" nr. 9/1970 p. 94.

domenii, lupta de opinii de pe platforma marxism-leninismului, a socialismului, a intereselor clasei muncitoare, ale poporului român. Lupta ideologică are caracter antagonic şi se manifestă între filosofii apuse, între concepţii morale şi politice care se exclud reciproc.

Promovarea largă de către partidul nostru a luptei de opinii în ştiinţă, filosofie, artă, însemnează dezbateri principiale de pe poziţiile marxism-leninismului, ale socialismului şi în niciun caz nu poate însemna dialog ideologic cu concepţiile burgheze reacţionare, antisocialiste, detestate de poporul român şi condamnate de istorie.

Statul nostru socialist garantează libertatea de conştiinţă, libertatea cuvîntului, a presei, dar nu permite ca aceste libertăţi să fie folosite în scopuri potrivnice orînduirii socialiste şi intereselor oamenilor muncii. ..... propaganda cu caracter fascist sau antidemocratic — prevede Constituţia Republicii Socialiste România — sînt pedepsite prin lege".

Purtătorii vechiului în orînduirea noastră sînt nu anumite clase sau pături sociale, ci unele elemente care n-au reuşit să se debaraseze de mentalităţile şi deprinderile specifice vechii orînduiri, ori au căzut sub influenţa concepţiilor pătrunse din lumea capitalistă. In rîndurile unor astfel de persoane apar manifestări de propagandă împotriva orînduirii socialiste. Unele dintre ele fiind străine de interesele poporului român, nutrind sentimente şi idei ostile socialismului, avînd gîndul la capitalism, devin „elemente declasate în stare să se dedea la acţiuni de sabotaj, să se pună în slujba duşmanului, a cercurilor imperialiste, să-şi trădeze poporul" [2]).

Prin propaganda lor, aceste elemente urmăresc slăbirea încrederii oamenilor în socialism, atragerea şi a altor persoane la acţiuni ce vizează împiedicarea dezvoltării societăţii noastre, visînd chiar la răsturnarea orînduirii socialiste. Totodată, trebuie avut în vedere că, aşa cum apreciază tovarăşul Nicolae Ceauşescu, „vorbim despre aceasta nu pentru că activitatea unor asemenea elemente ar prezenta vreun pericol pentru societatea noastră, pentru securitatea statului socialist" ci „pentru că avem obligaţia permanentă de a împiedica producerea chiar şi a celui mai mic prejudiciu societăţii noastre socialiste, intereselor oamenilor muncii" [3].

Propaganda împotriva orînduirii socialiste constă în acţiunea de răspîndire, în primul rînd, a unor idei sau doctrine politice antisocialiste, dar nu numai politice ci şi filozofice, economice, etice, etc.

Pentru a spori gradul de utilitate sub aspect teoretic şi practic al prezentei lucrări, considerăm oportună şi necesară precizarea deosebirii dintre noţiunile „propagandă" şi „agitaţie". Potrivit unor reflecţii ale lui V.I. Lenin *), propaganda explică esenţa, cauzele, necesitatea şi direcţia de dezvoltare ale fenomenului abordat, preconizînd transmiterea unei multitudini de idei, astfel încît numai nu număr restrîns de persoane va putea

[2]) N. Ceauşescu „România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate", vol. 4 Ed. Politică 1970 p. 741.

[3]) Ibidem.

*) V. I. Lenin Op. vol. 5 E.P.L.P./1953 p. 393.

să însuşească aceste idei în totalitatea lor; agitaţia, abordînd aceeaşi chestiune, se va referi la exemplul cel mai concludent şi cunoscut, urmărind să transmită masei de oameni o singură idee şi totodată să trezească în rîndul acesteia anumite sentimente pro sau contra stărilor de fapt respective şi în cele din urmă pro sau contra orînduirii sociale în cauză.

In sensul conţinutului acestor noţiuni, se poate afirma că în majoritatea situaţiilor de propagandă împotriva orînduirii socialiste, în care aparatul de securitate a luat măsuri, sînt cazuri de agitaţie în legătură cu diferite fenomene sociale, economice, culturale sau aspecte ale politicii partidului şi statului. Această lucrare se va ocupa îndeosebi de manifestările de propagandă ostilă ale elementelor duşmănoase.

Propaganda este o acţiune care pregăteşte şi precede alte acţiuni care pot sau nu să se producă. Orice acţiune care necesită o participare de masă, implică o anume activitate preliminară de pregătire din care nu poate lipsi propaganda, chiar dacă aceasta ia forma unor simple lozinci cu caracter politic.

In orice acţiune de propagandă, trebuie distinse: în primul rînd, **conţinutul de idei — şi în unele cazuri identificaţi autorii ideilor respective**; în al doilea rînd, **formele şi mijloacele de vehiculare a ideilor**; în al treilea rînd, **sfera de răspîndire în mase a ideilor**; în al patrălea rînd, **eficienţa lor**, adică **în ce măsură ideile difuzate sînt însuşite şi susţinute prin acţiuni de către oameni.**

Din această disecare a acţiunii de propagandă se desprind unele concluzii pentru activitatea practică şi anume, necesitatea depistării ideilor ostile în faza iniţială, în momentul emiterii sau al punerii lor în circulaţie şi împiedicarea răspîndirii acestora, ca unul din aspectele principale ale eficienţei muncii de securitate. Pentru aceasta se impune ca reţeaua informativă să aibă o temeinică pregătire ideologică, să cunoască bine politica partidului şi statului nostru, astfel ca să poată sesiza ideile ostile în forma lor incipientă.

Depistarea manifestărilor de propagandă împotriva orînduirii socialiste şi curmarea lor, înseamnă în unele cazuri, prevenirea săvîrşirii unor infracţiuni mult mai grave de către elementele duşmănoase.

Toate aceste considerente vin să confirme oportunitatea cercetării ştiinţifice a temei cuprinse în titlul lucrării de faţă.

I. DINAMICA ŞI STRUCTURA ACŢIUNILOR DE PROPAGANDĂ IMPOTRIVA ORINDUIRII SOCIALISTE IN PERIOADA ANILOR 1965—1970. IMPORTANŢA CLASIFICĂRII ŞTIINŢIFICE A FAPTELOR ANTISOCIALE DIN ACEST DOMENIU

Analiza datelor existente din anii 1965—1970 relicfează că din totalul persoanelor arestate, puse în discuţie publică şi avertizate de organele de securitate, ponderea celor care au săvîrşit ori erau pe calea de a săvîrşi infracţiuni de propagandă împotriva orînduirii socialiste

reprezenta 83,58% în 1965 [4]), 86,43% în 1966 [5]), 79,35% în 1967 [6]), 93,34% în 1968 [7]), 81,54% în 1969 [8]) şi 72,8% în 1970 [9]) (vezi planşa nr. 1) *).

Prin urmare, faptele antisociale de acest gen deţin ponderea covîrşitoare în cadrul fenomenului de infracţiune contra securităţii statului, ceea ce constituie un argument în plus care pledează în favoarea cercetării ştiinţifice minuţioase şi multilaterale a conţinutului, esenţei şi formelor de manifestare ale propagandei duse de elementele ostile împotriva orînduirii socialiste şi a poporului român.

Acelaşi sens este indicat şi de evoluţia numărului de persoane faţă de care s-au luat măsurile amintite pentru că au avut manifestări de propagandă ostilă socialismului. Dacă luăm ca punct de plecare, şi totodată de referinţă, numărul acestor persoane în anul 1965, pe care-l notăm cu 100, atunci dinamica acestor cazuri se prezintă astfel: în 1966 creşte cu 62%, în 1967, 1968 şi 1969 scade respectiv la 64%, 85% şi 69%, iar în 1970 creşte cu 2%, aşa cum se vede şi în graficul din planşa nr. 2.

Reţinînd constatarea că aceste manifestări antisociale se menţin, se impune, ca o consecinţă ineluctabilă, o atenţie deosebită din partea aparatului de securitate pentru depistarea şi anihilarea lor.

Sub aspectul măsurilor luate de aparatul de securitate împotriva autorilor unor astfel de fapte antisociale, rezultă că numărul celor ce au fost arestaţi a reprezentat 2,09% în 1965, 1,54% în 1966, 1,85% în 1967, 1,58% în 1968, 0,61% în 1969 şi 2,31% în 1970, iar al celor ce au fost puşi în discuţie publică a reprezentat în aceiaşi ani: 4,1%, 2,19%, 8,45% şi respectiv 0,94% **), restul fiind avertizaţi.

Aceste cifre demonstrează cel puţin două lucruri şi permit să se desprindă tot atîtea concluzii. In primul rînd, luarea măsurii de arestare într-un anumit număr de cazuri arată că şi în ceea ce priveşte propaganda duşmănoasă, acţiunile unor elemente ostile pot atinge un grad de gravitate şi periculozitate care necesită luarea unor astfel de măsuri, iar în al doilea rînd, faptul că în marea majoritate a cazurilor persoanele respective au fost avertizate arată că manifestările de propagandă ostilă pot fi prevenite sau curmate într-un stadiu incipient.

Trecînd mai departe la analiza fenomenului infracţional de propagandă, după modalitatea de categorisire a sa se distinge delimitarea în anumite grupări. Pentru anii 1965—1968, aceste grupări sînt denumite după cum urmează: agitaţie duşmănoasă, scrisori anonime cu conţinut

---

4) Arhiva C.S.S. F.D. dosar nr. 652 vol. 20 f.f. 1—5.

5) **Ibidem**, vol. 25 f.f. 308—310.

6) **Ibidem**, vol. 28 f. 80 şi dosar nr. 685 vol. 1 f. 1.

7) **Ibidem**, vol. 34 şi dosar nr. 685 vol. 2.

8) Arhiva C.S.S. nenumerotat.

9) **Ibidem**.

*) Cele 4 planşe au fost executate din punct de vedere tehnic de mr. Hîrje Dumitru şi xerografiate de maior Coman Mircea.

**) In anii 1969 şi 1970 pentru cei puşi în discuţie publică nu sînt cifre separate.

dușmănos, răspîndirea de materiale interzise, activitate naționalistă, activitate dușmănoasă pe linia cultelor și sectelor. Incepînd din anul 1969 structura acțiunilor de propagandă ostilă, așa cum rezultă din statistici, capătă următoarea nomenclatură: propagandă cu caracter fascist, propagandă pentru schimbarea orînduirii socialiste și propagandă împotriva orînduirii socialiste împărțită în următoarele grupe: prin viu grai, difuzare de materiale interzise, scrisori anonime cu conținut dușmănos, fițuici și inscripții dușmănoase, manifestări naționalist-șovine și iredentiste, sub masca cultelor și sectelor.

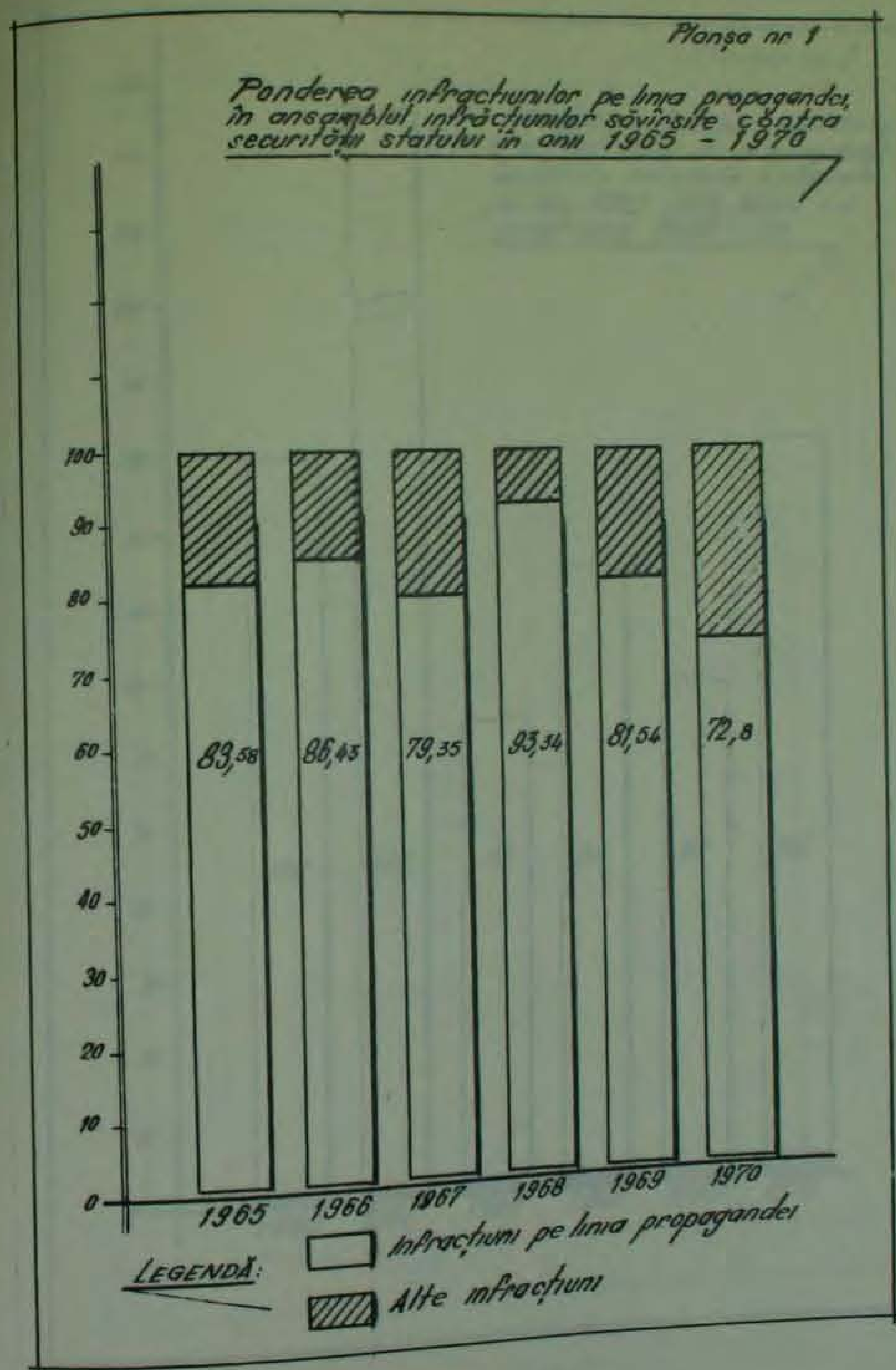
Asupra felului cum este realizată categorisirea acțiunilor de propagandă dușmănoasă voi reveni, întrucît consider că soluționarea științifică a acestei probleme trebuie să însemne o riguroasă sistematizare și clasificare a fenomenului în cauză, aceasta avînd un rol deosebit de important atît pentru exprimarea corectă și veridică a unor realități operative, cît și pentru o mai precisă orientare a activității practice.

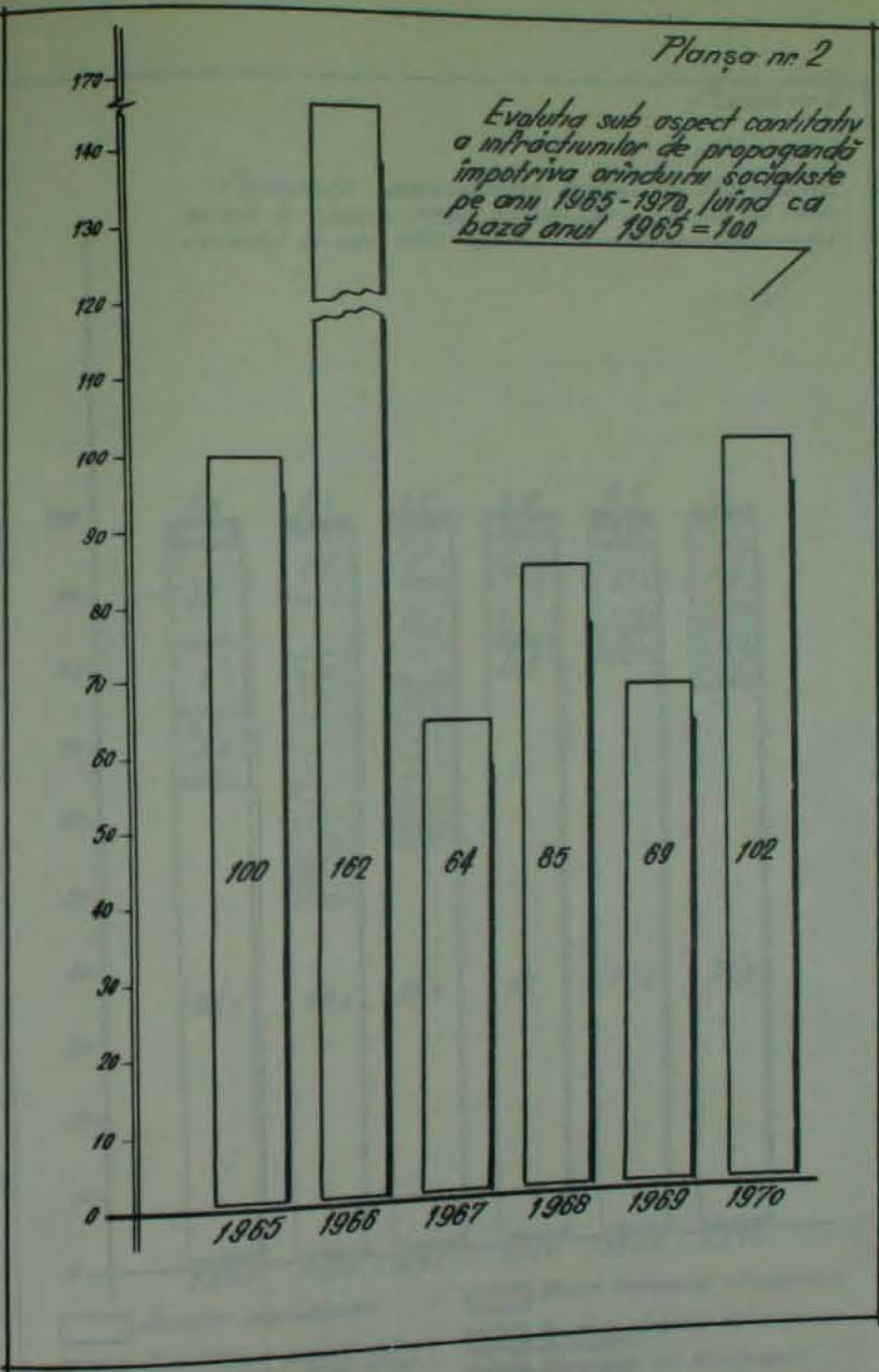
Deocamdată, voi trece la analiza diferitelor categorii ale infracțiunii de propagandă ostilă așa cum figurează ele în statisticile existente.

Sub aspectul raportului dintre aceste categorii, rezultă că cele mai frecvente cazuri sînt în diviziunea intitulată pînă în anul 1968 „agitație dușmănoasă", iar după această dată „propagandă împotriva orînduirii socialiste prin viu grai". Ca pondere în ansamblul infracțiunilor de propagandă, această formă se plasează pe primul loc, așa cum se vede în planșa nr. 3. Sub aspectul evoluției pe ani, luînd ca termen de comparație anul 1965 pe care-l notăm cu 100, se observă, urmărind diagrama din planșa nr. 4, că în trei ani — 1966, 1968, 1970 — numărul acestor cazuri a depășit nivelul anului 1965 iar în doi ani — 1967 și 1969 — a fost sub acel nivel. Avînd în vedere caracterul eterogen al cazurilor incluse în această grupă, este greu să se formuleze concluzii cît de cît certe cu privire la acest aspect al fenomenului de propagandă ostilă.

Potrivit aceluiași criteriu, al ponderii pe care o reprezintă, pe locul doi se situează cazurile de propagandă ostilă pe linia cultelor și sectelor religioase. Din totalul cazurilor propagandă ostilă, cele înregistrate pe această linie au reprezentat în 1965 — 9,8%, în 1966 — 33,6%, în 1967 — 22,2%, în 1968 — 1,4%, în 1969 — 6% iar în 1970 — 11% (vezi planșa nr. 3). Se constată un procent destul de mare al cazurilor de propagandă dușmănoasă pe linia cultelor și sectelor religioase în anii 1966—1967 și o scădere substanțială în 1968. Urmărind și sub aspect evolutiv pe ani numărul elementelor din cadrul cultelor și sectelor care au avut astfel de manifestări ostile, rezultă că față de anul 1965 acest număr a sporit în 1966 de 5,54 de ori în 1967 de 1,45 ori, în 1970 de 1,15 ori și a fost mai scăzut în anii 1968 și 1969 cînd a reprezentat 12% și respectiv 42% din nivelul anului 1965 (vezi planșa nr. 4).

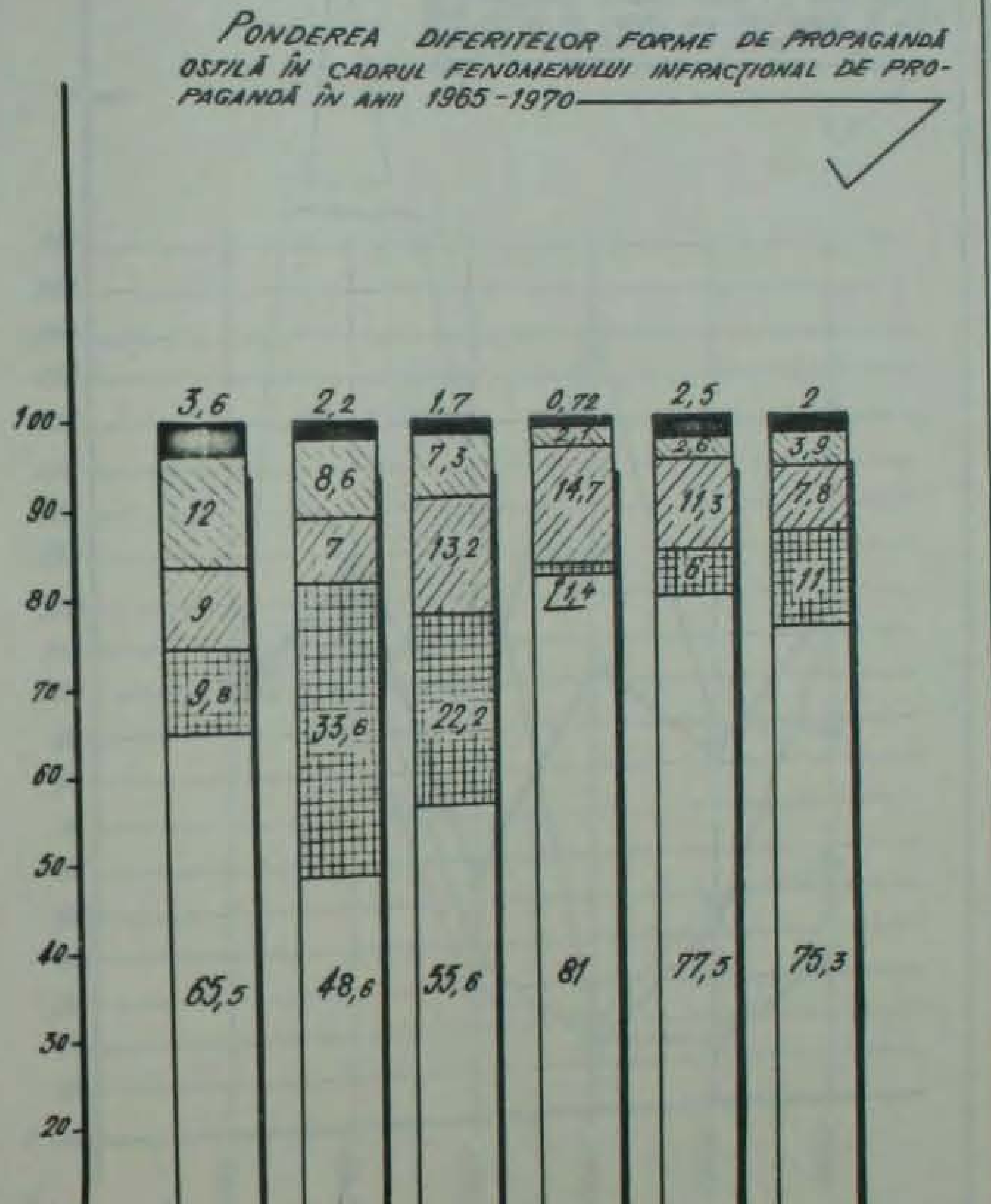
Rezultă că în anii 1966 și 1967 a existat o anumită animare pe linia propagandei dușmănoase din partea persoanelor aparținînd diferitelor culte și secte religioase, ceea ce a obligat aparatul de securitate să întreprindă măsurile cuvenite împotriva celor vinovați. De subliniat că în 1967, aceasta s-a petrecut în condițiile unei scăderi față de anii

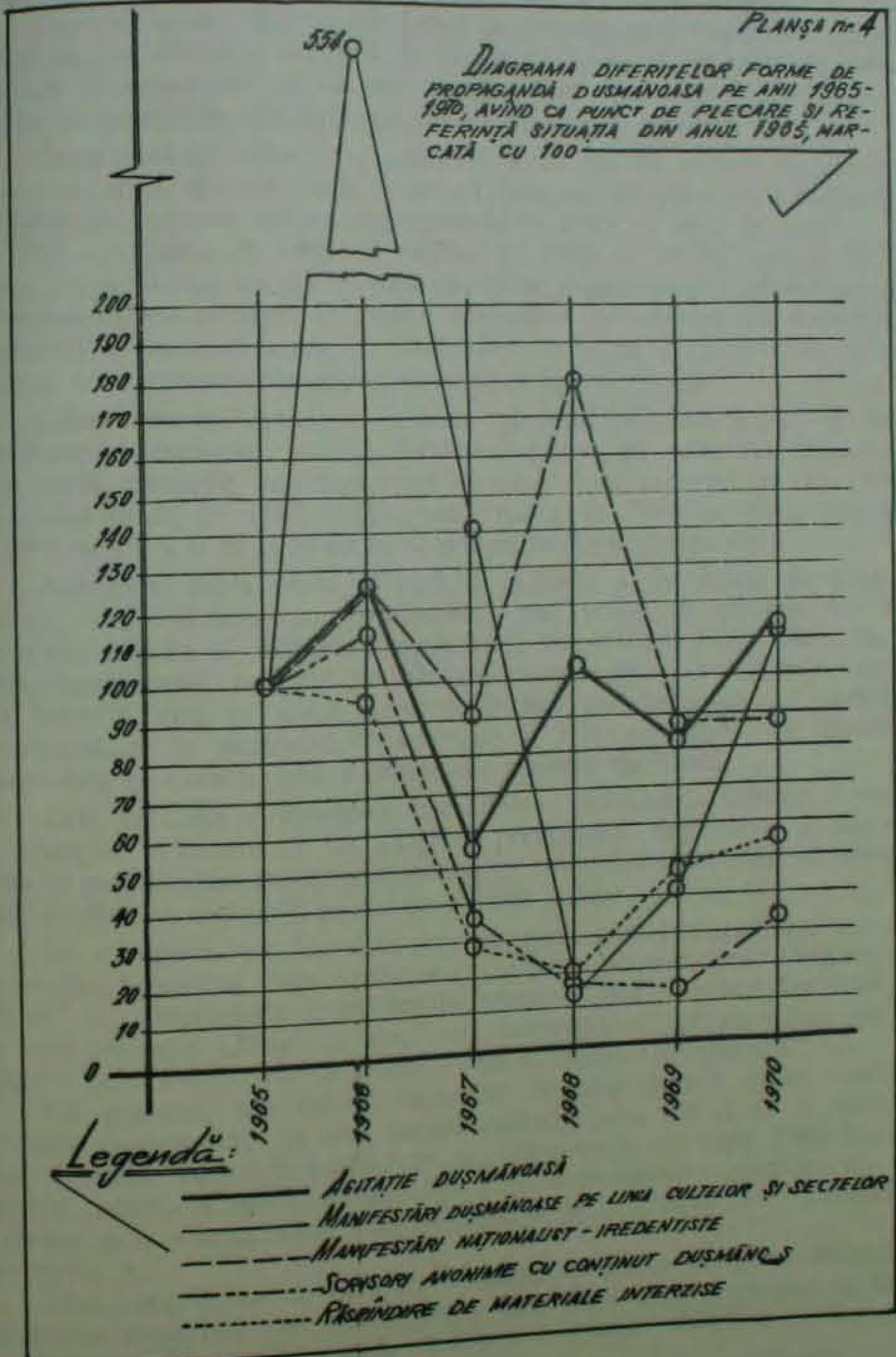

Planşa nr. 2
Evoluţia sub aspect cantitativ a infracţiunilor de propagandă împotriva orînduirii socialiste pe anii 1965-1970, luînd ca bază anul 1965 = 100
170
140
130
120
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
100
162
64
85
69
102
1965
1966
1967
1968
1969
1970

PLANȘA nr. 3

PONDEREA DIFERITELOR FORME DE PROPAGANDĂ OSTILĂ ÎN CADRUL FENOMENULUI INFRACȚIONAL DE PROPAGANDĂ ÎN ANII 1965-1970
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
3,6
12
9
9,8
65,5
2,2
8,6
7
33,6
48,6
1,7
7,3
13,2
22,2
55,6
0,72
2,1
14,7
1,4
81
2,5
2,6
11,3
6
77,5
2
3,9
7,8
11
75,3
1965
1966
1967
1968
1969
1970
AGITAȚIE DUȘMĂNOASĂ
MANIFESTĂRI DUȘMĂNOASE PE LINIA CULTELOR ȘI SECTELOR
MANIF. NAȚIONALIST-IREDENTISTE
SCRISORI ANONIME CU CONȚINUT DUȘMĂNOS
RĂSPÎNDIRE DE MATERIALE INTERZISE

PLANŞA nr. 4
DIAGRAMA DIFERITELOR FORME DE PROPAGANDĂ DUŞMĂNOASĂ PE ANII 1965-1970, AVÎND CA PUNCT DE PLECARE ŞI REFERINŢĂ SITUAŢIA DIN ANUL 1965, MARCATĂ CU 100
554
200
190
180
170
160
150
140
130
120
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
1965
1966
1967
1968
1969
1970
Legendă:
AGITAŢIE DUŞMĂNOASĂ
MANIFESTĂRI DUŞMĂNOASE PE LINIA CULTELOR ŞI SECTELOR
MANIFESTĂRI NAŢIONALIST - IREDENTISTE
SCRISORI ANONIME CU CONŢINUT DUŞMĂNOS
RĂSPÎNDIRE DE MATERIALE INTERZISE

1965 și 1966 atît a numărului total al cazurilor de infracțiuni contra securității statului cît și al celor comise pe linia propagandei dușmănoase.

Numărul cazurilor de propagandă ostilă dusă de membri ai cultelor și sectelor a atins plafonul cel mai scăzut, atît ca cifră absolută cît și ca procent din totalul cazurilor de propagandă dușmănoasă, în anul 1968, ca apoi să cunoască o creștere în anii 1969 și 1970.

Faptele arată că această formă a propagandei împotriva orînduirii socialiste, cu anumite oscilații de la un an la altul, se menține, ceea ce conduce la concluzia că ea trebuie să fie în continuare în atenția aparatului de securitate atît sub aspectul practic, cît și teoretic.

După același criteriu al ponderii, locul trei în cadrul manifestărilor de propagandă dușmănoasă îl ocupă cele cu caracter naționalist-șovin. Cazurile de această natură reprezentau în 1965 — 9%, în 1966 — 7%, în 1967 — 13,2% în 1968 — 14,7%, în 1969 — 11,3%, iar în 1970 — 7,8%. (vezi planșa nr. 3). Manifestările de propagandă naționalist-șovină au cunoscut, ca pondere în cadrul acțiunilor de propagandă dușmănoasă, intensitatea cea mai mare în anul 1968, ceea ce, fără îndoială, s-a datorat și unor evenimente petrecute pe plan internațional.

Către aceeași apreciere conduce și urmărirea din punct de vedere cantitativ a evoluției acestui fenomen. Luînd ca referință situația din anul 1965, cazurile manifestărilor de acest gen reprezentau în 1966 cu 26% mai mult, în 1967 cu 7% mai puțin, în 1968 cu 82% mai mult, în 1969 cu 13% și în 1970 cu 12% mai puțin (vezi planșa nr. 4).

Așa cum arată viața și cum se reflectă și în datele de care dispunem, naționalismul și șovinismului mai prind în mrejele lor unele persoane, cărora le tulbură conștiința și le otrăvesc viața. Această concepție antiumană, profund dăunătoare deopotrivă și purtătorilor ei, mai este folosită încă de unele elemente înrăite sau înapoiate ca instrument de diversiune în dezbinarea oamenilor și frînarea proceselor înnoitoare, progresiste ce caracterizează orînduirea noastră socialistă.

Cele relatate evidențiază necesitatea mobilizării tuturor resurselor de energie, pricepere și tact, pentru prevenirea, depistarea și curmarea oricăror manifestări naționalist-șovine, a acțiunilor ce urmăresc infestarea conștiințelor cu concepții și idei de această natură.

In categorisirea faptelor privind propaganda împotriva orînduirii socialiste, figurează subdiviziunile: „scrisori anonime cu conținut dușmănos" și „răspîndirea de materiale interzise", iar începînd din anul 1969 s-a mai adăogat „fițuici și inscrisuri dușmănoase" pe care noi am subsumat-o celei referitoare la „răspîndirea de materiale interzise".

Ca procent, din totalul cazurilor de propagandă ostilă, scrisorile anonime reprezentau în anii supuși analizei între 2,1 și 12 la sută, așa cum se poate vedea în planșa nr. 3. Comparativ cu anul 1965 numărul acestor cazuri, în afara anului 1966 cînd a cunoscut o creștere de 16%, a rămas mai scăzut, după cum se observă și în diagrama respectivă din planșa nr. 4.

Deci, trimiterea de scrisori anonime al căror conținut defăimează orînduirea socialistă sau aduce ofense autorității unor persoane cu funcții de conducere în partid și stat, ca expresie a unor atitudini ostile, ocupă

o anumită pondere în cadrul acţiunilor de propagandă împotriva orîn-
duirii socialiste.

In legătură cu acest gen de manifestări, trebuie menţionat că o
parte dintre autorii scrisorilor anonime au fost determinaţi să acţioneze
în acest chip nu de o atitudine duşmănoasă faţă de socialism, ci de unele
necazuri şi nemulţumiri personale, pe de o parte, şi de slabul lor spirit
de orientare politică, pe de o altă parte. Am făcut această remarcă
pentru că uneori numărul persoanelor cu manifestări ostile este mărit în
mod artificial prin înregistrarea unor astfel de cazuri. De asemenea,
tot în legătură cu scrisorile anonime, trebue observat, după părerea mea,
că nu în toate cazurile cînd ele se încadrează în rîndul manifestărilor
ostile, pot fi considerate ca acţiuni de progapandă împotriva orînduirii
socialiste. De exemplu, aşa poate fi apreciată situaţia atunci cînd astfel
de scrisori sînt adresate unor persoane cu funcţii de conducere prin care
acestora li se aduc ofense şi, legat de activitatea lor, se defăimează orîn-
duirea socialistă. Ele constituie manifestări ostile dar nu sînt acţiuni de
propagandă, deci nu trebuie inclus în categoria faptelor de propagandă
duşmănoasă, pentru a nu spori nejustificat numărul manifestărilor de
acest fel *).

După cum am amintit, o altă diviziune a categoriei de propagandă împotriva orînduirii socialiste este „răspîndirea de materiale interzise". Ca pondere, numărul acestor cazuri se situează pe ultimul loc în ansamblul manifestărilor de propagandă duşmănoasă, iar procentual se prezintă aşa cum indică graficul din planşa nr. 3.

Comparativ cu anul 1965, numărul acestor cazuri s-a situat la un nivel inferior, oscilînd între 17 şi 97 la sută (vezi planşa nr. 4).

Desigur, răspîndirea unor materiale de propagandă cu caracter duşmănos reprezintă prin sine o acţiune ostilă evidentă. Totuşi, aceasta este numai forma de manifestare, gradul de gravitate şi periculozitate decurgînd din conţinutul materialelor respective.

★

Evidenţa statistică a fenomenelor dintr-un domeniu sau altul trebuie
să constituie un instrument de cunoaştere exactă şi cît mai completă
a realităţilor din domeniul respectiv, menit deci să facilizeze în cele din
urmă luarea unor decizii praxiologice juste şi corespunzătoare cerinţelor
concrete.

Pentru aceasta, evidenţa statistică trebuie să fie în acelaş timp o
riguros ştiinţifică sistematizare şi clasificare a fenomenelor în cauză,
trebuie să întrunească o serie de atribute ca: simplitate, claritate, preg-
nanţă, generalitate, esenţialitate, sintetism şi caracter de orientare con-
cepţională.

O scurtă privire asupra evidenţei statistice introduse în 1969 relie-
fează modul reuşit de formulare, cît şi concordanţa cu prevederile Codu-
lui penal, a categoriilor intitulate „Propagandă cu caracter fascist" şi

*) propuneri de soluţionare a acestei probleme vor fi făcute în paginile
următoare.

„Propagandă pentru schimbarea orînduirii socialiste". De asemenea, încadrarea judicioasă a acestor categorii de infracţiuni în ansamblul evidenţei statistice oferă şi celelalte atribute ale clasificării ştiinţifice. Intradevăr, dacă, de pildă, doreşti să ştii cîte persoane s-au făcut vinovate de propagandă cu caracter fascist, cîte dintre ele sînt foşti legionari şi cîte din rîndul altor elemente, te edifici dintr-o privire. Din aceeaşi privire, fără efort, îţi poţi da seama, pe de o parte, de numărul elementelor active pe această linie din rîndul foştilor legionari şi, pe de altă parte, în ce măsură acestea au reuşit să influenţeze alte persoane. Deci, se pot desprinde repede şi uşor concluzii referitor la dimensiunile activităţii legionarilor de a-şi difuza ideile şi asupra eficacităţii acestei activităţi, precum şi la măsurile de principiu ce se impun a fi întreprinse.

Nu aceeaşi apreciere se poate face asupra felului cum este soluţionată problema în discuţie la categoria „Propagandă împotriva orînduirii socialiste" şi diviziunile sale din statistica amintită. O primă observaţie se impune în legătură cu folosirea categoriei „Propagandă împotriva orînduirii socialiste". Nu este corectă adoptarea acestei formulări deoarece aceasta este noţiunea cu sfera cea mai largă prin care Codul penal desemnează *) acţiunile de propagandă împotriva orînduirii socialiste ce constituie infracţiuni contra securităţii statului. Art. 166 din Codul penal, prin textul, său precizează două „noţiuni specie" — propaganda cu caracter fascist şi propaganda pentru schimbarea orînduirii socialiste — ca diviziuni ale primei noţiuni.

In continuare, se observă că prezenţa diviziunii „agitaţie duşmă-
noasă" în statisticile utilizate pînă în anul 1968 inclusiv, sau a celei inti-
tulate „propagandă împotriva orînduirii socialiste prin viu grai" în sta-
tistica introdusă în 1969, nu este de natură să ajute la cunoaşterea feno-
menului studiat. Aceste noţiuni, fiind foarte fluide şi imprecise, cuprin-
zînd manifestări de propagandă ostilă dintre cele mai diferite sub aspectul
conţinutului, nu pot servi scopului căruia îi este destinată o statistică
ştiinţifică.

In formularea acestei categorii şi a subdiviziunilor ei nu este re-
zolvată chestiunea sistematizării şi a clasificării diferitelor forme ale ma-
nifestărilor de propagandă ostilă, deoarece nu sînt respectate cerinţele de
ordin ştiinţific pe care le implică aceste operaţiuni logice. Regulile cla-
sificării cer să fie adoptat un criteriu unic de apreciere şi repartizare a
fenomenelor în diferite clase, grupe, etc.; criteriul adoptat să epuizeze
toate fenomenele supuse clasificării; criteriu trebuie să fie ales în aşa
fel ca în mod obiectiv să nu existe posibilitatea ca un fenomen să fie
inclus în două sau mai multe clase ale sistemului ci numai într-una.

Or, în cazul nostru, în operaţia de clasificare a acţiunilor de pro-
propagandă duşmănoasă au fost adoptate cîteva criterii: unul privind
conţinutul şi altele privind forma. După primul criteriu au rezultat două
grupe de acţiuni intitulate: „manifestări naţionaliste, şovine şi ireden-
tiste" şi „propagandă împotriva orînduirii socialiste sub masca cultelor
şi sectelor". După cum se observă, acest criteriu nu epuizează toate ma-

*) Vezi Codul Penal al R.S.R. E.P – Bucureşti 1968 p. 79.

nifestările de propagandă ostilă, întrucît aceste acțiuni nu sînt numai de
natură naționalist-șovină și religioasă, ci și cu caracter legionar, de de-
făimare a orînduirii socialiste, de ofensă adusă unor personalități din con-
ducerea partidului sau statului, etc. Prezența unor rubrici ca „propagandă
împotriva orînduirii socialiste", „prin viu grai" și pe de altă parte" difu-
zarea de materale interzise", „scrisori anonime cu conținut dușmănos",
„fițuici și inscripții dușmănoase", arată că s-a făcut apel și la un criteriu
privind forma, care însă a fost folosit defectuos. Folosirea corectă a aces-
tui criteriu poate da naștere la două clase: propagandă verbală și pro-
pagandă scrisă, iar dacă se voia cunoașterea mijloacelor propagandei
scrise, se subîmpărțea aceasta din urmă în consecință.

Prin urmare nu a fost respectată regula unicității criteriului, ceea
ce facilitează includerea unui fenomen în mai multe diviziuni. De exemplu,
un sectant sau un naționalist care fac propagandă dușmănoasă pe
cale verbală, pot fi incluși în cîte două diviziuni: la „propagandă prin
viu grai" și totodată la „culte și secte" sau, respectiv la „manifestări
naționalist-șovine și iredentiste. De asemenea dacă elementele respective
răspîndeau fițuici cu conținut dușmănos, ele se pretau să fie în-
registrate atît la diviziunea „fițuici și inscripții dușmănoase" cît și la
diviziunile „culte și secte" sau respectiv „manifestări naționaliste, șovine
și iredentiste".

Consecința nemijlocită a unei astfel de situații este lipsa de claritate
și exactitate a evidenței statistice însăși, o imagine neveridică a reali-
tății operative și, legat de aceasta, crearea unei stări incerte, lipsite de
siguranță care îngreunează luarea deciziilor corespunzătoare. Totodată,
această situație nu facilitează o analiză cît de cît profundă și satisfă-
cătoare a fenomenului în cauză și nici desprinderea concluziilor de ri-
goare cu privire la gradul de periculozitate și gravitate al diferitelor
categorii ale activității de propagandă împotriva orînduirii socialiste și,
în consecință, la direcțiile de orientare a muncii practice.

Pentru a contribui la îmbunătățirea clasificării faptelor ce privesc
manifestările de propagandă împotriva orînduirii socialiste, și implicit a
evidenței statistice, astfel ca aceasta să întrunească atributele pozitive
amintite, considerăm că în clasificarea lor ar trebui să fie adoptat cri-
teriul obiectiv **al conținutului** și concomitent al **gradului de periculozitate**
al manifestărilor respective, aceasta fiind și în deplină concordanță cu
prevederile Codului penal și ale Ordinului tovarășului președinte al C.S.S.
cu privire la munca de securitate pe anul 1971.

De asemenea, adoptarea acestui criteriu ar permite și înlesni reflec-
tarea situației operative sub aspectul direcțiilor principale ale propagandei
dușmănoase așa cum rezultă ele din condițiile social-politice concrete
ale țării noastre, din configurația, desigur în continuă schimbare, ele-
mentelor ostile.

Practica de pînă acum arată că faptele de propagandă împotriva
orînduirii socialiste care întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii
date în competența securității statului și pentru care autorii lor sînt urmă-
riți penal, sînt clasificate corespunzător în „Propagandă cu caracter
fascist" și „Propagandă pentru schimbarea orînduirii socialiste".

Intr-adevăr, caracterul cel mai reacționar și gradul cel mai mare
de periculozitate pentru securitatea statului le are propaganda fascistă
care conține în sine nu numai ideea înlăturării orînduirii socialiste, dar
și pe aceea a instaurării unui stat bazat pe ideologia și politica de cea mai
retrogradă speță, periculoasă pentru însăși ființa poporului român. Aceste
idei își mai găsesc suport social și vehiculatori în elementele fanatice
din rămășițele fostei organizații legionare și ale altor organizații fasciste.

Deci, **„Propaganda cu caracter fascist"** este și să rămînă **prima ca-
tegorie** a infracțiunilor de propagandă împotriva orînduirii socialiste.

După același criteriu, o **a doua categorie** a acestor infracțiuni este
intitulată „Propagandă pentru schimbarea orînduirii socialiste", și ea
cuprinde și trebuie să cuprindă acele acțiuni de propagandă care vizează
înlocuirea orînduirii socialiste, a statului socialist din țara noastră cu
o orînduire socială de tip burghezo-democratic. De regulă purtătorii și
propagatorii unor astfel de idei sînt unele elemente din fostele partide
burgheze și în primul rînd din fostul P.N.Ț. Așa dar, și **a doua categorie**
a infracțiunilor de propagandă contra securității statului să rămînă for-
mulată așa cum este în prezent: **„Propagandă pentru schimbarea orîn-
duirii socialiste".**

Rezultă că atunci cînd acțiunile de propagandă au caracter fascist
sau vizează schimbarea orînduirii socialiste, ele de regulă întrunesc ele-
mentele constitutive ale infracțiunii date în competența securității sta-
tului și în consecință devin obiect al urmăririi penale.

Se constată însă că cele mai multe acțiuni de propagandă duș-
mănoasă nu întrunesc trăsăturile infracțiunii, pe de o parte datorită acti-
vității de prevenire desfășurate de aparatul de securitate, iar pe de altă
parte ca urmare a faptului că cea mai mare parte dintre elementele cu
antecedente politice și penale care desfășoară propagandă împotriva orîn-
duirii socialiste, exceptînd pe cele fanatice, nu difuzează direct idei fas-
ciste sau care să exprime deschis înlocuirea orînduirii socialiste, ci prin
denigrare, defăimare, prezentare denaturată, etc. a diferitelor aspecte ale
vieții sociale din țara noastră, concomitent cu elogierea situației din țările
capitaliste, încearcă să slăbească increderea oamenilor în socialism, în
politica partidului și a statului nostru, văzînd în aceasta o primă treaptă
spre realizarea scopurilor lor ostile. Menționăm că unele elemente, mai
ales din rîndul foștilor național-țărăniști, urmăresc în mod deliberat ca
faptele lor să nu întrunească elementele infracțiunii, pentru a nu se putea
lua măsuri împotriva lor de către organele în drept.

Pentru manifestările de propagandă împotriva orînduirii socialiste
care nu se includ în cele două categorii precizate mai sus și care, de
regulă, nici nu întrunesc elementele constituive ale infracțiunii de propa-
gandă contra securității statului, deci nu pot fi cercetate penal, dar totuși
pot genera sau favoriza infracțiunea și prin urmare este posibilă și ne-
cesară avertizarea autorilor de către aparatul de securitate, propunem
să se introducă o a treia categorie intitulată **„Propagandă de slăbire a
orînduiriii socialiste".**

Intrucît considerăm că între faptele cuprinse în această categorie
există deosebiri din punct de vedere al gravității și periculozității pentru

securitatea statulu, al modalității în care acestea afectează interesele po-
litice ale orînduirii socialiste — unele vizînd direct politicul altele indirect,
unele explicit altele implicit —, propunem gruparea lor după același cri-
teriu de conținut, respectînd prin urmare condițiile cerute de operația
logică a clasificării, fiind consecvenți deci în privința unicității criteriului

Analizînd faptele de propagadă ostilă necuprinse în primele două
categorii, în raport de criteriul adoptat, la o primă grupă ar putea să
aparțină acele manifestări care vizează nemijlocit și explicit latura poli-
tică a societății socialiste și care, de regulă, reprezintă în gradul cel mai
înalt pericol pentru securitatea statului.

In această grupă să fie incluse, de pildă, acțiunile de propagandă
care prezintă denaturat și defavorabil realitățile din socialism și favorabil
pe cele din capitalism ; acele acțiuni care, în mod deliberat, trec sub tăcere la-
turile pozitive ale vieții sociale, politice, economice, culturale din țara
noastră, exagerează neajunsurile existente sau chiar născoces „maladii
incurabile" ale socialismului, concomitent cu prezentarea apologetică a
situației din țările capitaliste. In această grupare trebuie incluse și acți-
unile de propagandă prin care se aduc ofense personalităților din condu-
cerea de partid și de stat.

Această **prinmă grupă** a categoriei „Propagandă de slăbire a orîn-
duirii socialiste" să fie intitulată **„Defăimare a orînduirii socialiste"**.

Urmînd aceeași ordine de clasificare, o a doua grupă să fie des-
tinată înglobării acțiunilor de propagandă ale elementelor din cultele
și sectele religioase interzise de lege. Aceste culte și secte, după cum se
știe, prin unele precepte și practici ale lor — nerecunoașterea autori-
tății statului, interzicerea credincioșilor de a-și satisface serviciul militar
și a participa la apărarea țării în caz de nevoe etc. — indirect și implicit
vizează latura politică a orînduirii sociale și afectează securitatea stat-
tului socialist. In această grupă să fie incluse acțiunile prin care se pro-
pagă dogmele și practicile incriminate, iar celelalte fapte infracționale
comise de membrii acestor secte ca și de cei ai cultelor și sectelor legale
sau de alte elemente, să fie încadrate la categoria sau grupa de infracțiuni
respectivă. De pildă, dacă un adventist reformist face propagandă pentru
schimbarea orînduirii socialiste, cazul lui să fie trecut la categoria „Pro-
pagandă pentru schimbarea orînduirii socialiste", iar dacă un iehovist
transmite secrete de stat unei organizații străine, cazul lui să fie înre-
gistrat la categoria de activitate dușmănoasă „Trădare de patrie", la fel
cum se procedează cu oricare cetățean român sau persoană fără cetățenie
într-o situație similară. In această ordine de idei, considerăm că formu-
larea „Propagandă împotriva orînduirii socialiste sub masca cultelor și
sectelor", așa cum figurează în prezent în evidența statistică, nu exprimă
concis sensul acțiunilor pe care trebuie să le includă. De aceea, în această
privință, pentru **a doua grupă** a categoriei „Propagandă, de slăbire a orîn-
duirii socialiste" propunem următoarea formulare : **„Pe linia cultelor și
sectelor interzise"**. Credem că aceasta va contribui și la exprimarea mai
clară a faptului că elementele în cauză sînt urmărite de aparatul de secu-

ritate nu pentru credința lor religioasă ci pentru acțiuni care periclitează
securitatea statului *).

O a treia grupă a acestei categorii trebuie să cuprindă faptele de
propagandă naționalist-șovină și iredentistă, păstrînd titulatura așa cum
figurează în prezent : **„Manifestări naționaliste, șovine și iredentiste"**.

Intr-adevăr, propaganda naționalist-șovină și iredentistă este deosebit
de periculoasă prin consecințele pe care poate să le aibă asupra orîndu-
irii socialiste. Prin învrăjbirea cetățenilor de diferite naționalități din țara
noastră, această propagandă încearcă să fisureze unul din pilonii politici
ai statului român — coeziunea poporului, iar prin difuzarea de idei și
cultivarea de sentimente iredentiste și revizioniste este periclitată inte-
gritatea teritorială și unitatea statului nostru socialist.

In principiu, pentru a reflecta cît mai fidel adevărata stare infrac-
țională privind securitatea statului și a nu face să crească în mod arti-
ficial numărul cazurilor de manifestări dușmănoase pe linia propagandei
împotriva orînduirii socialiste, se impune o preocupare deosebită din
partea aparatului de securitate pentru aplicarea Ordinului nr. 1 din
ianuarie 1971 al tovarășului președinte care prevede că „Impotriva per-
soanelor care, prin activitatea cultică pe care o desfășoară, comit fapte
incriminate de lege ca infracțiuni sau contravenții se vor lua, în coope-
rare cu organele de miliție, măsurile legale".

In acest spirit, ar putea fi soluționate și alte acțiuni de propagandă
dușmănoasă, prin folosirea judicioasă a prevederilor art. 317 din Codul
penal privind propaganda naționalist-șovină, cît și pe cele ale art. 324,
referitor la instigarea publică și apologia infracțiunilor. De aceea cred
că formularea de propuneri concrete în acest sens și prezentarea lor spre
aprobare conducerii C.S.S. ar putea să figureze în preocupările ofițerilor
care lucrează asemenea cazuri

Clasificarea propusă, concretizată în trei categorii și ultima cate-
gorie în trei grupe, după criteriul conținutului, cuprinde și epuizează
toate manifestările posibile de propagandă dușmănoasă și nu permite
ca o faptă să fie trecută concomitent în două sau mai multe locuri.

Intrucît scrisorile anonime prezintă un interes aparte, să rămînă
categorie distinctă de activitate dușmănoasă, intitulată așa cum figurează
în evidența statistică existentă, dar cu precizarea „din care „x" cu ca-
racter de propagandă" ; cazurile din urmă să fie trecute și la categoria

*) In același timp, pentru a avea evidența elementelor care comit infracțiuni
împotriva securității statului sub masca cultelor și sectelor religioase, propunem ca
în evidența statistică să fie adăogată pe orizontală o rubrică cu titulatura : „Sub
masca cultelor și sectelor". Considerăm utilă această precizare, deoarece masca
religioasă este deja folosită de elemente din fosta organizație legionară și din alte
organizații și partide politice burgheze pentru a-și camufla activitatea dușmănoasă
și, după toate probabilitățile, diferitele culte și secte religioase vor constitui refu-
giul ultim și de durată al elementelor dușmănoase, chiar atunci cînd, prin forța
lucrurilor, categoriile politice „foști legionari", „foști național-țărăniști și național-
liberali" vor dispare.

sau grupa faptelor de propagandă la care se încadrează după conținut. Categoria privind scrisorile anonime să figureze deci nu în cadrul ci în rînd cu cea de propagandă și cu celelalte categorii de activitate dușmănoasă.

Mi se pare că evidențierea statistică a formei de manifestare — oral sau scris — a acțiunilor de propagandă nu prezintă importanță operativă deosebită, așa că ea poate să lipsească.

Imbunătățirea clasificării manifestărilor de propagandă împotriva orînduirii socialiste, de altfel ca îmbunătățirea întregii evidențe statistice, este o acțiune la care trebuie să ne aducem cu toți contribuția. Propunerile de mai sus sînt rezultatul reflecțiilor generate de greutățile întîmpinate în procesul cercetării. Intregite cu alte sugestii rezultate din activitatea practică acestea ar putea fi prezentate conducerii Consiliului spre a fi adoptate și aplicate în practică.

*

* *

Din analiza efectuată, în acest prim capitol al lucrării, manifestărilor de propagandă împotriva orînduirii socialiste, rezultă cîteva constatări și se desprind unele concluzii.

In contextul general al fenomenului de infracțiune contra securității statului speța amintită de fapte ocupă ponderea cea mai mare — între 72,8 și 93,34 la sută — în perioada anilor 1965—1970.

De asemenea, în aceeași perioadă, comparativ cu anul 1965, cazurile manifestărilor de propagandă dușmănoasă, cu excepția anului 1966, s-au menținut ca număr aproximativ la același nivel ori au oscilat sub el între 64 și 85 la sută.

Ponderea acestor manifestări, perenitatea lor cît și faptul că depistarea și curmarea acțiunilor de propagandă ostilă într-un stadiu mai mult sau mai puțin incipient înseamnă deseori prevenirea comiterii de infracțiuni mai grave, relevă necesitatea stringentă a acordării unei atenții sporite acestui gen de manifestări antisociale, inclusiv cercetării lor științifice sub aspectul conținutului, formelor de manifestare, ariei de răspîndire, cauzelor ce le generează etc.

Sub aspectul parametrilor de natură calitativă, așa cum reiese din modul cum au fost finalizate cazurile de propagandă ostilă depistate sau din categorisirea acestor fapte potrivit conținutului și gradului de periculozitate, se mai pot face și alte constatări și degaja noi concluzii.

Astfel, din totalul autorilor unor asemenea acțiuni, în perioada anilor analizați, între 0,61 și 2,31 la sută au fost arestați, între 0,94 și 8,45% au fost puși în discuție publică, iar restul, adică marea majoritate, au fost avertizați. Aceasta arată, pe de o parte, că într-un anumit număr de cazuri propaganda dușmănoasă a fost deosebit de periculoasă, impunînd luarea unor măsuri legale mai severe, iar pe de altă parte, că manifestările de propagandă ostilă pot fi curmate înainte de a căpăta caracter grav și a ajunge să întrunească trăsăturile infracțiunii, așa cum demonstrează avertizările.

Totodată, analiza manifestărilor de propagandă dușmănoasă din punct de vedere al structurii, al conținutului și gradului lor de periculozitate, evidențiază că în cea mai mare parte aceste cazuri — între 48,6 și 81 la sută — constau în comentarii negative, denigratoare și de defăimare la adresa orînduirii socialiste, a politicii partidului și statului nostru. Pe locul al doilea, ca pondere, se situează acțiunile de propagandă ostilă pe linia cultelor și sectelor religioase, iar pe locul al treilea, manifestările cu caracter naționalist, șovin și iredentist.

Cu prilejul începutului investigării acestui domeniu de acțiunii infracționale, am constatat unele carențe ale evidenței lor statistice, care își au cauza în modul defectuos de clasificare și sistematizare al acestor fapte.

Considerînd că, în general și în speță, evidența statistică are o însemnătate deosebită în cunoașterea și orientarea muncii, am făcut unele propuneri concrete privind perfecționarea clasificării acțiunilor din domeniul propagandei ostile.

In acest sens, voi reveni cu completări ulterior după ce voi reuși să cercetez mai complet și mai profund fenomenul de propagandă împotriva orînduirii socialiste. Pînă atunci, sugestiile și observațiile cititorilor vor fi bine venite.

Din evoluția Serviciului Secret. Unele forme și metode ale activității informative folosite de acest aparat

Lt. col. **MEIANU NICOLAE**
— cercetător științific —

Așa după cum mai aminteam, Serviciul Secret a apărut la sfîrșitul anului 1919 ca un compartiment distinct în cadrul Biroului II. Contrainformații, de pe lîngă Marele Stat Major. Ca șef îl avea pe maiorul Bursan, un ofițer cu pregătire de stat major. Noile condiții istorice, în care se găsea statul român în urma înfăptuirii unității sale naționale, precum și experiența tristă a anilor de război, cînd activitatea informativă nu satisfăcea întotdeauna cerințele operaționale, îndeosebi nedescoperirea unor ofițeri români care se puseseră în slujba dușmanului, așa cum fuseseră colonelul Verzea și generalul Zottu, determinaseră șefii militari să insiste pe lîngă cercurile conducătoare ale statului și să obțină în cele din urmă asentimentul pentru înființarea Serviciului Secret. În afara militarilor, pentru înființarea noului aparat informativ se dovediseră interesate și unele cercuri guvernante ale vremii. Burghezia românească era înspăimîntată, în acele zile, de intensificarea acțiunilor revoluționare ale maselor largi populare, care erau însuflețite de victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie 1917. Pentru a stăvili șuvoiul care-i amenința nu numai pozițiile, ci și existența, burghezo-moșierimea din țara noastră avea nevoie de cît mai multe știri, de cît mai multe date din rîndul cercurilor și grupărilor revoluționare. Desigur, pe teritoriul țării activitatea revoluționarilor era urmărită îndeaproape de către Siguranța Generală și Serviciul de Siguranță din cadrul Jandarmeriei. Acestea acționau cu toată brutalitatea. Pe plan extern însă informațiile primite prin aceste organe nu satisfăceau întrutotul cerințele burghezo-moșierimii. Se avea în vedere în special urmărirea revoluționarilor români ce se alăturaseră revoluționarilor ruși și luptau cu arma în mînă pentru apărarea tinerei republici sovietice.

De aceea propunerea militarilor de a înființa un serviciu informativ cu sarcini speciale, a fost bine primită.

În concepția militarilor, Serviciul Secret trebuia să-și aducă contribuția la apărarea hotarelor țării împotriva unui eventual atac din afară. Aceasta era impusă de mersul evenimentelor pentru că, deși se terminase războiul, mai toate statele din Europa trecuseră la refacerea serviciilor lor informative.

România se afla de acum, într-o măsură și mai mare ca în trecut, în atenția serviciilor informative ale statelor imperialiste, care ținuseră în decursul veacurilor sub jug o parte din teritoriile românești. Unele dintre acestea, chiar imediat după război și-au trimis în țara noastră o serie de agenți provocatori, diversioniști, etc., care urmau să treacă la acte subminatorii. Noul aparat informativ al armatei, respectiv Serviciul Secret, trebuia să-și contrapună și el, alături de celelalte organe informative existente, ascuțișul săbiei sale împotriva acestora.

Importanța sarcinilor ce urmau a fi îndeplinite de noul aparat informativ al armatei, a făcut ca după înființare, de modul cum se dezvoltă, cum prinde contur, să se intereseze chiar „Consiliul Superior al Apărării Statului", organ suprem de consultare și directivă înființat imediat după primul război mondial. Consiliul Superior al Apărării Statului[1], era format din: rege, care era și președinte al Consiliului, președintele Consiliului de Miniștri, ministrul de Război, șeful Marelui Stat Major, precum și cei care deținuseră astfel de funcții în trecut. El își ținea ședințele la sediul Ministerului de Război. Lucrările sale erau conduse, de regulă, de către regele Ferdinand, iar în lipsa acestuia de către președintele Consiliului de Miniștri. „Consiliul Superior al Apărării Statului", nu se ocupa însă numai de problemele militare, atenția sa era îndreptată și spre alte domenii ce erau legate într-un fel sau altul de apărarea țării. Acorda, de pildă, aceeași atenție dezvoltării potențialului industrial, economico-financiar, agricol, de transporturi, comunicații etc.

Cu toate că Serviciul Secret se bucura de atîta atenție, un timp destul de îndelungat nu și-a găsit cadența. Desfășura o activitate ștearsă. Din lipsă de cadre cu pregătire corespunzătoare, desfășura o activitate fără „elasticitatea necesară unui adevărat serviciu informativ modern"[2]. Aceasta a făcut ca „rezultatele primilor ani de funcționare"[3] să rămână „sub așteptări". Serviciul Secret nu avea, de altfel, nici un conducător cu experiență. Încercarea de a-l aduce în fruntea sa pe Mihail Moruzov, cunoscut ca specialist în munca informativă, în primăvara anului 1920, eșuase din motivele cunoscute: deschiderea vestitului proces din luna mai 1920.

Situația de fapt a determinat „Consiliul Superior al Apărării Statului" să analizeze din ce în ce mai des activitatea acestui aparat. Totul se dovedea însă a fi în zadar, nu se înregistra nici un fel de înviorare. Informațiile culese de către Serviciul Secret continuau să fie, în cea mai

¹) **Arhiva C.S.S.**, dos. F.A. nr. 17 474, vol. 1, fila 7 (verso).
²) **Ibidem**, fila 8.
³) **Idem**.

mare parte, minore, iar altele lipsite de importanță. S-a trecut atunci la
cercetarea cauzelor. Unii membri ai Consiliului Superior al Apărării Sta-
tului au susținut că Serviciul Secret este îngrădit în activitatea sa de
unele precepte cazone[4]), împămîntenite în cadrul aparatului informativ
al armatei. Alții însă erau de părare că rezultatele nesatisfăcătoare ale
Serviciului Secret s-ar datora limitării sferii sale de acțiune, precizîndu-se
că atîta timp cît acest aparat nu se va bucura de o autonomie mai largă,
nu vor putea obține roade.

In anul 1922 Marele Stat Major al armatei i-a acordat Serviciului
Secret o serie de drepturi și atribuții noi[5]).I-a dat mai multă libertate de
acțiune. L-a investit totodată și cu sarcini contrainformative pe plan
intern, separat de cele ale Siguranței Generale. Secția II-a a Marelui
Stat Major, care se ocupa direct de dezvoltarea Serviciului Secret, acest
aparat aflîndu-se în subordinele ei, a căutat să-i insufle vigoarea ne-
cesară. Ea a detașat în cadrul acestuia o serie de cadre militare cu pre-
gătire cît de cît corespunzătoare.

Ca urmare a acestor măsuri Serviciul Secret a devenit un organ
mai operativ, a reușit să facă față în mod mai mulțumitor misiunilor ce
i se încredințau. In anii 1923—1924 Serviciul Secret primise un oarecare
contur, organizîndu-și de acum unele „birouri în oraș"[6]). Tot în acest an
(1924) ca urmare a evenimentelor interne ce avuseseră loc, (trecerea
Partidului Comunist Român în afara legii, în luna aprilie 1924), cercurile
guvernante burgheze au cerut conducătorilor armatei, ca și Serviciul Secret
să-și intensifice activitatea contrainformativă împotriva curentelor politice
interne. Se avea, desigur, în vedere urmărirea comuniștilor.

Cu această ocazie, conducătorii Secției II-a i-au adus Serviciului
Secret o serie de corective, reorganizîndu-i așa după cum preciza Gheor-
ghe Cristescu — „ mai temeinic latura contrainformativă..., după sistemul
altor servicii informative"[7]) străine.

Agenții Serviciului Secret, puțini la număr în respectiva perioadă,
au început să fie infiltrați și în această direcție. Lipsiți însă de pregătirea
corespunzătoare, nu au înregistrat cine știe ce rezultate.

Consiliul Superior al Apărării Statului, nemulțumit de informațiile
furnizate de către Serviciul Secret, „ținea mereu pe ordinea de zi a șe-
dintelor"[8]), problema dezvoltării acestuia. In cele din urmă s-a ajuns
la concluzia că în fruntea Serviciului Secret trebuie adus „un civil", cu
o temeinică pregătire în munca de informații. Se motiva că menținerea
unui militar la conducerea acestuia, oricît de bine ar fi pregătit, „ar
implica o subordonare aproape completă a Serviciului"[9]), față de pre-
ceptele cazone.

In aceste condiții, avîndu-se în vedere unele servicii făcute de către

[4]) Idem.
[5]) Ibidem, fila 8 (verso).
[6]) Arhiva C.S.S., dos. F.A. nr. 20 954, vol. 13, fila 86.
[7]) Arhiva C.S.S., dos. F.A. nr. 17 474, vol. 1, fila 8 (verso).
[8]) Idem.
[9]) Ibidem, fila 9.

Mihail Moruzov armatei înainte de primul război mondial, cît și pe
timpul cît condusese — între anii 1917—1920 — Serviciul Special de
Siguranță al Deltei Dunării și Serviciul Special de Siguranță al Dobrogei,
conducerea Marelui Stat Major s-a oprit asupra acestuia.

După cîteva contacte, Mihail Moruzov a acceptat oferta. Incepînd
cu toamna anului 1924, el a sprijinit cîteva luni de zile activitatea infor-
mativă a Serviciului Secret, chiar fără a fi angajat definitiv. De altfel,
pînă în anul 1929, așa după cum mai aminteam, din lipsa unui post
bugetar corespunzător Moruzov a fost plătit din fondul informațiilor, ca
diurnist. De cum a venit în cadrul Secției II-a și numit în fruntea Ser-
viciului Secret, Mihail Moruzov a trecut la luarea unor măsuri organi-
zatorice adecvate. Pentru început, el a compartimentat Serviciul Secret
pe două secții principale: **Secția informații**; care exista de altfel și mai
înainte, compusă din trei compartimente denumite „Fronturi", ce se ocupa
cu activitatea informativă în exterior, și **Secția contrainformații**, formată
din cîteva birouri, care era îndrituită să desfășoare lupta împotriva spio-
nilor străini strecurați pe teritoriul patriei și să urmărească unele grupări
politice.

Totodată el a început să atragă în Serviciul Secret o serie de oameni
cu înclinații și practică în munca informativă. Astfel de oameni i-a găsit,
în primul rînd, în cadrul Siguranței Generale. Cei mai mulți erau foști
subalterni de-ai săi, de pe timpul cînd condusese cele două organe de
siguranță amintite. Fără a cere consimțămîntul șefilor Siguranței Gene-
rale, el a mai determinat și alți comisari și agenți să plece din Siguranță
și să vină în Serviciul Secret. Acțiunea a declanșat nemulțumirea Sigu-
ranței Generale, care prin Romulus Voinescu — directorul general al
Siguranței și vechi adversar al lui Moruzov — a ajuns cu chestiunea
pînă la rege[10]). Conflictul luase deci amploare. Regele Ferdinand, care
era și președinte al „Consiliului Superior al Apărării Statului" și care
insistase mult ca Serviciul Secret să prindă viață, la îndemnul conducerii
Marelui Stat Major și ministrului de Război, a căutat să-i împace. El
a chemat la palat atît pe Romulus Voinescu, cît și pe Mihail Moruzov
și i-a sfătuit și pe unul și pe celălalt să pună capăt conflictului. Le-a
cerut ca în numele „interesului suprem" să se împace, iar în viitor să
conlucreze pentru „binele public".

Cei doi adversari, Moruzov și Voinescu n-au avut încotro și în fața
regelui au trebuit să-și dea mîna. Ba s-au angajat chiar ca, de aici înainte,
să se sprijine reciproc. Desigur totul era formal, de suprafață. Romulus
Voinescu, ca reprezentant al Siguranței Generale nu privea cu ochi buni
întărirea aparatului informativ militar, respectiv a Serviciului Secret din
cadrul Secției a II-a, deoarece în existența acestuia vedea un concurent
de temut, iar Moruzov nu uita nici el de procesul intentat împotriva sa
în anul 1940, din inițiativa lui Romulus Voinescu, care voise cu orice
preț să-l distrugă.

Prin aducerea lui Moruzov la conducerea Serviciului Secret, și com-
pletarea acestui aparat cu un minimum de cadre de specialitate, Sec.

[10]) Arhiva C.S.S., dos. F.A., nr. 17 474, vol. 1, fila 9 (verso).

ţia II-a a Marelui Stat Major, în toamna anului 1924, dispunea acum de un aparat informativ intern şi extern relativ competent. Nu însă suficient de puternic.

Moruzov îşi reînoadă firele rupte şi cu vechii săi informatori din Peninsula Balcanică, îi atrage din nou la colaborare.

In aceste condiţii Secţia Informaţii, prin agentura de care dispunea în Bulgaria (cea reactivată de Moruzov şi pe care o avea deja înainte de venirea acestuia în cadrul Secţiei a II-a), a reuşit să culeagă asupra statului vecin, o serie de informaţii importante. Pe baza acestora, Marele Stat Major a reuşit să întocmească un studiu detaliat asupra statului bulgar din acea vreme.

Multitudinea şi valoarea informaţiilor cuprinse în lucrarea amintită erau de-a dreptul impresionante. Ele demonstrau că aparatul informativ extern al Marelui Stat Major (respectiv Secţia Informaţii a Serviciului Secret, precum şi alte compartimente ale Secţiei, II-a care dispuneau de informatori peste hotare), desfăşura o muncă destul de activă. Aceasta era determinată de faptul că în ţara vecină începuseră să funcţioneze o serie de organizaţii iredentiste potrivnice statului român.

In studiul amintit se raportau date detaliate privind clima ţării în cauză, aşezarea şi orografia, precizîndu-se că „teritoriul ţării vecine din punct de vedere orografic se prezintă foarte frămîntat" [11]). Pentru fiecare munte se preciza înălţimea, accesibilitatea, dacă este împădurit sau nu, versanţii mai apropiaţi, pasurile de traversare, şoselele, potecile, densitatea populaţiei în aceste locuri, precum şi alte date ce interesau spionajul militar. Cu acelaşi lux de amănunte erau prezentate depresiunile, situaţia hidrografică a acestei ţări, arătîndu-se unde se varsă fiecare apă, adîncimea acestora în timpuri normale sau de ploi, viteza pe secundă a apei; dacă „în timpul apelor obişnuite" acestea pot fi trecute prin vaduri pînă în apropiere de oraşul Filipopol" [12]).

Se mai dădeau informaţii despre situaţia politică internă, activitatea diferitelor partide politice, poziţia populaţiei faţă de aceste partide, scoţîndu-se în evidenţă faptul că fostul partid liberal condus de Radoslavoff, care dusese Bulgaria alături de Puterile Centrale în primul război mondial, a căzut „complet în disgraţia poporului..." [13]), iar foştii miniştri ce aparţinuseră acestei trupe guvernamentale erau „urmăriţi şi daţi în judecată, ca factori responsabili ai nenorocirii Bulgariei" [14]). Se mai scotea în relief faptul că la acea dată, adică la sfîrşitul anului 1924, activitatea comunistă „constituie un motiv evident de îngrijorare pentru actualul guvern bulgar" [15]).

Informaţiile priveau deci şi problema ce interesa în mod deosebit burghezia: activitatea comunistă internaţională. Anul 1924 era doar anul

[11]) Biblioteca C.S.S.-broşura „Bulgaria", ed. I, ian. 1925, cota III/1, seria 978, p. 6.

[12]) Ibidem, p. 7–10.

[13]) Ibidem, p. 36.

[14]) Ibidem, p. 36.

[15]) Ibidem, p. 39.

în care cercurile reacţionare româneşti trecuseră în afara legii Partidul Comunist Român, măsură pe care o luaseră ceva mai înainte şi cercurile reacţionare din ţara vecină. De aci şi interesul manifestat pentru această problemă.

Informaţii preţioase fuseseră culese şi în ce priveşte organizarea, dispersarea şi dotarea armatei bulgare. Astfel se arăta că: „Teritoriul Bulgariei, din punct de vedere militar, se împarte în trei regiuni (inspectorate) militare", iar acestea, la rîndul lor, cuprind fiecare cîte: 3 regiuni regimentare; un regiment de armată de cavalerie; un regiment de artilerie grea; un batalion de pioneri; un depozit de muniţii; un depozit sanitar; o instanţă judecătorească militară" etc. [16]).

In conformitate cu tratatul de pace de la Neuilly, armata bulgară trebuia să dispună în acele vremuri numai de un efectiv de 33 000 oameni: 20 000 infanterie, 10 000 jandarmi, 3 000 grăniceri [17]). Datele strînse de către agentura externă ce acţiona în această ţară, precizau că prevederile amintite erau eludate şi că în realitate se dispunea de efective mult mai mari. Lucru care desigur interesa statul român, deoarece Bulgaria luptase în primul război mondial împotriva României alături de Puterile Centrale.

Informaţiile privind armata bulgară precizau, cu lux de amănunte, numărul unităţilor şi subunităţilor militare, localităţile unde îşi avea fiecare reşedinţa, punctele fortificate şi puterea lor de foc. Aceleaşi date se dădeau şi despre marină şi aviaţie, indicîndu-se, ca şi în celelalte cazuri, întreaga organizare şi dispersare a unităţilor şi subunităţilor din subordine.

Se intrase totodată şi în posesia „organizării Ministerului de Război" [18]) şi Statului Major Bulgar. Se făceau precizări că între organizarea oficială şi cea de fapt, existau mari deosebiri. De pildă, în loc de regimente, aşa după cum se prevedea în organizarea oficială, existau divizii şi acestea într-un număr mult mai mare.

Se pusese mîna chiar şi pe „organizarea de război a armatei bulgare" [19]), începînd de la Marele Cartier General şi mergînd în jos din treaptă în treaptă, de la armată, divizie etc., pînă la companie, precizîndu-se pentru fiecare atît organizarea, cît şi puterea de foc. Astfel se arătă că o divizie de infanterie dispunea de: „un escadron (de cavalerie-n.n.); 19 batalioane; 10 baterii sau: 15 000 puşi, 144 mitraliere, 324 puşti mitraliere sau mitraliere, 40 tunuri, 150 săbii, 16 aruncătoane de mine" etc. [02]).

Legat de dotarea cu muniţii se preciza că un batalion avea la dispoziţie: „cartuşe pentru armă: 153 370, pentru mitraliere 216 500, pentru revolvere 7.150, rachete de semnalizare 760, grenade 1 100 [21]).

[16]) Ibidem, p. 68–69.

[17]) Ibidem, p. 71.

[18]) Ibidem, p. 76.

[19]) Ibidem, p. 92.

[20]) Ibidem, p. 93.

[21]) Ibidem, p. 97.

In ce privește forța mobilizabilă, se preciza că armata bulgară în caz de război dispunea de: 64 regimente de infanterie cu 192 de batalioane [22]), de 52 escadroane de cavalerie [23]), 8 regimente de artilerie de cîmp cu 48 de baterii de 4 tunuri, 8 divizioane de obuziere, 3 regimente artilerie grea, un regiment artilerie de coastă, un total de 23 aparate de zbor, care aveau la dispoziție 5 aerodroame etc.

Referiri se făceau și la calitatea armamentului ce se găsea în dotarea trupelor, începînd cu armamentul ușor pînă la cel greu, precizîndu-se anul fabricației, calitățile tactico-balistice ale acestuia, precum și alte detalii. Și, pentru a întări și mai mult parcă autenticitatea informațiilor și datelor raportate, în încheiere se prezenta „ordinea de bătaie normală a armatei bulgare" [24]) care începea cu ministrul de război și se termina cu ultimul comandant de regiment, precizînd pentru fiecare în parte un minimum de date de cunoaștere.

Pentru culegerea informațiilor de mai sus, Marele Stat Major al armatei române a folosit o gamă largă de mijloace și procedee. Pe lîngă agentura sa secretă (așa cum se numea atunci agentura externă, formată din oamenii Serviciului Secret și ai celorlalte compartimente ale Secției II-a), a mai primit o serie de informații în acest sens, prin intermediul organelor de siguranță, jandarmerie, grăniceri și serviciile de vamă ce funcționau la punctele de trecere a frontierei.

Atenție deosebită s-a acordat și publicațiilor militare sau celor ce se refereau la armată, care apăreau în țara vecină. Au mai fost infiltrați, de asemeni, o serie de informatori „cercetași" (ștafetă), care, odată ajunși peste graniță, în deplasările făcute dintr-un loc în altul, au exploatat în orb diferiți militari sau alte persoane ce dețineau informații prețioase. Au fost folosiți informatorii „mobili", permanenți (negustori, voiajori) și cei cu caracter „ocazional", (persoane ce aveau rude, averi, etc. în Bulgaria și făceau dese deplasări în această țară) etc.

După cum se vede, Statul Major al Armatei nu s-a limitat numai la forțele informative proprii. El și-a asigurat în această direcție colaborarea și a altor organe. Pe baza acestor informații s-a putut trage concluzia că vecinii noștri de la sud nu prezentau pericol, în acea vreme, pentru statul român, că nu existau motive de neliniște în ce privește tulburarea păcii din partea lor. Faptul că trecuseră la înarmare constituia totuși un semnal de alarmă, căruia se cerea să i se dea atenția cuvenită.

Anul 1924 și începutul anului 1925 au marcat o cotitură în activitatea informativă peste hotare a Marelui Stat Major. Aparatul său informativ extern, respectiv Serviciul Secret, prin măsurile luate de către conducerea Secției II-a, de încadrare a sa cu personal cît mai corespunzător, a început să facă unii pași promițători. Sigur, în culegerea informațiilor amintite și-a adus și el o parte de contribuție. De altfel, referitor la informațiile culese din Bulgaria, generalul Florescu, fost șef al Secției II-a, arăta că Moruzov obținea „informațiile cele mai bune despre armata

[22]) Ibidem.

[23]) Ibidem, p. 98–101.

[24]) Ibidem, p. 125–128

bulgară de la un fost ofițer bulgar, care era plătit bine pentru acest serviciu". Și tot el mai preciza referitor la aportul adus de către Serviciul Secret în această direcție că: „La conferințele informative ce au avut loc în repetate rînduri cu Statul Major Jugoslav, s-a dovedit că informațiile noastre despre armata bulgară sînt (erau-n.n.), mai exacte și mai complete decît cele pe care le posedau sîrbii, care nu aveau un serviciu de spionaj ca al nostru" [25]).

NOI PAȘI INAINTE

In anii care au urmat, Serviciul Secret și-a continuat mersul ascendent. El a devenit, așa după cum precizau și unii ofițeri din Marele Stat Major, prin anii 1926—1927 „Serviciul de agentură secretă" [26]) al Secției II-a. El conlucra direct cu **„Biroul căutarea informațiilor" din cadrul Secției II-a, care avea drept scop dirijarea în mod uniform a întregii activități de culegere a informațiilor ce se desfășura de către aparatul informativ al armatei,** (inclusiv cel din unitățile militare). Serviciul Secret începuse, de acum, să se bucure de mai multă autonomie. Totuși în ce privește cerințele informative, primea și el îndrumări din partea biroului amintit. De altfel, pe acest tărîm (al informațiilor ce trebuiau culese), șeful Serviciului Secret, respectiv Mihail Moruzov, „lucra direct cu șeful biroului (amintit-n.n.) sau cu șeful Secției" [27]. Cu timpul, datorită rezultatelor obținute și experienței acumulate, Serviciul Secret, ca organ specializat al Secției II-a, a sprijinit conducerea Secției la crearea unor subunități informative pe frontieră denumite „Centre informative" [28]). In fruntea acestora au fost numiți „ofițeri superiori de stat major care aveau deplină libertate în alegerea agenților informatori și utilizarea lor" [29]). Recrutarea acestor informatori însă, se făcea de către agenții recrutori ai Serviciului Secret, care erau considerați specialiști în această direcție. După recrutare și verificarea loialității, informatorii erau predați în legătura ofițerilor de la Centre.

Pe măsură ce a trecut timpul, Serviciul Secret a reușit să se impună. Deși „subordonat" Secției II-a, în anul 1926 el a început să se manifeste într-o măsură tot mai mare ca un organ aparte. Lucrul era de altfel recunoscut și de către generalul Simion Florescu, fost șef al acestei secții în acei ani, care arăta că „în afara acestor centre (adică cele amintite-n.n.), Marele Stat Major mai dispunea de un serviciu de căutare a informațiilor în adîncime (peste graniță-n.n.) și de un serviciu de contraspionaj, conduse personal de Mihail Moruzov, care avea deplină libertate

[25]) Arhiva C.S.S., dos. F.A. nr. 20 954, vol. 21, fila 157 (verso).

[26]) Ibidem, fila 3.

[27]) Ibidem.

[28]) Ibidem, fila 156.

[29]) Idem.

în alegerea și utilizarea agenților" [30]). Era vorba, desigur,, de Serviciul
Secret cu cele două secții ale sale: informații și contrainformații.
Incurajat de către conducătorii militari, Serviciul Secret a început
să-și intensifice activitatea informativă și pe plan intern, îndeosebi pe
linie de contraspionaj. Generalul Florescu, referindu-se la anii 1926–
1927, arăta că „în materie de contraspionaj s-au descoperit de agenții
noștri, conduși de Moruzov (adică de către Serviciul Secret-n.n.), foarte
multe cazuri de spionaj" [31]). Totodată Serviciul Secret a început să se
antreneze în urmărirea și a altor grupări politice în afara celor cu ca-
racter democratic avute în atenție pînă atunci. Intensificarea activității
informative în această direcție, a trezit însă neliniștea conducătorilor
Secției II-a. S-a ivit teama că mai devreme sau mai tîrziu Serviciul
Secret va neglija culegerea de informații cu caracter militar, în favoarea
celor cu caracter politicianist. Conducătorii Secției II-a au căutat să pre
întîmpine însă, un astfel de desnodămînt. Ei au luat unele măsuri de
prevedere. „Am fost nevoit — arăta generalul Florescu — referindu-se
la acest aspect — să-i întocmească (Serviciului Secret-n.n.), la începutul
fiecărui an, un plan de căutare a informațiilor militare" [32]), plan care
a avut darul să împiedice într-o oarecare măsură Serviciul Secret să se
abată de la sarcinile inițiale, adică culegerea de informații ce interesau
armata. Cu toate acestea nu s-a putut înfrîna dezvoltarea acestuia în
ce privește activitatea informativă internă. O astfel de îndeletnicire era
stimulată de factori mult mai puternici decît conducătorii Secției a II-a.

Șeful Serviciului Secret începuse să aibe de acum dese „întrevederi
cu mareșalul Averescu, Vintilă Brătianu, Iuliu Maniu, Dl. Alex. Vaida-
Voevod" [33]) și alți oameni politici ai vremii. Aceștia cereau Servi-
ciului Secret informații despre acțiunile și intențiile adversarilor lor po-
litici.

Datorită informațiilor din ce în ce mai valoroase furnizate de către
Serviciul Secret privind unele probleme interne și externe cît și abilității
de a se strecura, a lui Mihail Moruzov, guvernele burgheze ce se perin-
dau la cîrma statului începuseră să apeleze, cînd era vorba de anumite
informații, mai întîi la Serviciul Secret și apoi la Siguranță. Aceasta nu
însemna că Siguranța nu informa guvernele respective la timp. Era de-
sigur vorba de cu totul alte considerente. Demarajul luat de către Ser-
viciul Secret a mărit în continuare invidia deja existentă a unor șefi ai
Siguranței Generale Uneori se iveau chiar controverse pe teme de „atri-
buții". Intr-un timp se iviseră divergențe chiar și în relațiile cu con-
ducătorii Secției II-a, pentru că, „chiar în sfera militară — preciza ge-
neralul Florescu — el, (adică șeful Serviciului Secret-n.n.) avea mereu
tendința de a se sustrage de sub controlul și autoritatea șefilor săi direcți,
căci, deși era subordonat șefului Secției II-a, căuta pe toate căile să
lucreze direct cu șeful Marelui Stat Major și chiar cu ministrul Apărării

[30]) Ibidem, fila 156.
[31]) Idem, fila 157.
[32]) Ibidem, fila 156 (verso).
[33]) Idem.

Naționale" [34]). Erau primele începuturi, cînd șeful Serviciului Secret căuta
să profite de pe urma influenței de care se bucura aparatul pe care îl
conducea

Din anul 1927 Serviciul Secret a început să primească „însărcinări
directe de la ministru" [35]). Se înregistrează deci noi pași spre automonie
De astădată era vorba însă de o autonomie mai deplină, mai consolidată.

Conducerea Marelui Stat Major nu a lăsat ca relațiile dintre con-
ducătorii Secției II-a și Serviciului Secret să ajungă la divergențe prea
accentuate. Ea a dispus ca Serviciul Secret să îndeplinească în continuare
ordinele și dispozițiile primite din partea acestei secții, fără însă a-i da
socoteală asupra dispozițiilor primite din partea șefului de Stat Major,
a ministrului Apărării Naționale sau a membrilor guvernului. Acestea tre-
buiau să rămînă cu totul secrete, învăluite într-un mister de nepătruns.

Pe parcursul timpului, Serviciul Secret a acordat totodată o aten-
ție deosebită nu numai lărgirii cîmpului său operațional, ci și pregătirii
cadrelor de care dispunea. Aceasta se făcea atît prin traducerea unor
lucrări de specialitate editate în străinătate, cît și după „Instrucțiunile
provizorii asupra informațiilor, tipărite prin grija șefului Secției II-a.
Prin aceste instrucțiuni s-au pus și în cadrul Serviciului Secret bazele
desfășurării unor acțiuni de culegere a informațiilor în mod organizat,
pe baza unor prevederi dinainte stabilite. Cu această ocazie au fost in-
troduse planurile de informații: general și special, iar în vederea execu-
tării lor „planurile de căutare a informațiilor".

Planul general de informații avea „un caracter permanent" și cu-
prindea: toate informațiile ce sînt necesare în tot timpul, pentru a lu-
mina pe comandant în hotărîrile sale [36]). „Planul special de informații
se referea la execuția unei manevre determinate, atac, apărare, manevră
în retragere" etc. [37]) în timp de război și la clarificarea unor „evenimente
ce se succed" în timp de pace. Acesta deriva din planul general și era
completat pe parcurs cu noile cerințe impuse de viață. Pe baza planurilor
amintite: general și special, se întocmea „Planul de căutare a informa-
țiilor", prin care se prevedea „modul cum va trebui să se lucreze, pentru
a se asigura culegerea informațiilor fixate" [38]). După cum se vede; apa-
ratul informativ al Marelui Stat Major trecuse la metode de muncă su-
perioare față de trecut.

La început introducerea acestor planuri a întîmpinat o oarecare
rezistență din partea conducerii Serviciului Secret. Cu timpul însă acestea
au devenit documente de căpătîi în desfășurarea acțiunii informative.
Referindu-se la acest aspect generalul Simion Florescu arăta că, deși
Serviciul Secret avea „tendința de derobare la planul de căutarea infor-
mațiilor" [39]), totuși prin aplicarea lui a pus la dispoziția armatei „In-

[34]) Ibidem, fila 157.
[35]) Idem.
[36]) Biblioteca C.S.S., – III–I–965, p. 21.
[37]) Idem.
[38]) Ibidem, p. 23.
[39]) Arhiva C.S.S., dos. F.A. nr. 20 954, vol. 21, fila 157.

formații folositoare, informații incomparabil mai bune decît pe care... le dădea Siguranța Generală a Statului înainte" [40]).

Noul șef al Serviciului Secret care, așa după cum îl caracteriza și colonelul Gheorghe Petrescu, „era și s-a menținut mult timp un om extrem de modest, foarte sobru și foarte muncitor" [41]), reușise să facă din Serviciul Secret în cîțiva ani un aparat informativ apreciat, cu influență în cercurile cele mai largi. Știa însă să și profite de pe urma acestor rezultate.

Ceea ce se observă în activitatea Serviciului Secret din acești ani, este faptul că în crearea surselor sale informative, se acționează cu foarte multă îndrăzneală. El își îndrepta atenția, mai în tot timpul, spre vîrful piramidei și nu spre poalele ei. Așa a procedat și în anii 1927—1928 cînd a descoperit o parte din agentura engleză și franceză ce acționa pe teritoriul nostru, cu misiunea de a culege informații din răsăritul Europei. Bineînțeles că acești agenți nu culegeau informații numai din această zonă, ci și din România. Odată depistate aceste agenturi clandestine, s-a pus problema folosirii elementelor ce le compuneau, în interesul Serviciului Secret. Fără a sta prea mult pe gînduri, Serviciul Secret a căutat să și le subordoneze. Din această zonă avea și el nevoie de informații. Cercurile conducătoare burgheze ale statului român din acele vremuri ceruseră în repetate rînduri Serviciului Secret, să procure informații despre acțiunile revoluționarilor români ce se găseau încă în U.R.S.S., precum și despre această țară. Interesau îndeosebi intențiile viitoare ale acestora.

Acțiunea concepută a fost încununată de succes. Serviciul Secret a reușit să recruteze pe însuși reprezentantul unei agenturi a serviciului de spionaj englez, numitul „B", căruia Moruzov i-a dat mai tîrziu numele conspirativ „Doctorul". Numitul „B", așa după cum arăta colonelul Gheorghe Petrescu, fusese ofițer în armata țaristă, iar după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie 1917, se refugiase la Londra, de unde fusese apoi trimis în România pentru conducerea agenturii amintite. Strîns cu ușa, „B" a fost pus în imposibilitate de a refuza propunerea Serviciului Secret. În fond un spion de talia lui nu avea ce pierde. În urma acestei recrutări, șeful Serviciului Secret i-a repartizat acestui reprezentant al „Intelligence-Service-ului" un sector pe frontiera de stat a României, în scop de a-și trece și primi agenți" [42]) „B" zis „Doctorul" trebuia să predea Serviciului Secret nu numai anumite informații ce credea el de cuviință că ar interesa România, ci tot ce culegea agentura engleză de sub conducerea sa. Pentru a fi mai sigur de loialitatea noului recrutat, șeful ServiciuluiSecret a luat măsura ca, în mod permanent, un om de al său să-l „dubleze pe șeful serviciului de agentură englez de pe frontieră" [43]). Cum se primea materialul de dincolo de peste graniță, acesta

[40]) Idem.
[41]) Ibidem, fila 5.
[42]) Arhiva C.S.S., dos. F.A. nr. 20 954, vol. 21, fila 5.
[43]) Idem.

înainte de a lua drumul Londrei, pornea spre București. Aci, „materialul se desigila... se fotografia sau copia, se traducea apoi" [44]) și se înainta spre știință Marelui Stat Major. Numai după această operațiune pleca spre destinație, adică la Londra.

Acest sistem de interceptare a durat cam pînă prin anul 1930, cînd se pare că Intelligence-Servicice-ul a prins de veste. Pentru a nu strica relațiile bune pe care, în acele vremuri le avea cu Serviciul Secret, — deoarece între aceste două organe se realizase și o colaborare neoficială, Intelligence-Servicice-ul a luat măsura și l-a mutat pe „B din România, încredințîndu-i conducerea unui alt centru informativ, ce acționa undeva prin țările Baltice.

După cîțiva ani „B" a fost schimbat și de aci și chiar înlăturat din Intelligence-Service, pe motiv că ar lucra în același timp și pentru o altă putere europeană. Nu se știe dacă lucrurile au fost așa sau nu. Un singur lucru e cert, numitul „B" nici după plecarea sa din România nu a încetat legătura cu Serviciul Secret de informații român. Desigur acest amănunt, deloc neglijabil, nu este exclus să fi fost descoperit și de către Intelligence-Service. De altfel, imediat după plecarea sa din serviciul de spionaj englez, numitul „B" a și fost angajat în Serviciul Secret român și numit rezident acoperit al său la Paris. Aci a primit misiunea să organizeze o nouă rezidență informativă. „B" a devenit, deci, cadru al Serviciului Secret.

Atragerea reprezentantului serviciului de spionaj francez nu s-a dovedit însă tot atît de fructuoasă, ca în cazul celui englez. „Serviciul de informații francez (în România-n.n.) era subred [45]), deși și acestuia i se „acordase de asemenea un sector de trecere peste frontieră" [46]). Această „șubrezenie" se accentuase și mai mult după venirea căpitanului Cury. Colonelul Gheorghe Petrescu arăta că activitatea acestei rezidențe „degenerase în așa fel, încît în afară de faptul că nu producea nimic, expunea și agenții" [47]) Serviciului Secret. În această situație, Serviciul Secret a căutat să o înlăture. El a început să-i „producă prin organele sale de pe frontieră astfel de neajunsuri, încît acesta (adică reprezentantul spionajului francez-n.n.), a renunțat de a mai activa prin România" [48]).

Atît agentura engleză, cît și cea franceză își aveau îndreptate acțiunile îndeosebi împotriva tînărului stat sovietic. Ele erau interesate să culeagă informații și date asupra modului cum se consolidează primul stat al muncitorilor și țăranilor, asupra puterii sale de apărare. Sigur, astfel de date interesau și burghezia română și ea îi dăduse Serviciului Secret misiunea să pătrundă pe căi ocolite în tainele țării vecine. Nu este mai puțin adevărat că în acele vremuri, anumite forțe interne și internaționale căutau să mențină în rîndul populației românești o stare de tensiune permanentă, prin propovăduirea pregătirii unui așazis atac

[44]) Idem.
[45]) Ibidem, fila 6.
[46]) Idem.
[47]) Idem.
[48]) Idem.

iminent din partea Sovietelor. Se alimenta într-un fel sau altul învrăjbirea celor două popoare.
Astfel de zvonuri erau amplificate nu odată, chiar de către anumite elemente din Siguranța română. In aceste condiții, Serviciul Secret a trecut în anul 1927—1928 la folosirea în activitatea de culegere a informațiilor și a emigrației albgardiste ruse, care dispunea pe teritoriul U.R.S.S. și al altor țări europene, de o numeroasă rețea de agenți.

Mai întîi a reușit să-și atragă la colaborare „organizațiile" [49]) (naționaliste-n.n.) ucrainene, aflate în diferite capitale din Europa. Prin ele Serviciul Secret a intrat în posesia unui volum însemnat de informații de peste hotare. Pentru a atrage aceste organizații și mai mult în mrejele activității de spionaj, Mihail Moruzov a angajat în anii următori în Serviciul Secret chiar unul dintre cadrele de influență ale acestor organizații și anume, pe fostul lt. colonel în armata țaristă G. Porohovsky. Oficial, acesta a fost încadrat în funcția de translator, dar nu s-a limitat niciodată la o astfel de îndeletnicire. El „a primit nenumărate misiuni pentru străinătate din partea fostului șef al Serviciului Secret" [50]). Porohovsky „era un naționalist (ucrainian-n.n.) înverșunat", el „se pusese în slujba lui Moruzov în speranța că ideea naționalistă (ucrainiană-n.n.) va fi încurajată" [51]), prin Serviciul Secret de cercurile conducătoare ale burgheziei românești.

Șeful Serviciului Secret era însă mai puțin preocupat de aspirațiile acestora și mai mult de culegerea informațiilor. El îi trata, de altfel, ca pe niște simple unelte de la care cerea informații, date, știri... La început, pînă a apucat să stoarcă ceva de la ei, i-a considerat „colaboratori", iar apoi s-a erijat în șef și a comandat. Această atitudine a dat naștere, pe parcursul vremii, la o serie de neînțelegeri între șeful Serviciului Secret și unii conducători ai respectivei emigrații.

De altfel, Serviciul Secret nu s-a folosit în scopurile sale informative numai de organizațiile naționaliste ucrainiene, ci și de rivalele lor: organizațiile țariste ruse. Acestea din urmă aveau un caracter tot atît de reacționar ca și primele. Și unele și altele urau de moarte puterea muncitorilor și țăranilor instaurată în U.R.S.S. Deosebirea dintre ele consta numai în faptul că ultimele erau împotriva concepțiilor naționaliștilor ucrainieni de separare a Ucrainiei de Rusia.

Serviciul Secret și-a pus în slujba sa aproape toate organizațiile țariste existente (în acele vremuri-n.n.) fie în Jugoslavia, fie la Viena, fie în Franța. „Mulți din capii și factorii importanți ai acestei mișcări, — arăta colonelul Gheorghe Petrescu au — trecut și prin țara noastră, au luat contact cu Moruzov (Serviciul Secret-n.n.) și au fost în slujba lui. De la ei primea un bogat material informativ" [52]).

Activitatea informativă însă, a Serviciului Secret și a Secției II-a, în general, nu fusese îndreptată numai în această direcție, adică culegerea

[49]) Idem.
[50]) Idem.
[51]) Ibidem, fila 6.
[52]) Ibidem, fila 9.

de informații despre statul sovietic. Se acționa și pe teritoriul altor state. Se căuta să se descopere și acțiunile întreprinse de serviciile de spionaj ale acestora împotriva României. De altfel, Secția II-a a Marelui Stat Major, din care făcea parte și Serviciul Secret, stabilise prin informatorii săi externi încă din anul 1926, că serviciile de spionaj german, bulgar și maghiar, ținuseră o „conferință secretă la Viena", la care hotărîseră intensificarea activității informative asupra țărilor Micii Ințelegeri, din care făcea parte și România.

In același an (1926) prin colaborarea cu organele Siguranței se stabilise că spionajul german împreună cu cel austriac trecuse la „restabilirea vechilor posturi de observațiune (de spionaj-n.n.) mai în toate statele „Europei" ...Cercetările făcute au dat de firul unei vaste organizațiuni de spionaj austro-german care lucrează în prezent (adică atunci-n.n.) la restabilirea legăturilor antebelice în diferite state, în special în Balcani" [53]).

Se stabilise că militarii austriaci organizaseră un serviciu de spionaj „ofensiv și defensiv" sub denumirea de „Secțiunea de pază a frontierelor și a afacerilor de stat internaționale" [54]). In fruntea acestuia se găsea generalul de brigadă Wittas Hans. Acest serviciu de spionaj se afla în directă legătură cu reprezentantul serviciului de spionaj german, colonelul von Nicolai".

Serviciul de spionaj amintit se împărțea pe două mari grupe: grupa ofensivă „A" și grupa defensivă „B". Șeful grupei ofensive, care avea misiunea să desfășoare activitate de spionaj peste graniță, era lt. colonelul Winckler. La rîndul ei, grupa ofensivă se diviza în șase subsecțiuni, care dirijau activitatea de culegere a informațiilor asupra diferitelor zone. România intra în zona de acțiune a subsecțiunii „B" condusă de către maiorul Taude [55]).

Activitatea informativă a celor două servicii de spionaj german și austriac în sud-estul Europei era dirijată de o comisiune germano- austriacă care se întrunea de două ori pe lună, cînd la Viena cînd la Berlin [56])

In afară de aceasta, colonelul von Nicolai, mai delegase pe lîngă spionajul austriac doi reprezentanți de-ai săi: pe lt. colonelul Kunz și maiorul Fleck. Inspiratorul acestui angrenaj informativ, cel care-l conducea, de altfel aproape pe față, era colonelul von Nicolai. Lui i se datora „noua orientare în materie de spionaj" [57]).

In ce privește România, organizațiile de spionaj amintite trecuseră, imediat după înființare, la infiltrarea de agenți.

Aparatul contrainformativ românesc, atît cel militar, cît și cel civil (Siguranța) descoperise că o serie de foști ofițeri superiori din armatele celor două state pătrunseseră în țara noastră sub acoperirea de „directori de întreprinderi comerciale, procuriști, voiajori comerciali, reprezen-

[53]) Arhiva C.S.S., dos. special nr. 2946, vol. 1, f.f. 335—336.
[54]) Idem.
[55]) Idem.
[56]) Idem.
[57]) Idem.

tanţi de comerţ etc.", cu sarcina principală de a culege informaţii. De regulă, în scopul amintit, fuseseră trimişi „ofiţeri care să cunoască limba şi obiceiurile ţării, în special cei care au locuit altădată în aceste ţinuturi"[58]).

„Reprezentanţii comerciali şi voiajorii, foşti ofiţeri de stat major, cum ajungeau în ţară se şi prezentau imediat legaţiunilor sau consulatelor (germane şi austriece-n.n.). Aci au instrucţiuni precise, unde urmează a se adresa şi ce anume au de îndeplinit"[59]). Aceşti spioni primeau un concurs necondiţionat din partea firmelor comerciale (cu capital german-n.n.) care dispuneau printre funcţionari, de foşti ofiţeri (germani sau austrieci-n.n.) pe care cu încetul îi transformau în posturi fixe sau cutii de scrisori volante"[60]).

Organele informative şi contrainformative militare şi civile au stabilit astfel că firma „OSTEUROPAISCHE HANDELSGESELISCHAFT" cu sediul la Berlin, care îşi crease filiale şi în ţara noastră în oraşele Cernăuţi, Bucureşti şi Chişinău, pe lîngă comerţul cu „pluguri şi coase", obiecte trebuincioase, desigur, ţăranilor români, se ocupa şi cu o altă activitate mai puţin comercială. „Negustorii" amintiţi manifestau mari slăbiciuni pentru date secrete, privind potenţialul nostru economic şi militar

In anul următor (11 aprilie 1927) Secţia X Contrainformaţii, compartiment al Diviziunei a II-a (aşa se mai numea Secţia II-a în aceşti ani), semnala organelor de siguranţă că spionajul german îşi trimisese noi agenţi pe teritoriul românesc. Aceştia erau „toţi ofiţeri germani care au participat în timpul războiului la ocupaţiunea României"[61]).

Se mai făcea cunoscut că spionii în cauză vor sosi sub acoperirea de „reprezentanţi ai firmei „Kontofot" cu sediul la Potzdamerplatz-Berlin"[62]). Deci, tot oameni de „afaceri". Aparent, cu gînduri „paşnice". Cunoscîndu-se însă şi cealaltă îndeletnicire a lor, s-au luat din timp măsuri de „primire". Aşa că reprezentanţii firmei „Kontofot" care nu erau alţii decît căpitanul Arthur Scheiblle, căpitanul Iohan von Lacken, căpitanul Andreas Flenk şi căpitanul Anton Berg"[63]), vechi ofiţeri ai Abwehr.-ului, erau, fără ca ei să ştie, aşteptaţi. Agentul care lucra pentru serviciile noastre informative, era atît de bine inflitrat, încît a comunicat în ţară şi numărul fiecărui paşaport cu care erau înzestraţi spionii amintiţi

Concomitent cu urmărirea spionajului german, nu s-au scăpat din vedere nici acţiunile întreprinse de serviciile de spionaj maghiaro-hortyste şi bulgare. Acestea, în afara conlucrării lor cu spionajul german, s-a descoperit că îşi creaseră în aceeaşi perioadă 1927—1928 servicii speciale de informaţii, pentru culegerea de informaţii asupra României.

Se stabilise că spionajul maghiar îşi crease două secţii speciale în acest sens, una la Debretzin şi alta de Szegedin, iar cel bulgar îşi orga-

58) Ibidem, fila 337.
59) Idem.
60) Idem.
61) Arhiva C.S.S., dos. special nr. 2946, vol. 10, fila 10.
62) Idem
63) Idem.

nizase şi el un serviciu special cu sediul la Rusciuk. Acesta din urmă îşi mai crease subunităţi, pentru aceleaşi scopuri, şi în localităţile Razgrad, Şumla şi Varna. La descoperirea acestora, Marele Stat Major folosise atît aparatul său informativ (Secţia II-a, prin ataşaţii militari şi agenţii Serviciului Secret), cît şi celelalte organe cu profil asemănător (Siguranţa şi Jandarmeria). In acest sens este interesant de relatat infiltrarea unui agent de către Serviciul Secret în spionajul horthyst. Astfel în anul 1928 Serviciul Secret trimite informatorul său, „686", în Ungaria, care odată ajuns aci „trebuia să recurgă la orice mijloc ca să intre în serviciul de spionaj militar al acestui stat".

„Prin acest sistem — preciza Serviciul Secret — se urmărea dejucarea activităţii acestui serviciu de spionaj la noi"[64]).

Informatorul „686", ajungînd la Budapesta, „după o perioadă de un an... prin intermediul unei rude a sa, maiorul în armata maghiară „V", a reuşit să capete încrederea serviciului de informaţii ungar care, convingîndu-se de „buna credinţă" a acestuia, i-a încredinţat misiunea să plece în România". Cu această ocazie, spionajul maghiar l-a însărcinat să treacă la recrutarea locotenentului „H", ofiţer în armata română, care lucra în Divizia IX-a infanterie. Avînd în vedere că locot. „H" era de naţionalitate germană, „686" primise misiunea ca recrutarea să o facă nu în numele spionajului maghiar, ci al celui austriac. Deci, prin substituire de firmă. Se presupunea că în acest fel, speculîndu-se sentimentele naţionale, locot. „H" va accepta mai repede „colaborarea".

După primirea misiunii, „686" înarmat de către spionajul maghiar cu un paşaport fals, a venit în ţară. La Bucureşti el a raportat Serviciului Secret misiunea primită, cerînd dispoziţiuni. Marele Stat Major, la propunerea Serviciului Secret, a aprobat ca agentul „686" să încerce recrutarea locot. „H". Punîndu-i problema, aşa cum fusese instruit de către spionajul maghiar, că „spionajul austriac' îi cere sprijinul, „H" a acceptat. „686" a comunicat de îndată rezultatul acţiunii întreprinse la Budapesta. De aci a primit noi instrucţiuni asupra informaţiilor pe care trebuia să le culeagă „H". Totodată i s-a trimis „cerneală simpatică" cu care trebuia să scrie noul informator rapoartele şi i s-a comunicat o serie de adrese la care să fie înaintat materialul informativ obţinut. Pentru diverse cheltuieli i s-a trimis şi un cec în valoare de 15 000 lei.

In ce priveşte pe locot. „H", Serviciul Secret a luat măsuri ca acestuia să-i parvină „o serie de ordine ticluite de secţiunile Marelui Stat Major"[65]), prin care se urmărea: „derutarea" şi aflarea a ce anume ştie serviciul de informaţii al armatei ungare despre armata noastră"[66]).

Prin informatorul „686" s-a creat totodată posibilitatea interceptării corespondenţei dintre „H" şi Centrala din Budapesta. Cu această ocazie s-a aflat că Serviciul de spionaj maghiar mai cunoaşte şi „un alt sistem de numerotare" a unităţilor militare, adică cel real, lucru ce a impus luarea unor măsuri corespunzătoare.

64) Arhiva C.S.S., dos. F.O. nr. 88 301, vol. f.f. 14–16.
65) Idem.
66) Idem.

tanţi de comerţ etc.", cu sarcina principală de a culege informaţii. De regulă, în scopul amintit, fuseseră trimişi ‚ofiţeri care să cunoască limba şi obiceiurile ţării, în special cei care au locuit altădată în aceste ţinuturi" [58]).

„Reprezentanţii comerciali şi voiajorii, foşti ofiţeri de stat major, cum ajungeau în ţară se şi prezentau imediat legaţiunilor sau consulatelor (germane şi austriece-n.n.). Aci au instrucţiuni precise, unde urmează a se adresa şi ce anume au de îndeplinit" [59]). Aceşti spioni primeau un concurs necondiţionat din partea firmelor comerciale (cu capital german-n.n.) care dispuneau printre funcţionari, de foşti ofiţeri (germani sau austrieci-n.n.) pe care cu încetul îi transformau în posturi fixe sau cutii de scrisori volante" [60]).

Organele informative şi contrainformative militare şi civile au stabilit astfel că firma „OSTEUROPÄISCHE HANDELSGESELISCHAFT" cu sediul la Berlin, care îşi crease filiale şi în ţara noastră în oraşele Cernăuţi, Bucureşti şi Chişinău, pe lîngă comerţul cu „pluguri şi coase", obiecte trebuincioase, desigur, ţăranilor români, se ocupa şi cu o altă activitate mai puţin comercială. „Negustorii" amintiţi manifestau mari slăbiciuni pentru date secrete, privind potenţialul nostru economic şi militar.

În anul următor (11 aprilie 1927) Secţia X Contrainformaţii, compartiment al Diviziunei a II-a (aşa se mai numea Secţia II-a în aceşti ani), semnala organelor de siguranţă că spionajul german îşi trimisese noi agenţi pe teritoriul românesc. Aceştia erau „toţi ofiţeri germani care au participat în timpul războiului la ocupaţiunea României" [61]).

Se mai făcea cunoscut că spionii în cauză vor sosi sub acoperirea de „reprezentanţi ai firmei „Kontofot" cu sediul la Potzdamerplatz-Berlin" [62]). Deci, tot oameni de „afaceri". Aparent, cu gînduri „paşnice". Cunoscîndu-se însă şi cealaltă îndeletnicire a lor, s-au luat din timp măsuri de „primire". Aşa că reprezentanţii firmei „Kontofot" care nu erau alţii decît căpitanul Arthur Scheiblle, căpitanul Iohan von Lacken, căpitanul Andreas Flenk şi căpitanul Anton Berg" [63]), vechi ofiţeri ai Abwehr.-ului, erau, fără ca ei să ştie, aşteptaţi. Agentul care lucra pentru serviciile noastre informative, era atît de bine infiltrat, încît a comunicat în ţară şi numărul fiecărui paşaport cu care erau înzestraţi spionii amintiţi.

Concomitent cu urmărirea spionajului german, nu s-au scăpat din vedere nici acţiunile întreprinse de serviciile de spionaj maghiaro-hortyste şi bulgare. Acestea, în afara conlucrării lor cu spionajul german, s-a descoperit că îşi creaseră în aceeaşi perioadă 1927—1928 servicii speciale de informaţii, pentru culegerea de informaţii asupra României.

Se stabilise că spionajul maghiar îşi crease două secţii speciale în acest sens, una la Debretzin şi alta de Szegedin, iar cel bulgar îşi orga-

58) Ibidem, fila 337.
59) Idem.
60) Idem.
61) Arhiva C.S.S., dos. special nr. 2946, vol. 10, fila 10.
62) Idem
63) Idem.

nizase şi el un serviciu special cu sediul la Rusciuk. Acesta din urmă îşi mai crease subunităţi, pentru aceleaşi scopuri, şi în localităţile Razgrad, Şumla şi Varna. La descoperirea acestora, Marele Stat Major folosise atît aparatul său informativ (Secţia II-a, prin ataşaţii militari şi agenţii Serviciului Secret), cît şi celelalte organe cu profil asemănător (Siguranţa şi Jandarmeria). În acest sens este interesant de relatat infiltrarea unui agent de către Serviciul Secret în spionajul horthyst. Astfel în anul 1928 Serviciul Secret trimite informatorul său, „686", în Ungaria, care odată ajuns aci „trebuia să recurgă la orice mijloc ca să intre în serviciul de spionaj militar al acestui stat".

„Prin acest sistem — preciza Serviciul Secret — se urmărea dejucarea activităţii acestui serviciu de spionaj la noi" [64]).

Informatorul „686", ajungînd la Budapesta, „după o perioadă de un an... prin intermediul unei rude a sa, maiorul în armata maghiară „V", a reuşit să capete încrederea serviciului de informaţii ungar care, convingîndu-se de „buna credinţă" a acestuia, i-a încredinţat misiunea să plece în România". Cu această ocazie, spionajul maghiar l-a însărcinat să treacă la recrutarea locotenentului „H", ofiţer în armata română, care lucra în Divizia IX-a infanterie. Avînd în vedere că locot. „H" era de naţionalitate germană, „686" primise misiunea ca recrutarea să o facă nu în numele spionajului maghiar, ci al celui austriac. Deci, prin substituire de firmă. Se presupunea că în acest fel, speculîndu-se sentimentele naţionale, locot. „H" va accepta mai repede „colaborarea".

După primirea misiunii, „686" înarmat de către spionajul maghiar cu un paşaport fals, a venit în ţară. La Bucureşti el a raportat Serviciului Secret misiunea primită, cerînd dispoziţiuni. Marele Stat Major, la propunerea Serviciului Secret, a aprobat ca agentul „686" să încerce recrutarea locot. „H". Punîndu-i problema, aşa cum fusese instruit de către spionajul maghiar, că „spionajul austriac' îi cere sprijinul, „H" a acceptat. „686" a comunicat de îndată rezultatul acţiunii întreprinse la Budapesta. De aci a primit noi instrucţiuni asupra informaţiilor pe care trebuia să le culeagă „H". Totodată i s-a trimis „cerneală simpatică" cu care trebuia să scrie noul informator rapoartele şi i s-a comunicat o serie de adrese la care să fie înaintat materialul informativ obţinut. Pentru diverse cheltuieli i s-a trimis şi un cec în valoare de 15 000 lei.

În ce priveşte pe locot. „H", Serviciul Secret a luat măsuri ca acestuia să-i parvină „o serie de ordine ticluite de secţiunile Marelui Stat Major" [65]), prin care se urmărea: „derutarea" şi aflarea a ce anume ştie serviciul de informaţii al armatei ungare despre armata noastră" [66]).

Prin informatorul „686" s-a creat totodată posibilitatea interceptării corespondenţei dintre „H" şi Centrala din Budapesta. Cu această ocazie s-a aflat că Serviciul de spionaj maghiar mai cunoaşte şi „un alt sistem de numerotare" a unităţilor militare, adică cel real, lucru ce a impus luarea unor măsuri corespunzătoare.

64) Arhiva C.S.S., dos. F.O. nr. 88 301, vol. f.f. 14—16.
65) Idem.
66) Idem.

Totodată s-a descoperit că spionajul maghiar mai dispunea încă de
un agent ce deținea calitatea de ofițer de stat major într-o unitate româ-
nească.

„686" ciștigînd încrederea deplină a „șefilor" din Budapesta, a
fost chemat din țară (adică în Ungaria) și i s-a încredințat o nouă mi-
siune. El trebuia să-l determine pe „H" să facă „sondaje" pe lingă „cum-
natul său — colonelul „S", atașat pe lîngă curtea regală română — în ve-
derea recrutării și a acestuia. Nu după mult timp însă, spionajul hortyst
s-a răsgîndit. Centrul din Budapesta a cerut ca „deocamdată" această
acțiune să „fie amînată".

„686" a mai comunicat Serviciului Secret, că „Societatea de na-
vigație pe Dunăre M.F.T.R. este o oficină de spionaj, un canal de infil-
trare ilegală a spionilor pe teritoriul nostru. In schimbul unei subvenții
primite „din partea statului ungar", ea era „obligată să facă orice serviciu
în interesul superior al statului ca: transporturi de materiale, spioni
etc." [67]). Acest mijloc de pătrundere ilegală în țară l-a folosit și „686".
El a fost îmbarcat de spionajul hortyst pe vasul „TATRA" în calitate de
„marinar" și trimis la Orșova. Inainte de a ajunge în acest port, a fost
transbordat pe un șlep ancorat în acest scop pe Dunăre, după care în
momentul ajungerii în localitate, s-a făcut nevăzut. Vasul maghiar
„TATRA" și-a urmat mai departe mersul, n-a oprit în portul amintit și
astfel n-a trezit nici o suspiciune autorităților românești. De remarcat că
atît înainte de îmbarcare, cît și după aceea „spionajul maghiar i-a atras
atențiunea în mod sever (lui „686"-n.n.) că divulgarea acestui secret ar
provoca pe lingă un mare neajuns, bunului mers al serviciului lor de spio-
naj" și o compromitere „în mod grav" a statului hortyst-maghiar.

Tot prin „686" s-a mai stabilit că spionajul hortyst, în trimiterea scri-
sorilor către agenții săi din România, folosea în mod curent curieri diplo-
matici, care făceau naveta Budapesta — București. Odată ajuns în țară,
curierul punea scrisorile respective la orice cutie poștală. Acest procedeu
a fost aflat datorită unei lipse de prevedere din partea conducerii acestuia
„686" insistînd de cîteva ori să i se trimită mai urgent instrucțiuni la ra-
poartele sale, șefii din Budapesta i-au comunicat că nu i se poate răspunde
decît din 15 în 15 zile. Ori din 15 în 15 zile venea și curierul în țară. Ra-
portînd acest amănunt Serviciului Secret, s-a stabilit că „686" primea in-
strucțiunile numai după sosirea curierului. Măsurile de urmărire luate asu-
pra curierului au confirmat cu precizie că, intr-adevăr, așa stăteau lucrurile.

Informatorul „686" a mai transmis, desigur, și alte informații de o
reală valoare pentru Marele Stat Major român. Se pare însă că după
un anumit timp, „686"ori a fost descoperit că lucrează și pentru români și a
fost exterminat de spionajul maghiar, ori datorită faptului că știa prea multe,
s-a ajuns la același rezultat. Oricum, la un moment dat i s-a pierdut urma.

Serviciul Secret în această situație, a trecut imediat la recrutarea
locot. „H", care aflînd adevăratul rol pe care îl jucase, a acceptat să-și
pună serviciile în slujba Serviciului Secret. In urma instructajului primit
din partea acestuia, locotenentul „H" comunică Budapestei că refuză să se

[67]) Idem.

întîlnească, cu alt agent în afara lui „686". Se urmărea să se afle ceva
de soarta lui „686" Centrala din Budapesta i-a comunicat că „686" a
plecat în America pentru totdeauna" [68]). De aci Serviciul Secret trăgea
concluzia că „686" a fost lichidat. Cum s-a ajuns însă la descoperirea sa,
rămîne o enigmă. Prin dispariția lui „686" Serviciul Secret pierduse un
agent de mare valoare. Rolul său însă trebuia continuat de locot. „H".

Desigur, concomitent cu Serviciul Secret, au intreprins o serie de
acțiuni de combatere a spionajului străin și alte organe cu profil asemă-
nător.

Ca urmare a situației amintite, care căpătase o recrudescență atît pe
plan intern cît și pe plan extern, conducătorii militari români au hotărît
să dea o dezvoltare și mai mare aparatului informativ ce acționa peste
granița, respectiv Serviciului Secret.

Cercurile guvernante burgheze erau și ele interesate în dezvoltarea
activității informative. In acele vremuri, pe plan intern frămîntările so-
ciale începuseră să ia amploare: în special acțiunile întreprinse de către
clasa muncitoare condusă de Partidul Comunist din România. Anul 1928,
era doar anul care marca începutul declanșării vestitei crizei economice.

Așa s-a ajuns ca șefii ierarhici ai Serviciului Secret să ceară lui
Mihail Moruzov, în anul 1928, un proiect de reorganizare a activității infor-
mative și contrainformative. Și astfel, așa după cum arăta și colonelul
Gheorghe Petrescu, fost șef al Biroului culegerea informațiilor din Sec-
ția II-a, „Moruzov a început să se gîndească la un vast plan de reor-
ganizare a unui Serviciu Secret, după modelul Intelligence-Service-ului,
evident cu toate proporțiile păstrate. El — arăta în continuare colonelul
Petrescu — face un proiect de reorganizare a tuturor serviciilor de in-
formații (existente în acele zile în țară-n.n.) concentrîndu-le sub o singură
direcțiune generală la Președinția Consiliului de Miniștri. Evident — pre-
cizează în cele din urmă colonelul Petrescu — proiectul era prea vast și
nu se putea realiza cu mijloacele de atunci" [69]) (subl.n.n.).

Desigur, nu acesta a fost motivul principal, ci opoziția înverșunată
opusă proiectului de către conducătorii Siguranței Generale, cărora nu
le convenea deloc o asemenea alternativă. Ei se temeau că vor pierde su-
premația în noul organ, că vor ajunge în subordinele militarilor. Dacă
proiectul amintit, în mare nu a fost aprobat, a fost acceptată cealaltă
parte referitoare la reorganizarea Serviciului Secret. Impotriva acesteia
nu s-au mai ridicat obiecțiuni. Și astfel spre sfîrșitul anului 1928, Ser-
viciul Secret a fost reorganizat. Noua sa structură organizatorică era
chemată să răspundă cerințelor informative și contrainformative impuse
de mersul evenimentelor amintite. S-au înființat noi compartimente de
muncă, iar o parte din cele vechi au fost dezvoltate.

Față de trecut, Serviciul Secret a făcut pași importanți înainte. El
și-a întărit aparatul central și totodată și-a creat un aparat teritorial
propriu. Funcțional a rămas tot în subordinea Secției II-a din Marele
Stat Major. Această subordonare însă nu-l împiedica să acționeze așa

[68]) Idem.
[69]) Arhiva C.S.S., dos. F.A. nr. 20 954, vol. 21, fila 10.

după cum îi cereau condițiile concrete. Secția II-a nu se amesteca în
activitatea specifică de pătrundere sau de culegere a informațiilor. Nu
se amesteca nici în problemele de personal și cu atît mai puțin în pro-
blemele de agentură. Subordonarea consta numai în satisfacerea „cerin-
țelor informative". **De fapt Serviciul Secret era și a rămas în continuare
pînă în anul 1934, un angrenaj informativ al Marelui Stat Major.**

Prin noua structură organizatorică, au început să se profileze și
mai bine direcțiile spre care tindea noul organ. Cu această ocazie a
luat ființă un nou compartiment denumit **Secretariatul General**, care
avea menirea să dirijeze „toată corespondența de natură administrativă
sau organizatorică" [70]) a Serviciului pe compartimente de muncă: să
țină legătura cu alte instituții de stat și să se îngrijească de unele pro-
bleme date în grija sa de către conducerea Serviciului. Mai trebuia să
se preocupe de procurarea fondurilor necesare remunerării agenților in-
formatori și de modul cum se efectua plata acestora; organiza „Ser-
viciul de curieri externi", îngrijindu-se de fiecare dată cînd aceștia se
deplasau peste graniță în vederea luării legăturii cu agenții informatori,
să le asigure o acoperire corespunzătoare; centraliza sau întocmea studii
orientative pe baza materialelor informative primite de la agentură, pe
care le prezenta cu regularitate conducerii Serviciului Secret. In acei
ani, șeful acestui sector era socotit a doua persoană după șeful Ser-
viciului. In multe cazuri secretarul general era însărcinat să țină legătura
cu unii dintre informatorii de valoare. Așa a procedat Gheorghe Ma-
rincu, unul dintre șefii mai de seamă ai acestui compartiment, care,
în repetate rînduri, s-a deplasat la unele persoane politice care lucrau
cu Serviciul Secret „chiar la ele acasă" [71]). Secretariatul General juca
deci un rol important în mecanismul funcțional al Serviciului Secret.

Secția Informații, primește și ea sarcini sporite. I se măresc efec-
tivele. In cadrul ei au fost aduși o serie de ofițeri de stat major. Unii
pentru conducerea compartimentelor din Centrala Secției, alții pentru a
fi trimiși peste hotare sub diferite acoperiri (reprezentanți comerciali,
navali, membri ai oficiilor diplomatice etc.), în vederea creării de noi
rezidențe informative. In țară se trece la recrutarea a o serie de infor-
matori „cercetași" (ștafetă), care sînt trimiși cu sarcini informative peste
graniță. Incep să se folosească, pe scară tot mai largă informatori „mo-
bili" (voiajori comerciali, reprezentanți ai diferitelor firme, negustori,
vizitatori etc.,), precum și alte categorii de persoane prin intermediul
cărora se puteau obține informații din afară, așa cum procedau și alte
servicii de informații străine. In special se punea accentul pe pătrunderea
în rîndurile spionajului advers.

Din punct de vedere structural, Secția informații se compunea din
compartimentul „Studii" și „Agentură". Ultimul compartiment (agentura)
e împărțit ca și în trecut pe „Fronturi" (Frontul de sud, de vest și de est).

Secția Contrainformații, se bucură și ea de aceeași atenție. Ii sînt
lărgite aproape toate compartimentele. I s-a mărit efectivul, în special

---

[70]) Arhiva C.S.S., dos. F.A. nr. 17 474, vol. 1, fila 12 (verso).

[71]) I b i d e m, fila 42.

în sectoarele care se ocupau cu contraspionajul și urmărirea partidelor
și grupărilor politice. Atenție deosebită s-a acordat completării aparatului
cu cadre capabile, cu înclinații spre munca contrainformativă.

In această perioadă, cercurile guvernante burgheze au îndrumat
activitatea acestui compartiment, în special spre urmărirea activității co-
muniste și muncitorești. Desigur, nu s-au neglijat nici alte activități in-
terne desfășurate de către partidele și grupările politice existente în acei
ani în țara noastră. Și acestea au fost urmărite, însă într-o măsură mai
mică. In acest din urmă caz urmărirea se făcea mai mult cu scop infor-
mativ, de a ști pe ce poziție se situează, ce acțiuni întreprind, pe cînd
în primul caz urmărirea se făcea cu scop represiv. Ar fi greșit însă dacă
s-ar limita aprecierea activității acestui aparat numai la aspectul amintit.
Aparatul contrainformativ al Serviciului Secret, respectiv Secția contra-
informații, a desfășurat și o activitate utilă, de apărare a statului român
împotriva acțiunilor întreprinse de către spionajul străin și de diferite
organizații iredentiste cu sediul în țară sau peste hotare. In această di-
recție Secția contrainformații, care era formată dintr-un compartiment de
„studii", „două grupe de filaj" [72]) și cîteva „echipe volante", a desfășurat
o activitate destul de prodigioasă.

Dintre cele două grupe, una se ocupa cu activitatea de filaj pro-
priuzisă, iar cealaltă cu culegerea de informații ordonate de Marele Stat
Major în legătură cu activitatea unor militari sau foști militari activi" [73]).
Totodată s-a simțit nevoia creării unui compartiment special pentru pro-
bleme de contrasabotaj. Astfel a luat ființă **Grupa tehnico-industrială,
economico-financiară.** Ea a fost creată ca o necesitate de a se contracara
acțiunile serviciilor de spionaj străine în domeniul economic.

Se punea problema apărării secretului de fabricație, preîntîmpinarea
unor acte de sabotaj sau de diversiune. Experiența anilor trecuți, cînd
agenții unui serviciu de spionaj străin au organizat și chiar au reușit să
arunce în aer, în anul 1924, „Pulberăria Armatei", care s-a soldat cu
pierderi materiale însemnate, nu mai trebuia repetată. Grupa tehnico-
industrială, economico-financiară, care de fapt aparținea tot de Secția
contrainformații, bucurîndu-se însă de oarecare independență de acțiune,
urma să-și creeze agentură în întreprinderile din industria petroliferă,
minieră, marile întreprinderi industriale și bancare. Pe lîngă un caracter
util, de apărare a acestor sectoare împotriva spionajului străin, această
grupă mai avea și un caracter reacționar, de clasă: ea trebuia să supra-
vegheze și acțiunile întreprinse de organizațiile muncitorești ce lucrau în
întreprinderile în cauză. Cu timpul această grupă a cunoscut o dezvoltare
din ce în ce mai accentuată. S-a mai înființat o:

Grupă administrativă, care urma să se ocupe de probleme adminis-
trativ-gospodărești și de selectarea și angajarea personalului de care Ser-
viciul Secret avea nevoie. Tot ea urma să se îngrijească de organizarea
și funcționarea parcului auto, necesar bunei funcționări a Serviciului.

Pentru anchetarea cazurilor mai principale de care se ocupa Ser-

---

[72]) Arhiva C.S.S., dos. F.A. nr. 17842, vol. 1, fila 28 (verso).

[73]) I d e m.

viciul Secret s-a creat o **Grupă juridică**. Spre deosebire de Siguranţă şi Jandarmerie, ai căror salariaţi erau în mare majoritate ofiţeri de poliţie judiciară, cu dreptul de a face anchetă, personalul Serviciului Secret nu era învestit cu o astfel de calitate. El era socotit „specialist" numai în munca de informaţii. Cum, în ultimul timp erau tot mai dese cazurile de reţinere a unor persoane pentru infracţiuni ce intrau în sfera de activitate a Serviciului Secret, lipsa unui compartiment de cercetare penală nu mai putea fi tolerată. După înfiinţare, în el au fost aduşi mai întîi un număr restrîns de ofiţeri magistraţi, proveniţi din justiţia militară. Pe măsură ce timpul a trecut, numărul lor a crescut.

Dar, aşa după cum mai aminteam, Serviciul Secret a avut în vedere şi crearea unui aparat informativ teritorial propriu. Măsura a fost determinată de unele neînţelegeri survenite între Serviciul Secret şi unii şefi de „Centre Informative" militari, care revendicaseră ca aceste subunităţi informative teritoriale să aparţină numai de conducerea Secţiei a II-a a Marelui Stat Major, nu şi de a Serviciului Secret.

Primul incident între Serviciul Secret şi unii conducători ai acestor centre, s-a ivit cu şeful „Centrului Informativ" Cernăuţi, respectiv lt. colonelul Aronovici. Acesta, în urma căderii unor informatori, l-a acuzat pe unul dintre agenţii recrutori ai Serviciului Secret că ar face un joc „dublu" *). Aronovici a ajuns să pună la îndoială chiar şi buna credinţă a şefului Serviciului Secret, ceea ce a mărit şi mai mult tensiunea. Divergenţele au fost clarificate de către conducerea Secţiei II-a, care le-a găsit neîntemeiate şi, pentru a le pune capăt, a ordonat „Lt. colonelului Aronovici să-şi recruteze singur agenţii de care avea nevoie, iar lui Moruzov să nu mai calce prin zona centrului Cernăuţi pînă ce"[74]) nu va primi dispoziţiuni. După aceea s-a dat ordin ca şeful Serviciului Secret, cînd se va deplasa în control la Centrele informative, să meargă întotdeauna însoţit de un ofiţer de stat major, mai mare în grad sau cel puţin egal în grad cu şeful Centrului respectiv. Măsura luată a avut darul să „îndulcească" oarecum relaţiile dintre Serviciul Secret şi unii ofiţeri superiori ce conduceau Centrele respective.* Aceştia din urmă considerau ca o lezare a demnităţii lor sistemul de a fi controlaţi de „o persoană civilă". Profitînd de aceste asperităţi Şeful Serviciului Secret a propus, iar conducătorii militari au aprobat înfiinţarea **„Rezidenţelor teritoriale"**, ca subunităţi proprii ale acestui aparat. Centrele informative au rămas de-acum ca subunităţi informative numai ale compartimentului militar al Secţiei II-a.

Infiinţarea „rezidenţelor informative" şi activarea lor concomitent cu „Centrele informative", nu însemna că de-acum funcţionau două organe care se contrapuneau unul celuilalt, deşi în practică exista un oarecare paralelism, dar un paralelism necesar în munca informativă. Incă de la înfiinţare s-a precizat că rezidenţele informative ale Serviciului

*) Informatorii „Centralelor" erau recrutaţi de către „agenţii recrutori" ai Serviciului Secret şi predaţi apoi în legătură ofiţerilor ce funcţioneau în cadrul acestora.

[74]) Arhiva C.S.S., dosar F.A. 20 954, vol. 21, fila 158.

Secret se vor ocupa pe plan extern de dirijarea activităţii informative peste hotare „în adîncime" (în zona pe care o aveau în atenţie), iar pe plan intern vor urmări, pe lîngă problemele de ordin militar (descoperirea agenţilor spionajului străin), şi pe cele de ordin economic (contrasabotaj) şi social (urmărirea organizaţiilor şi grupărilor politice). „Centrele informative" urmau să-şi limiteze activitatea informativă numai la regiunea de frontieră, atît pe teritoriul propriu, cît şi dincolo în ţara vecină. Sarcini informative sau contrainformative, pe plan intern, în afară de cele cu caracter militar (contraspionaj) nu aveau. Că au mai existat însă şi unele excepţii de la regulă, aceasta era cu totul altceva.

Rezidenţele informative, ca subunităţi teritoriale ale Serviciului Secret, aşa după cum se deduce şi din cele relatate mai sus, „aveau un caracter mixt, informativ-contrainformativ"[75]). Ele au acţionat însă după înfiinţare în „strînsă colaborare cu Centrele informative ale Marelui Stat Major (Secţia II-a-n.n.) din provinciile respective"[76]). De altfel şi unele şi altele erau subunităţi informative ale armatei, numai subordonarea directă difera. La început, au luat fiinţă „rezidenţe" numai în cîteva centre provinciale (Constanţa, Chişinău etc.), cu timpul însă „la cererea Marelui Stat Major rezidenţele s-au tot înmulţit, ajungînd în cele din urmă să cuprindă „toate provinciile ţării"[77]).

Pentru conducerea şi dirijarea acestora, în aparatul central al Serviciului Secret a fost înfiinţată **„Centrala rezidenţelor teritoriale"**.

In urma acestor măsuri, Serviciul Secret a făcut încă un pas spre dezvoltarea la care avea să ajungă în anii de mai tîrziu.

[75]) Arhiva C.S.S. dosar F.A. nr 17 474, vol. 1, fila 13.

[76]) Idem.

[77]) Idem.

UTILIZAREA DE CĂTRE CADRELE ŞI AGENŢII SERVICIILOR DE SPIONAJ STRĂINE A IMUNITĂŢILOR ŞI PRIVILEGIILOR DIPLOMATICE, PENTRU CULEGEREA DE INFORMAŢII SECRETE DESPRE R. S. ROMÂNIA

Lt. col. ION C. GRECESCU
doctorand în drept

Extinderea relaţiilor diplomatice, *) consulare, comerciale, tehnico-ştiinţifice, culturale ale R. S. România cu alte state, a avut drept urmare creşterea numărului misiunilor diplomatice, consulare şi comerciale, sporirea personalului diplomatic şi tehnico-administrativ străin, acreditat în ţara noastră.

Prezenţa şi activitatea permanentă în ţara noastră a unui mare număr de cetăţeni străini sub acoperirea imunităţilor şi privilegiilor diplomatice **) şi consulare şi a familiilor lor, a raporturilor lor cu cetăţenii români, cu naţionalii lor şi cu cetăţenii statelor terţe ridică numeroase probleme care au fost reglementate prin convenţii internaţionale la care R. S. România este parte.

---

*) România are relaţii diplomatice cu 110 state, schimburi economice şi comerciale cu peste 100 de ţări (dintre care cu 58 pe baza unor acorduri intergu-vernamentale), relaţii culturale, bilaterale cu 100 state. (V.M. Maliţa, Diplomaţia Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1970, p. 24–25).

**) La 15 ianuarie 1971 în R.S. România erau acreditate 344 persoane cu statut diplomatic, dintre care 201 din statele capitaliste. Împreună cu familiile lor acest număr se ridică la 845. La misiunile diplomatice, consulare şi comerciale lucrează un mare număr de persoane cu statut de personal administrativ şi tehnic, care împreună cu familiile lor reprezintă 620 persoane.

Dintre diplomaţii statelor capitaliste acreditaţi în R.S. România circa 40 persoane inclusiv cei 20 ataşaţi militari sînt cadre ale diferitelor organe de spionaj, contraspionaj şi poliţieneşti şi se preocupă cu culegerea unor informaţii cu caracter secret prin mijloace ilicite. Statul „Sanda" are de pildă la Bucureşti 32 diplomaţi. Împreună cu familiile numărul lor se ridică la 70. Dintre aceştia 12 se ocupă în mod nemijlocit cu culegerea de informaţii cu caracter secret despre R. S. România.

Pe de altă parte istoria, faptele actuale ne oferă multiple exemple de folosirea privilegiilor şi imunităţilor diplomatice şi consulare de către un mare număr de cadre şi agenţi ai serviciilor de informaţii străine, pentru a desfăşura activităţi ilicite îndreptate împotriva statului român.

Ofiţerii de securitate şi îndeosebi cei care lucrează pe linie de contra spionaj, contrairformaţii militare şi economice este necesar să cunoască conţinutul convenţiilor internaţionale multilaterale şi bilaterale în vigoare şi al altor acte normative interne, care reglementează prezenţa şi activitatea pe teritoriul ţării noastre a acestor categorii de străini, pentru a preveni în mod eficient, şi demasca acţiunile ostile statului nostru, iniţiate şi organizate de serviciile de spionaj duşmane şi duse prin intermediul diplomaţilor spioni la adăpostul imunităţilor şi privilegiilor diplomatice şi consulare.

Studiul de faţă urmăreşte să răspundă cerinţelor determinate de necesitatea cunoaşterii statului juridic al persoanalului diplomatic şi consular acreditat în ţara noastră, a modului în care prevederile respective sînt folosite pentru desfăşurarea unor acţiuni ilicite,ceea ce ne va permite să concepem şi să organizăm măsuri adecvate pentru prevenirea scurgerii de informaţii secrete la duşman prin canalele diplomatice şi consulare, să organizăm dezinformarea acestuia, să contracarăm şi alte acţiuni duşmănoase puse la cale de cadrele şi agenţii serviciilor de spionaj străine, care acţionează la adăpostul privilegiilor diplomatice.

Cunoaşterea temeinică a problemelor respective ne va ajuta în documentarea operativă şi probarea faptelor ilicite ale acestor categorii de persoane.

I. Unele consideraţii cu privire la istoricul şi definirea noţiunii de diplomaţie şi drept diplomatic.

Diplomaţia a apărut în antichitate, germenii ei existînd în orînduirea comunei primitive.

Apariţia diplomaţiei este strîns legată de naşterea şi consolidarea statului ca cel mai important element al suprastructurii. Fiind o parte a suprastructurii politice, caracterul, formele şi esenţa diplomaţiei, sînt determinate de natura de clasă a statului, de politica clasei dominante. Fiind cel mai însemnat mijloc de realizare a politicii externe a statelor, diplomaţia reprezintă complexul metodelor, procedeelor şi a activităţilor operative paşnice avînd drept scop realizarea obiectivelor şi sarcinilor statului în domeniul relaţiilor internaţionale.

Diplomaţiei, i s-au dat numeroase definiţii pentru a se sublinia unele sau altele din laturile sale. Micul dicţionar diplomatic român din 1967 arată că, diplomaţia este o „...activitate oficială a organelor de stat pentru relaţii externe şi în primul rînd a diplomaţilor, desfăşurată prin tratative, corespundenţă şi alte mijloace paşince, pentru înfăptuirea scopurilor şi

sarcinilor de politică externă a statului, pentru apărarea drepturilor și intereselor statului respectiv în străinătate". [1])

Alți autori au definit diplomația ca fiind știința și arta reprezentării statelor și a negocierilor. Philippe Cahier, în lucrarea sa „Le droit diplomatique contemporaine", definește diplomația ca fiind maniera de conducere a afacerilor externe ale unui subiect de drept internațional prin intermediul mijloacelor pașnice și în special prin negocieri. [2])

Organele statului care participă la desfășurarea activității diplomatice sînt numeroase și adesea foarte specializate. Printre acestea un loc important îl au misiunile diplomatice. Activitatea diplomatică se desfășoară de asemenea prin intermediul șefilor de state, de guverne, miniștrilor afacerilor externe, delegațiilor la conferințe, ambasadorilor itineranți. Normele juridice destinate a reglementa raporturile dintre organele însărcinate cu relațiile internaționale, constituie obiectul dreptului diplomatic.

Dreptul diplomatic poate fi definit ca ansamblul normelor juridice destinate a reglementa raporturile care se formează între diferite organe ale subiectului de drept internațional, însărcinate să desfășoare o activitate permanentă sau temporară în relațiile externe ale acestui subiect. [3])

Metodele de înfăptuire a obiectivelor politicii externe a statelor au fost și sînt foarte variate, caracterul lor concret depinzînd de loc, timp, condiții, tradiții, interese etc. În trecutul îndepărtat și chiar mai apropiat conflictele internaționale se rezolvau cu precădere prin forța armelor. Cu toate acestea în China, India, Egipt, Grecia și Roma antică, s-a desfășurat o intensă activitate diplomatică.

În condițiile feudalismului relațiile diplomatice cunosc o mare extindere, intervenind schimbări radicale în instituția reprezentării diplomatice. Majoritatea autorilor susțin că misiunea diplomatică permanentă se întîlnește pentru prima dată la Veneția [4]), puternica republică maritimă și militară, bazată pe o mare expansiune comercială, care a întreținut relații diplomatice și cu Moldova pe timpul lui Ștefan cel Mare.

În condițiile dezvoltării capitalismului, odată cu nașterea statelor centralizate, au apărut și s-au cristalizat noi noțiuni politico-diplomatice și juridice ca: echilibru politic, granițele naturale, dreptul declarării războiului și al încheierii păcii, libertatea mărilor, inviolabilitatea acordurilor internaționale etc. Se pun bazele științei dreptului internațional. Totodată s-a stabilit o ierarhie diplomatică mai riguroasă și formule de corespondență unanim acceptate. Locul limbii latine a fost luat de cea franceză, care a devenit limba oficială unanim admisă în practica relații-

---

[1]) C. Alexandrescu, O. Bărbulescu, N. Fotino, A. Iosipescu, Mic dicționar diplomatic român, Ed. Politică, București, p. 126; V. Jacques Chazelle, La Diplomație, Paris 1962, p. 10; Dictionnaire diplomatique, publié sous la direction de M.A.F. — Frangulis par L'Aecadémie Diplomatique Internationale, Paris, vol. 1, p. 721 și urm.; Gr. Geamănu, Dreptul Internațional contemporan, Editura Didactică și Pedagogică, București 1965, p. 171–222; M. Malița, Diplomația, Ed. Didactică și Pedagogică, București 1970, p. 31–66.

[2]) Philippe Cahier: Le droit diplomatique contemporaine 2e, edition, Genève, 1964, p. 5.

[3]) Ibidem, p. 5–6.

[4]) Ibidem, p. 8.

lor diplomatice. Ceremonialul diplomatic a fost mai precis reglementat.

În orînduirea capitalistă, diplomația este larg utilizată pentru crearea unor coaliții de state împotriva altora, cucerirea de piețe și sfere de influență, iar în epoca imperialismului pentru reîmpărțirea lumii în vederea asigurării dominației economice și politice a marilor puteri. În stadiul premonopolist diplomația a servit și unor țeluri progresiste. Astfel în secolul al XIX-lea diplomația a jucat un rol important în desăvîrșirea victoriei mișcărilor de eliberare națională și în formarea unor state naționale din America Latină și din sud-estul Europei, printre care și România, precum și în unificarea Germaniei și Italiei.

În condițiile imperialismului cînd acționează legea dezvoltării inegale și în salturi a țărilor capitaliste, diplomația este pusă din ce în ce mai mult în slujba intereselor marilor monopoluri, se constată o recrudescență a activităților de spionaj și diversiune care devin precumpănitoare în activitatea multor state, persoanele cu funcții diplomatice se recrutează în special din rîndurile oligarhiei financiare, cercurilor militariste, organelor informative, contrainformative și polițienești. Aparatul și uzanțele diplomatice sînt astfel tot mai mult adaptate scopurilor culegerii de informații secrete, obținerii hegemoniei politice și economice, practicării unei politici bazată pe forță și violență, care a dus în ultimă instanță la declanșarea celor două războaie mondiale.

Organele și aparatul diplomatic este de asemenea intens utilizat de serviciile informative și contrainformative ale statelor burgheze, alături de forțele armate, sistemul alianțelor militaro-politice, organele de propagandă și influențare pentru realizarea politicii externe a statelor imperialiste.

Rolul preponderent ce-l are spionajul în politica țărilor imperialiste — care a fost ridicat la rangul de politică de stat — se traduce pe planul raporturilor interstatale, prin amestecul în afacerile interne ale altor state, răsturnarea unor guverne legal constituite, încălcarea principiilor egalității în drepturi și suveranității statelor, precum și a altor norme ale dreptului internațional.

Deși unite în acțiunile de subminare a statului nostru și a altor țări socialiste, între serviciile de spionaj și diversiune ale statelor imperialiste și aliaților lor există numeroase contradicții și rivalități, ca expresie a contradicțiilor stadiului monopolist al capitalismului, care pot fi utilizate cu perspicacitate de organele informative și contrainformative ale R. S. România, pentru a preveni și dejuca planurile, manevrele și operațiunile acestora și a apăra securitatea și independența țării.

După al doilea război mondial, trăsătura dominantă a relațiilor internaționale a constituit-o lupta dintre socialism și capitalism, consolidarea poziției și creșterea influenței statelor socialiste în lume. Lupta dintre socialism și capitalism a luat forma unor acțiuni politico-militare, economice, ideologice, diplomatice, de spionaj, sabotaj și diversiune. Eșecul politicii „de pe poziții de forță" a blocurilor militare închise, cedează treptat locul unei colaborări pașnice cu tendințe de însănătoșire a reațiilor internaționale. Se afirmă tot mai mult politica de independență a unor state din Europa, America Latină și Asia, de a ieși de sub dominația și dictatul marilor puteri. În diplomația contemporană se cristalizează tot mai mult

rolul pozitiv al statelor mici și mijlocii, indiferent de orînduirea lor socială, care-și afirmă drepturile și interesele, contribuind la stabilitatea internațională și la găsirea unor soluții pașnice, pentru reglementarea problemelor care frămîntă comunitatea internațională.

Unele particularități prezintă diplomația tinerelor state naționale, recent eliberate de sub dominația colonială.

Printre principalele caracteristici ale diplomației acestor state amintim : încercările de a se smulge definitiv de sub dominația imperialismului, stabilirea pe alte baze a raporturilor dintre statul respectiv și fosta putere colonială, întărirea solidarității și cooperării cu celelalte state recent eliberate, cu țările socialiste, participarea susținută la activitatea organizațiilor internaționale și regionale.

Crearea unui climat internațional guvernat de normele și principiile dreptului internațional, reprezintă o condiție sine que non a respectării personalității lor naționale, a independenței, suveranității și dezvoltării lor economice în condiții de pace și securitate. [5])

Promovînd o politică de nealiniere — neutralitate, de neparticipare la blocurile militare agresive, de respingere a imixtiunilor în afacerile lor interne, avînd o poziție ostilă imperialismului, colonialismului, neocolonialismului și favorabilă coexistenței pașnice între state cu sisteme sociale diferite, tinerele state naționale se pronunță pentru apărarea păcii și securității internaționale, pentru rezolvarea litigiilor dintre state prin mijloace pașnice.

Politica externă și diplomația noilor state sînt puse astfel în slujba apărării independenței lor politice, dezvoltării economice de sine stătătoare într-un climat de pace, securitate și colaborare internațională.

Asupra diplomației contemporane, asupra țelurilor, metodelor și tehnicilor utilizate de ea, continuă a exercita o mare influență, existența și întărirea sistemului socialist mondial și revoluția tehnico-științifică.

Diplomația tradițională care avea în general un caracter ermetic, închis, se ducea de cîțiva oameni, îndeosebi în secret în cabinetele miniștrilor și ale cancelariilor diplomatice.

De la sfîrșitul primului război mondial — după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie — diplomația are un caracter tot mai deschis. [6]) în sensul că negocierile pentru încheierea tratatelor și convențiilor internaționale sînt de regulă publice, guvernele sînt nevoite să înfățișeze sensul și scopul real al unor acțiuni diplomatice ce urmează a le întreprinde pe plan internațional, a crescut rolul și influența maselor asupra activității diplomatice în general, asupra unor acte importante de ploitică externă ale statelor și guvernelor. Decretul asupra păcii [7]) elaborat de Lenin, a exercitat o influență pozitivă asupra diplomației contemporane, contribuind la repudierea formelor și metodelor cu precădere secrete ale acesteia și la promovarea metodelor și uzanțelor cu caracter deschis menite a facilita accesul maselor, al opiniei publice la cunoașterea politicii externe a state-

---

[5]) Mircea Malița, op. cit., p. 16.
[6]) Ph. Cahier : op. cit., p. 15.
[7]) V. I. Lenin : Opere complete, vol. 35, Ediția II-a, Ed. Politică, București, 1965, p.p. 13–20.

lor, a determinat purtarea negocierilor pentru încheierea tratatelor „în mod deschis", publicarea tratatelor, pronunțîndu-se „împotriva diplomației secrete". [8])

În raport cu diplomația clasică, tradițională, diplomația actuală, prezintă unele trăsături caracteristice, dintre care cele mai esențiale sînt :

— Caracterul deschis al unor negocieri pentru încheierea unor tratate, publicarea și înregistrarea tratatelor. [9]) (Sînt încă destule tratate, anexe ale acestora, secrete, nepublicate) ;

— Creșterea influenței opiniei publice, a maselor, a presei asupra conduitei și actelor de politică externă a statelor, exercitarea unui control mai mare asupra acestora de către parlament, partidele de opoziție etc. ;

— Spre deosebire de caracterul protocolar, de ceremonial, de cabinet al diplomației tradiționale, diplomația modernă este prin excelență o diplomație economică, comercială, tehnico-științifică, culturală și chiar militară.

— Dezvoltarea mijloacelor de comunicație și de transport a dus la creșterea eficacității și operativității diplomației actuale, creînd posibilitatea ca guvernele să ia hotărîri și decizii într-un timp scurt.

— Apariția marilor blocuri politico-militare închise la scară continentală ca expresie a politicii ostile a cercurilor imperialiste agresive la adresa statelor socialiste.

— Alternarea mijloacelor obișnuite, tradiționale în activitatea diplomatică cu manevrele și acțiunile violente, brutalitatea în negocieri, propaganda tendențioasă și îndeosebi extinderea activităților informative sub acoperirea diplomatică.

— Creșterea rolului statelor mici și mijlocii în viața internațională dezvoltarea organizațiilor internaționale. [10])

În condițiile socialismului — unde puterea aparține oamenilor muncii în frunte cu clasa muncitoare — diplomația are un alt conținut și se deosebește radical de cea practicată de statele bazate pe exploatare.

Apărînd drepturile și interesele oamenilor muncii independența, suveranitatea și integritatea teritorială a statului socialist, patria socialistă, principiile și normele dreptului internațional contemporan, diplomația are un caracter popular, democratic [11]) și progresist.

Esența diplomației statelor socialiste este determinată de natura nouă, socialistă a statului, interesat în promovarea păcii, destinderii și colaborării internaționale și care exclude folosirea metodelor de forță, constringere, presiuni sau anexiuni. [12])

---

[8]) Edwin Glaser, Decretul asupra păcii, Revista română de studii internaționale, nr. 1 (7) 1970, p. 7–21.

[9]) După datele Secretariatului O.N.U., numărul tratatelor înregistrate la O.N.U. se ridica la circa 13 000.

[10]) Ph. Cahier, op. cit., p. 15–25 ; 408–410. V. și Mircea Malița, opt. cit. p. 321, 336.

[11]) Gr. Geamănu, Dreptul Internațional Contemporan, Ed. didactică și pedagogică, București, 1965, p. 403.

[12]) Mircea Malița, op. cit., p. 15.

Pornind de la necesitatea și posibilitatea bunelor raporturi între state, diplomația României socialiste aduce o contribuție efectivă la lupta pentru apărarea păcii, pentru respectarea principiilor fundamentale ale dreptului internațional și soluționarea problemelor litigioase dintre state prin mijloace pașnice, prin tratative. Ideea negocierilor pașnice ca mijloc de rezolvare a celor mai complexe probleme ale contemporaneității, este promovată constant în politica externă a R. S. România.

După cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., în expunerea prezentată la sesiunea Marii Adunări Naționale din iulie 1967, consacrată problemelor politicii externe a României; „...intensificarea relațiilor, contactelor, schimburilor de păreri oferă posibilitatea de a găsi soluții reciproc acceptabile pentru problemele de interes comun, pentru soluționarea unor probleme actuale ale vieții internaționale, pentru promovarea cauzei păcii și prieteniei între popoare. Aceasta este o condiție indispensabilă pentru înfăptuirea principiilor coexistenței pașnice, pentru dezvoltarea cooperării între state, pentru destindere internațională, pentru preîntîmpinarea unui nou război". [13])

Avînd drept scop asigurarea păcii, prieteniei și colaborării cu toate statele, în primul rînd cu cele socialiste, diplomația statului nostru are un caracter deschis, sincer, constant, principial, militant, combativ și elastic, exercitînd o înrîurire favorabilă asupra raporturilor interstatale, contribuind la înfăptuirea destinderii, cooperării și înțelegerii între popoare.

„Diplomația României socialiste este o diplomație de tip nou, atît prin țelurile și esența sa, cît și prin formele și metodele sale, tinzînd spre înfăptuirea scopurilor unei politici externe de pace și colaborare internațională. Diplomația statului nostru socialist este o diplomație științifică care acționează în conformitate cu cerințele progresului istoric; este o diplomație deschisă, care expune pe față principalele probleme internaționale, se bazează pe spirijinul maselor populare, cărora le arată scopurile și sensul acțiunilor de politică externă. Principială, dar un rigidă, diplomația țării noastre folosește larg tratativele diplomatice, conferințele internaționale atît pentru dezvoltarea colaborării internaționale, cît și pentru înfăptuirea unor măsuri cu caracter general, în vederea menținerii păcii și securității internaționale... Ea militează pentru promovarea conseventă pe arena internațională a principiilor suveranității și independenței naționale, egalității suverane a statelor, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc". [14])

Diplomația statului nostru militează activ în relațiile internaționale în spiritul obiectivelor fundamentale ale politicii externe a R. S. România, definite în articolul 14 din Constituție, potrivit cărora țara noastră:

a) întreține și dezvoltă relații de prietenie și colaborare frățească cu țările socialiste;

---

[13]) Nicolae Ceaușescu: Expunere cu privire la politica externă a partidului și guvernului, în „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste", vol. 2, Ed. Politică, Buc. 1968, p. 441.

[14]) Cristian Alexandrescu, ș.a., Mic dicționar diplomatic român, Ed. Politică, Buc. 1967, p. 127.

b) promovează relații de colaborare cu țările avînd altă orînduire social-politică;

c) activează în organizații internaționale, [15]) în scopul asigurării păcii și înțelegerii între popoare.

Una din funcțiile fundamentale ale diplomației este aceea de a fi un instrument de aplicare și înfăptuire a politicii externe a statului. Diplomația nu elaborează politica ci servește politica cu anumite tehnici, metode, mijloace și procedee specifice.

Între diplomația și politica externă a unui stat există o strînsă interdependență:

Politica externă reprezintă totalitatea obiectivelor, scopurilor și sarcinilor pe care le urmărește un stat pe planul relațiilor internaționale, precum și metodele și mijloacele prin care caută să le realizeze. [16])

*

* *

După cum se știe, statele suverane intră în relații foarte variante între ele de natură politică, diplomatică, militară, economică, juridică, culturală, turistică etc.

Forma cea mai importantă a relațiilor externe, o constitue raporturile (legăturile) diplomatice, care sînt efectuate de organele speciale ale statului, pentru relațiile externe, — prin diplomați —, care lucrează permanent în străinătate și reprezintă statul în relațiile oficiale cu alte state.

Raporturile dintre state nu se desfășoară la întîmplare, ci pe baza acordului lor de voință și în spiritul unor norme și principii de drept internațional, care au fost de-a lungul timpului consacrate prin tratate și convenții internaționale multilaterale, dintre care cităm: Tratatul de pace de la Westfalia din 1648, care stabilește o anumită ierarhie a agenților diplomatici; Regulamentul Congresului de la Viena din 1815, referitor la rangurile agenților diplomatici; Convenția de la Havana din 1928 cu privire la funcționarii diplomatici și Convenția de la Viena din 18 iulie 1961 privind relațiile diplomatice. [17])

Convenția încheiată la Viena la 18 aprilie 1961 [18]) constituie cea mai amplă codificare a dreptului diplomatic și după cum apreciază profesorul

---

[15]) România face parte din 41 org. internaționale guvernamentale (din 150 cîte sînt în prezent) și (din 312 organizații neguvernamentale din 1400 existente în prezent). V. și M. Malița, op. cit., p. 37.

[16]) C. Alexandrescu, ș.a. op. cit., p. 244–245.

[17]) Ph. Cahier op. cit., p. 448–491.

[18]) Convenția a fost ratificată de R.S. România prin Decretul nr. 566 din 4 iulie 1968 (partea I-a nr. 89). Potrivit art. 51 paragraful 2, Convenția a intrat în vigoare pentru România în cea de a 30-a zi de la depunerea instrumentului de ratificare, adică la 15. dec. 1968. La depunerea instrumentului de ratificare a convenției, statul nostru a făcut o declarație fără caracter de rezervă cu următorul conținut: „Prevederile articolelor 48 și 50 din Convenția cu privire la relațiile diplomatice încheiată la Viena la 18 aprilie 1961, nu sînt în concordanță cu principiul potrivit căruia toate statele au dreptul de a deveni parte la tratatele multilaterale care reglementează probleme de interes general".

Ph. Cahier reprezintă transformarea dreptului diplomatic dintr-un drept cu caracter precumpănitor cutumiar într-un drept cu caracter precumpănitor convenţional avînd ca principal izvor un tratat colectiv. [19]) Elaborată de comisia de drept internaţional a O.N.U. cu sprijinul plenipotenţiarilor majorităţii covîrşitoare a statelor printre care şi România, convenţia reprezintă prin cele 53 articole ale sale o amplă şi veritabilă codificare şi dezvoltare a normelor şi principiilor dreptului internaţional în materia relaţiilor diplomatice.

II. Scopul şi funcţiile misiunilor diplomatice şi modul în care sînt utilizate pentru culegerea de informaţii secrete.

În preambulul Convenţiei de la Viena din 1961 cu privire la relaţiile diplomatice se arată că popoarele tuturor ţărilor recunosc statutul agenţilor diplomatici, iar activitatea lor trebuie să fie conformă cu scopurile şi principiile Cartei O.N.U., să favorizeze relaţii prieteneşti între naţiuni, să promoveze cooperarea reciproc avantajoasă între ele. Imunităţile şi privilegiile acordate diplomaţilor nu au rolul de a crea avantaje unor indivizi ci de a asigura îndeplinirea eficare a funcţiilor misiunilor diplomatice, ca organe de reprezentare a statelor.

Misiunile diplomatice constituie o entitate distinctă din punct de vedere juridic, ele sînt titulare de drepturi şi obligaţii.

Stabilirea de relaţii diplomatice între două state, precum şi rangul misiunilor respective au loc pe baza consimţămîntului mutual [20]), a acordului de voinţă al statelor respective care generează raportul juridic cu caracter diplomatic. Consimţămîntul statelor trebuie să fie expresia manifestării libere, independente a exerciţiului drepturilor lor suverane, fără a fi viciat sau alterat în vreun fel. Prin statornicirea de relaţii diplomatice permanente, statele îşi recunosc în mod reciproc personalitatea juridică internaţională. [21])

Recunoaşterea poate precede sau poate interveni concomitent cu stabilirea de relaţii permanente între două state. Stabilirea de relaţii diplomatice între două state, nu implică, în mod necesar şi înfiinţarea de misiuni diplomatice rezidente pe teritoriul lor, ci e posibilă folosiera misiunilor lor existente în terţe ţări. [22]) sau eventual, contactele directe, în scris, sau prin alte căi de comunicare. [23])

Elementul esenţial al raportului diplomatic interstatal îl constituie consimţămîntul mutual al acestora, stipulat în art. 2 al Convenţiei de la Viena referitoare la relaţiile diplomatice astfel : „Stabilirea de relaţii diplomatice între state şi trimiterea de misiuni diplomatice permanente se fac prin consimţămînt mutual".

---

[19]) Ph. Cahier op. cit., p. 30 ; 42 ;

[20]) Vezi art. 2 din Convenţia de la Viena din 1971, cu privire la relaţiile diplomatice.

[21]) Mircea Maliţa op. cit. p. 174.

[22]) Ph. Cahier op. cit., p. 64.

[23]) A. Verdröss, Völkerrecht, Wien, 1955, p. 254

Acest consimţămînt îmbracă forma unui tratat (acord) scris sau oral prin care se stabilesc : nivelul reprezentării diplomatice, sediul, efectivele misiunilor, înlesnirile speciale pe care statele şi le acordă reciproc etc.

Odată acordul intrat în vigoare, misiunea diplomatică poate să funcţioneze chiar înainte de acreditarea şefului acesteia. Prezenţa unui însărcinat cu afaceri ad-interim fiind suficientă.

Misiunea diplomatică este un organ independent şi are o poziţie juridică specifică în raport cu membrii ei. Profesorul italian Adolfo Maresca subliniază că misiunea diplomatică nu se poate confunda cu membrii ei, deoarece : căile procedurale privind crearea unei misiuni diplomatice şi numirea membrilor ei sînt diferite ; schimbările care pot interveni în compoziţia personalului nu afectează existenţa însăşi a misiunii ; misiunea este titularea unui statut privilegiat distinct de al membrilor săi ; motivele de încetare a funcţiei unui membru al misiunii sînt deosebite de cauzele de încetare a misiunii însăşi. [24])

În R. S. România normele de bază privind stabilirea relaţiilor diplomatice şi instituirea de misiuni diplomatice permanente sînt prevăzute în constituţie. Astfel, printre atribuţiile principale ale Consiliului de Stat ca organ suprem al puterii de stat cu activitate permanentă, figurează stabilirea rangurilor misiunilor diplomatice, acreditarea şi rechemarea reprezentanţilor diplomatici ai R. S. România. [25]) Totodată preşedintele Consiliului de Stat primeşte scrisorile de acreditare şi de rechemare ale reprezentanţilor diplomatici ai altor state.

Potrivit art. 3 din Convenţia de la Viena din 1961, funcţiile misiunii diplomatice constau în special în :

a. — a reprezenta statul acreditant în statul acreditar ;

b. — a ocroti în statul acreditar interesele statului acreditant şi ale cetăţenilor săi, în limitele admise de dreptul internaţional ;

c. — a duce tratative cu guvernul statului acreditar ;

d. — a se informa prin toate mijloacele licite despre condiţiile şi evoluţia evenimentelor din statul acreditar şi a raporta cu privire la aceasta guvernului statului acreditant ;

e. — a promova relaţii de prietenie şi a dezvolta relaţiile economice, culturale şi ştiinţifice între statul acreditant şi statul acreditar ;

f. — exercitarea funcţiilor consulare ;

Ordinea în care sînt stabilite de convenţie funcţiile respective, este susceptibilă de critici, deoarece promovarea unor relaţii amicale şi prieteneşti între state, a cooperării reciproc avantajoase în doemniile economic, cultural, tehnico-ştiinţific, etc. este imperativul fundamental [26]), însăşi raţiunea prezenţei unei misiuni diplomatice într-o ţară străină. Misiunea diplomatică îndeplineşte toate celelalte funcţii, care se află de altfel într-o

---

[24]) Adolfo Maresca „La Missione diplomatica" Milano, 1959, v. şi Ph. Cahier op. cit., p. 56.

[25]) Art. 63. pct. 9 din Constituţia R.S.R.

[26]) Mircea Maliţa op. cit., p. 192 şi următ.

strînsă interdependență [27]), în scopul statornicirii unor raporturi normale între națiuni.

Reprezentarea este una din cele mai vechi funcții. Misiunile diplomatice au mai fost denumite și reprezetanțe diplomatice. Statele atunci cînd intră în legături reciproce, trebuie să asigure menținerea acestora și să consacre în mod solemn faptul că ele se află în raporturi normale, prietenești, de colaborare.

In definițiile care au fost date noțiunii de diplomație, funcția de reprezentare este subliniată în primul rînd. Astfel, Marea Enciclopedie Sovietică definește diplomația ca fiind „...activitatea organelor statului care se ocupă cu relațiile externe sau care se ocupă cu reprezentarea statului într-un alt stat, apărînd pe cale pașnică drepturile statului și interesele lui în exterior, pentru atingerea scopurilor care sînt urmărite de politica externă a clasei dominante din statul respectiv. În sensul îngust al cuvîntului, diplomația înseamnă arta ducerii tratativelor și încheierea tratatelor între state". [28])

Misiunea diplomatică reprezintă statul acreditant ca subiect de drept internațional în raportul diplomatic cu un alt subiect de drept internațional și nu pe șeful statului, sau guvernul, cum se considera în trecut.

Funcția de reprezentare se exercită prin participarea agenților diplomatici la evenimentele vieții publice care au loc în statul acreditar (sărbători naționale, reuniuni festive, recepții, etc.).

În ciuda caracterului pe care-l au eticheta și ceremonialul prezentării scrisorilor de acreditare, sosirea și plecarea ambasadorilor, precum și protocolul contactelor diplomatice în general, ce se desfășoară după anumite reguli și practici ce nu au suferit schimbări radicale în decursul vremii, funcția de reprezentare a unui stat față de altul, are rațiunea de a oglindi respectul egalității în drepturi și alte principii care stau la baza relațiilor dintre state.

Reprezentarea este utilizată de serviciile de spionaj ale satatelor imperialiste în scopuri informative, deoarece spionii bucurîndu-se de prerogativele ce decurg din aceasta își pun în aplicare planurile lor cu mai multă îndrăzneală și siguranță. Un autor străin vorbind despre diplomați i-a numit : „spioni onorabili".

Negocierea este de asemenea una dintre funcțiile pe care misiunile diplomatice permanente le-au exercitat odată cu apariția lor și le exercită și în prezent.

Prin negociere se înțelege examinarea unei probleme de interes comun între cele două state, în vederea soluționării ei.

Negocierea poate avea ca obiect încheierea unui tratat, ocrotirea intereselor statului sau ale cetățenilor statului acreditant pe teritoriul celui acreditar, soluționarea unor litigii, prevenirea unor măsuri cu caracter politic, economic care ar dezvantaja unul dintre state, apropierea pozițiilor în unele probleme ale situației internaționale etc. [29]) Negocierea implică o

[27]) R. Genet, Traité de diplomatie et de droit diplomatique vol. II p. 75–147 ; Ph. Cahier op. cit., p. 131–141 ; Gr. Geamănu op. cit., p. 418–420.

[28]) Bolșaia Sovietskaia Ențiclopedia vol. 14, ed. II, Moskva, 1952, p. 405.

[29]) Mircea Malița op. cit., p. 194.

conciliere a punctelor de vedere și a intereselor opuse [30]) în scopul găsirii unor soluții reciproc acceptabile.

Negocierile pot fi oficiale (deschise, efectuate în numele celor două state) și oficioase (contacte de sondaj, care nu angajează statele).

Negocierea este o îmbinare între metodele științelor și ale artelor, diplomatul trebuie să posede cunoștințe multilaterale și o temeinică cunoaștere a problemelor care fac obiectul negocierilor. Unii autori au denumit diplomația ca fiind „știința și arta negocierilor" [31]).

Un mare negociator în diferite probleme politice ,juridice, economice și financiare care priveau România, între cele două războaie mondiale s-a dovedit a fi Nicolae Titulescu. Cu experiența, autoritatea și clarviziunea sa el a adus țării sale și comunității internaționale remarcabile servicii concretizate în încheierea unor tratate, acorduri și aranjamente internaționale reciproc avantajoase, soluționarea amiabilă a unor diferende interstatale, promovarea unor raporturi prietenești între națiuni.

Obiectul negocierilor între două sau mai multe state, mai ales atunci cînd se discută probleme cardinale privind relațiile dintre ele, sau politica ce urmează a o duce în comun într-o anumită problemă, este ținta serviciilor informative ale statelor străine [32]) mai ales inamice.

Acest fapt a fost demonstrat cu prisosință de pildă de conferința de la Teheran din 1943, cu care prilej hitleriștii și-au propus ca țel nu numai obținerea de informații despre caracterul negocierilor, dar urmăreau, chiar, asasinarea, sau capturarea principalilor participanți.

Numeroase informații asupra hotărîrilor conferinței au obținut totuși prin agentul lor „CICERON" care era pe atunci valetul ambasadorului britanic la Ankara [33]) și probabil prin alte surse.

O condiție esențială a succesului negocierilor o constituie deplina egalitate în drepturi a părților, păstrarea secretului **tratativelor, necesi**tatea de a înțelege punctul de vedere advers și a tinde la soluționarea problemelor pe o bază reciproc avantajoasă.

Ideea negocierilor, a tratativelor, face parte integrantă din sistemul de gîndire politică și din practica obișnuită a statului nostru. Cu prilejul unor negocieri, fie bilaterale, sau multilaterale, serviciile informative ale statelor, iau măsuri pentru a asigura securitatea discuțiilor precum și pentru a afla poziția și intențiile interlocutorilor, sau ale părții adverse.

Informarea și observarea. Sarcina de a informa statul pe care-l reprezintă asupra situației politice, economice, sociale și militare din țara de reședință, este una dintre cele mai delicate și importante funcții a misiunii diplomatice în ansamblu și a fiecărui diplomat în parte. Infor-

[30]) Ph. Cahier op. cit., p. 135.

[31]) Le baron Charles de Martens, Le guide diplomatique. Précis de droits et des fonctions des agents diplomatque et consulaires ed. V, 2 vol. vol. I Leipzig, 1866, p. 2.

[32]) Jàcques de Launay, Histoire de la diplomatie secrète (de 1914 – à 1945) Marabout-Université, 1966, p. 354–357.

[33]) H.Bernard, G.A. Chevallaz, R. Gheyseus, J. de Launay, Les dossiers de la seconde guèrre mondiale, Marabout-Université, 1964, p. 177–178 V. și W. Schellenberg șeful contraspionajului nazist vorbește, 1970, p. 185 și următ.

marea trebuie să fie subordonată scopului promovării unor relații prietenești, de bună vecinătate și cooperare între națiuni.

Informarea trebuie să fie obiectivă înfăptuită prin forme și metode licite, cu respectarea regulilor stabilite în statul de reședință utilizînd: contactele oficiale și oficioase, organele de presă și periodicele locale, publicațiile tehnico-științifice, culturale, literare, legăturile ce se stabilesc cu alți diplomați, personalități din partidele de opoziție.[34]) etc., astfel ca maniera în care este realizată să contribuie la dezvoltarea unui climat de colaborare internațională.

În practica relațiilor internaționale nu rare au fost cazurile cînd pe baza unor rapoarte sau informări tendențioase furnizate de diplomați, unele state au luat măsuri, ori au inițiat acțiuni care nu au fost de natură să servească interesele veritabile ale păcii și cooperării între națiuni (modul în care informau oficiile diplomatice ale SUA, Angliei, Franței etc., guvernele lor despre politica statului nostru în perioada 1946—1952, este deosebit de concludentă în această privință).

Misiunea diplomatică din proprie inițiativă, sau la cererea statului pe care o reprezintă poate solicita oficial guvernului statului de reședință anumite informații asupra unei probleme economice sau politice (de pildă în legătură cu convocarea conferinței pentru securitate europeană) sau cu privire la poziția sa față de semnarea sau ratificarea unui tratat.[35]) În legătură cu problemele solicitate statul de reședință, comunică oficial în maniera pe care o consideră oportună, informațiile respective.

Unii autori arată că în alegerea surselor de informare, misiunile diplomatice trebuie să evite asemenea mijloace ca: spionajul și corupția[36]). Este o constatare care nu corespunde realității, deoarece atît în trecut cît și în prezent numeroși diplomați au fost și rămîn niște spioni veritabili care-și desfăoșară activitatea sub ocrotirea imunităților și privilegiilor acordate.

A. Dulles sublinia necesitatea ca serviciul de informații la S.U.A. trebuie să posede întotodeauna „în cutiuță“ un număr de informații de bază secrete și nesecrete, obținute prin metode ilicite și licite despre toate țările din lume[37]), pornind de la ipoteza că în anumite situații prietenii pot deveni dușmani, așa cum s-au petrecut lucrurile cu Germania, Japonia și Italia și în această privință aparatului diplomatic și în deosebi celui de informații care utilizează asemenea acoperire îi revine un rol esențial.

Pe lîngă cadrele și agenții organelor informative și contra-informative camuflate într-o reprezentanță diplomatică sau consulară și care au atribuții speciale de a intra în posesia unor date și informații secrete, prin mijloace ilicite, toți ceilalți diplomați într-o măsură sau alta au obligația de a informa statul care i-a trimis.

Astfel, într-o directivă secretă, dată relativ recent de primul ministru al unui stat occidental, ministrului său de externe în ce privește cule-

---

[34]) Ph. Cahier op. cit., 136.
[35]) Ph. Cahier op. cit., p. 136.
[36]) I b i d e m, p. 136.
[37]) A. Dulles, Arta Informațiilor, (The craft of intelligence) p. 72.

gerea de informații militare, politice și economice prin intermediul oficiilor diplomatice se spune: „Trebuie înainte de toate ca activitățile de apărare ale ministerului Afacerilor Externe, să fie coordonate în strînsă legătură cu ale celorlalte ministere și servicii care se ocupă de apărarea țării...: Informațiile de apărare care trebuie culese, nu vizează numai cunoașterea forțelor armate ale țărilor în care aceste misiuni sînt acreditate. Ele trebuie să cuprindă toate aspectele materiale și psihologice care afectează puterea statelor, precum și orientarea în care acestea caută să-și dezvolte acțiunea lor internațională. Din această cauză culegerea de informații nu revine numai atașaților militari, care în mod tradițional se află la dispoziția șefilor de misiuni. Toate serviciile ce se află sub autoritatea acestora trebuie să culeagă în mod sistematic informații, fie că este vorba de domeniul pur militar sau de domenii politice, economice și culturale“.[38])

În scopul intensificării activității de culegere de informații cu caracter secret se constată o tendință de „întărire a rezidențelor de spionaj din reprezentanțele diplomatice ale statelor „Sanda“, „Bogdana“, „Fira“, „Pădurea“ și „Poiana“[39]) acreditate în R.S.R. Unele dintre aceste rezidențe au primit sarcina de a culege informații nu numai despre țara noastră sau alte state vecine, ci și despre unele din marile puteri occidentale.

Astfel, într-o instrucțiune din anul 1964 a unui serviciu de informații al unui stat capitalist occidental adresată rezidențelor din străinătate se arată necesitatea de a „...participa la cercetarea globală a politicii SUA prin prospectarea cercurilor americane și crearea de contacte sociale susceptibile a fi transformate în legături informative. Vă rugăm să participați la observarea politicii americane în țările în care sînteți acreditați și să transmiteți toate informațiile interesante cele veți putea culege... veți considera misiunile diplomatice americane, ca obiective de primă importanță... Vă revine sarcina de a descoperi tendițele politicii americane înainte ca acestea să fie traduse în demersuri decisive“.[40])

În vederea obținerii unor informații de la persoanele cele mai competente, deci din prima sursă, în instrucțiunea respectivă se precizează: „Va trebui să creați legături la nivel destul de înalt și să renunțați la serviciile reprezentanților economici sau ocazionali lipsiți de asemenea posibilități“.[41])

În ceea ce privește observarea trebuie menționat că această funcție este realizată nemijlocit prin informare, însă are unele particularități în sensul că anumite obiective îndeosebi cu caracter militar sînt supuse observației personale și sistematice a rezidenților de spionaj și îndeosebi a atașaților militari, care pun „un accent deosebit pe observarea directă, deplasări în provincie pe bază de planuri aprobate de statele majore ale țărilor respective“[42]) și schimb de date și informații cu omologii lor, îndeosebi din statele membre N.A.T.O.

---

[38]) Arhiva C.S.S., F.D., dos. 649 vol. 13, f. 324.
[39]) I b i d e m, vol. 13, f. 315.
[40]) I b i d e m, vol. 10, f. 132.
[41]) I b i d e m, vol. 10, f. 132.
[42]) Arhiva C.S.S., F.D. dos. 649 vol. 1, f. 500.

Protecția diplomatică. Misiunile diplomatice în decursul istoriei lor s-au preocupat în permanență de ocrotirea și apărarea drepturilor și intereselor statului pe care-l reprezintă și ale cetățenilor săi.

Pe lingă reprezentare, negociere și informare, misiunea diplomatică acționează în statul de reședință pentru promovarea și ocrotirea intereselor statului acreditant.

Diplomația ca mijloc de realizare a politicii externe și de promovare a intereselor unui stat, oglindește conținutul de clasă al obiectivelor ce-i sint fixate și al funcțiilor ce le are de îndeplinit. Clasicii marxism-leninismului au subliniat în repetate rînduri faptul că clasele dominante din statele bazate pe exploatare s-au folosit de diplomație în scopurile lor egoiste, reacționare. Referindu-se la politica externă a Germaniei, Engels scria : „Arta și activitatea tuturor guvernanților de pînă acum și a diplomaților lor a constat în a instiga popoarele, unul împotriva altuia, în a folosi pe unul pentru asuprirea altuia, a asigura astfel dăinuirea puterii absolute" [43]). Imperativul ocrotirii intereselor statului și ale cetățenilor în țara unde este acreditat diplomatul este subliniat de numeroși autori în definițiile pe care le-au dat diplomației.

Astfel, diplomatul sovietic V.A. Zorin, scrie că „Diplomația reprezintă activitatea organelor de relații externe și reprezentanților statului în rezolvarea sarcinilor politicii externe, determinate de interesele clasei dominante, în scopul apărării pe cale pașnică a drepturilor și intereselor lor în exterior". [44])

Un exemplu concludent al reflectării caracterului de clasă al politicii promovate de SUA cu ajutorul diplomației și forțelor armate îl constituie războiul nedeclarat purtat împotriva popoarelor vietnamez, cambodgian și laoțian și acțiunile din Orientul Apropiat și Mijlociu de apărare a intereselor monopolurilor petroliere.

Și statul nostru a cunoscut în decursul existenței sale presiunile și amenințările guvernului capitalist german în frunte cu Bismarck la sfirșitul secolului trecut pentru acordarea concesiunii construcției căilor ferate din România, consorțiului STROUSBERG-BLEICHRÖDER și apoi a lichidării datoriilor către acesta [45]) precum și acțiunile similare directe sau voalate ale imperialismului englez, francez și american.

Funcția de ocrotire recunoscută în dreptul internațional permite misiunilor diplomatice să acorde protecția diplomatică cetățenilor statului acreditant, aflați sau stabiliți pe teritoriul statului acreditar, prin intervenții pe plan diplomatic pentru înlăturarea unor acțiuni păgubitoare, ilegalităților și repararea prejudiciului realmente cauzat, fără ca aceste demersuri să constituie un amestec în afacerile interne ale statului de reședință. De obicei serviciile informative prin intermediul diplomaților spioni și sub masca protecției intereselor propriilor resortisonți se află în legătură cu aceștea și desfășoară o intensă activitate de spionaj, deoarece

[43]) Fr. Engels, Politica externă a Germaniei, în K. Marx-Fr. Engels op. cit. vol. V Ed. Politică Buc. 1959, p. 171.

[44]) V. A. Zorin, Osnovi diplomaticeskov, slujbi, Moskva, 1964, p. 14–15.

[45]) Reprezentanțele diplomatice ale României vol. I (1859–1917) Ed. Politică Buc., 1967, p. 230–232.

cetățenii străini stabiliți în statul de reședință cunosc limba, viața politică și socială, particularitățile sale, au întinse legături cu cetățeni authtoni, lucrează în instituții de stat unde pot avea cunoștință despre unele probleme cu caracter secret, ceea ce fasciliteazǎ culegerea de informații cu caracter de spionaj și desfășurarea altor activități ilicite.

Protecția cetățenilor străini este întemeiată pe principiul asigurării unui tratament care să nu fie inferior unui standard minim. Prin tratate bilaterale, denumite tratate de stabilire sînt statornicite pe bază de reciprocitate, drepturile și obligațiile cetățenilor unei părți contractante domiciliați pe teritoriul celeilalte.

In raporturile dintre marile puteri și statele mici în trecut au fost săvîrșite numeroase abuzuri în legătură cu protecția diplomatică a străinilor, ceea ce a determinat includerea în convenția de la Viena a amendamentului mexican la art. 3 paragraful b. în sensul că protecția diplomatică se exercită „în limitele dreptului internațional". [46])

Exercitarea protecției dipomatice poate avea loc numai cînd străinul a fost lezat printr-un act ilicit cu caracter internațional provenind din încălcarea unei norme de drept prevăzută într-un tratat sau convenție internațională. Acesta trebuie să facă dovada raportului de cetățenie (între ei, persoană fizică sau juridică) și statul care exercită protecția diplomatică [47]) ; străinul să nu fie și cetățean al statului de reședință iar actul ilicit să aibă caracter definitiv. Protecția diplomatică nu este un drept în favoarea persoanelor fizice sau juridice, ea ține de prerogativele statului acrditar, care decurg din suveranitatea sa, fiind liber să faciliteze exercitatea ei, călăuzindu-se după considerente politice, de securitate, utilitate, oportunitate și reciprocitate.

Cooperarea internațională. Promovarea unor raporturi pașnice, a colaborării și cooperării economice, comerciale, tehnico-științifice, culturale etc. este însăși rațiunea de a fi a diplomației.

Guillaume de Garden scria : „Diplomația îmbrățișează întregul sistem al intereselor care se nasc în raporturile stabilite dintre state, dintre națiuni" [48]) în scopul promovării unor relații prietenești și a cooperării multilaterale între statul acreditant și statul acreditar.

Relațiile bilaterale reciproc-avantajoase stabilite între state pe principiile dreptului, justiției și moralei, constituie fundamentul pe care se clădește structura complexă a raporturilor multilaterale dintre națiuni suverane și egale în drepturi.

Misiunile diplomatice pot negocia acorduri economice, comerciale, de cooperare în domenii care interesează cele două state, luînd totodată

[46]) Ph.Cahier op. cit. p. 137.

[47]) Uneori un stat poate exercita protecția diplomatică în favoarea unor persoane care nu sînt cetățenii săi, ci în virtutea unor relații speciale (Elveția, reprezintă Lichtenșteinul) fie în caz de război, sau rupere a relațiilor diplomatice (art. 45 și 46 din Convenția de la Viena), cînd misiunea diplomatică a unui stat neutru asigură reprezentarea intereselor statului beligerant sau ale statului care a rupt relațiile. În perioada celui de al II-lea război mondial divizia specială din cadrul legației Elveției în România, a reprezentat interesele Angliei și S.U.A.

[48]) Guillaume de Garden, Traité complet de diplomatie, 3 vol. Paris, 1883.

măsuri pentru executarea lor, pentru intensificarea și diversificarea schimbului de valori materiale și spirituale între popoarele respective.

Tovarășul N. Ceaușescu în cuvîntarea rostită la consfătuirea privind activitatea de comerț exterior a arătat că în realizarea funcțiilor lor economice și de cooperare „un rol deosebit de important revine misiunilor diplomatice, consulare și economice din străinătate. În calitate de reprezentant al statului în țara respectivă, șeful misiunii diplomatice poartă întreaga răspundere și are ca îndatorire principală extinderea necontenită a relațiilor economice, tehnico-științifice și culturale între România și țara unde este acreditat.

Șeful misiunii diplomatice va trebui să cunoască temeinic posibilitățile de colaborare și cooperare economică, să acționeze continuu în direcția lărgii comerțului nostru exterior ; el poartă întreaga răspundere pentru realizarea schimburilor economice ale României cu țara respectivă". [49])

În condițiile internaționale actuale cînd recurgerea la forță și la amenințarea cu forța pentru rezolvarea diferendelor dintre state este interzisă, colaborarea multilaterală și dezvoltarea relațiilor econoimce, științifice și culturale între state servește la cunoașterea și apropierea între popoare și națiuni, la crearea unui climat de pace și înțelegere internațională.

Intensificarea și diversificarea relațiilor între state crează totodată condiții prielnice pentru organizarea și desfășurarea unor acțiuni de spionaj. Grefîndu-se pe gama extrem de variată a relațiilor bi și multialterale insterstatale, spionajul are tendința de a pătrunde în sferele și mediile unde se elaborează planurile, directivele și secretele cele mai importante ale unui stat. Allan Dulles arată că : „Esența spionajului este accesul" [50]) la informațiile secrete de natură politică, militară, economică și tehnico-științifică. Referindu-se la importanța informațiilor tehnico-științifice el scrie : „Știința este considerată astăzi ca o armă vitală a tuturor serviciilor de informații. Noi ne aflăm într-o continuă și critică competiție cu dezvoltarea științifică a țărilor comuniste și în special a Uniunii Sovietice. Trebuie să depunem toate eforturile ca în această competiție să menținem rolul conducător". [51])

Desigur că Dulles nu înțelege numai necesitatea culegerii de informații tehnico-științifice din statele socialiste prin intermediul spionajului ci și a informațiilor politice, militare etc. care să asigure realizarea obiectivelor generale ale politicii S.U.A.

Practicînd spionajul „total" sau „global" serviciile de informații ale marilor puteri imperialiste devin adevărate „monopoluri" de informații secrete din toate domeniile de activitate ce reprezintă un mare interes pentru cercurile conducătoare și marile monopoluri care utilizînd provocarea, șantajul, teroarea, dezinformarea și propaganda subversivă, crează condiții prielnice pentru promovarea pe plan extern a unei politici convena-

[49]) N. Ceaușescu Cuvîntarea la Consfătuirea privind activitatea de Comerț Exterior din 5.02.1971, Ed. pol. Buc., 1971, p. 36.

[50]) A. Dulles, The Craft of intelligence, (Arta Informațiilor) p. 79.

[51]) I b i d e m, p. 91.

bile lor. Legat de dezvoltarea relațiilor economice, comerciale dintre state o mare amploare a luat spionajul industrial [52]) și economic, cunoașterea secretelor de fabricație, a patentelor, invențiilor remarcabile etc., ale adversarului.

Funcțiile consulare *) Exercitarea de atribuții consulare de către misiunile diplomatice (acordarea de vize, eliberarea pașapoartelor, legalizarea unor documente, etc.) este o practică relativ nouă ce s-a desvoltat odată cu creșterea rolului instituției consulare ca urmare a diversificării relațiilor economice, comerciale, de transport, turistice, etc. între state.

Potrivit practicii și doctrinei dominante, statul acreditant poate înființa în cadrul misiunii diplomatice o secție consulară, fără a cere autorizarea prealabilă a statului acreditar. Aceasta decurge din principiul suveranității statelor și din consimțămîntul mutual reciproc care stă la baza stabilirii relațiilor diplomatice și consulare [53])

III. Categoriile misiunilor diplomatice structura lor și rangurile membrilor personalului diplomatic.

Potrivit opiniei dominante in știința dreptului internațional, misiunile diplomatice se împart în două mari categorii : [54])

Misiunile diplomatice de tip clasic și misiunile diplomatice de tip nou.

Profesorul Ph. Cahier, de pildă, împarte misiunile diplomatice de tip clasic în patru categorii și de tip nou în trei categorii, astfel :

a. — Ambasada este misiunea diplomatică cea mai importantă, (reprezentînd diplomația sedentară) cu rangul cel mai ridicat.

Șeful de misiune, titularul acestui post are titlul de ambasador. El are rangul cel mai înalt în categoria de clasificare a diplomaților, prevăzut în Regulamentul de la Viena din 1815.

Potrivit art. 14 din Convenția de la Viena din 1961, șefii de misiuni sînt repartizați în trei clase și anume :

a. — aceea a ambasadorilor sau nunților *) acreditați pe lîngă șefii de stat și a celorlalți șefi de misiune avînd rang echivalent ;

b. — aceea a trimișilor, miniștrilor, sau internunților, acreditați pe lîngă șefii de stat ;

c. — aceea a însărcinaților cu afaceri acreditați pe lîngă ministerele afacerilor externe.

În afară de precădere și etichetă, nu se face nici o deosebire între șefii de misiune în raport cu clasa lor.

[52]) Vezi, Jacqués Bergier Spionajul industrial, Paris, 1969 și Ronald Payne, Spionajul industrial, Londra, 1968.

*) **Despre statutul juridic al consulilor,** funcțiile consulare și activitatea de spionaj desfășurată sub acoperirea privilegiilor consulare va fi elaborat în continuare un studiu aparte.

[53]) Ph. Cahier op. cit., p. 139–141.

[54]) Ph. Cahier op. cit. pr. 67.

*) Șeful misiunii diplomatice a Vaticanului acreditat într-un stat străin.

Ambasadorul (şeful misiunii) [55]) coordonează întreaga activitate a misiunii diplomatice şi a întregului personal diplomatic şi administrativ, acreditat în ţara respectivă.

El are misiunea de observator, şi de informare a guvernului său asupra stărilor de lucruri din statul unde este acreditat, pentru ca statul pe care-l reprezintă să ia hotărîri în problemele politicii externe şi mai ales faţă de statul respectiv în perfectă cunoştinţă de cauză.

Referindu-se la misiunea nobilă, de o inaltă răspundere şi ţinută morală şi la dublul aspect al activităţii ambasadorilor şi al misiunilor diplomatice, Nicolae Titulescu spunea : „...că dacă misiunea diplomatică este nobilă, este fiindcă ea permite să-ţi serveşti în acelaşi timp şi ţara ta şi pe aceea în care eşti acreditat". [56])

Pe linia atribuţiilor de ordin informativ ambasadorul are sarcina de a acoperi şi de a crea condiţii pentru ca rezidentura de spionaj să-şi îndeplinească obiectivele stabilite.

Deseori el participă direct la obţinerea de informaţii cu caracter secret. Unii autori arată că rolul ambasadorilor în afacerile de spionaj şi diversiune care era foarte mare în sec. XVIII-lea în prezent tinde a se estompa [57]) Această apreciere nu concordă cu realitatea mai ales în ceea ce priveşte ambasadorii marilor puteri, cînd foarte mulţi dintre ei au preocupări nemijlocite în probleme de spionaj.

Astfel, într-o directivă a unui serviciu de informaţii al unui stat accidental se precizează astfel obligaţiile de natură informativă ale ambasadorului. „...Înmulţirea tratatelor şi pactelor, asistenţele militare, menţinerea forţelor proprii în statele independente, problemele pe care le ridică vînzările sau cumpărările de produse strategice sau materiale de război, fac ca şefii de misiuni să participe de multe ori şi în mod direct la realizarea politicii de apărare. Rolul lor a crescut în materie de culegere de informaţii şi apărare". [58])

De asemenea, unii ambasadori sînt cadre de conducere în organele informative, contrinformative sau ofiţeri superiori din statele majore ale armatei, legaţi de aceste organe.

Astfel, după al doilea război mondial funcţia de ambasador al SUA în URSS a fost deţinută de generalul Bedell Smith care anterior a deţinut o funcţie de conducere în organele informative americane şi care a devenit după plecarea de la Moscova director al C.I.A. În perioada 1950—1953 ambasadorul SUA în Iran a fost generalul de brigadă Norman Schwartzkopf, expert în materie de spionaj în problema Orientului Mijlociu (între anii 1944—1948 el a organizat poliţia şi serviciul de informaţii al şahului).

Acesta împreună cu o mare echipă de agenţi ai C.I.A. dintre care mulţi utilizînd şi privilegiile diplomatice, a organizat la 13 august 1953 răsturnarea de la putere a guvernului iranian condus de primul ministru

55) Ph. Cahier op. cit., p. 78–85.
56) N. Titulescu, Documente diplomatice, Ed. politică, Bucureşti 1967, p. 773.
57) Ph. Cahier op. cit. p. 12.
58) Arhiva C.S.S. F.D. dos. 649, vol. 13, f. 324.

Mossadeq [59]), care luase unele măsuri de naţionalizare îndreptate împotriva companiilor petrolifere anglo-americane şi preconiza o politică de utilizare în folosul poporului a bogăţiilor ţării.

În perioada 1961—1966, ambasador al SUA în România a fost un specialist în probleme de informaţii al Departamentului de Stat al SUA. Pînă la sosirea în România acesta a fost director al secţiei de „Analiză şi cercetări pentru blocul chino-sovietic" din Departamentul de stat, funcţie în virtutea căreia a coordonat direct întreaga activitate informativă a Departamentului de stat în ţările socialiste. Între anii 1956—1957 el a urmat cursurile şcolii de spionaj militar din Anacosta-Washington [60]). Şi printre ambasadorii altor state găsim cadre ale serviciilor de informaţii sau ofiţeri superiori. Astfel, ambasadorii Indoneziei în România, Cehoslovacia şi din alte state sînt generali din armata indoneziană, strîns legaţi de serviciile de informaţii.

În condiţiile înrăutăţirii situaţiei internaţionale, a unor interese majore ale anumitor ţări în unele state sau zone geografice, vom putea constata prezenţa şi legătura nemijlocită cu serviciile de informaţii nu numai a ambasadorilor marilor puteri [61]) ci şi a ambasadorilor multor altor state care după părerea lor, sînt interesate în mod special în evoluţia situaţiei politice sau economice dintr-o ţară sau alta dintr-o regiune sau alta. Astfel, în timpul celui de al doilea război mondial, funcţia de ambasador al Germaniei în Japonia, a fost deţinută de generalul maior Ott, care a fost exploatat în orb cu multă abilitate de către Richard Sorge, şi declarat „persona non grată" de către guvernul japonez, în urma arestării şi anchetării lui R. SORGE în 1942. În Rusia ţaristă era larg practicată metoda trimiterii în funcţia de ambasador în anumite state a unor oameni politici sau generali renumiţi.

De pildă mareşalul KUTUZOV a deţinut cîţiva ani funcţia de ambasador în Turcia, generalul KISELEFF a fost ambasador în Franţa [62]) etc.

Deşi potrivit uzanţelor ambasadorii şi ceilalţi diplomaţi trebuie să depună eforturi pentru dezvoltarea relaţiilor dintre ambele state şi să informeze în mod obiectiv guvernul şi opinia publică despre realităţile politice, economice şi sociale din ţara în care sînt acreditaţi, se cunosc numeroase cazuri cînd diplomaţii acreditaţi în România desfăşoară o activitate denigratoare, şi tendenţioasă. Astfel F.V.A. care deţinea funcţia de prim secretar al ambasadei unei ţări capitaliste a trimis o informare tendenţioasă şi nereală propriului guvern despre semnificaţia zilei de 23 August 1944. Practica informării tendenţioase este utilizată şi în prezent. Ea a fost intens folosită ani în şir în special în perioada 1946—1956.

b. — **Nunciatura** : Este denumirea misiunii diplomatice a Vaticanului în alte state şi este condusă de nunţiul papal. Majoritatea statelor capitaliste întreţin relaţii diplomatice cu Vaticanul — centrul politic şi spiritual al catolicismului, — folosit de serviciile de spionaj ale SUA, Angliei, Italiei

59) În avantposturi informative 1969, p. 206–207.
60) Arhiva C.S.S., F.D., dos. 649, vol. 13, f. 316.
61) W. Schellenberg, Şeful contraspionajului nazist vorbeşte, 1970, p. 91.
62) Mircea Maliţa – Diplomaţia, p. 60, 442.

şi Franţei împotriva statelor socialiste. Datorită activităţii de spionaj desfăşurată de serviciul de informaţii al Vaticanului prin intermediul şi sub acoperirea Nunciaturii Apostolice în România, în urma procesului care a avut loc, în anul 1951, [63]) relaţiile diplomatice cu Vaticanul au fost rupte.

Folosind relaţiile cu biserica catolică şi cu cercurile de credincioşi catolici din ţara noastră, spionii Vaticanului au cules informaţii secrete din diferite domenii de activitate pe care le-au transmis stăpînilor lor şi spionajului italian şi american.

c. — **Legaţia.** Este misiunea diplomatică cu un rang inferior, fiind condusă de către un ministru, sau de către un ministru rezident care face parte din cea de a doua clasă a agenţilor diplomatici prevăzută în Regulamentul de la Viena.

Pînă în urmă cu cîţiva ani ţările capitaliste occidentale au fost reprezentate în România de misiuni diplomatice la nivel de legaţii. Ulterior, datorită îmbunătăţirii şi extinderii relaţiilor RSR cu aceste state şi pe baza reciprocităţii legaţiile respective au fost ridicate la rang de ambasadă, ceea ce semnifică un progres în conţinutul şi amploarea raporturilor bilaterale.

d. — **Internunciatura,** corespunde ca rang cu legaţia şi este condusă de un internunţiu care reprezintă Vaticanul în relaţiile cu statul de reşedinţă.

După al doilea război mondial ca rezultat al intensificării relaţiilor interstatale, al desvoltării noţiunii de egalitate în drepturi a statelor, al apariţiei pe harta politică a lumii a unor noi state independente, asistăm la creşterea numărului misiunilor diplomatice, în special a ambasadelor *) atît prin crearea directă atunci cînd se stabilesc relaţiile diplomatice dintre state, precum şi prin ridicarea legaţiilor existente la rang de ambasadă.

În ceea ce priveşte misiunile diplomatice de tip nou, care au luat o mare extindere după al doilea război mondial, distingem următoarele :

a. — **Înaltele Comisariate** cunoscute îndeosebi în practica Angliei cu statele foste colonii, asociate în cadrul Commonwealthului britanic. Statele membre sînt reprezentate la Londra printr-un Înalt Comisar, iar Anglia are în capitalele acestor state un agent de aceaşi categorie. De asemenea, Franţa are în unele state care fac parte din „comunitate" „Înalţi reprezentanţi", care îndeplinesc prerogative de ambasadori. Deosebirea dintre aceste reprezentanţe şi misiunile diplomatice tradiţionale sînt minime. Cîte odată Înaltul comisar este considerat automat ca decan al corpului diplomatic, ca de pildă în Canada, India, Australia, etc. [64])

b. — **Delegaţiile, misiunile sau reprezentanţele permanente ale unui stat pe lîngă o organizaţie internaţională.** Spre deosebire de misiunile

---

[63]) Procesul unui grup de spioni, trădători şi complotişti în slujba Vaticanului şi a centrului de spionaj italian, Ed. de stat pentru literatură ştiinţifică. Bucureşti 1952, p. 9 şi următ.

*) Spre exmplu în 1957, Franţa era reprezentată în străinătate prin 69 ambasade şi legaţii faţă de 16 ambasade şi 53 legaţii în 1936 ; Anglia era reprezentată în 1957 prin 71 ambasade şi 10 legaţii faţă de 16 ambasade şi 36 legaţii în 1936 ; (conform C. Rousseau Revue générale de droit internaţional public. „Agents diplomatiques et consuls", 1958, p. 240–241. V. şi Ph. Cahier op. cit., p. 68).

[64]) Ph. Cahier op. cit. p. 69.

diplomatice obişnuite acestea au unele caracteristici proprii ce decurg din natura activităţii pe care o desfăşoară pe lîngă şi în cadrul organizaţiei respective. RSR are asemenea misiuni (sau delegaţii permanente) pe lîngă ONU, la New-York, Oficiul Naţiunilor Unite de la Geneva, Agenţia Internaţională pentru energia atomică (AIEA) la Viena [65]) Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER) la Moscova, Comandamentul Unificat al Statelor participante la Tratatul de la Varşovia, etc.

Menţionăm că în organizaţiile internaţionale marile puteri imperialiste au infiltrat atît prin metoda angajării de funcţionari internaţionali, cît şi în propria reprezentanţă un număr considerabil de ofiţeri de informaţii, specializaţi în probleme economico-politice, militare, juridice, financiare, sociale, etc. care pe lîngă îndeplinirea unor sarcini contrainformative, desfăşoară o largă acţiune de culegere de informaţii secrete, studiază şi recrutează diplomaţi din misiunile altor state etc. Sub acoperirea imunităţilor diplomatice şi avînd ca pretext elaborarea unor studii şi lucrări de specialitate necesare organizaţiei respective fac deplasări în anumite state, culeg inforamţii secrete, contactează şi studiază personalităţi de prestigiu, aflate în atenţia serviciilor de spionaj etc. În această privinţă este edificator cazul expertului K. cetăţean englez, cadru al serviciului de informaţii britanic, specializat în culegerea de informaţii economice, ce lucra acoperit în funcţia de director adjunct al diviziei de statistică din cadrul Comisiei Economice Europene a ONU de la Geneva.

Sub pretextul elaborării unui studiu asupra reformei agrare şi dezvoltării agriculturii în ţara noastră pe care de altfel l-a şi publicat, acesta a vizitat RSR în cîteva rînduri în perioada 1964—1967, cu care prilej a cules numeroase informaţii şi date statistice şi economice, nepublicate, dintre care unele cu caracter secret, a contactat şi a întreprins o acţiune de studiere a unor persoane cu funcţii de conducere din fostul minister al Agriculturii, de la Direcţia Centrală de Statistică, Comitetul de Stat al Planificării şi Comisia guvernamentală de colaborare economică şi tehnico-ştiinţifică.

Cu acest prilej a contactat şi un cetăţean român care a lucrat ca reprezentant al RSR în cadrul Comisiei Economice pentru Europa a ONU şi care fusese anterior rechemat în ţară, fiind suspect de spionaj.

Pe lîngă misiunile permanente, mai există delegaţiile (temporare) care participă la sesiunile sau consfătuirile organizaţiilor internaţionale (ONU, UNESCO, FAO, AIEA, CAER, etc.)

c. — **Misiunea unei organizaţii internaţionale pe lîngă state.** Este o categorie mai recentă de misiune diplomatică. Ea poate fi acreditată pe lîngă statele ce fac parte din organizaţie, cît şi pe lîngă statele nemembre.

Misiunile de acestui tip pot fi considerate cele constituite de ONU şi trimise în Congo, Goa, Cipru, cea aflată sub conducerea ambasadorului Jarring pentru aplanarea conflictului dintre Israel şi ţările arabe, etc. Pe lîngă sediul central şi birourile regionale, organizaţiile internaţionale au adesea pe teritoriul unor state birouri compuse din 2—3 persoane cu misiuni de informare. Liga Arabă, de exemplu dispune de numeroase birouri aflate în alte state.

---

[65]) M. Maliţa „Diplomaţia", op. cit., p. 336 şi următ.

Asemenea misiuni pot îmbrăca caracter economic sau tehnic[66]) cu scop de asistenţă mutuală, elaborarea unor studii, negocierea unei convenţii, etc. De pildă Organizaţia pentru Alimentaţie şi Agricultură (F.A.O.), cu sediul la Roma are în baza unei înţelegeri cu RSR o misiune de specialişti în hidroameliorații şi îmbunătăţiri funciare care contribue efectiv la realizarea unui asemenea proect în jud. Ilfov. Specialiştii respectivi se bucură de privilegii şi imunităţi.

Ca organe ale relaţiilor externe ale statelor misiunile diplomatice în unele cazuri au o structură complexă, care este determinată de anvergura şi multitudinea sarcinilor ce le au de rezolvat în statul de reşedinţă, de importanţa statului acreditant.

În general, marile puteri au misiuni cu o structură mai complexă decît statele mici şi mijlocii, deoarece în unele cazuri au un mare volum de relaţii cu statul respectiv şi atribuie un rol primordial activităţilor de spionaj şi diversiune în unele state sau regiuni ale lumii. Structura şi organizarea unei misiuni diplomatice este de competenţa statului respectiv iar numărul personalului diplomatic este stabilit uneori pe bază de reciprocitate. Aproape toate misiunile diplomatice indiferent dacă aparţin statelor capitaliste sau socialiste au în general o structură similară, astfel:

1. — **Cancelaria** este considerată de obicei ca un organ principal al misiunii. În cadrul acesteia se pregătesc şi se trimit acte documente, rapoarte, etc. care sînt de competenţa şefului misiunii. De obicei activitatea cancelariei este condusă la ambasade de consilier, iar la legaţii de primul secretar.[67]) Însărcinatul cu afaceri, consilierul, care îl înlocuiesc pe ambasador, răspund de anumite compartimente din activitatea unei ambasade sau legaţii şi îndeplinesc deseori funcţia de rezident al serviciului de spionaj respectiv.

De asemenea, primul secretar, al doilea sau al treilea secretar, (în cazul unor ambasade cu personal numeros) coordonează activitatea unor sectoare de activitate (consulară, culturală, economică etc.) şi pot îndeplini funcţia de rezident în probleme de spionaj.

2. — **Biroul (secţia) economică şi comercială.** este un sector important în cadrul misiunilor (care nu dispun de o agenţie economică sau comercială, cum au statele socialiste) şi se ocupă de dezvoltarea relaţiilor economice, comerciale şi tehnico-ştiinţifice între statele respective.

Acest sector este preocupat să cunoască siutaţia economică din ţara de reşedinţă, nevoile, resursele, perspectivele de desvoltare, posibilităţile de import, export, balanţa de plăţi externe, etc.

Pentru rezolvarea acestui obiectiv se utlizează căile şi mijloacele permise, cît şi cele ilicite.

De pildă, la sfîrşitul anului 1967, consilierul comercial al statului „Fira" în R.S.R. a căutat să obţină prin mijloace ilicite informaţii despre condiţiile de livrare a unor avioane cu destinaţie civilă de către firme din S.U.A. şi Anglia şi a depus eforturi pentru încheierea unor contracte cu

[66]) Ph. Cahier op. cit. p. 70 şi 436—437.

[67]) Ph. Cahier, op. cit., p. 71.

firme din ţara sa,[68]) care în mod evident erau dezavantajoase statului nostru.

Pe lîngă funcţia de informare, birourile comerciale au sarcina de a negocia încheierea unor tratate şi convenţii comerciale,[69]) de cooperare, transport şi de plăţi etc., şi de a acorda sprijin şi consultaţii economice oamenilor de afaceri din statul pe care-l reprezintă, asupra posibilităţilor de extindere a relaţiilor comerciale cu statul de reşedinţă.

Biroul (secţia) comercială este condus de consilierul (ataşatul) comercial, care consiliază pe ambasador în problemele economice şi comerciale, iar uneori îndeplineşte funcţia de rezident al serviciului de spionaj — fiind de obicei specializat în culegerea de informaţii economice, comerciale şi tehnice. În urmă cu cîţiva ani postul de atşat economic al statului „Sanda" la Bucureşti a fost deţinut de K.G., cunoscut ca specialist în analiza informaţiilor.

3. — **Birourile (biroul) militare.** *) în raport de importanţa misiunii sale, acest birou se împarte în biroul militar propriu-zis, reprezentînd forţele armate terestre şi biroul naval şi aerian. În fruntea lor se găseşte un ataşat militar care este de regulă un cadru al Serviciului de informaţii militare al statului acreditant, ajutat după caz de ataşatul naval sau aerian. Ei sînt subordonaţi şefilor de misiune, fiind consideraţi consilieri militari ai acestuia, însă ei manifestă multă independenţă şi comunică direct cu ministerul de care aparţin, fără ca rapoartele sau informaţiile lor să treacă pe la şeful misiunii şi Ministerul Afacerilor Externe.[70]) Uzanţa trimiterii la o misiune diplomatică a mai multor ataşaţi militari, s-a dezvoltat în secolul al XIX-lea, fiind inaugurată de Austria, Prusia şi Rusia, pentru a fi apoi rapid urmată şi de alte state.

De mult nu mai este un secret pentru nimeni faptul că ataşaţii militari se ocupă direct şi nemijlocit cu culegerea de informaţii secrete şi după cum afirmă profesorul Ph. Cahier, cele mai multe afaceri de spionaj au ca sursă ultimă, biroul ataşatului militar al unei puteri străine[71]), care furnizează dealtfel şi cel mai mare contigent de „diplomaţi" expulzaţi.

Fiind nişte ofiţeri fără trupă, cum îi numea cunoscutul specialist în drept internaţional Pradier-Fodéré, ataşaţii militari au ca principală preocupare culegerea de informaţii secrete, din toate domeniile de activitate şi îndeosebi din domeniul militar.

Într-o directivă relativ recentă, un serviciu de informaţii al unui stat membru N.A.T.O. a trasat ataşatului militar la Bucureşti următoarele sarcini cu caracter de spionaj:

„a) observarea directă a obiectivelor militare, politice şi economice;

b) culegerea de informaţii, din toate domeniile, inclusiv securitatea şi contraspionajul".

În scopul culegerii de informaţii, se arăta necesitatea recrutării de

[68]) Arhiva C.S.S., F.D., dosarul 649, vol. 2, fila 176.

[69]) Ph. Cahier, op. cit., p. 72.

*) Despre statutul juridic şi activitatea de spionaj desfăşurată de ataşaţii militari, va fi elaborat un studiu aparte.

[70]) Ph. Cahier, op. cit., p. 73.

[71]) Ph. Cahier, op. cit., p. 73.

agentură, afirmîndu-se că : „Un post care nu recrutează, este un Post care moare". 72)

„c) Ajutorul dat culegerii orientate, dusă de posturile exterioare cortinei de fier.

d) Ajutorul dat culegerii de documentație deschisă și documentației de lucru a centralei.

e) Posibilitatea de a exploata în orice moment, în vederea unei căutări orientate, o situație nouă care s-ar putea crea în țară (cazul revoluției ungare din 1956"). 73)

Atașații militari ai statelor membre N.A.T.O., desfășoară o intensă activitate de culegere de informații secrete despre țara noastră, fac schimb de informații, își coordonează activitatea pentru obținerea datelor ce-i interesează.

4. — **Biroul atașatului cultural.** Cultura unui popor, a unei națiuni constituite în stat, constitue un mijloc de influență în lume. Aceasta este rațiunea existenței atașaților culturali, al căror număr a sporit în anii premergători declanșării celui de al doilea război mondial și în perioada postbelică.

Printre obligațiile atașaților culturali, menționăm : pregătirea acordurilor culturale, obținerea de burse, organizarea schimbului de studenți, profesori, cercetători, organizarea de conferințe și expoziții, crearea de licee sau colegii, în care se predă limba statului acreditant etc. 74). Deci atașatul cultural trebuie să facă cunoscută și apreciată cultura națională a statului ce-l reprezintă. Sub această acoperire atașații culturali desfășoară activitate de spionaj și de influențare ideologică. Dezvoltarea relațiilor tehnico-științifice între state, precum și culegerea de informații secrete în acest domeniu, a condus la necesitatea înființării postului de atașat științific în cadrul personalului diplomatic al unor state, îndeosebi al marilor puteri.

De aceia trimiterea în funcția de atașat cultural sau științific a unor specialiști în culegerea informațiilor din acest domeniu ,cunoscători ai limbii române, ai țării noastre, sau a țărilor vecine, este o practică frecventă. Astfel, în urmă cu cîțiva ani a sosit în R. S. România ca atașat cultural la ambasada statului „Sanda", un anume N.H. Pînă în 1939 N. H. a locuit în Polonia, și cunoaștea limba poloneză, rusă și română. Acesta a fost cadru al Agenției de Informații a statului „Sanda" și înainte de a veni în România a funcționat timp de trei ani cu atașat de legație la Ankara.

În ultimii ani, în baza acordurilor culturale ale țării noastre cu statele capitaliste occidentale, un mare număr de lectori și profesori, francezi, americani, englezi, vest-germani etc., au sosit în țara noastră pentru a preda limba respectivă în instituțiile de învățămînt superior din București, Cluj, Iași și Timișoara. 75) De pildă, lectorii statului „Fira" își des-

72) Arhiva C.S.S., F.D., dosar nr. 138, fila 2.
73) Arhiva C.S.S., F.D., dosar nr. 83, f. 1—2.
74) Ph. Cahier, op. cit., p. 74.
75) Arhiva C.S.S., F.D., dosar nr. 649, vol. 2, f. 185.

fășoară activitatea sub directa îndrumare a consilierului cultural al ambasadei. Ei au primit sarcina să-și creeze legături printre intelectualii români, institutele cultural-științifice și artistice și să culeagă informații cu privire la politica noastră internă, la minoritatea maghiară etc. Unii dintre ei ca R.E. au fost chiar folosiți și pentru studierea și recrutarea de agenți 76) din rîndul cetățenilor români.

Nu este exclus ca pe unii dintre acești lectori organele noastre de contraspionaj să-i întîlnească și în calitate de spioni ce utilizează imunitățile diplomatice, așa cum s-au petrecut lucrurile cu Ivor Porter. Acesta între anii 1938—1940 a fost lector de limba engleză la facultatea de limbi străine a Universității din București. La sfîrșitul anului 1943 a fost parașutat de Intelligence — Service în România împreună cu Lt. colonel De Chastellaine și căpitanul Mețianu. Îl vom regăsi la Misiunea militară britanică în 1945, iar apoi ca șef al Oficiului de informații al Legației engleze din București unde a desfășurat o intensă activitate de spionaj pînă în anii 1947—1948, cînd a fost declarat „persona non grata" și nevoit să părăsească România.

După cîțiva ani de lucru în centrala serviciului de informații britanic și probabil în alte state, Ivor Porter va apare în anii 1968—1969 ca adjunct al șefului delegației britanice în Comitetul pentru dezarmare de la Geneva, continuîndu-și preocupările sale de ordin informativ.

4. — **Biroul de presă** este o creație, determinată de influențarea și formarea opiniei publice în spiritul politicii și intereselor anumitor state, fiind totodată o funcție care conferă multiple posibilități, pentru culegerea de informații secrete. Atașatul de presă este o sursă de informații pentru misiunea diplomatică și în consecință pentru statul acreditant. El studiază presa, publicațiile locale, evenimentele principale relative la politica internă și externă a statului de reședință cum ar fi : crizele politice, atitudinea partidelor și personalităților de prestigiu, problemele economice și sociale etc. Atașatul de presă îndrumă sub un anumit aspect munca corespondenților de presă ai marilor cotidiene și ai agențiilor de presă și publicitate ai statului acreditant, existenți în R. S. România și în cele mai multe cazuri desfășoară o susținută activitate de culegere de informații secrete, îndeplinind chiar funcția de rezident. Activitatea desfășurată de R. Sorge în Japonia sub această acoperire, de Archibald Gibson în România este extrem de concludentă. Ei aveau întinse relații în lumea ziariștilor, publiciștilor, cercurilor guvernamentale și militare etc. De pildă R. Sorge era totodată bun prieten cu șeful Gestapoului ; care lucra la ambasadă cu ambasadorul german la Tokio, precum și cu toți atașații oficiului. 77)

6. — **Cancelaria consulară.** Este un birou atașat pe lîngă misiunea diplomatică, atunci cînd nu există un consulat în capitala statului de reședință, avînd ca atribuții acordarea de vize, eliberarea pașapoartelor, autentificarea unor acte etc. Există o deosebire netă în multe privințe între funcțiile consulare și cele diplomatice.

Cu toate acestea consulii au un rol deosebit în activitatea de spionaj,

76) Ibidem, f. 186.
77) Allen Dulles, Arta Informațiilor..., p. 81.

ocupîndu-se cu culegerea de informații din toate domeniile de activitate, așa cum a demonstrat-o cu prisosință, după 23 August 1944, activitatea consulilor englezi, francezi, americani, italieni și turci în țara noastră.

Prin locurile unde sînt plasate consulatele în marile centre industriale, comerciale și portuare ale lumii (New-York, San-Francisco, Hong-Kong, Șanhai,Alger, Hamburg, Istambul, Constanța, Lenigrad etc.), consulatele pe lingă rolul lor pozitiv ce l-au avut și-l au în amplificarea relațiilor dintre state, au reprezentat și reprezintă puncte cheie de pătrundere și intensificare a spionajului. Deseori consulii îndeplinesc funcția de rezident al serviciului de spionaj al statului respectiv.

7. — **Birourile pentru emigrare.** Nu există decît pe lîngă misiunile diplomatice ale unor state, unde politica de emigrare și imigrare are o anumită pondere în relațiile externe .Aceste birouri au misiunea de a studia condițiile locale de muncă legislația muncii, de a pregăti tratatele și convențiile relative la emigrare etc. În țara noastră misiunile diplomatice ale statelor „Poiana" și „Pădurea" îndeosebi, se ocupă intens cu propaganda și acțiunile emigraționiste, cultivînd psihoza părăsirii patriei noastre de către cetățenii români de altă naționalitate.

8. — **Biroul sau sectorul de cifru.** Acest sector se ocupă cu cifrarea și descifrarea (redactarea în cod) a comunicațiilor primite sau transmise de către misiunea diplomatică a statului acreditant. În cadrul misiunilor cu un personal numeros și cu un mare volum de muncă, îndeplinirea activității de cifru, este asigurată de 2—3 persoane. În situația cînd această activitate e restrînsă, lucrările sînt efectuate de un alt diplomat sau funcționar tehnico-administrativ anume desemnat.

Serviciile de spionaj acordă o însemnătate primordială intrării în posesia cifrului statelor adverse și chiar amice pentru a cunoaște conținutul comunicărilor făcute, a le utiliza în interesul lor, a deruta și dezinforma pe adversar etc. Este cunoscută înfruntarea pe acest tărîm în anii celui de al doilea război mondial, în perioada postbelică, în preajma și în timpul războiului de 6 zile din Orientul Apropiat etc. În această privință se cunoaște deasemenea cazul sustragerii așa numitului „cod roz" (cifrul) pe care-l folosea ambasadorul SUA [78]) la București în anul 1914. Nu este exclus ca sustragerea să fi fost efectuată de serviciile de spionaj austro-ungar sau german, care erau preocupate să cunoască poziția S.U.A. față de virtualii beligeranți. Cazuri de intrare în posesia cifrului statului advers sînt numeroase, fiind de regulă opera serviciilor de spionaj și contraspionaj.

---

[78]) Allen Dulles, Arta Informațiilor..., p. 99.

DOCUMENTE

ANEXA nr. 1

COPIE
dos. nr. 88294 — vol. 24

COPIE : de pe adresa Ministerului Afacerilor Interne, Cabinetul Secretarului General cu nr. 10 080 din 15 octombrie 1941, înregistrată la Direcția M.O.N.T. și A.P. sub nr. 5 500 din 29.oct.1941

F. URGENT.

SECRET

MINISTERUL ECONOMIEI NAȚIONALE
— Cabinet —

În vederea zilei de 7 noiembrie 1941, Comitetul Central al Partidului Comunist, a dat instrucțiuni organizațiilor regionale și locale, să pună la cale acțiuni demonstrative muncitorești, să afișeze șabloane cu lozinci comuniste și să difuzeze material de propagandă revoluționară comunistă.

Fiecare organizație comunistă din Capitală și țară a primit însărcinarea ca pînă la 7 noiembrie a.c. să execute :

1. Acțiuni greviste, în special în fabrici.
2. Să dinamiteze cîte un tren de transporturi petrolifere sau munițiuni de preferință german.
3. Să se incendieze o fabrică, de preferință de interes militar.
4. Să se incendieze barăcile germane, unde sînt cazați soldați sau depozite militare.

Rugăm să binevoiți a lua cele mai severe măsuri pentru împiedecarea acțiunilor de propagandă și de sabotaj, proiectate de Comitetul Central al Partidului Comunist din România.

Măsurile luate, rugăm a fi aduse la cunoștința Ministerului Afacerilor Interne.

MINISTERU SUBSECRETAR DE STAT
General de Divizie (ss) I. Popescu

Inreg. la M.Ec. Naț. la nr. 2394
din 17 oct. 1941
Cab. Ministrului.

ANEXA Nr. 2

S.S.I.
C O P I E
dos. nr. 88294 — vol. 24

N O T Ă
6 noiembrie 1941

Se înaintează copie după adresa secretă a Ministerului Afacerilor Interne către Ministerul Economiei Naționale, privind măsurile în vederea zilei de 7 noiembrie 1941 și copie după raportul Centrului Ploiești, în legătură cu actele și manifestările comuniste și măsurile luate în zona petroliferă de acord cu toate autoritățile locale.

C O P I E
dos. nr. 88294 — vol. 24
S.S.I.
Centrul „P"

N O T Ă
5 noiembrie 1941

Direcțiunea Regiunii II. Miniere din Ploiești a primit din partea Ministerului Economiei Naționale alăturata copie de pe adresa Ministerului Afacerilor Interne cu nr. 10 080 din 15 octombrie 1941, relativ la unele acțiuni demonstrative, puse la cale pentru ziua de 7 noiembrie 1941, de către Comitetul Central al Partidului Comunist, prin organizațiile comuniste regionale și locale.

Pe baza acestei informații, Direcțiunea Regiunii Miniere a convocat în ziua de 3 noiembrie 1941 pe toți directorii de rafinării, stabilindu-se următoarele măsuri de preîntîmpinare:

1. Intensificarea controlului la intrarea în rafinării.
2. Intensificarea controlului executat de șefii de secțiuni în interiorul instalațiilor.
3. Intensificarea vigilenței organizațiilor informative din interiorul fiecărei rafinării.
4. Intensificarea vigilenței pazei militare.

Deosebit de aceasta, noi am sesizat Brigada II. Mixtă Gardă, care a dispus următoarele:

1. Intensificarea controlului gărzilor militare de la rafinării și din schele.
2. Menținerea Batalionului din rezerva Brigăzii cazat în orașul Ploiești, în stare de alarmă pentru nopțile de 6/7 și 7/8 noiembrie, punîndu-i-se în același timp la dispoziție mijloace auto pentru transporturi rapide.
3. Menținerea în stare de alarmă a plotonului de care de luptă aparținînd Brigăzii.
4. Sesizarea Legiunii de Jandarmi și a Chesturii de Poliție, pentru intensificarea măsurilor de supraveghere și control.

Cazul a fost discutat de noi și cu Locotenentul Hammer, care a pus în curent autoritățile militare germane locale, pentru a lua măsuri similare.

Centrul P, a dispus de asemenea ca agenții săi atît din echipa petroliferă, cît și din echipa C.F.R. să-și sporească vigilența, iar în nopțile de 6/7 și 7/8 noiembrie, agenții din echipa petroliferă să rămînă în rafinării.

Menționăm că informațiunea vine de la București.

In regiune și la Ploiești nu s-a evidențiat nici un simptom alarmant pînă în prezent.

Părerea unanimă a directorilor de rafinării ca și a delegațiilor numiți de noi este că, pe baza informațiunilor ce dețin cu privire la starea de spirit a lucrărilor, provocarea vreunui act necugetat din partea salariaților întreprinderilor este foarte puțin probabilă. Mai de temut rămîne posibilitatea eventualelor încercări din partea vreunor elemente din afara întreprinderilor.

ANEXA Nr. 3

Nota S.S.I. din 14 noiembrie 1941, privind arestarea grupului de sabotaj contra mașinii de război hitleriste din România, condus de inginer Paneth Francisc și a materialelor explozive găsite la el

S.S.I.
C O P I E
dos. nr. 88294 — vol. 24
Nr. 803/41
din 15.XI.1941
(Cazul a fost comunicat și Abwehrului).

N O T Ă
14 noiembrie 1941

In cursul ultimelor luni, centrala partidului comunist din România a primit dispozițiuni să ia măsuri pentru punerea în execuție a planului de sabotaj pentru România, în scopul de a împiedeca aprovizionarea trupelor de pe Frontul de Est cu materialele și combustibilul necesar mersului operațiunilor, vizîndu-se — în special — industria petroliferă, întreprinderile de interes militar și transporturile pe căile ferate.

Pentru îndeplinirea acestei misiuni, a fost creeată — în București — o secție specială, denumită „Resortul Tehnic Central de Sabotaj", cu misiunea

de a coordona și conduce pe teren activitatea nucleelor comuniste, procurîndu-le materialele și instrucțiunile necesare.

Față de această situație, autoritățile românești au luat măsuri pentru intensificarea supravegherii elementelor comuniste care militează în mișcarea clandestină comunistă, reușind să obțină o serie de informațiuni, pe baza cărora – în ziua de 3 noembrie 1941 – a procedat la un număr de arestări și percheziții domiciliare, care au dus la determinarea modului de acțiune al secției de sabotaj și la descoperirea unui bogat material exploziv și incendiar.

Au fost arestați indivizii: Paneth Francisc, inginer chimist; Kornhauser Adalbert, medic; Paneth Lilly, soția inginerului Paneth Francisc; Marinescu-Iosopovici Ada, chimistă; Naghy Elisabeta, lucrătoare și Dermendgin Francisc, pietrar, care au avut următoarele însărcinări, în cadrul „Resortului Tehnic de Sabotaj":

Kornhauser Adalbert, șeful Resortului, cu misiunea de a conduce activitatea acestuia și de a menține legătura cu conducerea partidului comunist.

Paneth Francisc, cu misiunea de a confecționa materialele explozive și incendiare, necesare pentru desfășurarea acțiunii de sabotaj, întreprindere la care a fost secondat și ajutat de soția sa, Paneth Lilly.

Marinescu-Iosopovici Ada, care a servit ca agentă de legătură între „Resortul Tehnic Central de Sabotaj" și organizațiile comuniste, pentru predarea materialelor și a instrucțiunilor necesare secțiunii comuniste de sabotaj.

Naghy Elisabeta, care a servit ca depozitară pentru explozivii și materialele de sabotaj confecționate de Paneth Francisc, urmînd a le preda organizațiilor comuniste raionale.

Dermendgin Francisc, care a ajutat-o pe aceasta să-și îndeplinească misiunile încredințate de „Resortul Tehnic Central de Sabotaj".

Din cercetările și declarațiunile luate cu ocazia anchetării indivizilor susmenționați, rezultă că, în general, misiunea lor era de a confecționa și preda materialele de sabotaj organizațiilor comuniste, prin intermediul unor agenți acoperiți.

Legătura cu Centrala conducerii partidului comunist era ținută de individul Kornhauser Adalbert, care transmitea indicațiunile și ordinele partidului soților Paneth, pentru confecționarea materialelor de sabotaj, cît și celorlalți membri ai secțiunii, pentru predarea și difuzarea acestor materiale.

Material de sabotaj.

La perchezițiile domiciliare, făcute indivizilor de mai sus, au fost descoperite următoarele materiale:

La locuința inginerului Paneth Francisc:

2 kg acid sulfuric industrial, 500 kg acid sulfuric pur, 1 kg clorat de potasiu, 500 kg dextrină, 500 kg nisip de mare, 2 kg parafină topită, un borcan pastă de lipit „Gheolicol", un flacon cu acid azotic, 60 tuburi de hîrtie cerată, înmuiate la un capăt în acid sulfuric, 100 tuburi cerate, lipite la unul din capete, prezentînd un semn roșu în dreptul lipiturii, 100 tuburi albastre, făcute din tuburi de hîrtie albastră lăcuită, de 12 cm/12 mm, lipite la unul din capete, unde au și un semn verde, tuburi de sticlă de diferite dimensiuni, tuburi de sticlă tăiate, de circa

7 cm astupate la capăt cu hîrtie poroasă, legată cu ață, tuburi care se adaptează perfect la tuburile de hîrtie lăcuită, un baston de sticlă utilizat la confecționarea tuburilor de hîrtie, un bastonaș de lemn verde, servind la muierea tuburilor de hîrtie în parafină, pentru a le face tuburi cerate, un tub de sticlă, capilar, avînd un fir de platină în centru, care servea la facerea experiențelor.

In locuința individei Naghy Elisabeta, s-a găsit o sticlă de 100 grame, conținînd 80 grame dintr-un amestec exploziv, format din acid azotic, acid sulfuric și glicerină.

In locuința individei Ada Iosopovici-Marinescu, s-au găsit cantități de carbonat de magneziu, carbonat de calciu, 50 grame glicerină parfumată, apă distilată și diferite tincturi pentru cosmetică.

Din aceste materiale, au fost confecționate, pînă în prezent, de către Paneth Francisc:

– Substanțe lichide explozive, compuse dintr-un amestec de acid sulfuric, acid azotic și glicerină. O parte din aceste substanțe, gata de întrebuințare, au fost deja predate organizațiilor comuniste de sabotaj, de către indivizii Kornhauser Adalbert, Dermendgin Francisc, Ada Iosopovici-Marinescu și Naghy Elisabeta.

– Batoane incendiare confecționate din tuburi de hîrtie cerată, de 10–12 cm. lungime, pe 10–12 mm diametru, astupate la unul din capete, unde poartă semnul roșu, sau verde. În interior, spre capătul astupat, se află o cantitate de clorat de potasiu, amestecat cu dextrină. La capătul liber se află introdus un tub de sticlă, astupat cu hîrtie poroasă, la capătul care vine în interiorul tubului de hîrtie. În tubul de sticlă se introduce acid sulfuric, care pătrunzînd prin hîrtia poroasă, se scurge peste amestecul de clorat de potasiu și dextrină. Rezultă o flacără de culoare violet albăstrue, care durează circa 30–40 secunde, după mărimea și capacitatea tubului, ridicîndu-se pînă la o înălțime de 20–30 centrimetri. Aceste tuburi, introduse în materialele inflamabile, cum ar fi petrolul unsorile etc., provoacă incendierea lor, după o trecere de timp oarecare. Aceste bastoane incendiare urmau a fi utilizate în special în industria petroliferă și în transporturile pe C.F.R., destinate zonelor de operațiuni din Est.

Față de cele de mai sus, toți acești indivizi au fost judecați de Curtea Marțială a Comandamentului Militar al Capitalei, fiind condamnați la moarte și executați".

Se anexează fotografiile materialelor găsite la perchezițiile domiciliare;

– Fotocopia materialului exploziv găsit la percheziția de la Ada Marinescu (foto nr. 1)

– Fotocopia materialului exploziv pregătit de ing. Paneth Francisc. (foto nr. 2)

– Fotocopia materialului exploziv pregătit de ing. Paneth Francisc, pentru organizarea acțiunilor de sabotaj contra mașinii de război hitleriste din România (foto nr. 3)

– Fotocopia unui creion cerat incendiar secționat, pregătit de ing. Paneth Francisc (foto nr. 4)

(Reprodus din Arhiva C.S.S., dos. nr. 88294, Legația germană, vol. nr. 24, filele 253–264).

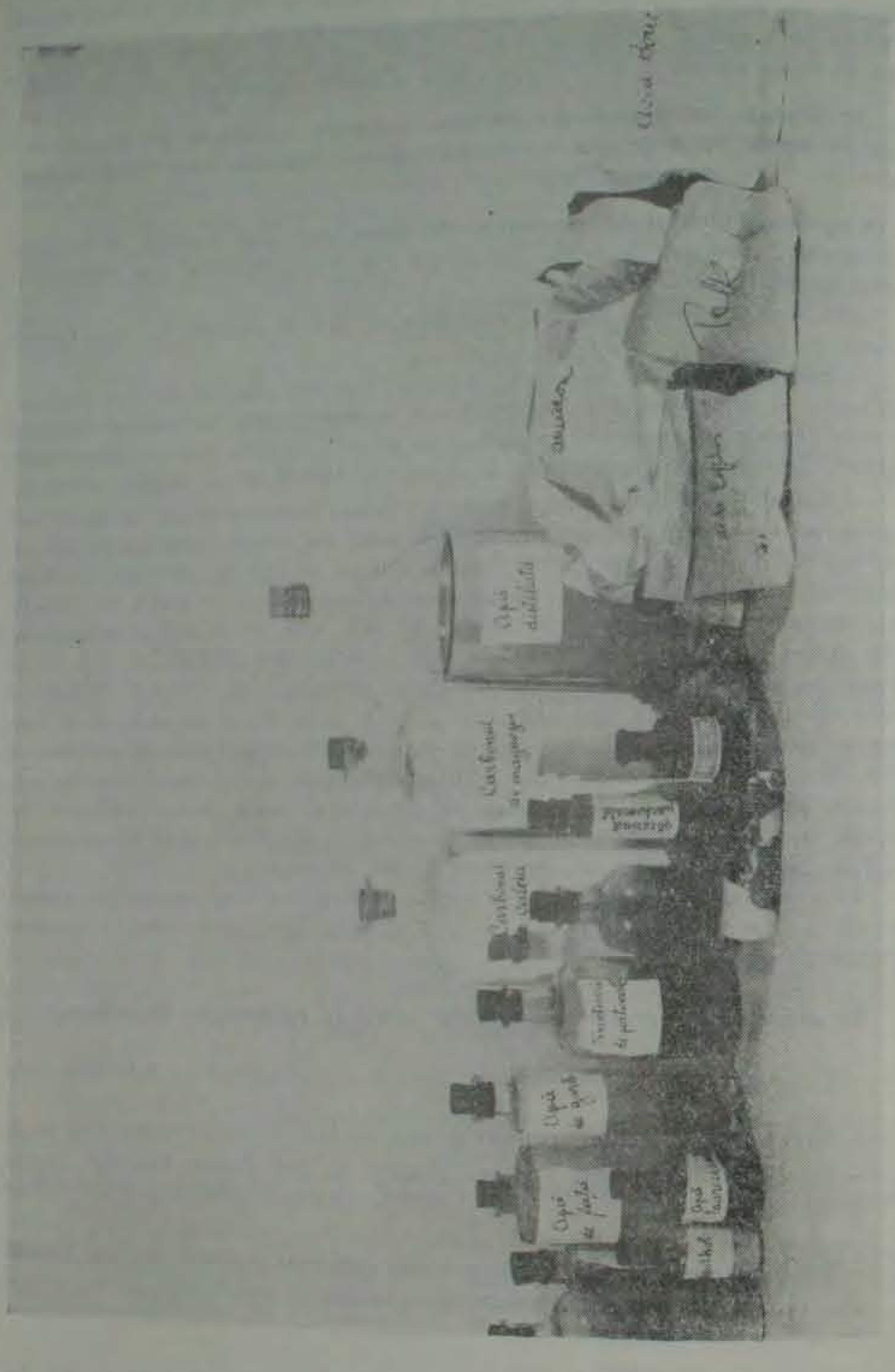

Foto nr. 1

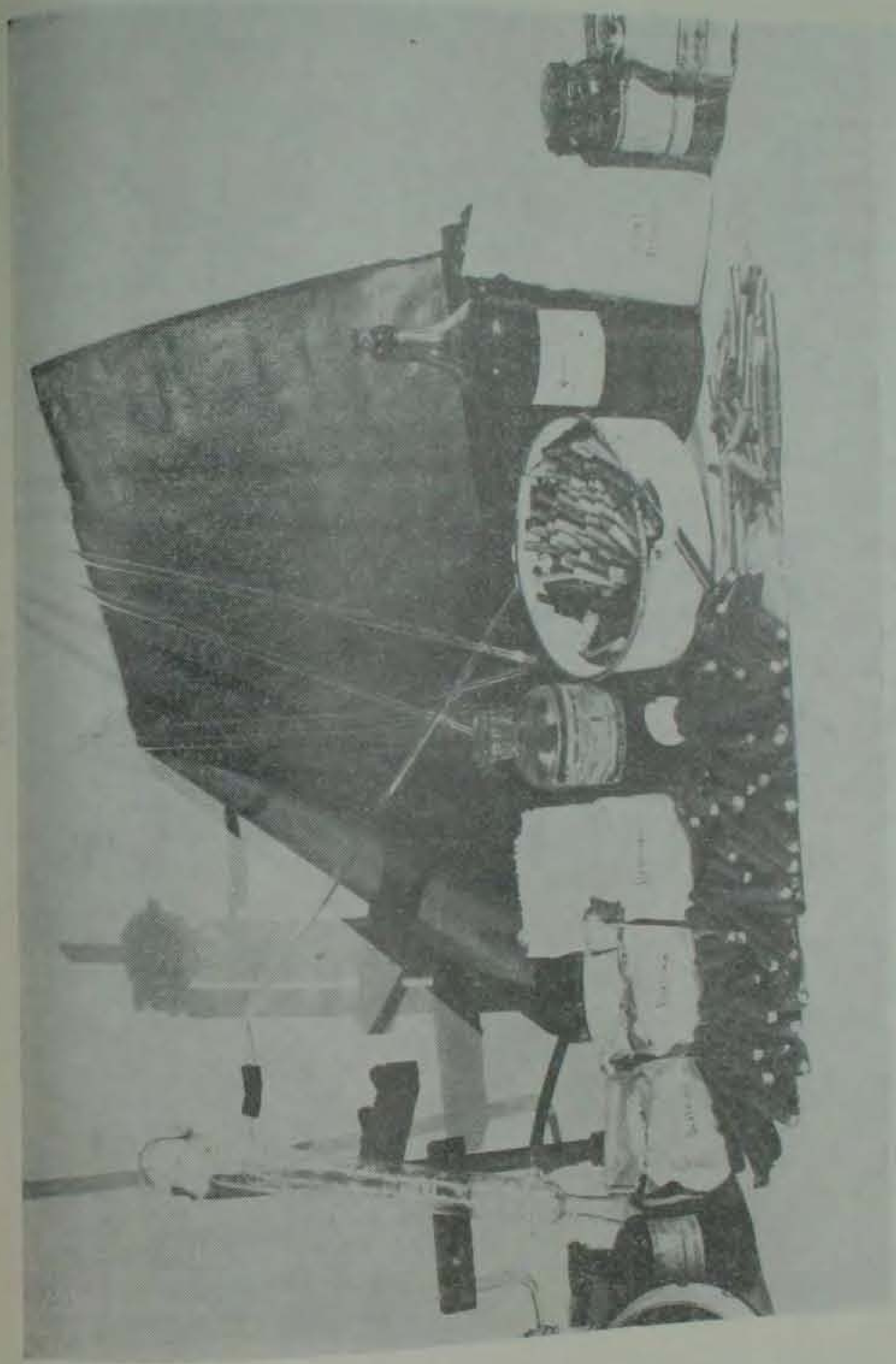

Foto nr. 2

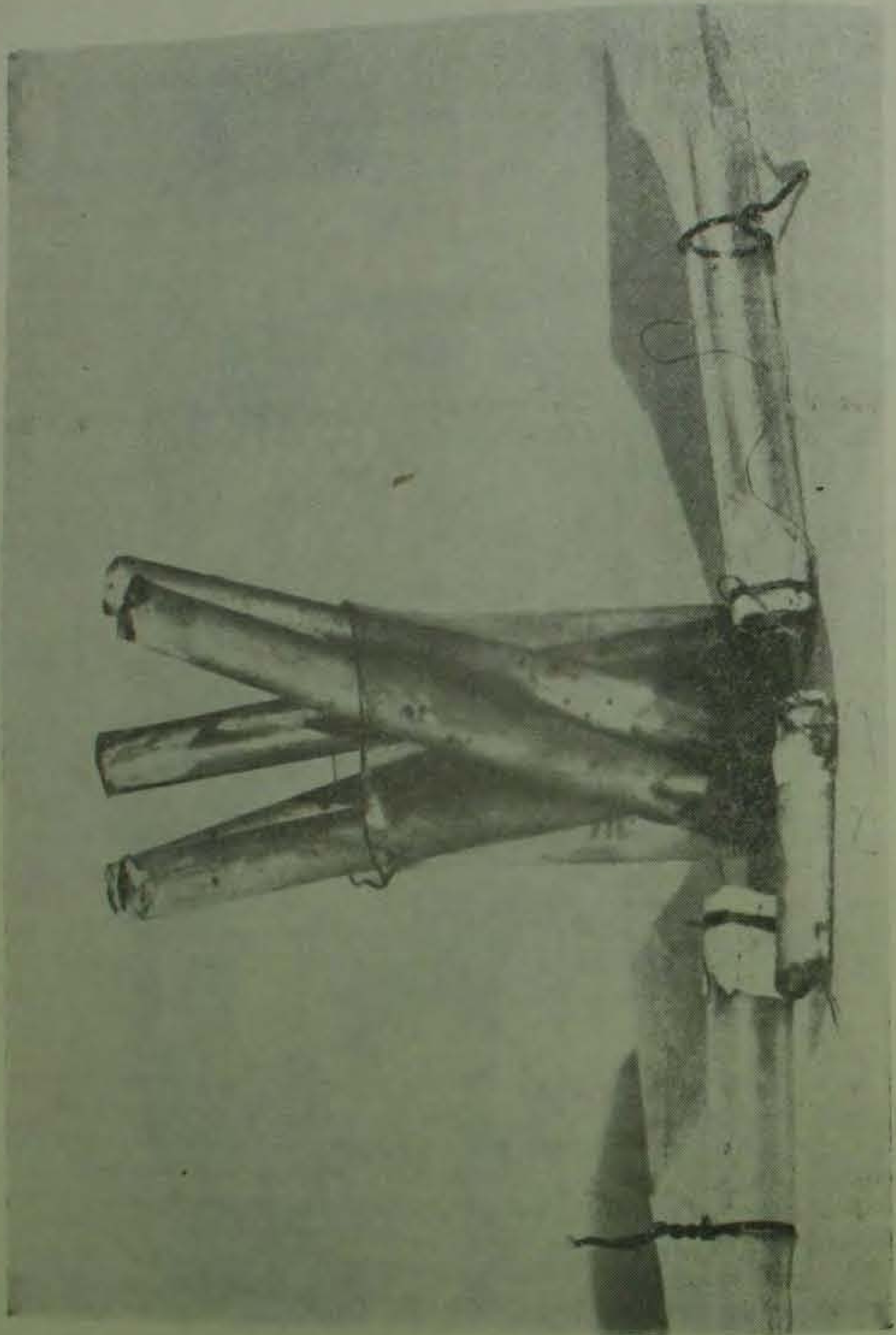

Foto nr. 3

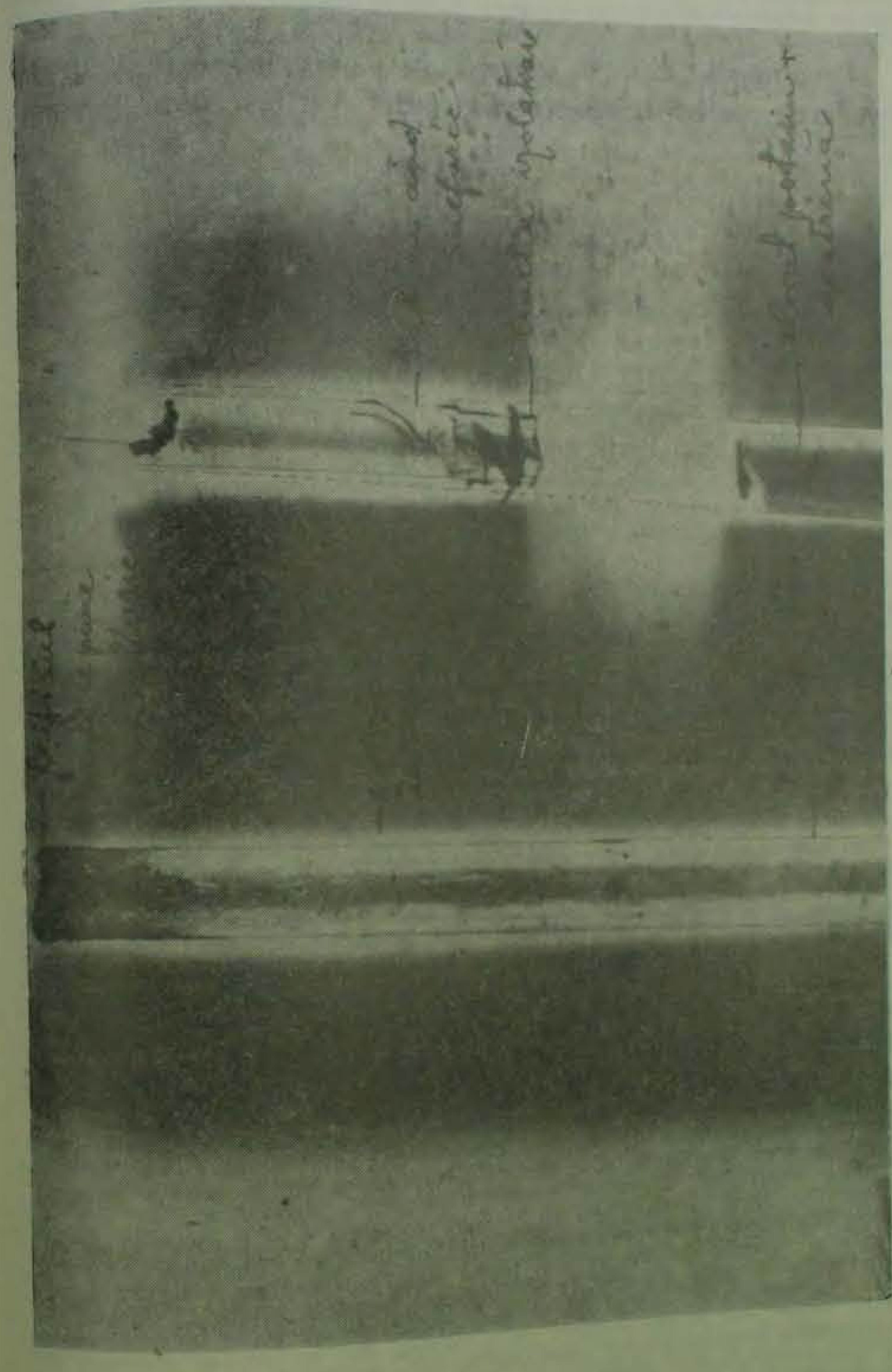

Foto nr. 4

ANEXA nr. 4

Propunerile P. C. R. către P. N. Ţ. din ianuarie 1936 în vederea realizării Frontului Popular Antifascist în România

„Proletari din toate ţările, uniţi-vă“ !

DOMNIEI SALE

DOMNULUI ION MIHALACHE

Preşedintele Partidului Naţional Ţărănesc

şi

DELEGAŢIEI PERMANENTE

a

Partidului Naţional Ţărănesc

BUCUREŞTI

Pericole grave ameninţă naţiunea. Războiul italo-abisinian poate în fiecare clipă să devină un război mondial pentru o nouă împărţire a lumii. Încercarea Laval-Hoare de a sparge Liga Naţiunilor şi de a transforma o ţară slabă şi cotropită în obiect de împărţeală şi compensaţie în folosul agresorului s'a prăbuşit în ruşine sub presiunea masselor din toată lumea. Dar ea a arătat care poate fi soarta popoarelor mici ori slabe, ameninţate de «expansionismul» imperialist.

Independenţa poporului român este ameninţată de statele din blocul fascist central-european, zis bloc revizionist, format sub hegemonia imperialismului german care se înarmează în goană nemaivăzută pentru cotropirea în primul rând a orientului european. Încercuirea României este un fapt. În caz de victorie, blocul fascist imperialist va şterge ţara noastră depe harta Europei, va distruge bazele înseşi ale existenţei naţionale a unui popor care a luptat 700 de ani pentru fiinţa, unitatea şi libertatea sa.

Banda hitleristo-hortistă crede că prin agenţii săi, fasciştii români, va slăbi rezistenţa poporului faţă de planurile imperialiste. Se înşeală amarnic. Poporul român îşi va mobiliza toate slăvitele sale tradiţii de luptă pentru independenţă şi libertate şi în frunte cu proletariatul său va sări la arme pentru a respinge pe cotropitorii imperialişti de sub semnul crucii încârligate hitleriste şi al coroanei habsburgice hortiste şi a-şi apăra existenţa. Forţele poporului vor lovi fără milă pe acei trădători de neam cari s'au făcut uneltele duşmanilor naţiunii.

Aceste unelte, fasciştii români, trădează interesele naţiunii pentru a salva interesele grupului de mari bancheri şi moşieri din fondurile cărora sânt întreţinuţi. Prin acţiunea lor şovinistă ei slăbesc solidaritatea luptei comune a poporului român şi a celorlalte naţionalităţi din România contra duşmanului comun : imperialismul fascist şi fascismul din România. Ei fac jocul hitleriştilor cari încearcă să ascundă planurile lor imperialiste sub masa revizuirii nedreptăţilor din tratate.

Dar hitlerismul nu va înşela pe nimeni. Masca i-o vom rupe depe obrazul hidos de călău. Noi am fost şi rămânem partizani ai liberii autodeterminări a tuturor popoarelor şi ai dreptului lor de a-şi forma state independente ; dar cotropirea României de armatele imperialiste nu înseamnă autodeterminare ci, dimpotrivă, cea mai barbară siluire, cucerire şi vindere de popoare. De aceea tovarăşii noştri comunişti unguri din Ardeal, bulgari din Dobrogea, etc., în virtutea dreptului de autodeterminare, propagă dreptul popoarelor lor de a se uni liber cu poporul român contra fascismului şovinist român şi contra fascismului din Ungaria, Bulgaria, etc. care ameninţă să transforme acele popoare în pradă vie.

Trădătorii de neam, fasciştii români, urmăresc alipirea României la blocul imperialist fascist, înhăitarea României într'o aventură războinică pentru cuceriri de teritorii străine din Uniunea Sovietică, aventură care în caz de reuşită nu poate duce decât la o singură cucerire : cucerirea României de banda hitleristo-hortistă şi desmembrarea României.

Norocul poporului nostru este vecinătatea sa cu Uniunea Sovietică, ţară care nu numai că nu are nici un fel de interese «expansioniste», nu numai că luptă pentru pace spre desăvîrşirea grandioasei opere de ridicare socialistă a popoarelor ei la nemaivăzută treaptă de belşug şi de cultură, dar care, tocmai fiindcă este adevărata cetăţuie a păcii, luptă pentru neatârnarea ţărilor mici ameninţate de fascismul imperialist. Deaceea Uniunea Sovietică este şi cel mai firesc apărător al României împotriva pericolului de cotropire.

Tratatul de ajutor reciproc cu Uniunea Sovietică este singura cale deschisă României pentru a opune războiul frontul puternic al păcii şi pentru a apăra independenţa naţională ameninţată. Tocmai deaceea aliaţii hitlerismului, revizioniştii naţional-creştini şi ceilalţi duşmani fascişti ai poporului român, duc o campanie de ură şi clevetire contra aliaţilor fireşti ai poporului, contra Uniunii Sovietice.

Ce vrea fascismul român ? Dece unelteşte prin campanii şoviniste contra capacităţii de apărare a ţării ? Dece încearcă zvârlirea României într'o aventură imperialistă alături de Hitler contra URSS ? Dece oferă în dar lui Hitler şi Horthy independenţa ţării şi fiinţa însăşi a neamului ?

Fiindcă fascismul român reprezintă interesele păturilor celor mai reacţionare, celor mai şoviniste, celor mai imperialiste, celor mai bestiale ale capitalului financiar şi ale moşierimii române. Fascismul este politica sugătorilor de sânge cari-şi trag bogăţiile din exploatarea fără milă a poporului român şi a naţionalităţilor asuprite din România.

Fascismul «iubeşte» poporul cum iubeşte lupul pe oaie, cum iubeşte dihorul pe găină, cum fiara îşi iubeşte prada. Fascismul român va aduce poporului român şi tuturor popoarelor din România o robie fără seamăn, lipsirea de orice drept şi orice libertate. Nu numai organizaţiile muncitoreşti de stânga vor fi lovite. Toate organizaţiile masselor vor fi săşiate fără milă. Zdrobit va fi partidul social-democrat. Zdrobit va fi însuşi Partidul Naţional-Ţărănesc. Distruse sindicatele şi cooperativele muncitoreşti, ţărăneşti şi mic-burgheze. Poporului i se pregăteşte o înfiorătoare baie de sânge prin pedeapsă cu moartea şi prin execuţii şi cazne, individuale şi în massă, fără nici o judecată ori lege.

Fascismul va aduce o foamete şi o exploatare faţă de care va păli pînă şi foamea cronică şi mizeria de pomină a masselor muncitoare dela oraş şi dela ţară din România de azi.

Sub fascism ţărănimea va fi şi mai crunt lovită, şi mai suptă, şi mai stoarsă. Aşa este în Italia fascistă, aşa în Germania fascistă, cu toate că lozinca lui Hitler a fost : «Germania ori va fi o ţară ţărănească, ori nu va fi de loc». Arestările în massă de ţărani din Germania pentru a stoarce produsele pe preţuri de batjocură, — iată «ţara ţărănească» a lui Hitler, iată ce aşteaptă ţărănimea română dacă ar triumfa în România prietenii şi demagogia lui Hitler.

Fascismul va aduce războiul. Cum a adus foamete şi război în Italia. Cum a adus foamete şi pregătirea aventurii războinice în Germania. Fascismul va transforma populaţia României în carne de tun pentru Hitler şi Horthy. Jugul fascist va fi un jug străin.

Fascismul păşeşte cu grabă spre putere. El este sprijinit şi întărit de guvernul Tătărescu, guvernul fascizării României.

Guvernul Tătărescu pregăteşte fascismul, metodic, prin jefuirea ţării şi prin gâtuirea treptată a libertăţilor şi drepturilor cetăţeneşti. Starea de asediu, transformată în aparat normal de guvernare de toate guvernele perindate dela 1916 încoace, serveşte guvernului Tătărescu pentru înnăbuşirea definitivă a poporului, pentru scoaterea lui din lege şi pentru apărarea samavolniciilor guvernamentale şi a bandelor fasciste contra forţelor populare. Cenzura este impusă în toată ţara prin călcarea făţişe a Constituţiei. Taxe, biruri şi vămi sunt impuse fără lege, contra legilor. Legile reacţionare Mârzescu-Mironescu, legi infame şi scelerate, îndreptate contra poporului întreg şi în primul rând contra poporului muncitor, servesc aşa zisei «justiţii» militare, ca la ordinul guvernului să arunce în temniţă pentru mii de ani pe cei mai curajoşi şi mai devotaţi fii ai poporului. Arestaţi fără nici un motiv

altul decât ura turbată a sbirilor capitalului financiar contra poporului. Acei eroi ori sunt uciși, ori torturați bestialicește în beciuri de poliție și în tainițe de pușcării, în ocne și la siguranță pentrucă au îndrăznit să ridice steagurile luptei pentru pământ, pâine, muncă și pace, pentrucă au avut bărbăția de a arăta lumii întregi, spre gloria poporului român, dreptatea lui Mureșanu care cu încredere i-a atribuit deviza mândră:

„Viața în libertate ori moarte“ !

Să vă reamintim figura grandioasă a lui Gheorghiu-Dej, conducătorul ceferiștilor, existența însăși a căruia spală depe fruntea poporului român rușinea adusă de toți tătăreștii; pe profesorul Bugnariu, curagiosul luptător antifascist; pe muncitorul Luca, secretarul Consiliului General Sindical Unitar; pe Zoe Bugnariu, arestată fiindcă în loc de ură între popoare răspândea limba română în populația maghiară din Ardeal; ori pe eroica reprezentantă a luptei pentru emanciparea femeilor din România, curagioasa înainte-luptătoare a muncitorimii române, organizatoarea neobosită a luptei antifasciste, victima mișelescului atentat cu revorvere din partea agenților guvernului, pe Ana Pauker!

Aceste figuri mărețe ale luptei populare zac încătușate deși neînvinse, în temnițele guvernului Tătărescu. Atentatul contra d-lui Ilie Lazăr și arestarea lui vă arată limpede că la nenumăratele victime de pînă acum se mai adaogă și se vor adăoga oricine îndrăznește măcar să murmure contra reacțiunii. Samavolnicia guvernului reacționar rupe orice frâu. Calea fascismului este pregătită. Cimitir și temniță se pregătește întregii Românii.

Guvernul a știut să exploateze renunțarea la demonstrația populară din 14 Noembrie, care a însemnat o înfrângere nemeritată a poporului, tocmai în momentul când acesta era gata să zăgăzuiască calea fascismului. Capitularea din 14 Noembrie a dat avânt fascismului român și posibilitate guvernului de a sprijini huliganismul pogromistic cu ajutorul căruia fasciștii au pus mâna pe baroul de Ilvof. Sub obiăduirea guvernului fasciștii au reușit să-și concentreze forțele pentru o formațiune de guvernare. Retragerea din 14 Noembrie a ușurat guvernului opera de expropriere a maselor țărănești prin stoarcerea ratelor conversiunii prin așa zise datorii întreit plătițe prin camete, pentru grăbirea realizării întregului său program de jaf și bestialitate.

Acest program cuprinde trei miliarde biruri, taxe și vămi și prin noui emisiuni de bani cari prăvălesc mai jos valoarea leului. Toată această prădare, care se arată prin scumpirea nemaipomenită a vieții, merge în folosul înarmărilor și al câștigurilor de miliarde pe spinarea sărăcimii.

Guvernul curăță mai departe calea fascismului printr-o serie de legi noui reacționare ca legea presei, a meseriilor, a procedurii penale, etc. cari desăvârșesc gătuirea drepturilor cetățenești.

Orice tolerare, orice păsuire dată guvernului actual înseamează cârdășie la crimele lui și dezarmare față de pericolul care amenință poporul, dinafară și dinăuntru.

Milioanele de muncitori, țărani, intelectuali și meseriași, majoritatea imensă a poporului nu-și poate lăsa soarta pe seama unor guvernanți cari sunt dușmanii săi, reprezentanții celor mai hrăpărețe pături suprapuse. Națiunea e în pericol să-și piardă și independența, și libertatea, și existența. Ea trebue să ridice steagul luptei pentru propria sa ființă. Un imens front antifascist al poporului trebue să se formeze.

Frontul Popular este salvarea. Prăbușirea lui 14 Noembrie, a acțiunii la care se gătea întreaga țară și în fruntea căreia se pregătea să pășească proletariatul chemat de Partidul nostru, prăbușirea acțiunii prin semnalul de retragere dat de Dv. în ultima clipă, a dovedit tuturor că este azi cu neputință ca un singur partid, chiar puternic ca al Dv., să ție piept puterilor și înșelăciunilor reacționare. Locul unui asemenea partid este în frontul întregului popor, în Frontul Popular Antifascist.

Unitatea muncitorimii, unitate pe care Partidul nostru se străduește s'o realizeze și pe care o va realiza fiindcă corespunde nevoii și dorinței fierbinți a întregii clase muncitoare, acea unitate a lipsit încă în 14 Noembrie și de aceea noi am crezut că nu putem chema singuri la demonstrație massele dezamăgite de retragerea proclamată. Dar noi regretăm că n'am făcut-o, fiindcă nu putem crede că în acest caz Partidul Național-Țărănesc ar fi refuzat să sprijine o mișcare la pregătirea căreia contribuise în largă măsură. Cunoaștem rândurile partidului Dv., cunoaștem

acolo mii și mii de luptători cari alături de masele muncitoare ar fi realizat în luptă Frontul Popular Antifascist. Masele îl vor realiza în luptă. Rezultatul jalnic al retragerii din 14 Noembrie a dovedit că tactica demobilizării în fața reacțiunii nu duce decât la dezastre. Desigur era mai bine dacă partidele noastre s'ar fi înțeles înaintea luptei comune și asupra tacticii de urmat.

Iar această tactică nu poate să fie decât unirea tuturor forțelor de luptă ale națiunii și ale tuturor popoarelor din România împotriva pericolului de distrugere și de catastrofă către care este împinsă țara cu o grabă mereu mai amenințătoare. Greșită apare afirmarea că în sânul ori în jurul unui singur partid, oricât de puternic ar fi el, se poate strânge azi întregul popor, că un singur partid poate înlocui astăzi pe toate celelalte, poate înlocui toate organizațiile politice, profesionale, cooperative, economice, culturale, că un singur partid poate fi azi frontul popular. Asemenea păreri, care se înâlnesc în partidul Dv. și în altele, nu pot duce decât la izolarea forțelor democratice și populare și la întărirea și triumful fascismului.

Ce este Frontul Popular Antifascist? Frontul Popular Antifascist este o vastă concentrare de forțe pentru apărarea ultimelor libertăți democratice și de luptă pentru lărgirea lor, largă alianță a forțelor populare pentru oprirea fascismului, zdrobirea organizațiilor lui și arestarea șefilor lui trădători și complotiști, mobilizare formidabilă a întregului popor pentru apărarea păcii și a existenței și independenței naționale, a libertății naționale. Frontul Popular Antifascist va putea repede să respingă atacul nerușinat și sângeros al reacțiunii și să dovedească practic că poporul român nu va tolera readucerea șerbiei și a robiei. Frontul Popular Antifascist va opri ofensiva de scumpete, jaf și exploatare neomenească dusă azi de reacțiunea guvernantă.

Națiunea e în pericol. Orice ezitare mărește pericolul și reprezintă o răspundere de care istoria va ține seamă pedepsind amarnic pe cei cari au tremurat în fața pericolului lăsând drumul liber dușmanilor poporului, în loc să-și găsească bărbătește locul în linia de bătae a frontului.

Noi cunoaștem bine prejudecățile interesate, cultivate de reacțiunea stăpânitoare împotriva Partidului nostru. Încrederea nestrămutată și crescândă a masselor în Partidul nostru a fost răspunsul la campania de clevetire și ponegrire pe care de 15 ani acea reacțiune o duce împotriva noastră. Această încredere a maselor și adâncile legături cu ele, de care se poate mândri cu drept cuvânt Partidul nostru, i-a dat putința să crească și în ciuda unei sălbatece terori și a unor jertfe cum nu le-a cunoscut nici o formație politică în istoria României să se ridice la rangul unei forțe politice de primul rang de care tremură reacțiunea.

Astăzi orice om cu minte vede că teroarea îndreptată contra Partidului Comunist a fost o lovitură dată în pieptul însăși al națiunii. Astăzi vede oricine că rezistența masselor strânse în jurul Partidului nostru și în primul rând lupta eroică a proletariatului din România este acea forță care a împiedicat până astăzi fascismul să triumfe.

Plin de mândrie pentru luptele trecute prin care Partidul nostru a binemeritat dela națiunea întreagă,

adânc convins de voința fermă a poporului român de a-și apăra viața, existența și libertatea, pâinea și cultura,

adânc convins de succesul luptei de salvare a poporului în fruntea căreia, în însăși linia de foc, stă Partidul nostru,

el se adresează Partidului Național-Țărănesc, membrii și aderenții căruia sânt părți importante ale poporului și ale masselor muncitoare, și-i propune lupta comună pentru salvarea națiunii, lupta:

contra tuturor birurilor, taxelor de consumație, vămilor, etc. cari scumpesc traiul;

contra executărilor silite, pentru biruri și datorii ale tuturor cetățenilor cu venit mai mic decât 250.000 lei anual. De plătit să plătească cei bogați;

pentru măsuri grabnice de ajutorare a șomerilor și a țăranilor sărăciți precum și a populației înfometate, în special din Basarabia. Creierea unui impozit special asupra tuturor veniturilor mai mari decât 500.000 lei anual pentru acest scop precum și alocarea unui fond de un miliard lei din bugetele ministerelor apărării naționale și de interne;

pentru desființarea cenzurii și a stării de asediu și a legilor antipopulare,

pentru apărarea și lărgirea drepturilor cetățenești și a libertății de organizare a

muncitorimii și țărănimii. Pentru desființarea oricăror măsuri ori legi de persecutare a naționalităților și pentru interzicerea și dizolvarea organizațiilor fasciste;

pentru aministierea tuturor condamnaților și arestaților antifasciști, victime ale terorii militare și ale „legilor" Mârzescu-Mironescu. Pentru arestarea șefilor fasciști-complotiști trădători de țară;

pentru oprirea oricăror transporturi către Italia mussoliniană, cotropitoare de țări străine; pentru încheierea tratatului de ajutor reciproc cu Uniunea Sovietică, spre garantarea păcii și independenții naționale;

pentru răsturnarea guvernului actual de pregătire a fascismului, dizolvarea parlamentului și alegeri libere prin desființarea primei guvernamentale;

pentru un guvern al Frontului Popular Antifascist; pentru democratizarea țării; luptă pentru pace; împotrivire ofensivei de jaf a celor mai reacționari bogătași și bancheri.

Vă rugăm să ne comunicați când și unde vă puteți întâlni cu delegații noștri, pentru a chibzui împreună la mijloacele de realizare a Frontului Popular Antifascist. Săntem convinși că Partidele noastre nu sunt singurele care vor voi să-și unească forțele pentru mântuirea poporului. Depe acuma, puternice organizații din vechiul regat ca și din Ardeal, Moldova și Basarabia își dau mâna. Tot ce simte răspundere și demnitate omenească, tot ce simte dragoste de popor și de țară se va strânge, va lupta și va învinge.

Chiar când dușmanii poporului s'ar înarma și ar complota cu îndoită mișelie, poporul unit va fi mai puternic.

«Chiar când», cum suna salutul poporului român în 1848.

Chiar când!

Editura Partidului Comunist din România

B. ȘTEFANOF MARIA CIOBANU

București, ianuarie 1936

(Reprodus din broșura aflată în Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2 vol. nr. 285, filele 292–295).

ANEXA nr. 5

PROPUNERILE P.C.R. CĂTRE BIROUL EXECUTIV AL PARTIDULUI NAȚIONAL ȚĂRĂNESC DIN 12 APRILIE 1936 ÎN VEDEREA REALIZĂRII FRONTULUI POPULAR ANTIFASCIST

CĂTRE BIROUL EXECUTIV AL PARTIDULUI NAȚIONAL-ȚĂRĂNESC

DOMNILOR,

Cu iuțeala uimitoare se precipită evenimentele grav amenințătoare pentru țara noastră. Provocației nesăbuite de răsboi a Germaniei hitleriste i-au urmat lovituri interne a căror inspirație este nu mai puțin hitleristă: condamnarea dela Chișinău, dizolvări de organizații democratice, concedierea Parlamentului și ca vîrf organizarea de către guvernul Tătărăscu a unui congres al Gărzii de Fier. S-a dovedit existența unei MIINI NEGRE organizatoare de asasinate politice și ordinare, oficină de terorizare a exponenților politici din România și a partidelor politice neafiliate fățiș fascismului. De acolo au pornit gloanțele ucigătoare contra lui Duca, de acolo comploturi și urzeli contra altor oameni politici, amenințări contra D-lui Mihalache, a D-nei Negruzii, de acolo ordine de sinucidere contra complotiștilor „nedisciplinați".

MANA NEAGRA a Gărzii de Fier urzește planuri criminale de vindere a țării, către hitlerismul imperialist.

MANA NEAGRA a gărzii de fier pune la cale lovituri de stat contra libertății poporului.

Și această mână neagră este pe față organizată și susținută de guvern. Aceasta o apără de contra-ofensiva cetățenească de apărare a democrației, o apără contra membrilor conducători chiar ai partidului liberal. Starea de asediu și cenzura militară, îndreptate la început contra celui mai democratic partid din România, contra Partidului Comunist, lovește acum pe rând tot ce este organizație democratică, ba chiar tot ce este exponent politic recunoscut al cetățenilor țării, lovește toate partidele politice inclusiv partidul liberal.

Ar fi copilărie politică și vinovată orbie de a nu vede azi că nucleul fascist criminal din partidul liberal, mână în mână cu organizațiile sale anexe fasciste de diferite denumiri cari de cari mai „naționale", mai „creștine" și mai „patriotice" și având la dispoziție pe lângă aparatul de guvern și de TEROARE POLIȚISTO-MILITARĂ, un ORGAN OCULT DE ASASINARI DELA COLȚ DE STRADĂ, pregătește lovitura de grație: aruncarea în robie a întregului popor, trimiterea la spânzurătoare a reprezentanților lui politici. Această grupare fascistă operează în ciuda voinței părții politicește treze a însuș partidului liberal și a imensei majorități a armatei, care își vede rolul în apărarea independenței amenințate a poporului, iar nu în subjugarea acestuia și vinderea către dușmani jurați ai lui: imperialismului hitlerist și acoliții săi trădători de țară și de neam din România.

Lovitura militară hitleristă, măsurile reacționare ale guvernului, legile acestuia și bugetul, legi de stoarcere fiscală și de înfometare prin scumpete și exploatare a poporului, încurajarea de către guvern, spre directa susținere a uneltirilor hitleriste din țară, a mârșeviilor dela Sinaia și Tg. Mureș, loviturile repetate contra masselor populare și a organizațiilor lor, toate acestea justifică din nefericire prevederile Partidului nostru, cuprinse în scrisoarea adresată Comisiei Dvs. permanente, la finele anului trecut. Era clar că gloanțele reacțiunei nu se vor opri numai în trupurile lui Ilie Lazăr și al Anei Pauker, iar loviturile stării de asediu nu numai contra organizațiilor muncitorești și țărănești, comuniste, sindicale, țărăniste, etc., ci că cursul reacțiunei tinde spre lovitura fascistă și spre război alături de Germania hitleristă, cum clar era că aceasta din urmă nu se va opri la înarmări ci va trece la operațiuni și provocări militare și la uneltiri criminale în România și în alte țări, în special țări mici și ușor de subjugat.

Dacă planurile cu cinism anunțate de guvernul Tătărăscu nu s'au îndeplinit pe deplin, este că poporul român, în alianță cu celelalte popoare din România, a întețit contra-ofensiva sa de apărare, a realizat în special în Mehedinți și Hunedoara Frontul Popular Antifascist, a răspuns printr-un val de greve muncitorești și de acțiuni țărănești, prin lupta meseriașilor, a invalizilor de răsboi, a funcționarilor și negustorilor, a dascălilor și a intelectualilor la provocările politice și economice ale guvernului, a reacționat cu energie contra terorii, și-a manifestat ura contra loviturilor răsboinice hitleriste și a respins în imensa lui majoritate criminala politică de învrăjbire a neamurilor din România și a asupririi popoarelor de altă limbă din țară.

Partidul Comunist se mândrește a fi organizat și a fi participat la aceste lupte, garantând mai ales o serie de isbânzi muncitorești și populare și în deosebi victoria în alegerile parțiale recente.

Pericolul fără precedent în care se află azi poporul, ne îndeamnă să apelăm din nou la partidul Dvs. în credința că, dacă apelul nostru trecut a avut drept rezultat conlucrarea în alegeri și izbânda în ele, de data aceasta vom putea organiza cu forțe unite respingerea celui mai mârșav atac criminal ce s'a uneltit vreodată contra ființei și independenței poporului și contra ultimei bucăți de pâine.

Vă propunem pornirea unei campanii imediate:

Pentru răsturnarea guvernului Tătărăscu ....

Pentru dizolvarea organizațiilor fasciste și arestarea șefilor criminali, complotiști, mânjiți de sânge și profanatori ai mormintelor victimelor lor.

Pentru formarea gărzilor cetățenești de autoapărare contra sbirilor și asasinilor reacționari și fasciști.

Pentru alegeri libere, din care să iasă un guvern care să elibereze poporul de legiuirile de teroare și infometare, să garanteze libertățile publice și să ție ferm cursul politicii externe spre organizarea apărării colective contra provocatorilor de răsboi.

Nădăjduim că răspunsul Dvs. va fi grabnic, ținând seama de graba cu care se desfășoară evenimentele.

COMITETUL CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

București 12 Aprilie 1936

(Reprodus din Arhiva C.S.S., Dos. nr. 2, vol. nr. 295, filele 51—54)

ANEXA nr. 6

BLOCUL PENTRU APĂRAREA LIBERTĂȚILOR DEMOCRATICE COMITETUL CENTRAL

PROPUNERE ADRESATĂ DE BLOCUL DEMOCRATIC PARTIDUL NAȚIONAL ȚĂRĂNESC ȘI PARTIDULUI RADICAL ȚĂRĂNESC PENTRU ÎNCHEGAREA FRONTULUI POPULAR ANTIFASCIST, PÎINE, PACE ȘI LIBERTATE

— Blocul pentru apărarea libertăților democratice —

— 1 9 3 6 —

Blocul pentru Apărarea Libertăților Democratice indrumător și port-cuvint al maselor muncitoare, amenințate de fascismul trădător al **intereselor de viață ale Poporului Muncitor**, a inițiat lupta pentru inchegarea **Frontului Popular Antifascist in România.**

Urmind voința dârz exprimată a masselor muncitoare care se confundă cu Națiunea, și trecând hotărât peste egoismul de grup **Blocul Democratic** a inceput tratative cu organismele politice și profesionale, ce au la bază **un program democratic**, pentru infăptuirea **Frontului Popular Antifascist.**

In acest spirit, **Comitetul Central al Blocului** a innaintat **Partidului Național-Țărănesc și Partidului Radical-Țărănesc** propunere de **F.P.A.**, **pe baza unui program** minimal democratic.

Către comitetul executiv al part. Național-Țărănesc și Comitetul executiv al partidului Radical-Țărănesc

Analizând momentul politic național și internațional, **Comitetul Central al Blocului pentru Apărarea libertăților democratice constată :**

1. **Pe plan național, creșterea și iminența primejdiei fasciste,** care țintește la servirea economică a masselor producătoare și la desființarea totală a libertăților constituționale, ca și **precizarea și accentuarea curentului de rezistență cetățenească și de front popular antifascist** in masele largi dela țară și orașe.

Ofensiva fascistă strâns legată cu politica economică a Guvernului (mărirea excesivă a impozitelor asupra masselor largi, organizarea scumpetei prin politica contigentării, a taxelor vamale, a devizelor și susținerea trusturilor spoliatoare, sărăcirea și flămânzirea masselor țărănești in Basarabia și alte regiuni, execuții silite in masse, scăderea generală a nivelului de trai al muncitorimii, mișcarea micilor comercianți și a meseriașilor, jefuirea avutului național prin fraude banditești și devalorizarea, etc etc.) se manifestă, pe teren politic, prin fascizarea treptată a vieții publice, patronată de Partidul Liberal (starea de asediu și cenzura permanentizată, suprimarea presei anti-fasciste, interzicerea întrunirei dela 14 Noembrie a Partidului Național Țărănesc și a congresului Frontului Comun al meseriașilor și comercianților, procesele și condamnările anti-fasciștilor Constantinescu Iași, Tudor Bugnariu, Ana Pauker, Colev, Luca Laslo și alții, suprimarea deținuților politici, încurajarea, pe față, a violențelor la Baroul Ilfov și în alegeri, reînvierea mișcării gardiste dizolvate, proiectele legii meseriilor, presei, etc. etc. și prin sforțări de constituire a unui bloc fascist armat, care să preia puterea (fuziunea Goga—Cuza, Blocul Parlamentar Fascist, militarizarea bandelor Cuziste și Hitleriste, terorizarea populației la Ilfov și Suceava, etc. etc.).

Isbînda forțelor de regres social ar fi neînlăturată, dacă atacul fascist, cu metodele lui de a teroriza barbar, n'ar fi provocat o puternică reacțiune populară. Pretutindeni, în conștiința masselor, se frământă **ideea reunirii tuturor forțelor democratice, anti-fasciste, muncitorești, profesionale și cooperatiste, într-un front popular anti-fascist** pentru stăvilirea puhoiului fascist și salvarea și adâncirea brumei de libertăți democratice, ce mai avem.

Indiferent de culoarea politică, masele muncitoare dela țară și dela orașe cer, tot mai insistent, ca organismele politice, care se socotesc democratice, să se strângă într-un Front comun, pe baza unității de acțiune democratică.

Pentru a ne referi numai la Capitală, întruniri ca cele dela **Marna** (conferința Dobrescu), **Lolica, Roxi,** (frontul comun de acțiune a comercianților, funcționarilor, meseriașilor și a salariaților), **Tomis, Casa Poporului** (social democrată) ca și luptele puternice ale muncitorimii in front comun în **Cluj**, (Dermata), **Brașov, Bacău,** etc., vădesc această imperioasă cerință a poporului. Un acord de front s'a și alcătuit între 1) **Blocul pentru Apărarea Libertăților Democratice,** a cărui popularitate o dovedesc aclamațiile cu care e salutat în întrunirile organizațiilor de massă (vezi Lolica, Marna, Tomis, Roxy, Dacia-Traiană) ; 2 **Frontul Plugarilor**, puternica organizație din Ardeal ; 3) **Uniunea muncitorilor și țăranilor maghiari din România (M.A.D.O.S.Z.).**

4) **Partidul socialist.**

In propriile D-vs. secțiuni de partid, ideea de Front a găsit un ecou favorabil, ca și in sindicatele muncitorești și în Partidul Social Democrat. Această rezistență a masselor a putut ține in loc puhoiul fascist, cu toate că Frontul Popular, nu este încă o realitate.

Atacul violent de la Barou și terorizarea populației pe străzile Capitalei de către bandele huliganice, care au produs indignarea unanimă a lumii civilizate (meetinguri la Paris), ca și îndeosebi banditismele cu prilejul alegerilor dela Suceava și Mehedinți, sînt încercări din partea fasciștilor de a pregăti drumul pentru intronarea regimului fascist în întreaga viață politică.

Guvernul Tătărăscu, prin politica sa economică, de jăcmănirea masselor, ca și prin încurajarea efectivă a forțelor fasciste, pregătește terenul introducerii dictaturei fasciste la noi.

Rezervele Frontului Vaidist arată că reacțiunea, prevăzând înfrângerea grupului Goga—Cuza, detașează pe Vaida, pentru a păstra o rezervă fascistă de manevră.

In rezumat, în țară ofensiva fascismului face **necesară** alăturarea forțelor democratice, iar accentuarea curentului fascist, **impune** mobilizarea imediată a acestor forțe.

2) **Pe plan internațional,** invazia in Abisinia a fascismului italian, în căutare de debușeuri, materii prime și ca o diversiune față de greutățile interne crescânde, a fost susținut de forțele reacționare : planul odios Laval-Hoare. În acelaș timp, solidarizarea acțiunei amintite, **a declanșat solidarizarea forțelor internaționale de democrație și pace, opinia publică engleză, Frontul Popular francez.**

Uniunea Sovietică şi Liga Naţiunilor, care au impus „Inmormîntarea" planului.

Situaţia critică şi căderea guvernului Laval, arată că forţele fasciste nu se pot menţine acolo unde unirea exponenţilor politici ai tuturor claselor producătoare s'a făcut. Deasemeni, datorită presiunei masselor, s'au îmblânzit şi unele dictaturi fasciste, ca în Austria, Spania şi Grecia. In Spania, s'a realizat chiar un Front Popular, dela republicanii lui Asana la Comunişti. Pretutindeni, în Europa primejdia războiului, legată de fascism, este iminentă. Statele se grupează pe două fronturi: războinice şi revizioniste sunt cele fasciste, pentru menţinerea păcii sunt Statele cu urme de libertăţi democratice şi îndeosebi Uniunea Sovietică. Împotriva Uniunei Sovietice, se pregăteşte îndeosebi un atac de guvernele fasciste, în frunte cu Germania şi Japonia, ce au încheiat de curând un acord militar.

Germania hitleristă, care în ţară a reuşit să aducă mizerie şi foamete, lucrează febril pentru concentrarea forţelor războinice şi fasciste în Europa (Italia, Polonia, Ungaria, Finlanda, etc.) în interesul ei de cuceriri imperialiste în Austria, Cehoslovacia, U.R.S.S., Lituania, etc. Fasciştii din România sunt exponenţii acestei politici hitleriste, pregătind drumul aservirei României, acestor scopuri imperialiste, punând în joc integritatea teritorială şi independenţa naţională a României.

In conştiinţa publică europeană, s'a produs o reacţiune spontană, luînd forme organizate, împotriva fascismului şi războiului, pentru apărarea **Democraţiei şi a Păcii** indisolubil legate. Inlăturarea fascismului, războinic şi revizionist, înseamnă la noi, lupta pentru apărarea graniţelor şi libertăţii naţionale a poporului român.

În faţa acestei situaţii clare, de concentrare a tuturor grupurilor de dreapta trebuie să recunoaştem unele din slăbiciunile capitale ale partidelor chemate să se grupeze în F.P.A. Renunţarea din partea conducerii a Partidului Naţional Ţărănesc la marea manifestaţie anti-fascistă dela 14 Noembrie a slăbit încrederea masselor în voinţa adevărată de luptă a factorilor responsabili ai Partidului Naţional Ţărănesc. Explicaţia dată că această cedare la luptă, ar fi o chestie de tactică arată doar o iluzie periculoasă, că ar fi posibilă o înţelegere cu forţele reacţionare, care nu poate avea loc decât în dauna maselor largi. A doua slăbiciune o constituie însăşi neînţelegerea din partea unor cercuri conducătoare ale Partidelor Democratice, cu privire la Frontul-Popular Anti-Fascist, care trebuie să fie o concentrare a tuturor partidelor şi organizaţiilor politice, profesionale, culturale, etc., pentru apărarea tuturor intereselor acestor masse.

De aici urmează că nici un partid de masse nu se poate substitui Frontului Popular anti-fascist şi nici nu poate mărgini Frontul Popular anti-fascist numai la câteva organizaţiuni.

Începutul realizat la Hunedoara, Sighet şi Mehedinţi, unde secţiile Naţional-Ţărăniste au păşit spre realizarea Frontului Popular, dovedesc că Frontul Popular anti-fascist este posibil cît mai curînd şi în România.

Pe temeiul acestor constatări obiective, Comitetul Central al Blocului Democratic socoteşte **imperioasă** unirea tuturor forţelor democratice într-un larg **Front Popular**, pe baza unui program minimal, care ar cuprinde următoarele proiecte :

1) Împotriva dictaturei fasciste, indiferent de forma pe care o îmbracă.

2) Împotriva cenzurei şi a stării de asediu, care au ajuns sistem de guvernămînt.

3) Pentru libertatea presei şi a întrunirilor, pentru libertatea de gândire şi a cuvîntului, a manifestărilor, grevelor, a întrebuinţării limbii materne.

4) Pentru dreptul de organizare politică, sindicală şi culturală, a mulţimii muncitoare şi intelectuale.

5) Împotriva scumpetei, care este organizată prin : taxele de consumaţie taxe vamale şi materie de primă necesitate şi pe unelte, cheltuelile încărcate ale Ministerului de Interne şi Apărării Naţionale, devalorizare, jugul datoriilor externe.

6) Pentru desfiinţarea acestor impozite şi taxe, desfiinţarea impozitelor asupra salariilor, asupra pământurilor ţărăneşti, asupra veniturilor mici şi mărirea impozitelor asupra veniturilor mari ale bogaţilor, moşierilor şi trusturilor.

7) Pentru lichidarea datoriilor agricole, ale micilor negustori şi meseriaşi.

8) Ajutorarea ţăranilor săraci (de fapt şomeri) şi în special a celor loviţi de foamete şi interzicerea executărilor silite pentru impozite şi datoriile ţăranilor.

9) Ajutorarea şomerilor, asigurări sociale în folosul şi sub controlul muncitorimii şi reducerea zilei de muncă, mărirea salariilor şi condiţii de muncă mai omeneşti pentru tineret şi femeia muncitoare.

10) Împotriva proectelor reacţionare de legi ale meseriilor, presei, administrative etc.

11) Pentru egalitate de tratament a tuturor naţionalităţilor conlocuitoare, pentru libertatea naţională a poporului român.

12) Împotriva zăgăzuirii libertăţii culturii faţă de studenţime şi fii de cetăţeni săraci şi pentru dreptul la şcoală de toate gradele în limba maternă.

13) Pentru alegeri libere, desfiinţarea primei guvernamentale şi extinderea dreptului de vot (pentru femei, tineri de la 18 ani, soldaţi, gradaţi, ofiţeri).

14) Amnistierea şi eliberarea tuturor luptătorilor pentru interesele muncitorilor şi ţăranilor, victime ale justiţiei Militare, a legilor excepţionale Mârzescu-Mironescu şi a legii pentru apărarea ordinei şi arestarea şefilor fascişti.

15) Împotriva modificării Constituţiei în sensul reacţionar.

16) Pentru legalizarea grupărilor anti-fasciste disolvate, desfiinţarea şi dezarmarea organizaţiilor fasciste.

17) Împotriva războiului, pentru pace.

18) Pentru pactul de asistenţă mutuală cu U.R.S.S. şi împotriva alianţei militare cu Polonia şi Germania.

Propunem ca, fără intîrziere, să luaţi o atitudine precisă, care să îngăduie o conlucrare intensă cu noi la constituirea Frontului Popular pe localităţi şi ţară. Campania electorală din Mehedinţi arată, că numai acţiunile hotărâte ale masselor, acolo unde sunt mobilizate stăvilesc fascismul.

De aceea, revenirea asupra renunţării la „14 Noembrie", concentrarea masselor în Capitală în cel mai scurt timp şi conlucrarea în acest scop cu toate organismele democratice, poate fi începutul de isgonire a fascismului din viaţa economică şi politică a ţării.

Convinşi că veţi da răspunsul afirmativ cât mai neîntîrziat, am desemnat delegaţia noastră pentru tratative.

COMITETUL CENTRAL

(Arhiva C.S.S., F.D., Dos. nr. 2, vol. 18, fila 97).

ANEXA nr. 7

N O T Ă

A ORGANULUI DE SIGURANŢĂ DIN 7 MAI 1936 IN LEGĂTURĂ CU STABILIREA UNEI COLABORĂRII IMPOTRIVA FASCISMULUI INTRE ORGANIZAŢIILE DEMOCRATICE ŞI ANTIFASCISTE ALE TINERETULUI COMUNIST, SOCIALIST, MADOSZULUI, RADICAL-ŢĂRĂNIST ŞI NAŢIONAL-ŢĂRĂNIST

N O T Ă

7 Maiu 1936

Între reprezentanţii tineretului naţional-ţărănesc şi delegaţi ai : tineretului comunist, socialist, ţărănesc radical şi tineretului muncitorilor şi ţăranilor maghiari, au loc, cu asentimentul lui Lupu şi Mihalache, dese conciliabule în vederea unei acţiuni comune pe terenul politic.

Punctele asupra cărora se duc discuţiuni de apropiere se referă la o acţiune unită pentru : pace, democraţie şi libertate.

Deasemenea se doreşte ca prin forţa sporită de colaborare să se pareze şi anihileze activitatea extremei dreapta.

Pe baza celor de mai sus, delegaţii tineretelor amintite s'au înâlnit la Clubul Central al Partidului Naţional-Ţărănesc, în ziua de 5 Maiu crt., şi au discutat chestiunea colaborării.

Delegaţi, au fost următorii :

1. Tineretul Comunist : Bela Brunaru şi Gh. Ţăranu.
2. Tineretul Socialist : Mircea Vasilescu, student, Str. Izvor Nr. 87, Romaş, Str. Crinului 14, Bucureşti-Noi.
3. Tineretul ţărănesc-radical ; Dan Mihail, student şi Popper.
5. Tineretul Uniunii Muncitorilor şi Ţăranilor Maghiari ; M.A.D.O.S.Z. : Demeter.
6. Tineretului naţional-ţărănesc : Octav Livezeanu.

Discuţiunile au păstrat o notă cât se poate de serioasă şi hotărâtă.

Au vorbit :

— Bela Brunaru şi Ţăranu, cerând ca în faţa metodelor fasciste ale guvernului Tătărăscu, să se întreprindă o acţiune comună de opoziţie, combătând în întruniri publice sistemul de continuă oprimare a luptătorilor pentru democraţie.

Chiar dacă tineretul naţional-ţărănesc nu se va putea ralia la o colaborare oficială cu ei, cer totuşi o colaborare regională, pe sectoare, în Capitală, judeţe, etc., unde tinerii naţional-ţărănişti să ia parte cu prezenţa ca şi prin cuvântări.

Cam în acelaş sens vorbesc şi ceilalţi delegaţi.

Octav Livezeanu răspunde că este atât de importantă această chestiune, încât el va lupta pentru realizarea ei cât mai rapidă şi va face demersul necesar pe lângă Petrescu, şeful tineretului naţional-ţărănesc, şi pe lîngă Mihalache.

Personal, se declară pentru colaborare, precizând că, chiar în cazul când nu se va cădea de acord, el va sprijini prin prezenţă şi cuvântări acţiunea tineretului de stânga.

Mai mult, va sfătui şi pe toţi şefii de sectoare să-i urmeze pilda.

Rezultatul definitiv şi hotărârea se va lua numai cu asentimentul conducerii partidului naţional-ţărănesc.

De remarcat că aceste grupări de tineret vor numai a colabora, fără a se amesteca sau contopi.

(Reprodus din Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2, vol. 295, P.N.Ţ. 1936, filele 57—58).

ANEXA nr. 8

NOTE INFORMATIVE
ALE ORGANELOR DE SIGURANŢĂ, CORPULUI DETECTIVILOR ŞI JANDARMERIEI RULALE ÎN LEGĂTURĂ CU TRATATIVELE DINTRE REPREZENTANŢII P.C.R. ŞI AI UNOR ORGANIZAŢII DEMOCRATICE CU CONDUCEREA P.N.Ţ. ÎN VEDEREA ORGANIZĂRII UNOR ACŢIUNI DE MASĂ CU CARACTER ANTIFASCIST

NOTĂ
12 Decembrie 1935

2 În consfătuirea Biroului naţional-ţărănesc de Marţi, s-a decis, în unanimitate, de a se lua contact, deocamdată, cu partidele : socialist-democrat, iunianist,

şi gruparea frontului ţărănesc din Hunedoara de sub conducerea lui Grozea, pentru realizarea unui front democratic de luptă.

Se aşteaptă încheierea acestei alianţe politice în cel mult o săptămînă.

---

11. Astăzi, la orele 13, Mihalache a primit în audienţă pe muncitorul Tănase, fost deputat socialist şi actualmente membru al partidului naţional-ţărănesc. Mâine va primit pe muncitorul Băgu dela C.F.R., cunoscut militant în mişcarea comunistă.

Scopul acestor audienţe este de a se discuta mijloacele de captare a muncitorimii din Capitală, în lupta comună contra curentelor fasciste de dreapta şi pentru răsturnarea guvernului.

NOTĂ
21 Decembrie 1935

A adăogat apoi, că reflectează dacă nu e oportun să dea publicităţii discursurile ce s'au ţinut în Comitet, referitor la problema frontului democratic, ca să se cunoască de toată lumea că, în această chestiune, singur Maniu şi oamenii săi au fost de părere contrară.

4. Eri dimineaţă, Mihalache a primit, printre alţi şi pe profesorul Constantinescu-Iaşi, cu care a discutat această chestiune a înfăptuirii frontului democratic.

NOTĂ
14 Martie 1936

6. Luni sau Marţi, Mihalache va primi în audienţă pe avocatul Pătrăşcanu, fruntaş comunist.

Se pare că, şeful ţărăniştilor vrea să păstreze intacte posibilităţile unei angrenări a muncitorimei extremiste, într-o direcţie care să-i servească, atunci când oportunitatea ar reclama declanşarea unei mari acţiuni de mase.

NOTĂ
6 Aprilie 1936

7. Mihalache a fost informat că, Marţi 31 Martie, Maniu a avut o convorvire îndelungată cu Grozdea *), conducătorul „Frontului Plugarilor" din Huniedoara, căruia i-ar fi sugerat ideia unei eventuale acţiuni comune în Ardeal. Deasemeni, Maniu i-ar fi declarat că nu va renunţa la acţiunea sa.

---

*) Este vorba de dr. Petru Groza, organizatorul şi conducătorul organizaţiei de masă a ţărănimii „Frontul Plugarilor".

N O T Ă

A ORGANULUI DE SIGURANȚĂ DIN 13 MAI 1936 IN LEGĂTURĂ CU POZIȚIA UNOR CADRE DIN CONDUCEREA P.N.Ț. PRIVIND MODALITATEA VENIRII LA PUTERE A PARTIDULUI LOR

N O T Ă

13 Maiu 1936

1. Pentru a asigura secretul dispozițiunilor din Regulamentul de organizare al gărzilor țărănești, Mihalache a dispus ca fiecare organizație județeană să trimită un delegat, anume împuternicit, care să ridice dela Madgearu, exemplarul cuvenit.

....

5. Se spune că Madgearu ar fi cerut în ședința ultimă a Delegației Permanente, **ca partidul să se angajeze într-o acțiune de agitație socială, cu caracter revoluționar**, ca fiind singurul mijloc de a obține puterea.

De aceiași părere s'ar fi declarat și Mihai Popovici. Discuțiunea ar urma să fie reluată săptămâna aceasta.

6. Potârcă, spre deosebire de alți fruntași național-țărăniști, crede că apropiata guvernare Leon Blum în Franța, departe de a veni în avantajul partidului național-țărănesc, va fi de natură să îngreuieze venirea țărăniștilor la cârmă.

Potârcă judecă astfel, deoarece are credința că Suveranului i-ar displace să aibă la cârmă un partid care, datorită afinităților și legăturilor ce are cu stânga franceză, s'ar simți încurajat să realizeze și cele mai îndrăznețe puncte din programul său.

Pe de altă parte, Suveranul s'ar putea aștepta, în ordinea politicei noastre externe, la o și mai strânsă apropriere de Soviete, ceea ce nu ar fi dorința Sa.

....

(Reprodus din Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2, vol. nr. 295, P.N.Ț., filele 23, 32, 35, 37, 59—60)

ANEXA nr. 9

M A N I F E S T U L

CLANDESTIN RĂSPINDIT DE COMITETUL DE PARTID AL ORGANIZAȚIEI P.C.R. BUCUREȘTI CU OCAZIA MANIFESTAȚIEI NAȚIONAL-ȚĂRĂNISTE DELA 31 MAI 1936

Proletari din toate țările, uniți-vă

CĂTRE MUNCITORI, ȚĂRANI, MESERIAȘI, FUNCȚIONARI!
CĂTRE STUDENȚI ȘI LIBER PROFESIONIȘTI!
CĂTRE INTREAGA POPULAȚIE NEVOIAȘĂ DIN CAPITALĂ

C E T Ă Ț E N I !

Partidul comunist vă cheamă în ziua de Duminică 31 Maiu crt., să veniți cu toții în stradă, la o demonstrație uriașe contra guvernului Tătărescu-Inculeț, pregătitorul dictaturii fasciste și a răsboiului.

Țara întreagă strigă JOS GUVERNUL TEROAREI și deslănțuirei răsboiului.

Dacă nu vrem moartea noastră și a copiilor noștri prin foame, să nu mai răbdăm nici o clipă guvernarea fascizantă, JOS GUVERNUL TĂTĂRESCU-INCULEȚ, sprijinitorul și organizatorul fasciștilor din țară, agenții fascismului hitleristo-hortist, trădători de neam și dușmani de moarte ai poporului muncitor.

De după răsboiul mondial, pericolul răsboiului n'a fost niciodată atât de mare ca în momentul de față. Partidele fasciste: Garda de Fier, Cuza-Goga, Vaida și grupul fascist al guvernului Tătărescu-Inculeț-V. Popp, toți cu sprijinul deschis al camarilei, caută înglobarea României în blocul țărilor fascisto-revizioniste, în frunte cu Germania lui Hitler — instigatorul principal al răsboiului imperialist. Fasciștii români pregătesc o nouă năvălire în țară a trupelor fascismului german, o nouă jefuire a bogățiilor țării (petrolul) și transformarea maseelor populare în carne de tun pentru un răsboi contra Uniunei Sovietice.

Popoarele din lumea întreagă și din România, vor PACE. Poporul român vrea întărirea alianței cu Franța democrată, cu Cehoslovacia și cu toate țările a căror independență este amenințată de agresorii fasciști; cere ruperea alianței militare cu Polonia, care a devenit unelta fascismului german.

Poporul muncitor cere încheerea pactului de asistență mutuală cu Uniunea Sovietică, apărătorul sincer și consecvent al păcii și independenții țărilor mici.

Partidul Comunist din România cheamă massele populare să închege un larg front al păcii contra răsboiului imperialist, pentru nimicirea pericolului fascist.

T O V A R Ă Ș I   M U N C I T O R I !

Realizarea unității clasei muncitoare este sâmburele FRONTULUI POPULAR pentru desfășurarea luptelor cu succes contra războiului, fascismului și atacului capitalist.

F R A Ț I   Ț Ă R A N I !

Partidul Comunist din România vă cheamă la luptă comună alături de clasa muncitoare, pentru pâine, libertate și pace.

N A Ț I O N A L - Ț Ă R Ă N I Ș T I !

Partidul Comunist salută începerea de către Partidul Național-Țărănesc a unei campanii de răsturnare a guvernului. Convocarea demonstrației dela 31 Maiu să fie semnul că s'a sfârșit cu amânarea luptei, cu încrederea în făgăduelile deșarte și cu ploconeala începută de șefii voștrii Lupu și Mihalache, prin înmormântarea demonstrației dela 14 Noembrie. Trebuie sfârșit cu tactica de capitulare care a adus doar apă la moara fascismului.

Partidul Comunist veșnic în fruntea poporului muncitor, care a dovedit prin jertfe grele poziția sa neclintită și hotărâtă contra răsboiului și fascismului pentru păstrarea și lărgirea drepturilor cetățenești democratice, pentru îmbunătățirea traiului maselor nevoiașe, cheamă pe național-țărăniști, pe iunianiști, social-democrați, socialiști, toate partidele democratice, să ție cu orice preț demonstrația dela 31 Maiu, o demonstrație comună pentru răsturnarea guvernului, pentru alegeri libere, pentru Front Popular Antifascist și guvern al frontului popular.

Acesta este drumul de salvare a maselor populare de pericolul fascist și răsboinic. Luați exemplu de la succesele din Spania și Franța, dela massele dela Hunedoara, Mehedinți, Ploiești și dela studenții democrați.

TOVARĂŞI CETĂŢENI!

Veţi îngădui voi ca lanţul asasinatelor politice începute cu Duca, Ilie Lazăr, Ana Pauker, să se lungească cu noui victime ?

Veţi îngădui asasinarea şefilor naţional-ţărănişti Mihalache, Lupu, Madgearu, etc., cum au jurat gardiştii la congresul din Tg. Mureş, organizat de guvernul Tătărescu.

Demonstraţi pentru disolvarea şi dezarmarea organizaţiilor fasciste şi cereţi arestarea şefilor lor.

Demonstraţi pentru ridicarea cenzurei şi a stărei de asediu, pentru încetarea prigoanei contra organizaţiilor muncitoreşti şi democratice.

Cereţi redeschiderea sediului Blocului Democratic.

Cereţi stingerea tuturor proceselor luptătorilor antifascişti.

Cereţi mutarea la Bucureşti a procesului Anei Pauker, vechea şi neobosita luptătoare comunistă pentru drepturile poporului muncitor, pentru eliberarea ei şi a celor 19 antifascişti.

Luptaţi pentru amnestia generală a tuturor deţinuţilor politici antifascişti.

TOVARĂŞI CETĂŢENI!

Partidul Comunist vă cheamă la luptă pentru a curma politica de jaf şi înfometare a poporului, pentru a cuceri o viaţă mai bună. La 31 Maiu luptaţi în front comun contra guvernului de prigoană a greviştilor şi împiedicarea luptelor economice.

Luptaţi contra scăderilor de salarii, pentru mărirea lor, contra concedierelor, pentru reprimirea celor concediaţi.

Pentru garantarea luptei pentru tineret şi şomeri.

Pentru respectarea şi lărgirea legilor muncitoreşti.

Pentru eftenirea traiului şi suprimarea tuturor taxelor de consum.

Pentru scutirea de biruri şi datorii a populaţiei nevoiaşe. De plătit să plătească cei bogaţi.

Pentru ajutorarea ţăranilor înfometaţi şi şomeurilor pe contul bugetelor Ministerelor de Interne şi Răsboiu.

CETĂŢENI!

Faceţi totul pentru reuşita demonstraţie. Alcătuiţi comitete de organizare şi acţiune comună, organizaţi gărzi de autopărare în contra bandelor fasciste.

JOS GUVERNUL TĂTĂRESCU-INCULEŢ !

TRĂIASCĂ GUVERNUL DE FRONT POPULAR ANTIFASCIST !

JOS INSTIGATORII RĂSBOIULUI !

TRĂIASCĂ FRONTUL PĂCII ŞI FRONTUL POPULAR !

TRĂIASCĂ PARTIDUL COMUNIST !

Comitetul organizaţiei din Bucureşti
a Partidului Comunist din România.

(Reprodus din Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2, vol. nr. 295, P.N.Ţ. 1936, filele, 94—97 sau 98—99).

NOTĂ RAPORT

A DIRECŢIUNII GENERALE A POLIŢIEI ŞI SIGURANŢEI ŞI A CORPULUI DETECTIVILOR IN LEGĂTURĂ CU ACTIVITATEA COMUNIŞTILOR PENTRU TRANSFORMAREA DEMONSTRAŢIEI P.N.Ţ. DIN 31 MAI 1936 INTR-O MARE MANIFESTAŢIE ANTIFASCISTĂ A MASELOR POPULARE

NOTĂ

2 Iunie 1936

DEMONSTRAŢIA PARTIDULUI NAŢIONAL ŢĂRĂNESC

din

31 Maiu 1936

SCOPUL

Prin demonstraţiunea de mase, organizată în Capitala Ţării, Partidului Naţional-Ţărănesc a urmărit.

Un scop intern şi

Altul extern.

Intern

1. Evidenţierea forţei politice ;
2. Afirmarea programului democratic ;
3. Combaterea şi anihilarea curentelor de dreapta, (care le subminează popularitatea) ;
4. Revendicarea succesiunei la guvern.

Extern

Dat fiind că, în jurul acţiunei grupărilor de dreapta, se fac comentarii şi se creiază opiniunea că tendinţele lor fasciste, îndrumează ţara, din punct de vedere politic, către ataşament de Germania, prin această manifestaţie, se urmărea :

a. Evidenţierea că Partidul Naţional-Ţărănesc, sprijinit de simpatia şi încrederea maselor populare româneşti, grupează în jurul său şi al programului său democratic, totalitatea grupărilor politice de stânga şi extremă stânga din ţară (socialişti, social-democraţi, comunişti, precum şi diverse asociaţii), în lupta împotriva fascismului şi împotriva ataşamentului de Germania reacţionară.

b. Prin aceasta să afirme public şi peste hotare, că Partidul Naţional-Ţărănesc reprezintă adevărata democraţie şi este singurul partid din Ţara românească pe care se poate conta în lupta contra fascismului, a reacţiunei, şi pentru ataşamentul faţă de Franţa.

Această acţiune urma să creieze platformă favorabilă în sferele democratice străine, ca aport pentru obţinerea succesiunei la guvernarea de mâine.

În concluzie :

Conducerea Partidului Național-Țărănesc, în organizarea demostrației dela 31 Maiu, a urmărit dublu efect :

a. Din punct de vedere extern, că este alături de marile democrații europene în general, și de Franța, în special.

b. Din punct de vedere intern, că masele populare românești, le acordă încrederea și-i urmează.

Acest fapt i-a determinat să recurgă la o serie de compromisuri pripite.

PREPARATIVELE

În vederea unei cât mai bune reușite a demonstrațiunei din Capitala Țării, național-țărăniștii au lucrat în două direcțiuni :

1. Pregătirea maselor național-țărăniste, prin întruniri și manifestații, județene, regionale, pentru demonstrația generală din București.

2. Stabilirea unui acord de colaborare, cu grupările de stânga și mai ales de extrema stângă, cât și cu toate organizațiile cu caracter democratic, antifascist, etc., dar care, în fond, sunt formațiuni comuniste camuflate.

Ținem să remarcăm că in ultimul timp... organizațiile politice de stânga și extrema stângă, s'au oferit să dea concursul lor **necondiționat,** în vederea reușitei demonstrației dela 31 Maiu.

În susținerea acestei afirmațiuni anexăm :

a. Note cuprinzând materialul informativ relativ la pregătirea manifestației.

b. Note de pe tratativele dintre național-țărăniști și grupările de stânga și mai ales de extrema stânga (comuniștii) ; Se anexează și o listă de șefii comuniști care au condus grupurile respective la demonstrația dela 31 Maiu a.c.

DESFAȘURAREA DEMONSTRAȚIEI

Încă din zorii zilei au început să sosească trenuri cu manifestanți, în Gara de Nord, Obor și B.M. În total au venit pe această cale circa 40.000 manifestanți.

La aceștia se mai adaugă circa 8.000 oameni sosiți prin barierele Bucureștilor, cu căruțe și pe jos, din județul Ilfov și cele limitrofe.

Organizația Capitalei a contribuit cu un număr de circa 10.000 manifestanți, care s'au încolonat după programul stabilit, urmându-și traseul fixat, spre Piața Victoriei.

În total :

Circa 60.000 manifestanți.

În unele cartiere mărginașe : Belu, Văcărești, Giulești, etc., s'au format grupuri de comuniști pentru încolonare, purtând placarde cu lozincele caracteristice :

„Jos fascismul !"

„Vrem eliberarea deținuților politici !"

„Vrem front popular antifascist !", etc.

La unele grupuri s'au observat și alte inscripții, ca :

„Trăiască Franța democratică !"

„Trăiască Leon Blum !"

„Jos dictatura neagră !"

„Afară cu Weber !", etc.

*
* *

Manifestanții s'au masat pe următoarele coloane :

Una incepând din Calea Griviței, prin Bulevardul Basarab, pînă în Piața Victoriei ;

A doua, dela Piața Filantropia, prin Bulevardul Colonel Mihail Ghica, pînă în Piața Victoriei și

A treia, mai puțin numeroasă, a fost massată pe Șoseaua Jianu.

La ora 10.10 a început defilarea prin fața tribunei din Piața Romană, în

care se aflau fruntașii partidului, în frunte cu : I. Mihalache, Dr. Lupu, Mihai Popovici, Virgil Madgearu, Răducanu, Ghelmegeanu, Armand Călinescu, Petre Andrei și alții.

Cea dintâiu a defilat organizația național-țărănistă a Capitalei, pe sectoare. Caracteristic a fost faptul că majoritatea demonstranților era formată din comuniști, purtând placarde cu lozincele cunoscute, după cum se vede :

Un grup de comuniști din coloana național-țărănistă, defilând în fața tribunei conducătorilor partidului, cu pumnul ridicat și placarde cu lozinci comuniste.

Comuniștii din Sectorul III Albastru — București defilează cu placarde.

Comuniștii din Sectorul III Albastru, purtând placarde comuniste și manifestând înainte de defilare.

Comuniștii din Sectorul III Albastru, îndreptându-se spre locul defilării, purtând placarde cu lozinci comuniste, pe Calea Griviței.

Sindicatul comunist dela Atelierele C.F.R. — Grivița, așteptând rindul la defilare.

Un grup de antifasciști vociferând, în așteptarea defilării.

Un grup de comuniști defilează cu pumnul strâns prin fața tribunelor

Comuniștii din Sectorul I Galben (Tei), defilând prin fața tribunei conducătorilor național-țărăniști.

Un grup comunist defilând.

Comuniștii pe Sectoare, defilează prin fața tribunelor, ducând placarde cu lozinci comuniste. (Se remarcară prezența placardelor maniste imediat după cele comuniste).

Un grup de național-țărăniști defilând împreună cu membrii organizației comuniste „Blocul pentru apărarea libertăților" (organizație dizolvată). Imediat după aceste placarde, urmează cele ale Dr. N. Lupu.

Un grup de manifestanți din tineretul național-țărănesc, defilând cu steag verde și placardă cu lozinca Internaționalei a III-a.

Antifasciștii încolonați pentru defilare

Placarde cu lozinci antifasciste intercalate printre cele ale partidului național-țărănesc, în așteptarea defilării.

Un grup de manifestanți național-țărăniști, purtând placarde cu lozinci comuniste.

Un grup de antifasciști, încolonați pentru defilare.

Un grup de național-țărăniști, purtând placarde cu lozinci comuniste.

Au urmat celelalte coloane de manifestanți, care după defilarea prin fața tribunei s'au risipit pe străzile laterale, în direcții diferite. Parte s'au îndreptat spre periferii, parte spre Parcul Carol (îndeosebi comuniștii).

În timp ce se îndreptau spre Piața Victoriei, un grup de comuniști ajungând în fața Palatului Mediciniștilor au manifestat, strigând :

„Jos fascismul !"

În timpul defilării un grup de circa 500 comuniști, compus din membri Tineretului Sionist și ai Blocului Democratic, au început să manifesteze strigând :

„Jos fascismul !"

„Trăiască Leon Blum !", etc.

Încercându-se scoaterea lor din coloană, ei s'au infiltrat printre rânduri, astfel că încercarea a eșuat.

Comuniștii continuând să demonstreze și după defilare, în dreptul statuiei Take Ionescu, național-țărăniștii cu concursul publicului spectator *), le-a aplicat o corecție.

Și după această busculadă, comuniștii îndreptându-se spre Piața Brătianu, au continuat să manifesteze, strigând :

„Jos războiul !"

Un grup de comuniste, din fosta asociație „Mama și Copilul", având în frunte pe cunoscuta Tuna Lerner, purtând placarde cu inscripții :

„Ne mor copii de foame !"

„Vrem 8 ore de lucru !",

Comuniștii care se îndreptau spre Parcul Carol, încadrați fiind de gărzile țărănești călări, în dreptul Universității au manifestat, instigând pe călăreți în contra celor depe trotuare, spunând că sunt gardiști și cuziști.

*) E vorba de elementele reacționare din rîndurile P.N.Ț. și de elementele fasciste care au atacat pe demonstranți.

Comuniştii au continuat să manifesteze până în Parcul Carol, unde au sosit primii, pentru a ocupa locurile cele mai bune.

Un alt grup de comunişti, ajungând în Piaţa Mareşal Joffre, au oprit tramvaiele şi autobuzele pe care au scris:

„Jos Justiţia Militară !"

O altă încăerare s'a produs la podul Izvor, între comuniştii ce se îndreptau spre Str. Uranus şi un grup de studenţi *), fără — însă — a avea urmări.

Deasemenea s'a produs un incident între un alt grup de studenţi **) dela Căminul Cantacuzino şi un grup de ţărani instigaţi de comuniştii ce treceau pe acea stradă. S'au spart geamurile la câteva case.

Manifestanţii naţional-ţărănişti care s'au îndreptat spre Arenele Romane, găsind acolo pe comuniştii care sosiseră mai înainte şi care purtau placardele citate mai sus, i-au invitat să părăsească Arenele. Cum aceştia au refuzat, s'au născut noui busculade, având de rezultat rănirea câtorva comunişti şi distrugerea placardelor.

Deşi mereu urmăriţi şi molestaţi, comuniştii nu cedează şi, un grup condus de Anghel Schor, a început răspândirea pamfletului „Arena", fapt care a cauzat lui Schor serioase leziuni.

Totuşi comuniştii nu contenesc provocările şi lansează liste de subscripţii pentru susţinerea proceselor „antifasciştilor".

Sosind fruntaşii naţional-ţărănişti spiritele par a se mai linişti. Comuniştii totuşi continuă a striga:

„Jos fascismul !"

„Vrem front democrat !", etc.

La ora 16,15, Virgil Madgearu, luând cuvântul, anunţă că I. Mihalache va da cetire discursului său, în care va arăta tot programul partidului, în vederea apropiatei guvernări.

I. Mihalache luând cuvântul a pronunţat discursul aşteptat.

. . . .

*

* *

Ca încheiere, concluzia generală este:

Manifestaţia dela 31 Maiu nu a fost expresiunea forţei şi a programului politic a partidului naţional-ţărănesc, cunoscut în trecut.

N'a fost expresiunea sentimentelor româneşti a masei partizanilor săi, ci a fost o manifestaţie a **„frontului popular"**, conceput şi realizat .... în Spania, apoi în Franţa şi care încearcă a se realiza şi la noi.

(Reprodus din Arhiva C.S.S., F.D., dos. nr. 2, vol. 295, filele 1–16, 21)

---

*) Este vorba de studenţii gardişti care au atacat pe demonstranţii antifasciştI.

**) Este vorba tot de grupurile şi bandele fasciste.

S U M A R

S T U D I I Ş I A R T I C O L E

DOCUMENTE